

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०७०/०७१

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

कसरा, चितवन

प्रकाशक : चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
कसरा, चितवन

प्रतिलिपी अधिकार © : २०७१, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

कभर फोटो : विष्णु प्रसाद थपलिया

सम्पर्क ठेगाना : चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
कसरा, चितवन
फोन नं. ०५६-४११०२४, ४११०२५
फ्याक्स नं. ०५६-४११०२४
Email: info@chitwannationalpark.gov.np
Website: www.chitwannationalpark.gov.np

वार्षिक प्रतिवेदन

आ.व. २०७०/०७१

संरक्षक

कमलजङ्ग कुँवर

प्रमुख संरक्षण अधिकृत

सम्पादन

स.सं.अ. विष्णु प्रसाद थपलिया

रेन्जर वीरेन्द्र कुमार रोका

सम्पादन सहयोगी

व.प.चि.डा. कमल प्रसाद गैह्रे
स.सं.अ. रमेश कुमार थापा
स.सं.अ. बुद्धिराज पाठक
स.सं.अ. टिकाराम पौडेल
स.सं.अ. वेद बहादुर खड्का
स.सं.अ. चन्द्र शेखर चौधरी
प.चि. चित्र बहादुर खड्का
ले.अ. आनन्द प्रसाद शर्मा
रेन्जर ऋषिराम ढकाल
ना.सु. रामचन्द्र सापकोटा
ना.सु. अञ्जनी कुमार घिमिरे
सा.रे.वसन्त देवकोटा
का.स. विष्णु प्रसाद ढकाल
लेखापाल (BCF) हेमा भुषाल
का.स. अम्बिका ढङ्गाना

फोटोहरू

प्र.सं.अ. कमलजङ्ग कुँवर
व.प.चि.डा.कमल प्रसाद गैह्रे
स.सं.अ. टिकाराम पौडेल
स.सं.अ. वेद बहादुर खड्का
स.सं.अ. रुपक महर्जन
स.सं.अ. विष्णु प्रसाद थपलिया
स.व.अ. रितेश भुषण बस्नेत
का.अ. आशिष अधिकारी
रेन्जर वीरेन्द्र कुमार रोका
रेन्जर ऋषिराम ढकाल
सा.रे. बसन्त देवकोटा
गेमस्काउट पहुवारी यादव
श्री शुशिल श्रेष्ठ

प्रकाशक

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

कसरा, चितवन

सम्पादकीय

क्षेत्रफलको हिसाबले सानो भएतापनि जैविक विविधताको धनी देशको रूपमा विश्वमा नेपालले प्रसिद्धी नाम कमाएको छ । विगत चार दशकदेखि नेपालमा वन्यजन्तु र जैविक विविधता संरक्षणमा संस्थागत प्रयास भई आएका छन, जुन संरक्षणका स्थापित मूल्य मान्यता तथा वैज्ञानिक तथ्यमा आधारित छन् । वन, वन्यजन्तु र वातावरण संरक्षणको यो प्रयास देशको करिब २३.२३ प्रतिशत भू-भाग समेटेको संरक्षित क्षेत्रहरुको सञ्जालभित्र प्रतिनिधिमूलक परिस्थितिकीय प्रणालीहरुको संरक्षण मार्फत महत्वपूर्ण वन्यजन्तुहरुको जीवन थाम्न सक्ने (Viable Population) संख्या कायम राख्न सफल देखिन्छ । तथापि जनसंख्या वृद्धिसँगै चुलिदै गएको असीमित मानवीय चाहना, इच्छा, आकांक्षा र आवश्यकताका कारण दुर्लभ एवम् महत्वपूर्ण वन्यजन्तुहरु लगायत समग्र जैविक विविधता संरक्षण कार्य थप जटिल र चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

नेपालमा संरक्षणको पर्यायको रूपमा परिचित चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको अद्वितीय जैविक विविधता संरक्षण तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा एकीकृत संरक्षण र विकास कार्यलाई विद्यमान क्षमता तथा उपलब्ध साधन र श्रोतको परिचालन मार्फत आ.व. २०७०/०७१ मा पनि उच्च प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइएको छ । यस निकुञ्जमा एकसिंगे गैंडा, पाटेबाघ, गौरीगाई, जङ्गली हात्ती, घडियाल गोही, खरमुजुर, डल्फिनलगायतका दुर्लभ एवम् महत्वपूर्ण वन्यजन्तु प्रजातिहरुको संरक्षण उपलब्धीमूलक छ एकातिर भने अर्कोतिर

विकरालरूपमा चुरे क्षेत्रको विनाश भएको वर्तमान अवस्थामा निकुञ्जले चुरे संरक्षणमा खेलेको भूमिका उल्लेखनीय छ । त्यसैगरी यो निकुञ्ज नेपालको तेस्रो पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रूपमा विकास भएको छ ।

केन्द्र र जिल्लामा गठित वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ब्यूरो र अन्य सरोकारवाला निकाय तथा व्यक्तिहरुसँगको समन्वय र सहकार्यमा वन्यजन्तुहरुको चोरी शिकार एवम् त्यसको अङ्गको अवैध व्यापार लगायतका वनजन्य अपराध नियन्त्रण कार्यमा गत विगतदेखि यस निकुञ्जको दक्षिण पश्चिम सिमानासँग जोडिएको भारतको वाल्मीकि बाघ परियोजना (Valmiki Tiger Reserve) सँग पनि स्थानीयतहमा सीमापार समन्वय गरी संरक्षणमा सहकार्य बढाइएको छ । वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण गर्ने कार्यमा अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्दै निकुञ्जले वि.सं. २०७० साललाई गैंडा संरक्षणमा शून्य चोरी शिकार वर्ष मनाउन सफल भएको छ ।

नेपालको गौरवको रूपमा परिचित एकसिंगे गैंडा, पाटेबाघ लगायतका समग्र जैविक विविधताको संरक्षणका लागि महत्वपूर्ण योगदान गर्नुहुने स्थानीय प्रशासन, सुरक्षा निकायहरु, संरक्षणका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय र स्थानीय तहका सम्पूर्ण संघसंस्था, समुदाय, संचार जगत, नागरिक समाज तथा व्यक्तिहरुका साथै प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण संरक्षणप्रेमीहरुलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दै आगामी दिनमा समेत संरक्षण जरस्तो महान् कार्यमा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग पुऱ्याई जैविक विविधता संरक्षणमा ऐक्यबद्धता जनाइदिनका लागि हार्दिक अनुरोध गर्दछौं ।

विषय सूची

१.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको संक्षिप्त जानकारी.....	१
२.	निकुञ्ज व्यवस्थापन.....	२
२.१	बासस्थान व्यवस्थापन.....	२
२.१.१	घाँसे मैदान व्यवस्थापन.....	२
२.१.२	सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन.....	३
२.२	प्रजाती संरक्षण.....	५
२.२.१	घडियाल गोही संरक्षण प्रजनन केन्द्र.....	५
२.२.२	कछुवा संरक्षण.....	७
२.२.३	गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्र.....	८
२.२.४	हात्ती प्रजनन केन्द्र तथा हात्ती व्यवस्थापन.....	१०
२.२.५	हिउँदे आगन्तुक चराको सर्वेक्षण.....	१२
२.२.६	गोही अनुगमन.....	१३
२.२.७	खरमुजुर अनुगमन.....	१५
२.३	भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार.....	१५
२.३.१	वनपथ र काठेपुल.....	१५
२.३.२	भवन तथा अन्य भौतिक संरचना.....	१७
२.४	निकुञ्ज संरक्षण र सुरक्षा प्रबन्ध.....	१८
२.४.१	चोरी शिकार नियन्त्रण.....	२०
२.४.२	मुद्दासम्बन्धी विवरण.....	२१
२.५	अध्ययन अनुसन्धान.....	२४
२.५.१	माइकेनिया नियन्त्रणसम्बन्धी अध्ययन.....	२४
२.५.२	वन्यजन्तुको अवस्था.....	२५
२.६	टुहुरा तथा अलपत्र परेका वन्यजन्तु व्यवस्थापन.....	२५
२.६.१	टुहुरा वन्यजन्तु व्यवस्थापन.....	२५
२.७	हिंस्रक वन्यजन्तु नियन्त्रण र व्यवस्थापन.....	२७
२.८	वन्यजन्तुको मृत्यु.....	२८
२.८.१	गैंडा.....	२८
२.८.२	बाघ.....	२८
२.८.३	हात्ती.....	२९
२.९	चितवन जिल्लास्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको बैठक.....	२९
३.	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन.....	२९
३.१	नीति तथा उद्देश्य.....	३०
३.२	संगठन तालिका.....	३०

३.३	मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम.....	३०
३.३.१	उपभोक्ता समितिको वर्गीकरण र बजेट विनियोजन तथा निकास.....	३०
३.३.२	क्षतिपूर्ती तथा राहत.....	३०
३.३.२.१	वन्यजन्तुबाट भएको मानवीय क्षति तथा राहत.....	३०
३.३.२.२	मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण.....	३१
३.३.२.३	नदी कटान र क्षतिपूर्ती.....	३२
३.३.३	सामुदायिक विकास.....	३२
३.३.४	संरक्षण कार्यक्रम.....	३२
३.३.५	आयआर्जन तथा सीप विकास.....	३२
३.३.६	संरक्षण शिक्षा.....	३३
३.३.७	मध्यवर्ती क्षेत्रको वन व्यवस्थापन.....	३३
३.३.७.१	मध्यवर्ती क्षेत्र वन.....	३३
३.३.७.२	मध्यवर्ती सामुदायिक वन.....	३३
३.३.७.३	मध्यवर्ती निजी वन.....	३४
३.३.७.४	कवुलियती वन.....	३४
३.३.८	निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन अतिक्रमण.....	३४
३.३.९	अनुगमन.....	३५
३.३.१०	पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम.....	३६
३.३.११	युवा जागरण अभियान.....	३६
३.३.१२	निजी आवादीमा भएका वन पैदावार व्यवस्थापन.....	३७
३.३.१३	मध्यवर्ती क्षेत्रमा उद्योग स्थापना.....	३७
३.४	जैविक विविधता संरक्षण सुविधा कोष.....	३७
४.	क्षमता अभिवृद्धि (बैठक, गोष्ठी, तालिम).....	३८
५.	वन्यजन्तु संरक्षण चेतना अभिवृद्धि.....	४०
६.	पर्यटन र राजश्व.....	४४
७.	मुख्य संरक्षण साभेदार संस्थाहरु.....	४६
७.१	तराई भू-परिधि र हरियो वन कार्यक्रम.....	४६
७.२	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र.....	४६
८.	विशिष्ट महानुभावहरुबाट निकुञ्ज भ्रमण.....	४७
९.	सिर्जनशील कार्य.....	४७
१०.	विविध.....	४५
११.	अनुसूचीहरु.....	५६-१२५

१. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको संक्षिप्त जानकारी

नेपालमा जैविक विविधता संरक्षणको संस्थागत शुरुवातसंगै नेपालको पहिलो संरक्षित क्षेत्रको रूपमा वि.सं. २०३० (सन् १९७३) मा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्थापना भएको हो। चितवनको जंगललाई सन् १८४६ देखि १९५० सम्म राणाहरू र उनीहरूका विशिष्ट स्वदेशी तथा विदेशी पाहुनाहरूको लागि शिकार क्षेत्रको रूपमा संरक्षण गरिदै आएको पाइन्छ। त्यस समयमा तराईमा औलोको प्रकोपले आदिवासी थारुहरू बाहेक अन्य मानव बस्ती थिएन। औलो उन्मुलनसंगै पहाडी क्षेत्रका मानिसहरू तराईमा बसाई सर्ने क्रम शुरु भयो भने सोही समयमा नै राणा शासनको समाप्ति समेत भएकाले यहाँको जंगल अतिक्रमणमा तिव्रता आएको पाइन्छ। यसरी जंगल फाँडानी गरेर घरहरू बनाउने तथा कृषि योग्य जमिनमा रूपान्तरण गर्ने क्रियाकलापले वन्यजन्तुहरूको वासस्थान संकुचित हुँदै गएको साथै चोरी शिकारको समेत कारणबाट एकसिङ्गे गैंडा लगायतका वन्यजन्तुहरूको संख्यामा निकै ह्रास आएको पाइन्छ।

वि.सं. २००७ (सन् १९५०) सालतिर चितवन उपत्यकामा करिब ८ सयको हाराहारीमा रहेको अनुमान गरिएको एकसिङ्गे गैंडाको संख्या यस अवधिमा सय भन्दा कमको संख्यामा सिमित भएको अनुमान गरियो। उल्लेखित सन्दर्भमा दुर्लभ हुन पुगेका वन्यजन्तुहरूको संरक्षणको आवश्यकता महसुस गरी वि.सं. २०२० (सन् १९६३) मा राप्ती नदीदेखि दक्षिणको क्षेत्रलाई गैंडा आरक्ष घोषणा गरी सशस्त्र वन रक्षकबाट गैंडा गस्तिको शुरुवात गरियो। सोही क्रममा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐनको प्रावधान अनुसार विधिवत रूपमा ५४४ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रलाई वि.सं. २०३० (सन् १९७३) मा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषित गरियो भने वि.सं. २०३४ (सन् १९७७) मा क्षेत्र विस्तार गरी निकुञ्जको क्षेत्रफल ९३२ वर्ग किलोमिटर बनाइयो।

नेपालको मध्य तराईका ४ वटा जिल्लामा फैलिएको यस निकुञ्जको कुल क्षेत्र मध्ये चितवनमा ७४.०४%, पर्सामा १५.४५%, मकवानपुरमा ६.९७% र नवलपरासीमा ३.५४% क्षेत्र पर्दछ। एकसिङ्गे गैंडा, पाटेबाघ, गौरीगाई तथा घडियाल गोही यस निकुञ्जमा पाइने केही महत्वपूर्ण वन्यजन्तुहरू हुन्। अनुपम भौगोलिक बनावट तथा अद्वितीय जैविक विविधताले भरिपूर्ण यो निकुञ्ज वि.सं. २०४१ (सन् १९८४) देखि विश्व सम्पदा सूचीमा

सूचीकृत भएको छ भने निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा अवस्थित वीसहजार तथा वरपरका तालहरू रहेको ३२ वर्ग किलोमिटर

संक्षिप्त परिचय

स्थापना	: वि.सं. २०३० (सन् १९७३)
क्षेत्रफल	: ९३२ वर्ग कि.मी. (चितवनमा ७४.०४%, पर्सामा १५.४५%, मकवानपुरमा ६.९७% र नवलपरासीमा ३.५४%)
विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत	: सन् १९८४
वनको प्रकार	: नदीतटिय (Riverine), उष्ण (Tropical) र उपोष्ण (Sub-tropical) प्रकृतिको (साल वन ७३%, घाँसे मैदान १२%, नदीतटिय ७%, जलक्षेत्र ३%, अन्य ५%)
वन्यजन्तु प्रजाति	: स्तनधारी ६८, चरा ५४५, माछा १२०, पुतली १५०, सरिसृप र उभयचर ४९
वनस्पति प्रजाति	: ५७० भन्दा बढी
धार्मिक स्थल	: विक्रमबाबा, वाल्मीकि आश्रम, पाँचपाण्डव
मुख्य नदी	: नारायणी, राप्ती, रिउ
प्रजनन केन्द्र	: घडियाल गोही, हात्ती र गिद्ध

क्षेत्रलाई वि.सं. २०६० (सन् २००३) मा अन्तरराष्ट्रिय महत्वको सिमसार क्षेत्रको रूपमा सूचीकृत गरिएको छ। निकुञ्ज वरपरको ७५० वर्ग किलोमिटर क्षेत्र वि.सं. २०५३ (सन् १९९६) मा मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भई उक्त क्षेत्रमा स्थानीय उपभोक्ताहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा एकिकृत संरक्षण, सामुदायिक विकास, आयआर्जन, संरक्षण शिक्षा तथा मानव-वन्यजन्तु दन्ड न्युनीकरण जस्ता कार्यहरू सञ्चालित छन्।

यस निकुञ्जमा विभिन्न किसिमका वन, घाँसे मैदानहरू तथा सिमसार क्षेत्रहरू पर्ने भएकाले यहाँको पारिस्थितिकीय विविधता उच्च रहेको पाइन्छ। सन् १९७० को दशकमा यस निकुञ्जमा ७०% सालको वन, २०% घाँसे मैदान, ७% नदीतटीय वन र ३% सल्लाको वन रहेको थियो। सिमसार क्षेत्रहरूमा वीसहजारताल, देवीताल, तमोरताल, लामीताल, कमलताल, शेरताल, मुन्नाताल, लामोताल लगायतका ४० भन्दा बढी ताल तलैयाहरू, नारायणी, राप्ती र रिउ नदीहरू तथा धेरै स-साना खोलानाला तथा घोलहरू यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्दछन्। यस निकुञ्जमा प्रजातिस्तरको विविधता पनि अन्य क्षेत्रहरूको तुलनामा अत्यधिक रहेको पाइन्छ।

(तालिका १)

तालिका १

प्रजाति किसिम	नेपालमा पाईने संख्या	चि.रा.नि.मा पाईने संख्या	प्रतिशत (%)
स्तनधारी	२०८	६८	३३
पक्षि (चरा)	८६९	५४५	६३
घस्रिने तथा उभयचर	१४३	४९	३४
माछा	१८५	१२०	६५

यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र दुर्लभ एकसिंगे गैडाको महत्वपूर्ण बासस्थान हो । यहाँ एकसिंगे गैडाको विश्वमै दोस्रो ठूलो संख्या रहेको छ । त्यसैगरी यस निकुञ्जमा १२० भन्दा बढी अर्धवयस्क र बयस्क पाटेबाघ रहेका छन् । यस निकुञ्जको नारायणी र राप्ती नदी विश्वमा नै अति संकटापन्न अवस्थामा रहेको घडियाल गोहीको उपयुक्त बासस्थान हो । हाल निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधता संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा रहेका विभिन्न चुनौतीहरुको सामना गर्दै वन, वन्यजन्तु र वातावरण संरक्षण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरु अगाडी बढाइएको छ ।

मिचाहा प्रजाति माइकेनियाको असर

२. निकुञ्ज व्यवस्थापन कार्यक्रम

निकुञ्जको समग्र व्यवस्थापन साथै मध्यवर्ती क्षेत्रको एकिकृत संरक्षण, विकास र मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनीकरणका लागि यस आ.व. मा राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना, हात्तीसार आयोजना, वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना, राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, हरियो वन कार्यक्रम, वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना (विन्डो अपरचुनिटी- IDA), राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रको वार्षिक प्रगति **अनुसूची १** मा समावेश गरिएको छ ।

सफा गरेपछिको घासेमैदान-सुखिभार

२.१ बासस्थान व्यवस्थापन

निकुञ्जमा घाँसेमैदान, तालतलैया, वन तथा वुट्यान व्यवस्थापनका कार्यहरु नियमित रुपमा संचालन गरिएको छ ।

२.१.१ घाँसेमैदान व्यवस्थापन

यस निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापनमा घाँसेमैदानको अहम भूमिका रहेको छ । घाँसेमैदानले गैडा, हात्ती तथा विभिन्न प्रजातिका मृगहरुलाई आहाराका साथै विभिन्न प्रजातिका वन्यजन्तुहरुलाई आश्रयस्थल प्रदान गर्दछ ।

सन् १९७० को दशकमा निकुञ्जको २०% भन्दा बढी

भागमा घाँसेमैदान रहेको थियो भने प्राकृतिक चक्रको कारणबाट घाँसेमैदानमा क्षेत्रगत एवं गुणात्मक रुपमा क्रमिक ह्रास भै १२% रहेको छ । अर्को तर्फ माइकेनिया लगायतका मिचाहा

प्रजातिको असर समेत घाँसेमैदानहरुमा अत्याधिक रहेको छ ।

यस आ.व.मा निकुञ्जको बुढीराप्ति मचान, भिम्ले, जर्नेली, लामिताल पश्चिम खण्ड, खरमयुर फाँटा, घटगाइ र

पदमपुर क्षेत्रमा गरी १९० हेक्टर घाँसेमैदान व्यवस्थापन गरिएको छ । घाँसेमैदान व्यवस्थापन अर्न्तगत अग्लो घाँस/ढड्डी काट्ने, आगो लगाएर जलाउने, जरासहित रुख हटाउने, स-साना पोथ्रा हटाउने, रुखको मुनाहरु हटाउने जस्ता कार्यहरु भएको छ । खर मयुरको लागि यस बर्ष पनि सुखिभारको खरमयुर फाँटा व्यवस्थापन गरी छोटो घाँस कायम गरिएको छ । यस आ.व.मा व्यवस्थापन गरिएको घाँसेमैदानहरुको विवरण **तालिका २** मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २

क्र.सं.	फाँटाको विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)	कार्यक्रमको नाम	कैफियत
१	बुढीराप्ति	३५	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	
२	भिम्ले	२०	" "	
३	जर्नेली	१५	" "	
४	लामिताल पश्चिम खण्ड	२५	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजना	
५	खरमुजुर सुखिभार	३०	तराई भु-परिधि कार्यक्रम	
६	घटगाँई	२५	हरियो वन कार्यक्रम	
७	पदमपुर	४०	IDA कार्यक्रम	
जम्मा		१९० हेक्टर		

यसै गरी नमुना प्लटको रूपमा IDA कार्यक्रमबाट मिचाहा प्रजाती माइकेनियाको ०.१ हेक्टरको २५ वटा र रुख भएको ०.३० हेक्टरको ६ वटा प्लट पदमपुरमा व्यवस्थापन गरिएको छ ।

२.१.२ सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन

सामान्यतया सिमसार क्षेत्र अन्य क्षेत्रहरूको तुलनामा बढी उर्वर हुने भएकाले अधिकांश वन्यजन्तुहरू सिमसार क्षेत्र वरपर बस्न रुचाउँछन् । सिमसार क्षेत्र वन्यजन्तुहरूको लागि पानीको

कमलताल सफा गर्दै ज्यामीहरू

सफा गरेपछिको कमलताल

नयाँ निर्माण भएको बोटे सिमसाराताल

उपयुक्त स्रोत पनि हो । तसर्थ यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा अवस्थित ५८ (३७ वटा निकुञ्जमा र २१ वटा मध्यवर्ती क्षेत्रमा) भन्दा बढी साना ठूला ताल तलैयाहरूले जैविक विविधता संरक्षणमा अहम भूमिका निर्वाह गरेको छ । यी तालहरूमा क्रमिक रूपमा अवाञ्छित वनस्पतिहरूको विकास, वरपरबाट तालमा थुप्रिने ढुंगा, माटो, बालुवा तथा तालमा

निर्माण भएको सिङ्गीताल

जम्मा हुने जैविक तत्व लगायतबाट सिमसार क्षेत्रको क्षेत्रगत तथा गुणात्मक क्षमतामा ह्रास आइरहेको छ ।

सेराताल सफा गर्दै ज्यामीहरु

सफा गरेपछिको सेराताल

उल्लेखित सन्दर्भमा तालतलैयाहरुमा पानीको निश्चित सतह कायम राख्नका लागि आवश्यकता अनुसारको संरचना निर्माण, तालको पिंधमा थिगिएको माटो हटाउने, तालमा उम्रिएको जलकुम्भ, करौतीभार लगायतका अनावश्यक वनस्पतिहरु हटाउने तथा तालको वरपर सरसफाई लगायतका कार्य नियमित रुपमा गर्न आवश्यक छ। यस आ.व.मा कमलताल, ठोठरीताल, लामीताल, सेरातालको आधा भाग, सरसफाई गरिएको छ भने पदमपुरमा मरचौली ताल निर्माण भएको छ। गरुड तालमा पानीलाई संचित गर्न माटोको बाँध (Embankment) निर्माण गरिएको छ। त्यसैगरी राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रमबाट चुरेको फेदीमा बहपुर ताल, सिङ्गीताल र बोटे सिमराताल नयां निर्माण भएका छन्।

निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रका ताल, घोलहरुको सर्वेक्षण

यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा विभिन्न खाले थुप्रै सिमसार क्षेत्र भए पनि यसको संख्या, अवस्था, चुनौती एवं यसको संरक्षण र व्यवस्थापकीय पक्षहरु लगायतका सुचना र

विवरण संकलन तथा अध्ययन गर्ने उद्देश्यले निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा छरिएर रहेका ताल, घोललाई लक्षित गरेर यस आ.व.को २०७० मंसिर र पौषमा यसको सर्वेक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा गरी जम्मा ८३ वटा ताल घोलहरुको सर्वेक्षण गरिएको थियो। यस सर्वेक्षणमा रिऊ, राप्ती र नारायणी नदी एवं बाह्रै महिना निरन्तर वगेर यी नदीहरुमा मिसिने अनेकौ स-साना खोला-खोल्सी तथा घोलहरु यसमा समावेश गरिएको छैन। यो कार्य सम्बन्धित ताल घोलमा गएर प्रत्यक्ष अवलोकन गरी प्रत्येक ताल, घोलको विवरण संकलन गरी छुट्टा-छुट्टै डाटा सिटमा भर्ने र सो को फोटो समेत खिची सर्वेक्षण गरिएको थियो। यसरी सर्वेक्षण गरिएका ८३ वटा ताल, घोल मध्ये कतिपय घोलहरु पुरिएर नष्ट हुने अवस्थामा पुगिसकेकालाई यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन भने कतिपय उस्तै प्रकृतिका नजिकका ताल, घोलहरुलाई एकत्रित गरी एउटै ताल, घोलमा गाभिएकाले ८३ वटा ताल, घोलबाट घटेर ५८ वटा ताल, घोल एकित हुन पुगेको हो। ५८ वटा मध्ये ३७ वटा निकुञ्ज क्षेत्रभित्र र २१ वटा मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्दछन्। १० हे. भन्दा माथि क्षेत्रफल भएका ५ वटा, १-१० हे. विचका २८ र १ हे. भन्दा कम क्षेत्रफल भएका २५ वटा गरी जम्मा ५८ वटा ताल,

ताल, घोल क्षेत्रको अवस्थिती नक्सा

घोलहरुले जम्मा २३५.१ हे. क्षेत्रफल ओगटको छ। सर्वेक्षण अवधिमा ५ (३ निकुञ्ज र २ मध्यवर्ती) वटा सिमसार क्षेत्रहरु अति उत्तम खालका, मध्यवर्ती क्षेत्रका २१ मध्ये १३ वटा राम्रो अवस्थाको पाईयो भने निकुञ्ज क्षेत्र भित्रका ३७ मध्ये आधा जति तत्काल व्यवस्थापन नगरेको खण्डमा पुरिएर नष्ट हुने अवस्थामा रहेका छन्। मुख्यतया जलकुम्भी, करौतीभार एवं माटो भरिने (Siltation) लगायतका कारणले ताल, घोलहरु क्रमिकरुपमा पुरिदै गई त्यसमा आश्रित प्राणीहरुलाई प्रतिकुल असर परिरहेको छ। त्यसैले यस अध्ययन प्रतिवेदनले ताल,

घोलहरुको व्यवस्थापन कार्यमा मार्गनिर्देश गर्न सहयोग पुग्नेछ । अध्ययन गरिएका उल्लेखित ताल, घोलहरुको विस्तृत विवरण **अनुसूची २** मा समावेश गरिएको छ ।

२.२ प्रजाति संरक्षण

सन्तुलित पारिस्थितिकीय प्रणाली कायम गर्न ठूला र लोपोन्मुख वन्यजन्तुहरुको संरक्षण कार्य निरन्तररूपमा भई रहेको छ ।

२.२.१ घडियाल गोही संरक्षण प्रजनन केन्द्र

सन् १९५० को दशकसम्म नेपाल, भारत, भुटान, पाकिस्तान, बङ्गलादेश र बर्माका नदीहरुमा प्रशस्त मात्रामा घडियाल गोही

घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र, कसरा

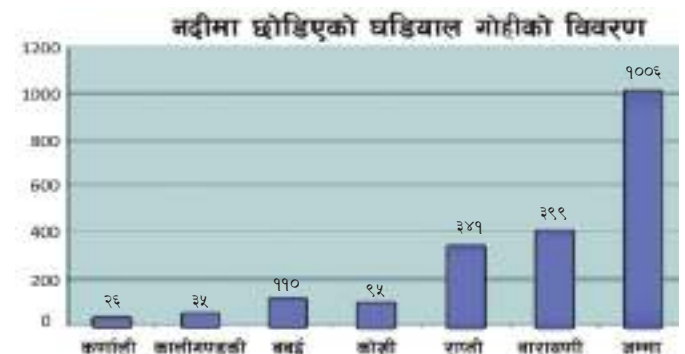
पाइन्थे । त्यसताका नारायणीमा २३५ वटा घडियाल पाईएको तथ्याङ्क छ । जनसंख्या वृद्धिसंगै बढ्दै गएको मानवीय चाप तथा शहरीकरण एवं औद्योगिकीकरणबाट सृजित जल प्रदूषण लगायतका कारणबाट सन् १९७० को दशकमा घडियाल गोहीको संख्यामा अत्यन्त ह्रास आयो । फलस्वरूप विश्वमा नै घडियाल गोहीको संख्या नेपाल र भारतमा गरी २०० को संख्यामा सिमित हुन पुग्यो भने नारायणी नदीमा केवल ५३ वटा घडियाल बाँकी रहन गयो । यसरी घडियाल लोप हुँदै जानुमा घडियाल गोहीको विशिष्ट स्वभाव तथा आवश्यकता पनि जिम्मेवार छ, जस्तै बगिरहने सफा पानी आवश्यक हुनु, आहारको लागि माछा आवश्यक हुनु र सामान्य खालको दबाव पनि सहन गर्न नसक्नु र घडियालको अण्डा तथा वच्चालाई मगर गोही, पानीमा विचरण गर्ने ठूला खाले पंक्षी, कछुवा लगायतका अन्य जलचरहरु तथा स्याल, कुकुरहरुले समेत खाईदिने जस्ता कारणले प्राकृतिक अवस्थामा वच्चा घडियालको मृत्युदर ९९% सम्म रहेको हुँदा घडियाल गोही संरक्षण कार्य थप चुनौतिपूर्ण बनेको छ ।

नेपाल र भारतका केही नदीहरुमा न्यून संख्यामा रहेको घडियालको दिर्घकालीन संरक्षणका लागि घडियाल गोही प्रजनन केन्द्रको आवश्यकता महसुस गरी सन् १९७५ मा भारतमा

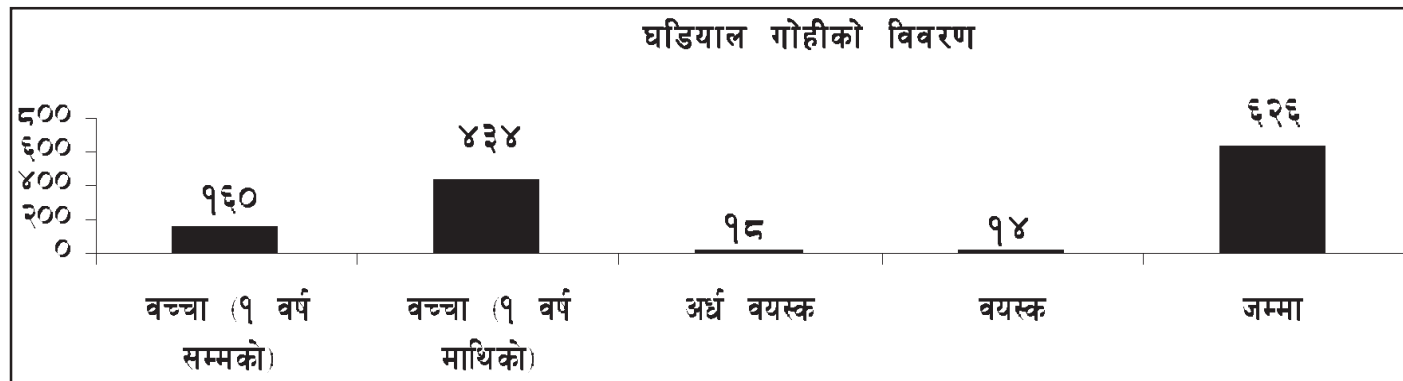
घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रको स्थापना गरियो भने नेपालमा वि.सं. २०३५ (सन् १९७८) मा फ्याङ्गफर्ट जुलोजिकल सोसाइटीको आर्थिक सहयोगमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको कसरामा घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रको स्थापना भयो ।

यस आ.व.मा यस केन्द्र व्यवस्थापनको लागि रु. ४५,८८,४४७०० खर्च भएको छ । खर्च भएको रकम मध्ये रु. २०,००,०००।०० नेपाल सरकार, रु. ४,००,०००।०० तराई भू-परिधी कार्यक्रम र रु. २१,८८,४४७०० राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र मार्फत व्यवस्थापन हुने शुल्कबाट खर्च भएको छ । खर्च भएको रकम मध्ये रु. २९,६१,७२५।०० घडियालको आहारा माछा खरिदमा, रु. १५,४०,५००।०० व्यवस्थापनमा खटिने कर्मचारीको तलब सुविधामा र बाँकी रु. ८६,२२१।०० मर्मत सुधारमा खर्च भएको छ । उक्त केन्द्र अवलोकनका लागि यस आ.व.मा विदेशी र सार्क २३१०९ जना र नेपाली ३०४४३ जना गरी जम्मा ५३५५२ जनाले प्रवेश गरी रु. २९,१९,७६०।०० रकम संकलन भएको छ । केन्द्रको अवलोकन गर्दा विदेशी र सार्क मुलुकका नागरिकलाई रु. १००।०० र नेपाली नागरिकलाई रु. २०।०० शुल्क लाग्ने छ ।

नदीमा अनियन्त्रित रूपमा माछा मार्ने, बाढी, प्रदूषण, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा उठाउने तथा नदीमा निर्मित बाँध लगायतका कारणहरुले गर्दा घडियालको संरक्षण चुनौतीपूर्ण छ । घडियाल गोहीलाई विश्व संरक्षण संघले सन् २००७ देखि अति संकटापन्न (Critically Edangered) प्रजातिको सूचीमा समावेश गरेको छ । प्राकृतिक अवस्थामा घडियालका गुँडबाट निस्केका वच्चाहरु १ प्रतिशत मात्र बाँच्ने कुरा अध्ययनले देखाएकोले नदी किनारामा रहेका घडियालका गुँडबाट अण्डा संकलन गरी यसबाट निस्कने वच्चा ४ देखि ६ वर्ष सम्म यस केन्द्रमा हुर्काएर मात्र नदीमा छोड्ने गरिएको छ । वि.सं. २०३८ (सन् १९८१) देखि हालसम्म यस प्रजनन केन्द्रबाट १००६ वटा घडियाल गोहीहरु देशका प्रमुख नदीहरुमा छोडी सकिएको छ । नदीमा छोडिएका मध्ये नारायणी नदीमा ३९९ र राप्ती नदीमा ३४१ वटा घडियाल गोही छोडी सकिएको छ ।

स्थापनाकालमा नारायणी नदीको बगरबाट घडियालको अण्डा संकलन गरेर यस केन्द्रमा वच्चा हुर्काइएको थियो भने प्रजनन केन्द्रमा रहेका घडियालहरूले पनि २०५१ साल देखि नै निरन्तर रूपमा वच्चा कोरली रहेका छन्। हाल घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रमा वच्चा देखि प्रजनन उमेर सम्मका गरेर ६२६ वटा घडियाल गोही रहेका छन्।

घडियाल गोही माछा मात्र खाने प्राणी हो। यस आ.व.मा घडियाल गोहीलाई खुवाइएको माछाको विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ (तालिका ३)।

तालिका ३

क्र.स.	माछाको विवरण	तौल	दर	रकम रु.	कोफियत
१	ठूलो साईजका माछा	२०१२ कि.ग्रा	२३०।००	४,६२,७६०।००	
२	मझौला साईजका माछा	७२६६ कि.ग्रा	२२०।००	१५,९८,५२०।००	
३	भुरा माछा	५१४५.४० कि.ग्रा	१७५।००	९,००,४४५।००	
४	जिउँदो माछा	३१९.५० कि.ग्रा	०।००	०।००	केन्द्र परिसरमा रहेको पोखरीको माछा
५	विभिन्न साइजको माछा	६७२.०० कि.ग्रा	०।००	०।००	घडियालका कर्मचारीले राप्तीमा मारेको
	जम्मा	१५४१४.९० कि.ग्रा.		२९,६१,७२५।००	

घडियाल गोही प्राकृतिक वासस्थानमा छोडिएको :

यस आ.व.मा विश्व सिमसार दिवस (फेब्रुअरी २, २०१४), १९औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१ र अन्य अवसरमा १६ वटा भाले र ९९ वटा पोथी गरी ११५ वटा घडियाल गोही प्राकृतिक वासस्थानमा छोडियो। जसमध्ये बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जको बबई नदीमा ५० वटा र चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको राप्ती नदीमा ६५ वटा छोडिएको छ।

नदीमा Pre-release Enclosure बनाएर घडियाल गोहीलाई छोडिन्छ। सानो पोखरीमा हुर्काएको गोहीलाई एकै चोटी ठूलो नदीमा छोड्दा असजिलो नहोस भनी अनुकुलन (Acclimatize) गराउनको लागि Enclosure बनाउने गरिन्छ। यसरी छोडेपछि घडियाल गोहीले आफ्नै विस्तारै

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री मा.श्री टेक बहादुर घर्ती

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री मा. श्री महेश आचार्य

Enclosure फोरेर बाहिर जान्छ। छोडिएका गोहीलाई पहिचान गर्न सजिलो होस भन्ने उद्देश्यले प्रत्येक गोहीको पछडीको भागमा हुने Scute काटेर नम्वरिङ्ग गरिन्छ।

प्राकृतिक अवस्थामा घडियालका गुँडबाट निस्केका वच्चाहरू १ प्रतिशत मात्र बाँच्ने कुरा अध्ययनले देखाएकोले नदी किनारामा रहेका घडियालका गुँडबाट अण्डा संकलन गरी यसबाट निस्कने वच्चा ४ देखि ६ वर्ष सम्म यस केन्द्रमा हुर्काएर मात्र नदीमा छोड्ने गरिन्छ।

क) घडियाल गोहीका बच्चा प्रजनन

यस आ.व.मा प्राकृतिक वासस्थान राप्ती र नारायणी नदीको बालुवाको ढिस्कोमा पारेका ५/५ गुँडका जम्मा ३२५ अण्डावाट १४१ बच्चा र घडियाल प्रजनन केन्द्रको १ गुँडवाट ५ वटा बच्चा समेत गरी १४६ वटा घडियालका बच्चा कोरलएका छन् । यस पटक यस केन्द्रका ४ पोथीले अण्डा पारेकोमा ३ गुँडका १२४ अण्डा सबै कुहिएको अवस्थामा गुँड उत्खनन गर्दा फेला परेका थिए । नारायणीमा भने ७ गुँड फेला परेकोमा २ गुँडका ७८ अण्डामा भाले लागेको चिन्ह नै थिएन भने नारायणीकै खोरियामुहानमा भाले लागेको ६ वटा अण्डा पानीमा फेला परेको थियो । उक्त अण्डालाई बालुवामा लगी राख्दा ४ वटा बच्चा कोरलएका छन् । अण्डा पार्ने समयमा माछा मार्ने मानिसहरुको गतिविधि नदीमा अत्यधिक भएको खण्डमा घडियालले पानीमा अण्डा पार्ने गरेको छ । हाल यस केन्द्रमा विभिन्न उमेरका गरी जम्मा ६२६ वटा घडियाल रहेका छन् ।

जिउँदो माछा खुवाउन घडियाल प्रजनन केन्द्र नजिकैको पोखरीमा माछा पालन गरी माछा खुवाउने प्रवन्ध मिलाइएको छ । जिउँदो र मरेका माछा खुवाउँदा गोहीको शारिरीक वृद्धि-विकासको वारेमा हाल अध्ययन अनुसन्धान गर्ने कार्य जारी रहेको छ ।

यस आर्थिक वर्षमा पोखरीवाट उत्पादन भएका ३१९.५० किलोग्राम माछा खुवाईएको थियो ।

घडियाल गोहीको अण्डा

घडियाल गोहीको बच्चा

प्राकृतिक अवस्थामा स्वस्थ बच्चा कोरलका लागि गुँडको तापक्रम ३१-३२ डिग्री हुनु आवश्यक मानिन्छ । कोरलएको गुँडहरुको विवरण **अनुसूची ३** मा उल्लेख गरिएको छ ।

२.२.२ कछुवा संरक्षण

संसारभर पाइने २५० प्रजातिका कछुवाहरु मध्ये नेपालमा १७ प्रजातिहरु रेकर्ड गरिएका छन् भने चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा मात्र ९ प्रजातिका कछुवा पाइन्छन् । वासस्थानको आधारमा कछुवाहरु जमीनमा बस्ने (Terrestrial) र सिमसार (Wetland) मा बस्ने गरी दुई किसिमका हुन्छन् । घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रको हाताभित्र वि.सं. २०५६ सालमा कछुवा संरक्षण केन्द्र स्थापना गरिएको हो । एउटा बासस्थान (Enclosure) मा जमिनमा बस्ने र अर्कोमा सिमसारमा बस्ने प्रजाति राखिएका छन् । बासस्थान भित्रै सक्दो प्राकृतिक वातावरण सिर्जना गरेर कछुवा प्रजातिलाई हुर्काउने, बढाउने एवं तिनीहरुबाट प्रजनन (Breeding) समेत गराउने र ठुलो भई सकेपछि पुनः प्राकृतिक वासस्थानमा छोड्ने उद्देश्य राखी स्थापना गरिएको यस संरक्षण केन्द्रमा हाल ७ प्रजातिका ५० भन्दा बढी कछुवाहरु छन् । साइटिस अनुसूची १ मा सूचीकृत Tricarinate Hill Turtle पनि यस केन्द्रमा रहेको छ ।

पहेलो टोटेरीका बच्चाहरु (Elongated Tortoise)

जमीनमा बस्ने पहेली टोटेरी कछुवा (Elongated Tortoise) बाट यस आ.व.मा ९ वटा बच्चा जन्मिएकोमा ६ वटा बच्चा बाँचेका छन् । उक्त बच्चाहरुलाई दैनिक पाकेको फर्सी, घण्टी फूल (China Rose Flower) र हप्ताको एक चोटी राँगाको मासु खुवाइन्छ । यहाँ पालिएका Terrestrial कछुवालाई मुख्यतया पाकेको फर्सी, गर्मी एवं सुख्खा याममा चना भिजाएर खान दिइन्छ भने

कछुवालाई प्राकृतिक वासस्थानमा छोडिएको :

विश्व जैविक विविधता दिवस २०१७ मा कछुवालाई प्राकृतिक वासस्थानमा छाड्दै स्कुलका विद्यार्थीहरु

विश्व जैविक विविधता दिवस २०१७ जेष्ठ ८ (२२ मे २०१४) मनाउने क्रममा निकुञ्जको घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र परिसरमा रहेको कछुवा संरक्षण कार्यक्रम अर्न्तगत पालनपोषण गरी हुर्काइएको पहेंली ठोटररी कछुवालाई (Elongated Tortoise) निकुञ्जको तमोरताल नजिक सालको जङ्गलमा Soft release enclosure बनाई छोडिएको थियो ।

मौसम अनुसारको जंगली फलफूल तथा हप्ताको एक पटक राँगाको मासु समेत खान दिईन्छ । सिम प्रजातिका कछुवा (Wetland species) लाई राँगाको मासुको साथै माछा पनि खान दिने गरिएको छ ।

२.२.३ गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्र

नेपालमा ९ प्रजातिका गिद्धहरु पाइन्छन् । सन् १९९० मा नेपालमा करिव ५ लाख र भारतमा करिव १६ करोडको हाराहारीमा गिद्धहरु पाईने अनुमान गरिएको थियो तर आज त्यही गिद्ध पूर्ण

प्रजनन केन्द्रमा गिद्धहरु

रूपमा यस संसारबाट लोप हुने खतरामा पुगेको छ । सन् १९९२ देखि नै गिद्धको संख्यामा कमी आउन थाल्यो र सन् २००० सम्म आईपुग्दा नेपाल, भारत र पाकिस्तानबाट डंगर गिद्ध, सानो खैरे गिद्ध, सुन गिद्ध र लामो ठूडे गिद्धको संख्यामा भारी गिरावट आई

लोपोन्मुख अवस्थामा पुगेको तथ्य विभिन्न अध्ययनले देखाएको छ । विश्व संरक्षण संघ (IUCN) ले यी ४ प्रजातिका गिद्धहरुलाई अति संकटापन्न (Critically Endangered) पंक्षीको सूचीमा राखेको छ । सेतो गिद्धको संख्यामा पनि ८०% ले कमी आएको हुँदा यस गिद्धलाई पनि संकटापन्न सूचीमा समावेश गरेको छ । अन्य प्रजातिका गिद्धहरुको संख्या पनि सन्तोषजनक छैन ।

गिद्धहरुको लागि गुँड बनाई वच्चा हुर्काउन आवश्यक पर्ने ठूला रुखहरुको विनाश तथा उन्नत जातका पशुचौपाया पाल्ने प्रचलनले गर्दा आहाराको कमिले गिद्धको संख्यामा क्रमिक ह्रास आइरहेको सन्दर्भमा एक्कासी सन् १९९७ देखि धेरै गिद्धहरु विरामी परी मर्न थाले । गिद्धहरु मर्नुका कारण धेरै वर्षसम्म अनुत्तरित नै रह्यो । सन् २००३ मा वैज्ञानिकहरुले यसरी गिद्ध मर्नुको कारण पशुचौपायाहरुको उपचारमा प्रयोग गरिने डाईक्लोफेनेक (Diclofenac) नामको औषधी हो भन्ने कुरा पत्ता लगाए । डाईक्लोफेनेकले खास गरी समथर भू-भागमा बस्ने Gyps प्रजातिका गिद्धहरु वढी प्रभावित भएको अध्ययनले देखाएको छ । यसमा नेपालको तराई क्षेत्रमा पाइने डंगर गिद्ध र सानो खैरे गिद्ध पर्दछन् । पशुचौपायाहरु सामान्य विरामी पर्दा डाईक्लोफेनेक औषधी प्रयोग गरिएको छ । डाईक्लोफेनेक प्रयोग गरेको पशुचौपायाको सिनो गिद्धले खाँदा यसले विषको रूपमा प्रवेश गरी गिद्धको मृगौलामा असर पर्न गई गिद्धहरु मर्ने गरेको पाइयो ।

नेपालमा गिद्ध प्रजातिको विनाश रोकनका लागि यस निकुञ्जको कसरामा वि.सं.२०६५ (सन् २००८) देखि गिद्ध संरक्षण प्रजनन केन्द्रको स्थापना भयो। यस केन्द्रमा हाल ५८ वटा डंगर गिद्धहरू रहेका छन्। उक्त गिद्धहरू देशको विभिन्न भागबाट सन् २००८ देखि हालसम्ममा गुँडबाट वच्चाहरू संकलन गरी केन्द्रमा ल्याइएको हो। यस केन्द्रमा गिद्धहरूलाई डाईक्लोफेनेक रहित मासु दिई पालन पोषण गरिएको छ। यीनै गिद्धबाट प्रजनन गराई डाईक्लोफेनेकबाट सुरक्षित वातावरण बनेपछि पुनः तिनीहरूको प्राकृतिक बासस्थानमा छोड्ने लक्ष्यका साथ स्थापित यस्ता केन्द्रहरू भारतमा ३, पकिस्तानमा १ र नेपालको १ गरी ५ वटा सञ्चालनमा रहेका छन्।

क) गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको व्यवस्थापन

कसरामा रहेको गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको रेखदेख एवं व्यवस्थापनको जिम्मेवारी यस निकुञ्ज, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, सौराहा र नेपाल पक्षी संरक्षण संघले संयुक्तरूपमा गर्दै आएको छ। राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागले यस केन्द्रको केन्द्रियस्तरको र यस निकुञ्जले फिल्डस्तरको भूमिका निर्वाह गरी आयोजना प्रबन्धकको रूपमा यस निकुञ्जका सहायक संरक्षण अधिकृतलाई जिम्मेवारी दिइएको छ। यस केन्द्रमा हाल ५८ वटा डङ्गर गिद्धहरू रहेका छन्। तिनीहरूको पालन पोषणको लागि १ जना गिद्धको औषधी उपचार गर्ने पशु चिकित्सक र ४ जना गिद्ध हेरालुहरू रहेका छन्। गिद्ध अनुगमनको लागि CCTV (Closed Circuit Television) जडान गरिएको छ। यस केन्द्रको व्यवस्थापनको लागि यस आ.व.मा रु. ६५,६७,७८४।०० खर्च भएको छ। खर्च रकम मध्ये तालिका ४

नेपाल सरकारको रु. ५०,०००।००, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको रु. २७,५७,३०५।०० र पंछी संरक्षण संघको रु. ३७,६०,४७९।०० खर्च भएको छ।

ख) गिद्धको आहारा व्यवस्थापन

केन्द्रमा रहेका गिद्धहरूलाई दिने आहारा मासुको लागि भैसीको पाडा किनेर ल्याई केन्द्रको नजिकमा रहेको गाउँ जगतपुर घैलाघारीको एक गोठमा भण्डै १ हप्ता जति डाइक्लोफेनाक मुक्त (Diclofenac Free) को लागि पालेर राखिन्छ। त्यसपछि पाडालाई केन्द्रमै काटेर गिद्धलाई खान दिइन्छ। गिद्धलाई दिएर बाँकी रहेको पाडाको मासु फ्रिजमा राखिन्छ र अर्को पटक आहारा खुवाउने वेलामा उक्त फ्रिजमा जमेको मासुलाई बाहिर केही समय राखी (Normal temperature) खान दिइन्छ भने अनुकूलन (Adaptation) को लागि गिद्धलाई फरक फरक समयमा अहारा दिने गरिन्छ। सामान्यतया आहारा २/३ दिन र कहिलेकाँही ४/५ दिनको फरकमा दिने गरिन्छ। सबै गिद्धहरूलाई साधारणतया पाडाको मासु खुवाईन्छ। पाडाको मासु मात्र खान दिँदा एकै प्रकारको आहारले गिद्धमा एक प्रकारको एकोहोरो (Monotonous) प्रवृत्तिको विकास हुने हुँदा शुरुशुरुमा महिनामा १ पटक वाखाको मासु पनि दिने गरिएको भएता पनि वाखा महङ्गो र खरिद गर्न पनि भन्भटिलो भएकोले हाल पाडाको मासु मात्र खुवाउने गरिएको छ। यस आ.व.मा श्रावण देखि आषाढ सम्म १२१ वटा पाडा काटी त्यसबाट निस्केको २३,४६४ कि.ग्रा. मासु गिद्धलाई खुवाइएको छ (तालिका ४)।

क्र.सं.	महिना	पाडाको संख्या	मासु (कि.ग्रा.)	हड्डी फालिएको (कि.ग्रा.)	कैफियत
१	२०७० श्रावण	१०	१९१६	१९५	खपत मासु २३,४६४ कि.ग्रा. र नखाएको हाडखोर २२१७ कि.ग्रा.
२	२०७० भाद्र	९	१७३६	१३८	
३	२०७० आश्विन	१०	१९४८	१५५	
४	२०७० कार्तिक	१०	२१८६	२४०	
५	२०७० मंसिर	१०	१८४५	१७५	
६	२०७० पौष	१०	१७७३	१५६	
७	२०७० माघ	९	१५९८	१२५	
८	२०७० फाल्गुण	१०	१७७७	२००	
९	२०७० चैत्र	११	२०१७	२४१	
१०	२०७१ बैशाख	११	२२०४	२००	
११	२०७१ जेष्ठ	१०	२२०५	२०३	
१२	२०७१ आषाढ	११	२२५८	१८९	
	जम्मा	१२१	२३,४६४	२२१७	

उद्धार गरिएका हिमाली गिद्धहरू (Himalayan Griffon Gyps himalayensis) को मृत्यु

नेपालमा पाईने ९ प्रजातिका गिद्ध मध्ये हिमाली गिद्ध पनि घट्दो अवस्थामा रहेको प्रजाति हो। हिमाली गिद्धहरू जाडो याममा उच्च हिमाली क्षेत्रबाट भ्रमण गर्दै समथर भू-भाग सम्म आई पुग्छन्। जाडो याममा प्रायः विरामी अवस्थामा यस गिद्धलाई यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र वरपर भेटिने गरेको छ। अधिल्ला आ.व.हरूमा ४ वटा हिमाली गिद्धलाई उद्धार गरी ल्याई घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रमा प्राथमिक उपचार पश्चात केही महिना पालेर स्वस्थ भए पछि छोडिएकोमा यस आ.व.मा २ वटा विरामी अवस्थाका गिद्धलाई उद्धार गरी प्राथमिक उपचार गर्दै पालनपोषण गर्दा समेत बचाउन सकिएन। मरेको एउटा गिद्धको पोष्टमार्टम गर्दा क्लोस्ट्रिडियम व्याक्टेरिया (*Clostridium perfringens*) को कारणले गर्दा आन्द्रामा रक्तश्राव भई मृत्यु भएको देखिएको छ भने अर्को गिद्धको आन्द्राको पुच्छरको अचलायमान (*Cloacal atony*) देखिएको थियो। जसका कारण उक्त गिद्धले शुली (विष्टा) बाहिर फाल्न सकिरहेको थिएन। त्यसो हुनुको कारण गिद्धको पुच्छरको भागमा कुनै समयमा चोटपटक लागेको र यसले स्नायु प्रणालीमा गरेको प्रतिकूल असरले गर्दा गिद्धको मृत्यु हुन गएको अनुमान गरिएको छ। उक्त गिद्धहरू क्रमशः माडी र सौराहा क्षेत्रबाट गत पौष र माघ महिनामा उद्धार गरी ल्याइएको थियो। यस गिद्धको संख्यामा पनि उच्च गिरावटा आई रहेको हुँदा आगामी दिनहरूमा यसको विस्तृत अध्ययन अनुसन्धान हुन जरुरी देखिन्छ।

उद्धार गरिएका गिद्धको उपचार गर्दै केन्द्रमा पशु चिकित्सक

ग) गिद्धको नयाँ बच्चा

प्राकृतिक अवस्थामा गिद्ध प्रजातिहरू आफु जन्मेको ४ वर्षपछि मात्र बच्चा कोरल्ल शुरुवात गर्दछन्। एउटा गिद्धले वर्षको एक पटक एउटै मात्र अण्डा पार्दछ। यस केन्द्रमा गिद्ध

केन्द्रमा रहेका माऊ गिद्धहरू

आफैले प्रजनन गर्नको लागि गुँड लगाउने ठाँउहरूको वातावरण श्रृजना गरिएको छ। जस अनुसार यस आ.व.मा गिद्धहरूले ११ वटा अण्डा पारेको भएता पनि एउटा अण्डाबाट मात्र बच्चा कोरल्ल सफल भएको छ। यी गिद्धहरू पहिलो पटक वयस्क अवस्थामा पुगेका, पारेका अण्डाहरू भाले नलागेर वतासे (Unfertile) हुन सक्ने र गिद्धमा गुँड लगाउने कम अनुभव र राम्रो गुँड पनि नलगाई पुरै अवधी ओथारो नवस्ने जस्ता कारणहरूले गर्दा १०

केन्द्रमा रहेका बच्चा गिद्ध

वटा गुँड/अण्डाबाट बच्चा पैदा भएनन्। यसरी एउटा मात्र अण्डाबाट बच्चा कोरल्ल सफल हुनुको कारण सबै भन्दा राम्रो गुँड लगाई ओथारो अवधी (Incubation period) भरनै ओथारो वस्ने गरेको जोडीले नै चल्ला कोरल्ल सफल भएको छ। मिति २०७० माघ १ गते अण्डा पारेको जोडीले ६१ दिन पछि मिति २०७०/१२/२ गते दिनको ४:४५ बजे कोरलेको बच्चा असार मसान्त सम्म सामान्य उड्न थालेको र उसलाई माऊबाट छुटाई अरु माऊसंगै राखी विपेश हेरचाहको व्यवस्था मिलाइएको छ।

२.२.४ हात्ती प्रजनन केन्द्र तथा हात्ती व्यवस्थापन

नेपालमा हात्ती प्रजनन केन्द्रको शुरुवात वि.सं. २०४४ मा ६ वटा भाले र १४ वटा पोथी गरी जम्मा २० वटा हात्तीबाट चितवनको खोरसोरमा गरिएको हो। ती २० वटा हात्ती मध्ये १६ वटा भारतबाट ल्याइएको थियो भने २ वटा थाइल्याण्ड र २ वटा

हात्तीको माउ बच्चा

म्यानमारबाट उपहार स्वरूप प्राप्त भएका थिए। हालसम्म केन्द्रमा ३९ वटा हात्तीका छावा जन्मिन गई ४९ वटा हात्ती पुगेको छ। हात्तीको विस्तृत विवरण **अनुसूची ४** मा समावेश गरिएको छ।

क) बच्चा हात्तीलाई तालिम

हात्तीका छावालालाई २ देखि ४ वर्षको उमेरमा तालिम दिइन्छ। यो तालिम पूरा हुनलाई २० दिन देखि एक महिना लाग्छ। एउटा बच्चाको तालिम गर्दा रू ६५ देखि ८० हजारसम्म खर्च हुने गरेको छ। बच्चा हात्तीको तालिम गर्दा साधारणतया विहान र बेलुकाको

समयमा गरिन्छ। तालिमको समयमा हात्तीलाई उठ्न, बस्न, सुत्न, हिड्न, आगोले नडराओस, हो-हल्लामा नभागोस, वन्यजन्तुसंग नडराओस र घाँस काटेर ल्याउने, पाहुना घुमाउने जस्ता कुराहरू हात्तीको घाँटीमा डोरीले बाँधी २ वटा माउ हात्तीको बीचमा राखेर सिकाइन्छ। परम्परा अनुसार हात्तीको तालिम शुरु गर्दा र तालिम सम्पन्न भएपछि हात्तीसारमा पुजा गर्ने चलन रहेको छ।

यस आ.व.मा विभिन्न मितिमा हात्ती प्रजनन केन्द्र, खोरसोरमा लक्ष्मणगज, हिमालगज र सिमसारकली बच्चा हात्तीहरूको तालिम सम्पन्न भएको छ। तालिम हात्ती प्रजनन केन्द्र खोरसोरमा कार्यरत हात्तीका कर्मचारीहरू, हात्तीको तालिमको

हात्तीको बच्चालाई तालिम दिँदै हात्तीसारका कर्मचारीहरू लागि खटिएका माउ हात्तीहरू र ती हात्तीमा काम गर्ने कर्मचारीहरूको सहयोगमा सम्पन्न गरिएको छ। तालिम प्राप्त हात्तीको विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ (तालिका ५)।

तालिका ५

क्र.सं.	बच्चा हात्तीको नाम	माउको नाम	जन्म मिति	खर्च रकम
१	लक्ष्मण गज	देविकली	२०६५।७।११	८०,०००।००
२	हिमाल गज	प्रेरणाकली	२०६४।११।११	८०,०००।००
३	सिमसार कली	लक्ष्मीकली	२०६६।१।१२	८०,०००।००

भेटेरिनरी शाखा

यस निकुञ्जको भेटेरिनरी शाखाबाट घरपालुवा हात्तीहरूको स्वास्थ्य उपचार नियमित रूपमा भएको छ। घरपालुवा हात्तीमा देखिने विभिन्न समस्याहरू (माटो खाई पेट फुल्ने, घाउ खटिराहरू निकलने, आँखा धमिलो हुने, नाइटो पाक्ने, विभिन्न कारणले घाइते हुने र ठुलो समस्याको रूपमा देखिएको टि.वी. रोग समेत) पहिचान गरी औषधी उपचार, हात्तीको छावाहरूमा लाग्ने हरपिस भाईरसको अनुगमन तथा परीक्षण, सरुवा रोगहरू विरुद्ध खोप लगाउने, हात्तीसारमा रहेका माऊ हात्ती, गर्भिणी हात्ती र छावाहरूको स्वास्थ्य परीक्षण, मृत जनावरहरूको शव परीक्षण, आवश्यकता अनुसार

मृत बाघको पोष्टमार्टम गर्दै भेटेरिनरी शाखाका कर्मचारीहरू

हात्तीको नङ् काटने, समस्यामूलक वन्यजन्तुको उद्धार तथा औषधी उपचार, जंगली हात्तीको अनुगमन, नरभक्षी बाघ समाउने जस्ता कार्यहरु भेटेरिनरी शाखाबाट हुने गरेको छ।

बच्चा हात्तीको तालिम, असहाय, अशक्त र समस्याग्रस्त वन्यजन्तुलाई नियन्त्रण गर्ने, निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र भन्दा बाहिरको क्षेत्र र चितवन जिल्ला बाहेकको अन्य जिल्लामा समेत गएर वन्यजन्तुको उपचार गर्ने, समस्याग्रस्त वन्यजन्तुलाई नियन्त्रणमा लिने, वन्यजन्तु स्थानान्तरण गर्ने जस्ता कार्यमा भेटेरिनरी शाखाको वरिष्ठ पशु चिकित्सक र अन्य प्राविधिक तथा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रका वन्यजन्तु प्राविधिकहरुको भूमिका उल्लेखनीय रहेको छ।

मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण गर्ने कार्य अर्न्तगत विद्युतीय तारवारलाई प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने कार्य समेत भेटेरिनरी शाखाबाट हुने गरेको छ। यस आ.व.मा भेटेरिनरी शाखाबाट गरिएका मुख्य कार्यहरु **अनुसूची ५ (क) र (ख)** मा उल्लेख गरिएको छ।

२.२.५ हिउँदे आगन्तुक चराको सर्वेक्षण

सिमसार क्षेत्रहरु सिम पंक्षीको विचरण, प्रजनन तथा आहाराका

प्रजननको लागि दक्षिण भारत, फिलिपिन्स, बर्मा लगायतका देशबाट आउने अनुमान गरिएको छ।

पंक्षीहरु स्वस्थ वातावरणको सूचक भएको हुनाले यी पंक्षीहरु र यिनीहरुको बासस्थानको अवस्था बारे जानकारी लिई संरक्षण कार्य अगाडि बढाउनका लागि यस निकुञ्जको सिमसार क्षेत्रमा पंक्षी गणना गरिएको थियो। २०७०/१०/१५ देखि २०७०/१०/१० (१९ जनवरी देखि २४ जनवरी २०१४) सम्म निकुञ्जको राप्ति नदीको सुनाचरी देखि राप्ती दोभान हुँदै नारायणीको त्रिवेणी सम्म डुङ्गाबाट करीव २०० कि.मि.मा गरिएको गणनामा ५२ परिवारका १५५९९ जलपंक्षीहरु रेकर्ड गरिएको छ। चरा सर्वेक्षणको विस्तृत विवरण **अनुसूची ६** मा समावेश गरिएको छ।

चरा सर्वेक्षण गर्दा विहानको हुस्सु (कुहिरो) हटेपछि मात्र गणना शुरु गरी बेलुकी घाम नअस्ताए सम्म नै निरन्तर जारी राखि डुङ्गाबाट दायाँ बायाँ तर्फका पंक्षीहरुलाई प्रत्यक्ष गणना विधीबाट गणना गर्ने कार्य गरिएको थियो। उक्त कार्य गर्दा १०x५० DPS1 OLYMPUS DPSR

बगुवन पोष्ट नजिक नारायणी नदीमा Cormorant चरा

लागि सुरक्षित स्थान हो भने सिमसार क्षेत्रमा पंक्षीहरुको उपस्थितीलाई स्वस्थ सिमसारको सूचकको रुपमा लिइन्छ। यस निकुञ्ज क्षेत्रमा ५४५ प्रजातिका पंक्षीहरु पाईने (बराल र उपाध्याय २००६, गिरी र चौधरी २००८, गिरी र चौधरी २०१०) मध्ये भण्डै १२० प्रजातिका सिमसार क्षेत्रमा निर्भर जलपंक्षी रहेका छन्। जसमा ८० प्रजाति जाडो मौसममा आउने, ६ प्रजाति गर्मी मौसममा आउने, २८ प्रजाति रैथाने र ६ प्रजाति फिरन्ते ९ख्ब(नचबलत० को रुपमा देखा पर्ने गरेका छन्। यस निकुञ्जमा जाडो छल्लन अधिकांश पंक्षीहरु नेपालको उच्च हिमाली भेग, तिब्बत, मंगोलिया, यूरोप एवं साईवेरियाबाट तथा गर्मी मौसममा

लौखानी पोष्ट नजिक नारायणी नदीमा चखेवा

दुरविन र Canon powershot 5x40 HS बाट photographs / video समेत रेकर्ड गरिएको छ।

चराको महत्वपूर्ण बासस्थान

२.२.६ गोही अनुगमन

क. घडियाल गोही अनुगमन

घडियाल गोहीको प्राकृतिक वासस्थान, नारायणी र राप्ती नदीमा घडियालको अनुगमन गर्ने कार्य यस आ.व.मा २०७० माघ महिनामा सम्पन्न भएको छ। दुवै नदीमा नदीमा गरिएको अनुगमन अनुसार ११३ वटा घडियालको रेकर्ड गरिएको छ (तालिका ६)। जाडोमा पानीवाट बाहिर घाम तापन निस्केका घडियालको मात्र रेकर्ड गरिएकोले यो नै संख्या अन्तिम भन्ने होइन। अनुगमन गर्दा भेटिएका ११३ घडियाल गाही मध्ये राप्ती र नारायणी नदीमा एउटा मात्र भाले देखा परेको छ। नारायणी नदीको खोरियामुहानमा देखिएको उक्त भाले २३ पोथी वरावर एउटा भाले पर्न आउँछ। विगत ५ वर्ष देखि नारायणीमा एउटै मात्र भाले घडियाल रहेको तथ्य हरेक वर्ष गरिने अनुगमनले देखाएको छ। हरेक वर्ष सरदर नदीमा घडियालका २ गुँडका अण्डामा भाले नलागेको भेटिएका छन्। यस वर्ष पनि नदीमा भेटिएको २ वटा गुँडमा भाले नलागेको भेटिएको छ।

अनुगमनको विधी :

जाडो महिनामा हुस्सु/कुहिरो लाग्ने भएको हुँदा घडियाल अनुगमनको कार्य विहान हुस्सु/कुहिरो हटेपछि घाम लाग्न शुरु हुनासाथ वेलुका घाम नअस्ताए सम्म डुङ्गावाट राप्ती नदीको खगेन्द्रमल्ली देखि नारायणी नदीको विभिन्न भङ्गालो हुँदै त्रिवेणी सम्म ५ दिन लगाएर गरिएको थियो। यस अवधिमा अधिकांश घडियालहरु पानीवाट घाम तापन बाहिर निस्ने हुँदा टाढैबाट दुरविनको सहायताले हेर्दै प्रत्यक्ष गणना विधीवाट अनुगमन कार्य गरिएको हो।

नदीमा अनियन्त्रित रुपमा माछा मार्ने, बाढी, प्रदुषण, डुङ्गा/गिट्टी/वालुवा संकलन तथा नदीमा निर्मित ठुला बाँध लगायतका कारणहरुले गर्दा घडियाल गोहीको प्राकृतिक वासस्थानमा संरक्षण चुनौतिपूर्ण छ। घडियाल गोहीलाई विश्व संरक्षण संघले सन् २००७ देखि अति संकटापन्न प्रजातिको सूचीमा समावेश गरेको छ।

प्राकृतिक वासस्थानमा रहेका घडियाल गोहीको विवरण (तालिका ६)

क्र.सं.	नदीको नाम	बच्चा	अर्ध वयस्क	वयस्क	जम्मा	कैफियत
१	राप्ति	२०	२४	१०	५४	
२	नारायणी	२०	२५	१४	५९	
जम्मा		४०	४९	२४	११३	

राप्ति नदीमा घडियाल गोही

नारायणी नदीमा घडियाल गोही

ख). मगर गोहीको सर्वेक्षण

मगर गोही नदी, तालतलैया, पोखरी, घोल र घडियाल गोही पानी बग्ने ठुला र सफा नदीलाई आफ्नो मुख्य वासस्थान

राप्ती नदीको सौराहा खण्डमा मगर गोही

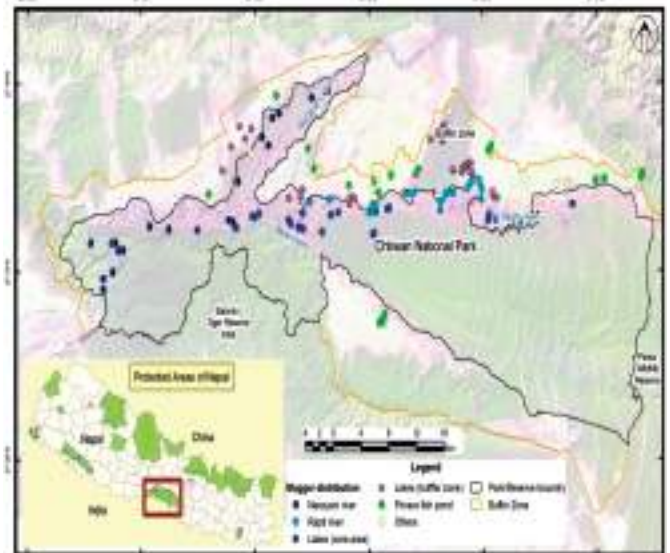
वनाई वसेका हुन्छन्। मगर गोही नेपाल, भारत, इरान, पाकिस्तान र श्रीलंकामा पाइन्छ भने नेपालमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, वर्दीया राष्ट्रिय निकुञ्ज, कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष र शुक्लाफाँटा

लामितालमा मगर गोही

वन्यजन्तु आरक्ष र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र तथा रामसार सुचीमा सुचिकृत भएका कैलालीको घोडाघोडी ताल र कपिलवस्तुको जगदीशपुर जलाशय क्षेत्रमा मात्र सिमीत हुन पुगेका छन्। गोही सिमसार क्षेत्रको स्वच्छ पर्यावरणीय सूचक हो। यस निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा विभिन्न खाले सिमसार क्षेत्रहरु मगर गोहीको वासस्थान भए पनि यसको संख्या, अवस्था, चुनौती एवं यसको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने पक्षहरुको बारेमा अध्ययन गर्न आवश्यक देखिएकोले यस आ.व.को २०७० फाल्गुण १९ गते देखि २०७० चैत्र १६ गते सम्म विहान ८:३०-११:०० र दिउँसो

३:४५-५:०० वजे सम्म गरी दिनमा २ पटकको दरले यसको सर्वेक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ। दिउँसोको समयमा प्रचण्ड घामको कारणले गोही पानीमा बस्ने र विहान-बेलुकाको समयमा पानीवाट बाहिर घाम तापन निस्कने हुँदा उक्त समयमा सर्वेक्षणको कार्य गरिएको हो। भरखरै गरिएको सर्वेक्षण अनुसार यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा गरी ५८ वटा ताल, घोल रहेका र ति सबै क्षेत्रमा सर्वेक्षण गर्दा केवल ३७ वटा क्षेत्र तथा राप्ती र नारायणी नदीमा समेत गरेर ३९ वटा सिमसार क्षेत्रमा २४५ वटा मगर गोही फेला परेका थिए भने रिऊ नदीमा मगर गोही भेटिएन। मध्यवर्ती क्षेत्रमा ८६ वटा (३५.१०%), निकुञ्ज भित्रको (तालघोल) ७७ वटा (३१.४३%), निकुञ्जको राप्तीमा ४४ वटा (१७.९६%) र नारायणीमा ३८ वटा (१५.५१%) मगर गोहीहरु सर्वेक्षणको दौरानमा रेकर्ड गरिएका छन् (तालिका ७)। घाम तापन पानीवाट बाहिर निस्केका गोहीको एक पटक मात्र गणना गरिएकोले यो तथ्याङ्क नै अन्तिम होइन। राप्ती एवं नारायणी नदीमा माछा मार्नेहरुको चाप र ताल घोलहरुमा अत्यधिक मात्रामा जलकुम्भी, करौती भार एवं माटो पात पतिंगर थुप्रिएका (Siltation) कारणले तालहरु क्रमिकरूपमा पुरिदै गई सिमसार क्षेत्रहरु एवं त्यसमा आश्रित मगर गोही लगायत अन्य प्राणीहरुलाई समेत प्रतिकूल असर पारिरहेको हुँदा तत्काल सो को व्यवस्थापन गर्न सकेको खण्डमा गोही, गैँडा लगायतका अन्य वन्यजन्तुहरुलाई खान र खेलको लागि आवश्यक पर्ने पानी निकुञ्ज भित्रै उपलब्ध हुन जाने र यसबाट गाँउवस्तीमा वन्यजन्तु जाने क्रममा कमी आउन सक्ने विश्वास लिन सकिन्छ।

मगर गोहीको सर्वेक्षण (अवस्थिति नक्सा २०७० (२०१४))

मगर गोहीको विवरण (तालिका ७)

क्र.सं.	स्थान	भर्खर कोरलेको बच्चा (Hatchling)	बच्चा (Juvenile)	अर्ध-वयस्क (Sub-adult)	वयस्क (Adult)	जम्मा	कैफियत
१	नारायणी नदी	०	०	८	३०	३८	
२	राप्ति नदी	०	७	८	२९	४४	
३	निकुञ्ज क्षेत्र	२	३	२३	४९	७७	ताल, घोल, पोखरी
४	मध्यवर्ती क्षेत्र	०	९	१४	६३	८६	ताल, घोल, पोखरी
जम्मा		२	१९	५३	१७१	२४५	

२.२.७ खरमुजुर अनुगमन

यस आर्थिक वर्षमा निकुञ्जको सुखिभार, सुरुङ्गखोला र हर्वावास घाँसे क्षेत्रहरूमा खरमुजुरको अनुगमन कार्य सम्पन्न भएको छ। सुरुङ्गखोला र हर्वावासमा भाले एक/एक र सुखिभार (पोष्ट देखि पश्चिम) क्षेत्रमा भाले १ र पोथी १ रेकर्ड गरिएको छ। हर्वावासमा देखिएको भाले र सुरुङ्गखोलामा देखिएको भाले दुवैले सुखिभार पोष्ट पश्चिममा व्यवस्थापन गरिएको घाँसेफाँटा प्रयोग गरेको पाईयो। समग्रमा हेर्दा भालेले छोटे र पातलो घाँस भएको व्यवस्थापन गरिएको घाँसेफाँटा समेत प्रयोग गरेको पाईयो भने पोथीले व्यवस्थापन नगरिएको घना अग्लो (२.७७ मि.) ढडी घाँसे क्षेत्र प्रयोग गरेको देखियो (तालिका ८)।

सुखिभार हर्वावास फाँटामा खरमुजुर

खरमुजुर देखिएको स्थानको विवरण (तालिका ८)

देखिएको		लिङ्ग	घाँसेमैदानको नाम	जि.पि.एस. लोकेसन		कैफियत
मिति	समय			आक्षांस	देशान्तर	
२०७०।१२।१४	विहान ७:१० बजे	♂	व्यवस्थापन नगरिएको परौठ फाँटा (सुरुङ्ग खोला र रिउ खोला दोभानको पश्चिम)	३०४८४१७	२२४६६९	खरकट्टा फाँटा तर्फ उडेर गएको
२०७०।१२।१५	विहान ६:३० बजे	♂	हर्वावास फाँटा (व्यवस्थापन नगरिएको)	३०५०५९६	२२७०८२	देखिना साथ सुखिभार फाँटा तर्फ उडेर गएको
२०७०।१२।१५	विहान ८:३० बजे	♂	व्यवस्थापन गरिएको सुखिभार फाँटा	३०४९१५१	२२७६५८	
२०७१।१।१४	विहान ७:२० बजे	♂	हर्वावास फाँटा (व्यवस्थापन नगरिएको)	३०५०५९६	२२७०८२	
२०७१।१।१६	विहान ९:२२ बजे	♀	सुखिभार फाँटा (व्यवस्थापन नगरिएको)	३०५०१०७	२२६७४४	
२०७१।१।१७	विहान ६:२२ बजे	♂	सुखिभार फाँटा (व्यवस्थापन गरेको)	३०४९१५१	२२७६५८	सुरुङ्ग खोला तर्फ उडेर गएको

२.३ भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार

यस आ.व.मा निर्माण तथा मर्मत सुधार गरिएका भौतिक पूर्वाधारहरूको छोटकरी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

२.३.१ वनपथ र काठेपुल

हरेक वर्ष भाद्र महिना देखि निकुञ्ज भित्रका वनपथहरू मर्मत, वनपथमा पर्ने काठे पुलेसाहरूको निर्माण तथा मर्मत सम्भार गर्ने गरिन्छ। निकुञ्जभित्रका वनपथ वन्यजन्तुको अनुगमन, आगलागी नियन्त्रण, गस्ती, निकुञ्ज अवलोकन, पर्या-पर्यटन, निकुञ्ज

संरक्षण तथा व्यवस्थापन आदि कामको लागि महत्वपूर्ण छ। यस आ.व.मा १५८ कि.मी. वनपथ मर्मत सुधार, १० कि.मी. चुरे क्षेत्रमा पैदल गस्ती बाटो निर्माण, २० कि.मी. जैविक पथ निर्माण र ६ कि.मी. बाटो ग्राभेल गरिएको छ भने ६ वटा काठेपुल निर्माण र ६ वटा काठेपुल मर्मत सुधार भएका छन् (तालिका ९)।

काठेपुल निर्माण, जर्नेली दोश्रो

वनपथ मर्मत सुधार

वनपथ र काठेपुल निर्माण तथा मर्मत सुधार (तालिका ९)

क) वनपथ

क्र.सं.	विवरण	स्थान	कि.मी.	आयोजना
१	बाटो ग्राभेल	कसरा रिङ्गरोड	६	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना
२	चुरे क्षेत्रमा पैदल गस्ती बाटो निर्माण	गौर मचान देखि भवानीपुर	१०	" "
३	वनपथ मर्मत	कसरा-खोरियामुहान, कसरा रिङ्गरोड, कसरा-घटगाई	४०	" "
४	चुरे क्षेत्रमा जैविक पथ निर्माण	जर्नेली-चुरे, घटगाई-चुरे, कसरा-चुरे-धोवा, भिम्ले-चुरे	२०	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
५	वनपथ मर्मत सुधार	खोरियामुहान-टेम्पलटाईगर (चुरे साईड), सुखिभार-धुवा-राप्ति नदी, कछुवानी चोक-भिमपुर-अमृते, बगई-घांघर	४१	तराई भू-परिधि कार्यक्रम
६	वनपथ मर्मत सुधार	खगेन्द्रमल्ली-सुनाचुरी-प्रतापपुर, कमलताल सुखिभार रिङ्गरोड, सुखिभार-बनकट्टा, कसरा-गौर मचान-डुमरिया, खोरियामुहान-टेम्पलटाईगर, अमुवा-दिपकनगर-इच्छानगर, वनकट्टा-धोवा-बोटेसिमरा	७७	हरियो वन कार्यक्रम
७	नदी गस्ती बाटो निर्माण	चरहरा-गिरिजाघाट, कसरा-डुमरिया	३०	मध्यवर्ती कार्यक्रम

ख) काठेपुल

क्र.सं.	विवरण	स्थान	संख्या	आयोजना
१	काठेपुल निर्माण	कसरा खोला १ र लगुना ताल	२	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना
२	काठेपुल निर्माण	जर्नेली-२ र ३, कमल ताल, कसरा खोला-३	४	वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना
३	काठेपुल मर्मत सुधार	रानी खोला-२, १ नं. पुल, कछुवानी, घटगाई क्रस रोड र रिउ खोला	५	" "
४	काठेपुल मर्मत सुधार	कछुवानी-३	१	तराई भू-परिधि कार्यक्रम

२.३.२ भवन तथा अन्य भौतिक संरचना

यस आ.व. मा भौतिक संरचना निर्माण तथा मर्मत सुधार अर्न्तगत राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषमा रहेको संरक्षण शुल्क, हात्ती प्रजनन केन्द्रको रकम, हात्तीसार आयोजना र डब्लु डब्लु एफ नेपालबाट गरी पोष्ट भवन निर्माण २ वटा, टिकट काउन्टर घर निर्माण १ वटा, चोरी शिकार नियन्त्रण पोष्ट (APO post) मर्मत सुधार १ वटा, भवन मर्मत सुधार १० वटा, शौचालय निर्माण ७ वटा, भान्छा घर निर्माण ५ वटा, हात्तीको सेडघर निर्माण ३ वटा, हात्तीको सेडघर मर्मत सुधार १ वटा र खानेपानी निर्माण ४ वटा, कुकुर घर निर्माण सम्पन्न भएका छन् (तालिका १०) ।

मर्मत पछि भिम्ले पोष्ट

टिकट काउन्टर घर, कसरा

निर्माण तथा मर्मत भएका भौतिक संरचनाहरू (तालिका १०)

क्र.सं.	पोष्टको विवरण	संख्या	आयोजना	कैफियत
१	कछुवानी पोष्ट निर्माण	१	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	रणनीतिक क्षेत्र
२	इच्छानगर पोष्ट निर्माण	१	संरक्षण शुल्कबाट	रणनीतिक क्षेत्र
३	पोष्ट भवन मर्मत सुधार	५	राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना	बोटेसिमरा, कसरा, धुवा, घटगाई, जर्नेली
४	हात्तीको सेडघर निर्माण	२	हात्तीसार आयोजना	मेघौली, बेलसर
५	शौचालय निर्माण	१	" "	अमलटारी
६	हात्तीको सेडघर निर्माण	१	" "	बाघमारा
७	भान्छा घर निर्माण	५	वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना	धुवा, सुरुङ्खोला, साईलीमाईली खोला, सौराहा र गिद्देनी
८	टिकट काउन्टर घर निर्माण	१	" "	कसरा
९	खानेपानी निर्माण	४	" "	अमृते, बोटेसिमरा, इच्छानगर र गाँजापुर
१०	शौचालय निर्माण	६	" "	सालबास, बाघमारा, सुखिभार, धुवा, लिगलिगे र तमासपुर
११	पोष्ट भवन मर्मत सुधार	२	तराई भू-परिधि कार्यक्रम	भिम्ले र सुखिभार
१२	APO पोष्ट मर्मत सुधार	१	" "	सौराहा हात्तीसार
१३	कुकुर घर निर्माण	३	डब्लु डब्लु एफ, नेपाल	कुकुर घर, परिचालक घर र पौडी पोखरी
१४	हात्तीको सेडघर निर्माण	१	हात्तीसार आयोजना	बाघमारा
१५	भवन मर्मत सुधार	२	हात्तीसार आयोजना	मेघौली र अमृते
१६	भवन मर्मत सुधार	२	वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजना	लौखानी र बाँदरभुला

तालिम प्राप्त कुकुर (Sniffer Dog House) निर्माण

वन्यजन्तुको चोरी शिकारका घटनाहरुको अनुसन्धान कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले Sniffer dog राख्नका लागि WWF नेपालको आर्थिक सहयोगमा यस निकुञ्जको कसरामा Sniffer Dog House को निर्माण भएको छ। हाल निर्माण भएको घरमा ४ वटा कुकुर राख्न सकिन्छ। कुकुरको लागि आवश्यक पर्ने पौडी पोखरी र कुकुरको हेरचाह गर्ने कर्मचारीहरु बस्ने घर समेत निर्माण भएको छ।

तालिम प्राप्त कुकुर बस्ने घर

कुकुरको हेरचाह गर्ने कर्मचारी बस्ने घर

कुकुरको लागि निर्माण गरिएको पौडी पोखरी

कम्पाउण्ड बाल सहितको भौतिक संरचना

२.४ निकुञ्ज संरक्षण र सुरक्षा प्रबन्ध

संरक्षणको निरन्तर प्रयासको बाबजुद पनि बेला बेलामा हुने गरेको दूर्लभ एवं महत्वपूर्ण वन्यजन्तुहरुको चोरी शिकार तथा त्यसको अंगको अवैध व्यापार वन्यजन्तु संरक्षणका लागि मुख्य चुनौतिको रुपमा रहेको छ। निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा अवैध क्रियाकलापहरु हुन नदिई समग्र जैविक विविधताको संरक्षण गर्नका लागि विभिन्न ५४ स्थानमा निकुञ्ज सुरक्षा पोष्टहरुको स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याइएको छ। यी पोष्टहरु मध्ये १४ वटा पोष्टमा निकुञ्जका निजामती कर्मचारीहरु मात्रै, १६ वटा पोष्टमा नेपाली सेना मात्रै र २१ वटा पोष्टमा निकुञ्जका निजामती कर्मचारी र नेपाली सेना दुबै रहेका छन् भने १६ स्थानमा निकुञ्ज

संयुक्त नदी गस्ती गर्दै निकुञ्ज र नेपाली सेनाका कर्मचारी

हात्तीबाट गस्ती गर्दै निकुञ्ज कर्मचारीहरु

गस्तीका लागि हात्तीहरु समेत राखिएको छ, (अनुसूची ७) ।

यस निकुञ्जको सुरक्षा व्यवस्थाको लागि वि.सं. २०३२ सालदेखि नेपाली सेना तैनाथ रहेको छ। शुरुमा नेपाली सेनाको सगरमाथा सेमु र गैडा गस्ति टोलीले संयुक्त रूपमा सुरक्षा प्रदान गरेको थियो। वि.सं. २०३८।१२।२४ देखि नेपाली सेनाको एउटा गणले सुरक्षा प्रदान गर्दै आएकोमा मिति २०६५।२।२५ देखि निकुञ्जको पश्चिम सेक्टरको सुरक्षार्थ एउटा गुल्म थपिएको छ। यस आ.व.मा मिति २०७।१।१३ सम्म नन्दावक्स गण र मिति २०७।१।१४ देखि श्री श्रीजंग गणले गण हेडक्वार्टर सहित ३२ स्थानमा तथा पश्चिम सेक्टरमा मिति २०७।१।१९ सम्म रणदग गुल्म र मिति २०७।१।२० देखि नयाँ भैरवीदल गुल्मले गुल्म हेडक्वार्टर सहित ८ स्थानमा पोष्ट खडा गरी सुरक्षा प्रदान गर्दै आएको छ, (अनुसूची ८) ।

निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको चोरी शिकार/निकासी लगायतका कानूनले निषेध गरेका गतिविधीहरु हुन नदिनको लागि निकुञ्जका कर्मचारीहरु तथा निकुञ्जको सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाहरुबाट नियमित गस्तिको व्यवस्था मिलाइएको छ। नियमित गस्ति बाहेक संवेदनशिलताको आधारमा त्यस्ता क्षेत्रहरुमा रात तथा दिनमा विशेष गस्ति, स्विपिङ्ग तथा क्याम्पिङ्ग अपरेसनहरु सञ्चालन गरिएको छ। गस्ति गरिने स्थान र अवस्थाको आधारमा पैदल, साइकल, मोटरसाइकल, गाडी, डुङ्गा तथा हात्तीबाट गस्ति गर्ने गरिएको छ। गैडा लगायतका वन्यजन्तुको चोरी शिकारलाई नियन्त्रण गर्ने क्रममा निकुञ्जको संवेदनशिल क्षेत्रमा बाह्रै महिना अस्थायी पोष्ट खडा गरी सुरक्षा प्रबन्ध मिलाइएको छ। चोरी शिकारीहरु निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा प्रवेश गर्न नसक्नु भन्ने उद्देश्यले मध्यवर्ती क्षेत्रमा रणनीतिक स्थानहरुमा रातको समयमा एम्बुस (Ambush) टोली तथा रात्री गस्तीको व्यवस्था मिलाइएको छ।

विशेष सुरक्षा प्रबन्ध अन्तर्गत चोरी शिकारको दृष्टिकोणबाट संवेदनशिल मानिने हिंडुदको समय माघ देखि आषाढ सम्म ६

महिनाको लागि नेपाली सेना विशेष सुरक्षा फौज युद्ध भैरवगण, अजयदल गुल्म र निकुञ्ज/आरक्षमा तैनाथ गण/गुल्मका १०० जनाबाट १५ वटा सम्मको अपरेसन हन्ट टोली अजयदल गुल्मको नेतृत्वमा परिचालन गरिएकोमा २०७१ साल आषाढ ३१ गते बाट उक्त टोली फिर्ता भएको छ। यस टोलीको एउटा हन्ट अपरेसन टिम गैडाको वासस्थान रहेको जिल्ला

क्याम्पिङ्ग अपरेसन, साईली माईली खोला, नेपाली सेना

क्याम्पिङ्ग अपरेसन, नेपाली सेना

वन कार्यालय चितवन अन्तर्गतको ज्ञानेश्वर सेतीदेवी सामुदायिक वन क्षेत्रमा खटिएको छ। उक्त टोली फिर्ता भएपछि सो क्षेत्रमा श्रीजंग गणको एउटा टोली खटाइएको छ।

साइकल गस्ती गर्दै नेपाली सेना

गाडी गस्ती गर्दै नेपाली सेना

पैदल गस्ती गर्दै नेपाली सेना

२.४.१ चोरी शिकार नियन्त्रण

दुर्लभ एकसिङ्गे गैंडाको चोरी शिकार तथा त्यसको अंगको अवैध व्यापार यस निकुञ्ज संरक्षणको लागि प्रमुख चुनौती हो। विद्यमान क्षमता र उपलब्ध साधन स्रोतको अधिकतम उपयोग गरी दुर्लभ वन्यजन्तुहरुको चोरी शिकार तथा त्यसको अंगको अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्ने कार्य सक्रियतापूर्वक गरिएको थियो। आ.व.०७०।७१ मा चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रणका लागि मिलाइएको विशेष व्यवस्था र सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुको सहयोगबाट यस वर्ष एकसिङ्गे गैंडाको चोरी शिकार नियन्त्रणमा उल्लेख्य सफलता प्राप्त भएको छ। यस आ.व.मा एउटामात्र गैंडा चोरी शिकारीबाट मारिएको छ। यस आ.व. मा वन तथा वन्यजन्तुसंग सम्बन्धित अपराधमा संलग्न ४६२ जना अभियुक्तहरुलाई पक्राउ गरी कसुर बमोजिमको कानूनी कार्यवाही अगाडी बढाइएको छ। पक्राउ परेका मध्ये २९ जनालाई पुर्पक्षको लागि थुनामा पठाईएको छ।

यसरी वन्यजन्तुसंग सम्बन्धित अपराध नियन्त्रण गर्नमा स्थानीय प्रशासन, निकुञ्ज सुरक्षाथ तैनाथ नेपाली सेना, चितवन जिल्लास्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण व्युरो, नेपाल प्रहरी, मध्यवर्ती क्षेत्रका समुह/समितिहरुका साथै आम उपभोक्ताहरु, राजनीतिक दल, विभिन्न सरोकारवाला निकाय, पर्यटन व्यवसायी, सञ्चार माध्यम, नागरिक समाज, समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान, राष्ट्रिय र अन्तरराष्ट्रिय समुदायको प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष सहयोग र साथ रहेको थियो। उल्लेखित कार्यमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको नेतृत्वदायी भूमिका तथा नेपाल प्रहरी अन्तर्गतको केन्द्रिय अनुसन्धान व्युरोको सकृय संलग्नताले थप सहयोग एवं हौसला प्रदान गरेको छ।

क) गैंडा सिकारीका विरुद्ध रेडकर्नर नोटिस जारी

खुखार गैंडा सिकारी इन्टरपोलको रेडकर्नरमा

सार्वजनिक सञ्चारदस्ता
काठमाडौं, वैशाख १३

गैंडा शिकार गरी खास तस्वीरमा सञ्चालन गरेको अभियोगमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जले १५ वर्ष कैद र एक लाख रुपैयाँ जरिवाना गरेको गण्डकुमार प्रजासलाई इन्टरपोलले 'रेडकर्नर नोटिस' जारी गरेको छ।

खुखार गैंडा सिकारीको सूचीमा रहेका गण्डकुमार प्रजास जेठो देव पुगेको अराधनामा उनको छोरीमा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरसम्म जाँचि नेपालले इन्टरपोललाई रेडकर्नर नोटिस जारी गर्न अग्रज गरेको थियो।

इन्टरपोलबाट सहायक सर्दैन अंगक महलसका अनुमति प्रजास खास तस्वीर र चित्रमा कार्टिस्टबाट कलाकारी हुन्। गैंडाको शिकार र खास तस्वीरको सञ्चालन सञ्चालनमा सक्रिय रहेका उनै पत्नी छन्। फरार रहेको अवस्थामा सिकारी र तस्वीरमा सक्रिय गरेको दैलेखसहित अन्तर्राष्ट्रिय खोजी सञ्चालन नेपालले इन्टरपोललाई रेडकर्नर नोटिस जारी गर्न अग्रज गरेको थियो।

उनीसहित अभियोगको फैसलापछि नयाँको अग्रज सर्वोच्च गरी इन्टरपोलले रेडकर्नर नोटिस जारी गरेको हो। ६ डिसेम्बरमा इन्टरपोलले आधिकारिक वेबसाइटमा गरेको प्रेम विज्ञापन प्रजा गैंडा तस्वीर र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा खास तस्वीरमा सक्रिय गरेको उल्लेख छ।

३० वर्षीय प्रजाससहित चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा गैंडाको अभियोगमा १५ वर्ष कैद सजाय तोकिएको र प्रजाको सञ्चालनमा रहेका ११ अनालाई नेपालको कानून कार्यालयमा इन्टरपोलले पक्राउ गरी सञ्चालन भन्सारको उल्लेख नभै नेपालले गरेको अपराधको स्वयंस्वीकार गरिएको छ।

कानूनको अर्थ चोरीशिकारमा सक्रिय समूहको खोजी सञ्चालन हुन नसक्ने उनीहरू स्वयंस्वीकार गरेका थिए।

विर। प्रहरीमा केन्द्रीय अनुसन्धान व्युरोको गठनसँगै वन्यजन्तुसंगको अपराधको अनुसन्धानमा सक्रिय भएरै चोरी शिकार गण्डकुमार समूह पञ्चमा गरेको थियो।

खुखार गैंडासहित सञ्चालन १३ जनालाई पक्राउ गरेरै अन्तर्गतमा प्रजासलाई उल्लेख गरियो। अन्तर्गतमा खुलेको अपराधका आधारमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जले गण्डकुमार समूहका सदस्य र अन्य गरी ३५ जनासहित अग्रज २५ गरी अग्रज युवाको थियो।

त्यसमा कार्यालय प्रजा, दैलेखसहित प्रजा, गण्डकुमार प्रजा, चितवन प्रजा, मानुषमा कुनुन बुद्धसहित प्रजा, दैलेखसहित प्रजा, देवी प्रजा, कल्पमा केसव बुद्धसहित प्रजा, गण्डकुमार प्रजा, कार्यालय प्रजा र शक्ति प्रजासहित कैद र जमानतको फैसला भएको थियो।

खुखार गैंडाको कार्यालय नयाँको समर्थनको खोजी सूचीमा रहेका खुखार गैंडा सिकारी हुन्। व्युरोको अनुसन्धानमा उनले १५ गैंडाको चोरी शिकारको अनुसन्धान आधिकारिकले जारी।

३ वटा गैंडाको अभियोग लागेका बुद्धसहित प्रजासहित गण्डकुमार समूहका सदस्य हुन्। फैसलाअनुसार अन्य कारागार पुगिने पनि बुद्धसहित र गण्डकुमार प्रजासहित पक्राउ नै गरेका हुन्।

वन्यजन्तुसहितको अपराधमा अंगक रेकर्डसहित इन्टरपोलले रेडकर्नर जारी गरेको हो पहिलो हो। कानूनको अर्थ र प्रहरीमा सञ्चालन अवैध भन्सारको अभियोगमा अन्तर्गतमा पक्राउ गरेका अभियोगको सञ्चालन हुन नसक्ने इन्टरपोलले नेपालको अग्रजमा जारी नोटिस जारी गरेको थियो।

ख) सर्वाधिक खोजिको सूचीमा रहेका गैंडा शिकारी पक्राउ

१२ वटा गैंडा मारी खाग बिक्री व्यवसाय गरेको अभियोगमा प्रतिवादी कायम भई चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको सर्वाधिक खोजिको सूचीमा रहेका जिल्ला चितवन खैरहनी गा.वि.स. वडा नं. ४ पर्सा बजार स्थायी ठेगाना भई जिल्ला कास्की पोखरा उपमहानगरपालीका वडा नं. १७ दोबिल्लामा लुकीछिपी बस्ने वर्ष ३३ का बुद्धि बहादुर प्रजालाई मिति २०७०।१।२८ गते पक्राउ गरिएको थियो। निजको बयानबाट गैंडाको खाग अन्तर्राष्ट्रिय बजार सम्म पुऱ्याउन सहयोग गर्ने जिल्ला गोरखा समागांऊ गा.वि.स. वडा नं. ३ स्थायी घर भई काठमाडौं बौद्ध बस्ने वर्ष ५५ का दिधि लामा, जिल्ला काठमाडौं

पक्राउ परेका मानिसहरुको तह

जोरपाटी गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने वर्ष ४६ का नोरसाङ लामा, जिल्ला गोरखा विही गा.वि.स. वडा नं. ३ स्थायी घर भई काठमाडौंको स्वयम्भु बस्ने वर्ष ५० का नुर्पु छुदेन लामा र जिल्ला गोरखा गांऊपरोक गा.वि.स. स्थायी घर भई काठमाडौं बौद्ध बस्ने हिदुक भन्ने हिटिन लामा समेतलाई पक्राउ गरियो । त्यसै गरी निजकै बयानबाट गैँडा मार्न उद्देश्य लिई निकुञ्ज प्रवेश गर्ने तयारीमा रहेका जिल्ला चितवन कोराक गा.वि.स. वडा नं. ९ बस्ने वर्ष ४० का राम कुमार प्रजा, ऐ.ऐ. बस्ने वर्ष २२ का रमेश चेपाङ्ग, ऐ.ऐ. भण्डारा गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने वर्ष २८ का विर बहादुर प्रजा, ऐ.ऐ. बस्ने वर्ष २२ का काले भन्ने डिल बहादुर मुद्दासम्बन्धी विस्तृत विवरण (तालिका ११)

प्रजा, ऐ.ऐ. बस्ने वर्ष २५ का दामु प्रजा, ऐ.ऐ. मेघौली गा.वि.स. वडा नं. ३ बस्ने वर्ष २६ का दुर्गा बहादुर कुमाल, ऐ.ऐ. वडा नं. ४ बस्ने वर्ष ३५ का दली राम दराई, जिल्ला पर्सा मधुवन मथौल गा.वि.स. वडा नं. ४ औराहा बस्ने वर्ष ४१ का गोपाल हजारा दुसाध, जिल्ला चितवन कोराक गा.वि.स. वडा नं. ९ बस्ने पाना कान्छा भन्ने पानस चेपाङ्ग र ऐ.ऐ. बस्ने वर्ष २६ का जंगे भन्ने राजेश चेपाङ्गलाई भरुवा बन्दुक २ थान सहित पक्राउ गरि कानुनी कारवाही र हातहतियार खरखजनाको समेत प्रक्रिया गरिएको छ ।

२.४.२ मुद्दा सम्बन्धी विवरण

गत आ.व.को ८४ थान र यस आ.व.मा दर्ता भएका ४१ थान गरी जम्मा १२५ थान मुद्दा मध्ये यस आ.व.मा ३६ थान फैसला भई ८९ थान मुद्दा फैसला हुन बाँकी रहेको छ । यस आ.व.मा विभिन्न अभियोगमा ४६२ जना पक्राउ गरिएकोमा २९ जनालाई पुर्पक्षको लागि थुनामा पठाइएको छ भने ६१ जना धरौट राखी तारेखमा, १४ जना जिम्मा जमानीमा र घांस दाउरा गर्ने ३५८ जनालाई दण्ड जरिवाना गरी छाडिएको छ । मुद्दाको विस्तृत विवरण तालिका ११ मा दिइएको छ । यस आ.व.मा फैसला भएका ३६ वटा मुद्दाको विस्तृत विवरण अनुसूची ९ मा उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.सं.	विवरण	गत आ.व.को जिम्मेवारी सरी आएको	यस आ.व.मा दर्ता भएको	जम्मा मुद्दा थान	यस आ.व.मा फैसला भएको	फैसला हुन बाँकी मुद्दा
१	गैँडाको खाग	३१	९	४०	१३	२७
२	बाघ	१	१	२	१	१
३	अन्य वन्यजन्तु	९	११	२०	४	१६
४	वन पैदावार	३	२०	५७	१७	४२
५	वन अतिक्रमण	२	०	२	१	१
६	अनुमति विना प्रवेश	४	०	४	०	४
	जम्मा	८४	४१	१२५	३६	८९

शून्य चोरी शिकार अवधि

२०६९ साल फाल्गुण ५ गते देखि २०७० फाल्गुण ४ गते सम्मको ३६५ दिनलाई नेपालले गैँडा संरक्षणमा शून्य चोरी शिकार अवधिको रुपमा मनाएको छ । यसै उपलक्ष्यमा यस

निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको नन्दाबक्स गण र रणदल गुल्मले वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय र WWF International बाट सम्मान तथा कदर पत्र समेत प्राप्त गरेको छ । शून्य चोरी शिकार

वर्ष-२०७० को उपलक्ष्यमा १९औं वन्यजन्तु सप्ताह- २०७१ को अवसर पारेर मिति २०७१।१।६ गते चितवनको सौराहामा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री श्री महेश आचार्य ज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा चितवन जिल्ला स्तरमा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ब्युरो, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिती, मध्यवर्ती सामुदायिक वन, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ लगायत अन्य सरोकारवाला निकाय तथा व्यक्तिहरुलाई माननीय वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रीज्यूबाट प्रशंसा पत्र सहित सम्मान गरिएको थियो ।

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री मा.श्री महेश आचार्यज्यूबाट सम्मान तथा कदरपत्र ग्रहण गर्दै नन्दाबक्स गणका गणपति प्रमुख सेनानी श्री चक्रबहादुर शाह

डब्लु डब्लु एफ इन्टरनेशनलबाट सम्मान तथा कदर पत्र ग्रहण गर्दै

शून्य चोरी शिकार वर्ष-२०७० को अवसरमा गरिएको सम्मानको संस्थागत केही भलक

तागाएरु दानव, २०७१ आषाढ ३१ गते
(15 July 2014)

नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय पुरस्कार

काठमाडौं, असार ३० (रासस)-
नेपालले लगातार दुई वर्षसम्म लोपोन्मुख
वन्यजन्तुको चोरी सिकारी नियन्त्रणमा पूर्ण
सफलता हासिल गरेबापत अन्तर्राष्ट्रिय
पुरस्कार प्राप्त गरेको छ।

वन्यजन्तु अपराधविरुद्ध लड्न नेपालले
सन् २०११ देखि शून्य अवैध कारोबारमा
सफलता प्राप्त गरेबापत 'लोपोन्मुख वन्यजन्तु
तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय अवैध व्यापार
नियन्त्रण संस्था (सिआइटिइयस)' ले
प्रमाणपत्रसहित पुरस्कृत गरेको हो।

सम्मेलनमा १ सय ८० देशमध्ये नेपाल
मात्र (अन्य देशका केही संस्थासहित)
सो पुरस्कारबाट सम्मानित भएको
सम्मेलनमा नेपालका तर्फबाट सहभागी
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण
विभागका इकोलोजिस्ट महेश्वर ढकालले
राससलाई बताए।

स्विजरल्यान्डको जेनेभामा सम्पन्न
सम्मेलनमा सिआइटिइयसका महासचिव
जोन इ स्कान्लोनले नेपालसहित अन्य
संघसंस्थालाई सो पुरस्कार प्रदान गरेका थिए।

२.५ अध्ययन अनुसन्धान

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग र यस निकुञ्जबाट नियमानुसार अनुमति दिई यस आ.व.मा निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा भए/गरेका अध्ययन अनुसन्धानको विवरण **अनुसूची १०** मा उल्लेख गरिएको छ।

२.५.१ माईकेनिया नियन्त्रणसम्बन्धी अध्ययन

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र आसपासका क्षेत्रहरुमा माईकेनिया *Mikania micrantha* नामको एक मिचाहा प्रजातिको भार

अति छिटो फैलिरहेको र यसले जैविक विविधतामा ठूलो असर पार्नसक्ने सम्भावना देखिएकाले उक्त भाग फैलिनुका कारणहरु, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताहरुमा पार्ने प्रभाव तथा त्यसको नियन्त्रणका उपायहरुको सम्वन्धमा निकुञ्जको ईचर्नी र पदमपुर क्षेत्र भित्र ३ वटा प्लटमा ९ वटा ब्लकहरु बनाई माईकेनिया नियन्त्रण सम्वन्धमा अनुसन्धान गरिदै आएको छ। अनुसन्धान गर्दै आएका उक्त प्लटहरुको विशलेषण गर्दा तुलनात्मक रुपमा आगो लगाईको क्षेत्र भन्दा आगो नलाग्ने क्षेत्रमा माईकेनियाको प्रभाव कम हुँदै गएको पाइएको छ। तसर्थ माईकेनिया भएका क्षेत्रहरुमा आगो लाग्न नदिने उपायहरु अवलम्बन गरिएमा माईकेनिया नियन्त्रण गर्न सकिने अध्ययनमा देखिन आएको छ। यसै गरी सामुदायिक वनहरुमा माईकेनिया नियन्त्रण गर्नका लागि टिकौली मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, रत्ननगर नगरपालिकालाई आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको थियो। उक्त सामुदायिक वन मार्फत वन क्षेत्रको २५ हे. मा माईकेनिया नियन्त्रण गरिएको थियो।

२.५.२ वन्यजन्तुको अवस्था

समय समयमा हुने गरेको वन्यजन्तुको गणना तथा अनुगमन अनुसार गैंडा, बाघ, गौरीगाई, घडियाल गोही लगायतका वन्यजन्तुको अवस्था यस प्रकार रहेको छ (तालिका १२)

वन्यजन्तुको अवस्था (तालिका १२)

क्र.सं.	प्रजाति	संख्या	कैफियत
१	गैंडा	५०३	(भाले १४५, पोथी १८३, लिङ्ग नछुट्टिएको १७५) स्रोत: गैंडा गणना २०११
२	बाघ	१२०	बाघको आहारा प्रजाति ७३.६३ घनत्व प्रति वर्ग कि.मि. (स्रोत : बाघ गणना २०१३)
३	घडियाल गोही	११३	२०७० फाल्गुण महिनामा गरिएको अनुगमन अनुसार (राप्तीमा ५४ र नारायणीमा ५९)
४	जंगली हात्ती	४०-५०	सन् २००२ मा गरेको गणना अनुसार
५	काठे भालु	२७१	त्रि.वि.वि.का विद्यार्थी दिनेश घिमिरेले सन् २०११ मा गरेको अध्ययन प्रतिवेदन अनुसार
६	गौरीगाई	३१२	२०६८ वैशाख महिनामा भएको गणना अनुसार
७	डल्फिन	२	२०७० माघ महिनामा भएको गणना अनुसार
८	मगर गोही	२४५	२०७० फागुन १९ देखि २०७० चैत्र १६ सम्म भएको गणना अनुसार
९	हिंउदे आगन्तुक चरा	१५३९६	२०७० माघ महिनामा भएको गणना अनुसार
१०	खरमुजुर	४	भाले ३ र पोथि १ (२०७० चैत्र १४ देखि २०७० वैशाख १७ सम्म भएको अनुगमन अनुसार)

गैंडा गणनाका क्रममा गणना टोली २०११

बाघ अनुगमनका लागि क्यामेरा राख्दै रेञ्जर ऋषिराम ढकाल

२.६ टुहुरा तथा अलपत्र परेका वन्यजन्तु व्यवस्थापन

२.६.१ टुहुरा वन्यजन्तु व्यवस्थापन

विभिन्न कारणले माउवाट छुटेका असहाय वा असक्त भएका वन्यजन्तुहरुलाई प्राकृतिक वासस्थानमा नै छाडिदिँदा बाँच्न असम्भव छ भने त्यस्तो अवस्थाका वन्यजन्तुहरुलाई उद्धार गरी उपयुक्त स्थानमा राखी नियमित हेरचाह गर्ने गरिएको छ।

बेलाबखत समस्यामुलक वन्यजन्तुहरुलाई समेत नियन्त्रणमा लिई पाल्ने गरिएको छ । विगत वर्षहरु देखि नै केही यस्ता वन्यजन्तुहरु/पंक्षीहरुको उद्धार गरी असहाय वन्यजन्तुहरुको व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । यस्ता वन्यजन्तुको उचित व्यवस्थापन एक अभिन्न कार्य बन्दै गई रहेको छ । यस कार्यको लागि स्पष्ट नीति, दक्ष जनशक्ति, वार्षिक कार्यक्रम तथा पूर्वाधारको अभावको कारण व्यवस्थापनमा कठिनाई रहेको छ ।

क) गैँडाको बच्चा

निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत चितवनको बर्दाहा मध्यवर्ती सामुदायिक वन मेघौलीसंग जोडिएको निजी जग्गामा करिव ५ महिना जतिको भाले बच्चा गैँडा बाघले आक्रमण गरी घाइते भएको अवस्थामा मिति २०७०/११/१४ गते विहान फेला परेको । उक्त बच्चाको दाहिने खट्टाको घुँडामा चोट लागेर हड्डी देखिएको र खुट्टा सुन्निएर हिड्न नसक्ने भएको ।

गैँडाको बच्चालाई उद्धार पछि उपचार गर्दै पशु चिकित्सक सहितको प्राविधिक टोली

लामो समयको उपचार पश्चात चर्दै गरेको गैँडाको बच्चा

गाँऊमा रहेकोले उक्त बच्चा गैँडालाई उद्धार गरी यस कार्यालयका वरिष्ठ पशु चिकित्सकको प्रत्यक्ष निगरानीमा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, सौराहामा राखी औषधि उपचार र पालन पोषण गरिएको छ । पालन पोषणको लागि केन्द्रबाट कर्मचारी खटाईएको छ भने सोको लागि लाग्ने रकम हात्ती प्रजनन केन्द्रको रकमबाट खर्च गरिएको छ । हाल उक्त गैँडाको अवस्थामा सुधार भएको र आफै हिडडुल गर्न तथा चर्न थालेको छ ।

ख) घडियाल गोहीको उद्धार

मिति २०७०/६/२० गते कसरा स्थित राप्ती पुल मुनी घडियाल गोहीको थुतुनोमा तियारी जाल (Gill-nett) बेरिएको देखिएकोले गोही उद्धार सामग्री सहितको प्राविधिक टोली गई उक्त स्थानवाट (थुतुनोमा मुख वाउन नै नहुने गरी जाल बेरिएको,

थुतुनोमा जाल बेरिएर मरणासन्न अवस्थाको घडियाल गोही

माछा खान नपाएर घडियालको शरिर सुकी अस्थिपञ्जर जस्तो देखिएको) घडियाललाई उद्धार गरी विशेष हेरचाहको लागि घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र, कसरामा राखिएको छ । हाल उक्त घडियालको स्वास्थ्यमा सुधार आएको छ ।

त्यस्तै मिति २०७०/७/३ गते निकुञ्जको खोरियामुहान क्षेत्रमा घडियाल गोही मुखमा जाल बेरिएको अवस्थामा देखिएकोले घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रका कर्मचारी गई उक्त गोही समाती मुखमा बेरिएको जाल निकालेर उद्धार गरिएको छ । त्यसै गरी मिति २०७०/७/२४ गते बेलटार प्रहरी चौकी नवलपरासीले गण्डक नहर त्रिवेणीबाट १ घडियाल गोहीको उद्धार गरी नारायणी नदी पारी लगि नदीमा छाडिदिएको थियो । यस आ.व.मा मध्यवर्ती क्षेत्र र मध्यवर्ती क्षेत्र भन्दा बाहिर तथा अन्य जिल्लाबाट उद्धार गरिएका वन्यजन्तुहरुको विवरण **तालिका १३** बमोजिम रहेको छ ।

उद्धार गरिएका जनावरहरू (तालिका १३)

बाघ	गैंडा	घडियाल गोही	मगर गोही	अजिंगर	चित्तल	लगुना	रतुवा	कछुवा	मलसाप्रो	बंदेल	चितुवा	जम्मा
२	२	३	३	६५	७	२	३	१	१	२	१	९२

२.७ हिंस्रक वन्यजन्तु नियन्त्रण र व्यवस्थापन

वन्यजन्तु संरक्षणको कार्य प्रभावकारी भएसँगै वन्यजन्तुको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि हुनुको साथै मानव-वन्यजन्तु बीचको असमझदारी र असामान्जस्य (द्वन्द्व) पनि बढेको छ। हिंस्रक वन्यजन्तु बाघ, चितुवा तथा भालु जस्ता जनावरको आक्रमणबाट निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका बासिन्दालाई प्रत्यक्षरूपमा नकारात्मक असर परेको छ। वन्यजन्तुबाट वर्षेनी केही मान्छेको ज्यान जाने, अंगभंग हुने र केहीको घरगोठ भत्काउने, भण्डारण गरेको अन्न खाईदिने, कृषिवाली नष्ट गर्ने कार्यले गर्दा यसको नियन्त्रण निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रका बासिन्दाको लागि ठुलो चुनौतीको रूपमा रहेको छ।

क) बाघ

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र मेघौलीको सदावहार मध्यवर्ती सामुदायिक वनबाट मानिस खान पल्केको भाले बाघलाई मिति २०६९/०१/१३ गते समातेर कसरामा रहेको काठको इन्क्लोजरमा

कसरामाको इन्क्लोजर भित्र रहेको बाघ

राखी दैनिक ५-१० कि.ग्रा.सम्म राँगाको मासु खुवाएर हालसम्म पालनपोषण गरी व्यवस्थापन गरिएको छ। यसरी आउने गरेका समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको दीर्घकालीन व्यवस्थापनको लागि कर्मचारी तथा वजेटको अभावका कारण हरेक वर्ष समस्याको रूपमा रहेको छ। आगामी दिनमा यस्ता वन्यजन्तुहरूको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि नीतिगत रूपमा निर्णय भई पुर्नस्थापना केन्द्रहरू स्थापना सहितको साधन स्रोतको व्यवस्थापन हुन आवश्यक छ।

ख) बाघ नियन्त्रणमा लिई प्राकृतिक बासस्थानमा छाडिएको

१) चितवन जिल्लाको अयोध्यापुरी गा.वि.स. को विभिन्न स्थानमा निस्केर घरपालुवा जनावरहरूलाई क्षति पुऱ्याउँदै आएको भाले पाटे बाघलाई मिति २०७०।०१।१३ गते नियन्त्रणमा लिई २०७०।०१।१५ गते Satellite radio collar गरी यस निकुञ्जको नयाँ गौर मचान क्षेत्रमा छाडी नियमित अनुगमन गरिएको थियो। उक्त बाघ १५ दिन पछि १४.३३ किलोमिटर हवाई दुरी पार गरी पुनः

माडीको गणेशकुञ्जमा नियन्त्रणमा लिइएको बाघ

पहिले समातेको स्थान गणेशकुञ्ज क्षेत्रमा नै गई गई भैसी मारन थाले पछि पुनः सोही क्षेत्रबाट मिति २०७०।१।१७ गते नियन्त्रणमा लिई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको मिति २०७०।१।१९ को निर्णय अनुसार बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जको बबई उपत्यकामा लागि छोडिएको छ।

२) चितवन जिल्लाको बघौडा र गर्दी गा.वि.स. क्षेत्रमा ५ वटा गाई भैसी मारेको तथा २ वटा लाई घाइते पारेको भाले पाटे बाघलाई बघौडा गा.वि.स.वडा नं. ४ शितलपुर क्षेत्रबाट मिति २०७०।०१।१६ गते नियन्त्रणमा लिई कसरामा स्थित घडियाल प्रजनन केन्द्र परिसरमा रहेको काठको खोरमा राखेर पालन पोषण हुँदै आएको उक्त बाघलाई मिति २०७१।३।२ गते प्राकृतिक बासस्थान GPS Location ०५०७९६५, ३०४६२६२ भएको निकुञ्जको टेम्पलटाईगर क्षेत्रमा छोडिएको छ।

बाघ समातेपछि, बरिष्ठ पशु चिकित्सक डा.कमल प्रसाद गैह्रेलाई सम्मान गदै स्थानिय बासिन्दाहरू

बाघको आक्रमणबाट मानिसको मृत्यु

यस आर्थिक वर्षमा यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने जिल्ला चितवन, दिव्यनगर गा.वि.स.वडा नं. ३ बस्ने वर्ष ६४ का टिकाराम परियारको मिति २०७०।१।०।२ गते दिव्यनगर गा.वि.स. अन्तर्गत पर्ने मध्यवर्ती वन क्षेत्रमा माछा मार्न जाँदा बाघको आक्रमणमा परी मृत्यु भएको छ ।

त्यसैगरी जिल्ला चितवन गुञ्जनगर गा.वि.स.को देविथान बाढीपिडित मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा खर काट्न गएका जिल्ला चितवन गुञ्जनगर गा.वि.स. वडा नं. ७ बस्ने वर्ष ४५ का एक बहादुर तामाङ्गको मिति २०७०।१।०।२० गते बाघको आक्रमणमा परी मृत्यु भएको छ भने जिल्ला नवलपरासी त्रिवेणी सुस्ता गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने वर्ष ६५ का विर बहादुर नेपाली ऐ.ऐ. बस्ने वर्ष ६४ का उद्धर बहादुर मगरको निकुञ्ज प्रवेश गरेको अवस्थामा २०७०।१।१।१६ गते बाघको आक्रमणबाट मृत्यु भएको छ । मिति २०७१।३।३० गते त्रिवेणी सुस्ता गा.वि.स वडा नं. ८ नवलपरासी बस्ने वर्ष ४८ को श्रीमती श्रोतमुनी सिरिश मगरको पनि बाघको आक्रमणबाट मृत्यु भएको छ ।

२.८ वन्यजन्तुको मृत्यु

यस आ.व.मा विभिन्न कारणबाट मृत्यु भएका दूर्लभ वन्यजन्तु गैंडा, बाघ लगायतका वन्यजन्तुहरुको विवरण **अनुसूची ११** मा उल्लेख गरिएको छ ।

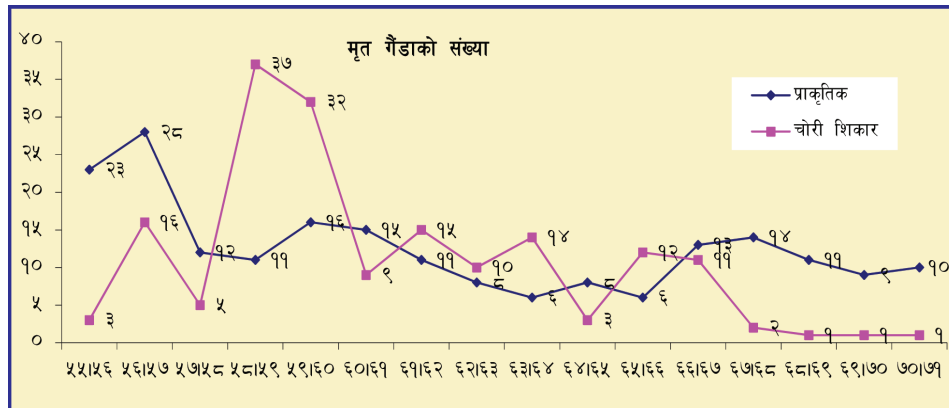
२.८.१ गैंडा

यस आ.व.मा ७ वटा प्राकृतिक कारण (कालगती र एकआपसमा जुधेर), १ वटा चोरी शिकारबाट र ३ वटा बच्चा

तथा अवैध व्यापार नियन्त्रणको कार्य उल्लेखनीय रूपमा न्युनीकरण भएको छ ।

२.८.२ बाघ

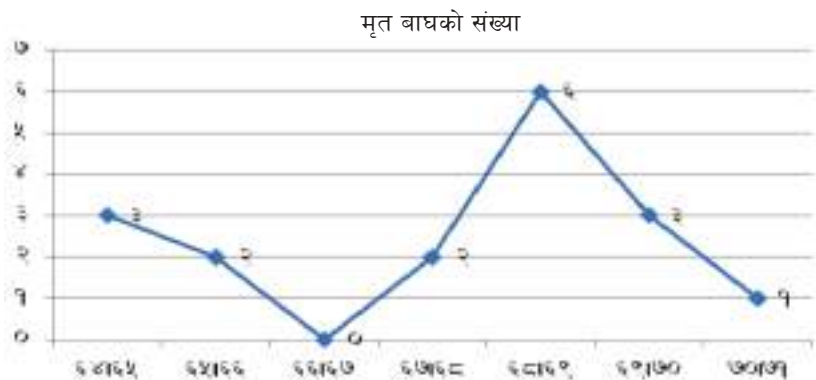
यस आ.व.मा १ वटा भाले बाघको मृत्यु भएको छ । मिति २०७१।१।१२ गते दिउसो २ बजेतिर निकुञ्जको पश्चिम क्षेत्र टेम्पल टाइगर पोष्टको उत्तरमा रहेको नदी तटीय वनमा (GPS Location 0210993, 3049904) करिब ३/४

(२ वटा बाघको आक्रमणबाट र १ वटा भाले पोथी जुध्दा चोट लागेर गरी जम्मा ११ वटा गैंडाको मृत्यु भएको छ । मृत्यु भएका गैंडाहरुको विस्तृत विवरण **अनुसूची ११** मा समावेश गरिएको छ ।

दिन अगाडी मरेको शरिरको केही रौंहरु भरिसकेको अवस्थामा एक मृत भाले बाघ गस्तीको क्रममा फेला परेको थियो । मृत बाघको शरिरको विभिन्न ठाँउमा चोट पटक लागेको र मिति २०७१।१।१३ गते निकुञ्जको मुख्यालय कसरामा ल्याई पोष्टमार्टम गर्दा मृत्युको कारण पत्ता नलागेको र बाघको उमेर करिब ६/७ वर्ष जती तथा शरिरमा लागेको चोटको आधारमा एक आपसमा जुधेर मरेको हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । साथै पोष्टमार्टम पश्चात उक्त बाघको शरीरलाई कसरा परिसरमा खाडल खनी गाडिएको छ ।

आ.व. ०५५/५६ देखि ०७०/७१ सम्मको अवधिमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा २०१ प्राकृतिक कारणले र १७२ चोरी शिकारीको कारणले गरी जम्मा ३७३ गैंडाको मृत्यु भएको तथ्यांक रहेको छ । वन्यजन्तु संरक्षण र चोरी शिकार तथा त्यसको अंगको अवैध व्यापार नियन्त्रणको लागि सरोकार राख्ने केन्द्रदेखि फिल्डस्तरसम्म सबैको सकृयताका कारण यस आ.व.मा गैंडाको चोरी शिकार

२.८.३ हात्ती

चितवनको माडी क्षेत्रमा निकुञ्जसंगै जोडिएको गर्दी गा.वि.स. वडा नं. १ अमिलियामा १ वटा भाले जंगली हात्ती अन्दाजी ४० वर्षको (एउटा मात्र सानो दाह्रा भएको) मिति २०७०।१०।१७ देखि लगातार गांउमा निस्किएर भण्डारण गरेको अन्न खाईदिने र घरगोठ भत्काउने कार्य गरेकोले यस निकुञ्जबाट गस्ति टोली खटाईएको थियो । सधैँ जसो रातको ११ बजे पछि मात्र गांउमा निस्कने गरेकोमा मिति २०७०।१०।२२ गते रातको ८:३० बजे नै सोही हात्ती गांउमा निस्की अमिलिया बस्ने शेर बहादुर परियारलाई रातको ९:३० बजेको समयमा घरमा सुतिरहेको अवस्थामा आक्रमण गरेको र निजको घटनास्थलमै मृत्यु भएको थियो ।

मानव-हात्ती द्वन्द्व न्युनीकरण र सम्भावित जोखिमको समेत आंकलन गरी अनुसन्धान कार्य गर्न नेपाल सरकार सचिवस्तरको मिति २०६८।१।१४ को निर्णय बाट बढीमा ५ वटा हात्तीलाई रेडियोकोलार लगाई अनुसन्धान गर्न अनुमति भए अनुसार मिति २०७०।१।१३ गते यस निकुञ्ज कार्यालयबाट खटि गएको पशु चिकित्सक र वन्यजन्तु प्राविधिक सहितको गस्ति टोलीले गांउमा निस्केको उक्त हात्तीलाई लठ्याउने औषधिले डार्ट गरेको थियो । उक्त हात्ती ओरालो ठांउमा गई लडेको हुंदा तत्काल उठाएर समथर ठांउमा लग्न नसकिएको र पेटले फोक्सोमा चाप दिई श्वासप्रश्वासमा समस्या आई हात्तीको मृत्यु भएको थियो । मृत हात्तीको पोष्ट मार्टम पश्चात सोही स्थानमा दाह संस्कार गरी खाडल खनेर पुरै शरिर गाडिएको छ ।

मृत हात्तीको पोष्टमार्टम गर्दै कर्मचारी

२.९ चितवन जिल्लास्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको बैठक

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशक एवं केन्द्रियस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईका संयोजकको उपस्थितिमा मिति २०६८।४।२५ गते १९ जिल्ला मध्ये पहिलो जिल्लाको रूपमा चितवन जिल्लास्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई (Wildlife Crime Control Bureau –WCCB District Cell) गठन भएको थियो । गठन भए पश्चात हालसम्म सम्पन्न भएका ८ वटा बैठक मध्ये यस आ.व.मा एउटा बैठक सम्पन्न भएको छ ।

(क) आठौँ बैठक :

मिति २०७०।१०।८ गते चितवनका प्रमुख जिल्ला अधिकारी

श्री नरेन्द्रराज शर्माको विशेष उपस्थितिमा चितवन जिल्लास्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको आठौँ बैठक कसरामा सम्पन्न भयो । उक्त बैठकमा वन्यजन्तु र वनस्पतिको चोरी शिकार/निकासी र अवैध ब्यापार नियन्त्रणमा पछिल्लो समय/अवधिमा भए गरेका कार्य प्रगतिहरुको प्रस्तुती, केही कार्यालयहरुका सम्पर्क व्यक्ति/पदाधिकारीहरु सरुवा भइ जानु भएकोमा उहाहरुको ठाउँमा नयाँ सम्पर्क व्यक्ति/पदाधिकारीको

आठौँ बैठकमा प्रस्तुतीकरण गर्दै प्र.सं.अ. कमलजङ्ग कुँवर चयन, शुन्य चोरी शिकार अवधिलाई संस्थागत गरी मनाउने सन्दर्भमा छलफल लगायतका विविध विषयमा छलफल तथा निर्णय भएको थियो ।

३. मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन

सक्षिप्त परिचय

मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा	: २०५३।८।१७ गते (सन् १९९६)
क्षेत्रफल	: ७५० वर्ग कि.मी.
जिल्ला	: चितवन, पर्सा, नवलपरासी र मकवानपुर
गा.वि.स./न.पा.	: २५/७ (चितवन १४/४, नवलपरासी ८/३, पर्सा २, मकवानपुर १)
वडा संख्या	: गा.वि.स. १६५ र नगरपालिका ३०
उपभोक्ता समिति	: २१, उपभोक्ता उपसमिति १
उपभोक्ता समूह	: १७८१ (महिला: ८५६, पुरुष: ८२२ र मिश्रित: ७३)
घरधुरी संख्या	: ४५९३३
जनसंख्या	: २६०३५२

भू-उपयोग

आवादी	: ३५५.०१ वर्ग कि.मी. (४६.२५%)
वन	: ३२९.३० वर्ग कि.मी. (४२.९%)
घाँसेमैदान	: ८.७ वर्ग कि.मी. (१.१३%)
बुट्यान	: ९.७४ वर्ग कि.मी. (१.२६%)
अन्य (नदी, वालुवा)	: ६४.७४ वर्ग कि.मी. (८.४३%)

मध्यवर्ती सामुदायिक वन

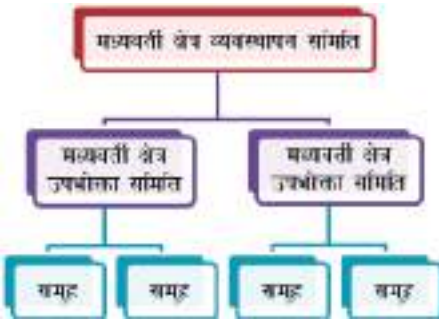
विधान दर्ता	: ७१ वटा	हस्तान्तरण	: ५८ वटा
हस्तान्तरित वनको क्षेत्रफल	: ९१९२.०७ हेक्टर		
हस्तान्तरित सामुदायिक वनको घरधुरी संख्या	: ३५६०६		
हस्तान्तरित सामुदायिक वनको उपभोक्ता संख्या	: १९३३१७		
		(महिला ९५०३४ र पुरुष ९८२८३)	

३.१ नीति तथा उद्देश्य

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली २०५२, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका २०५६, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन योजना अनुरूप जनसहभागिताको आधारमा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण र सदुपयोग, सामुदायिक विकास तथा जीविकोपार्जन सुधारका कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति रहेको छ । स्थानीय उपभोक्ताहरूको समुह, समितिमार्फत मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायिक विकास, संरक्षण, आयआर्जन, सीपमुलक एवं चेतनामुलक कार्यक्रम, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनीकरण, राहत वितरण, पर्यापर्यटन, पशु स्वास्थ्य, नदी कटान क्षतिपूर्ति वितरण र निकुञ्ज व्यवस्थापनमा सहयोगी कार्यक्रमहरूसमेत नियमितरूपमा संचालन गरी प्राकृतिक स्रोतमा आत्मनिर्भर बनाई निकुञ्जको दिगो संरक्षण गर्ने उद्देश्य रहेको छ ।

३.२ संगठन तालिका

चितवन, मकवानपुर, पर्सा र नवलपरासी जिल्लाका २५ वटा गा.वि.स.हरू तथा ७ वटा नगरपालिकाहरूमा फैलिएको मध्यवर्ती क्षेत्रलाई २१ वटा इकाईहरूमा विभाजन गरी मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिहरू गठन गरिएका छन् भने एउटा उपसमिति समेत रहको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा हाल बसोबास गरिरहेका उपभोक्ताहरूलाई १,७८१ वटा समूहहरूमा आवद्ध गरिएको छ ।

मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिहरूको प्रतिनिधिमूलक संस्थाको रूपमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति रहेको छ । पहिलो मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको गठन २०५४।११।२५ मा भएको थियो । उक्त समितिको ५ वर्षको अवधि पूरा भएपछि २०५९।१२।१४ मा गठन भएको दोस्रो समितिको पदावधि समाप्त भएको करिब एक वर्षपछि २०६५।११।१८ मा वर्तमान समिति गठन भएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिमा निकुञ्जका संरक्षक सदस्य सचिव र सम्बन्धित जिल्ला विकास समितिका प्रतिनिधीहरू सदस्य रहने प्रावधान रहेको छ ।

३.३ मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समिति, उपभोक्ता उपसमिति तथा उपभोक्ता समुह मार्फत मध्यवर्ती क्षेत्रका कार्यक्रमहरू संचालन गरिदै आएको छ ।

३.३.१ उपभोक्ता समितिको वर्गीकरण र बजेट विनियोजन तथा निकास

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ मा व्यवस्था भए बमोजिम मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण, सामुदायिक विकास, आयआर्जन, संरक्षण शिक्षा लगायतका कार्यका लागि (निकुञ्जको आम्दानीको ३०% देखि ५०% सम्म रकम सम्बन्धित मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिहरूलाई प्राप्त हुने) मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ ले गरेको व्यवस्था बमोजिम विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ । यस आ.व. ०७०/७१ मा रु १० करोड रकम निकास भै २१ वटा उपभोक्ता समिति, १ वटा उपसमिति र मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिमा स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार कार्यन्वयन भएको कार्यक्रमको प्रगति विवरण **अनुसूची १२** मा उल्लेख गरिएको छ ।

प्रभावित क्षेत्र, जनसंख्या, क्षेत्रफल र वन्यजन्तुले पुऱ्याएको क्षतिको आधारमा उपभोक्ता समितिहरूको वर्गीकरण गरिएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा पश्चात आ.व. ०५२/५३ देखि ०७०/७१ सम्म मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र विकासका लागि (निकुञ्जले आम्दानी गरेको ५०%ले हुने रकम) प्राप्त हुनपर्ने बजेट रु.५२,८५,८६,१५५।१३ मध्ये रु.४२,८८,९३,८८४।७५ मात्र प्राप्त भई स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिमका विभिन्न क्रियाकलापहरू सञ्चालन भएका छन् भने रु.९,९६,९२,२७०।३८ निकास हुन बाँकी रहेको छ **अनुसूची १३** ।

३.३.२ क्षतिपूर्ति तथा राहत

३.३.२.१ वन्यजन्तुवाट भएको क्षति तथा राहत

यस आ.व. मा निकुञ्ज प्रवेश गर्दा तथा निकुञ्जबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा निस्किएका वन्यजन्तुहरूको आक्रमणमा परी

९ जना (पुरुष ८ र महिला १) को मृत्यु भएको छ भने पुरुष

६ र महिला १ गरी ७ जना घाइते भएका छन्। मृत्यु भएका मध्ये

जंगली हात्तीबाट घरगोठ क्षति

४ जना बाघ, २ जना जङ्गली हात्ती र ३ जना गैँडाको आक्रमणबाट मृत्यु भएका छन्। घाइते र मृत्यु हुनेहरूको विस्तृत विवरण

बाघको आक्रमणबाट भएको मानवीय क्षति

अनुसूची १४ मा समावेश गरिएको छ।

वन्यजन्तुहरू (हात्ती, गैँडा, बाघ, चितुवा, हिउँ चितुवा, अर्ना, भालु, जङ्गली बनेल, अजिंगर र गोही) प्राकृतिक वासस्थानबाट मानववस्तीमा प्रवेश गरी स्थानीय जनताको धनजनको क्षति गरेको अवस्थामा राहत उपलब्ध गराउन सकिने प्रावधान सहित २०६६ असार २१ गतेदेखि लागु हुने गरी वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग सम्बन्धी निर्देशिका, २०६६ प्रारम्भ भएको थियो। उक्त निर्देशिकाले मानवीय क्षति (मृत्यु) को लागि रु.१,५०,०००। सख्त घाइतेका लागि रु.५०,०००। सम्म, सामान्य घाइतेका लागि रु.५,०००। सम्म, पशुधनको लागि स्थानीय बजार मूल्यमा नबढ्ने गरी रु.१०,०००। सम्म, घरगोठको क्षतिको मूल्यांकन गरी रु. ४,०००। सम्म, भण्डारण गरी राखिएको अन्न

क्षति भएमा मूल्याङ्कन गरी रु.५,०००। सम्म, खाद्यान्न तथा फलफूल क्षतिको लागि रु.५,०००। सम्म राहत सहयोग उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था गरेको थियो।

वन क्षेत्रबाट जङ्गली जनावरहरू बाहिर आई क्षति पुऱ्याउने कारण स्थानीय जनताबाट पटक-पटक वन्यजन्तुले पुऱ्याएको क्षतिको राहत माग भै आएको सन्दर्भमा पीडितलाई राहत उपलब्ध गराई वन्यजन्तु र मानवबीच अन्तरसम्बन्ध घनिष्ठ राख्न वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोगसम्बन्धी निर्देशिका, २०६९ (नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषद्को मिति २०६९।७२ को निर्णय अनुसार स्वीकृत) मिति २०६९।७२ देखि लागु भएको छ। उक्त निर्देशिकाले वन्यजन्तुहरू (हात्ती, गैँडा, बाघ, चितुवा, हिउँ चितुवा, अर्ना, भालु, जङ्गली बदेल्) बाट भएको मानवीय क्षति (मृत्यु) को लागि रु.३,००,०००। सख्त घाइतेका लागि रु.५०,०००। सम्म, सामान्य घाइतेका लागि रु.१०,०००। सम्म, पशुधनको लागि स्थानीय बजार मूल्यमा नबढ्ने गरी रु.१०,०००। सम्म, घरगोठको क्षतिको मूल्याङ्कन गरी रु.१०,०००। सम्म, भण्डारण गरी राखिएको अन्न क्षति भएमा मूल्यांकन गरी रु.१०,०००। सम्म, खाद्यान्न तथा फलफूल क्षतिको लागि रु.१०,०००। सम्म राहत सहयोग उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका २०६९ **अनुसूची १५ (क)** मा समावेश गरिएको छ। सोही निर्देशिका अनुसार यस आ.व.मा गैँडा, बाघ भालु, जङ्गली हात्ती र बदेल्को आक्रमणमा परी मृत्यु तथा घाइते भएका परिवारजनलाई राहत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारबाट रु.४४,००,२१५।०० माग भएकोमा रु.३१,०७,१५०।०० निकासी प्राप्त भई बाँकी रु.१२,३१,२३०।०० निकासी हुन बाँकी रहेको छ।

यस आ.व.मा मानवीय क्षति, पशुधन क्षति, घरगोठको क्षति, भण्डारण गरी राखिएको अन्न क्षति, खाद्यान्न तथा फलफूल क्षतिको विवरण **अनुसूची १५(ख)** मा उल्लेख गरिएको छ।

३.३.२.२ मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन एक चुनौतिको रूपमा रहेको छ। यस निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा मुख्य गरी मानव र गैँडा, बाघ, हात्ती, बदेल्, भालु, चित्तलहरूको द्वन्द्व देखिएको छ। द्वन्द्व न्यूनीकरण अन्तर्गत मध्यवर्ती क्षेत्रमा हालसम्म १८० कि.मी. भन्दा बढी विद्युतीय तारवार, ११ वटा मचान निर्माण, २५ कि.मी. गेमप्रुफ फेन्स (मेस जाली), ५ कि.मी. तोष खन्ने लगायतका कार्यक्रमहरू भएको छ। जङ्गली हात्तीबाट अति

प्रभावित क्षेत्र चितवनको गर्दी गा.वि.स. वडा नं. १ अमिलियामा

सुधारिएको विद्युतीय तारवार निरीक्षण गर्दै राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशक श्री मेघ बहादुर पाण्डे

११ लाखको लागतमा सुधारिएको विद्युतीय तारवार निर्माण भएको छ भने सोही क्षेत्रमा ३ कि.मी. तोष खन्ने काम पाँच पाण्डव उपभोक्ता समितिले गरेको छ ।

३.३.२.३ नदी कटान क्षतिपूर्ती

यस निकुञ्जको सिमानामा पर्ने १५७४-१०-७.५ क्षेत्रफल निजी जग्गा नदीले कटान गरी निकुञ्जको प्राकृतिक सिमानाभित्र परेकोमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा ३(ग) मा भएको कानूनी व्यवस्था बमोजिम गत आ.व.सम्म ७२-१२-८ क्षेत्रफल जग्गाको सम्बन्धित जग्गाधनीलाई क्षतिपूर्ती उपलब्ध गराइएको थियो । यस आ.व.मा नदी कटानको लागि रू.१,००,००,०००।०० निकास भई करिव ९-४-१७ क्षेत्रफल जग्गाको क्षतिपूर्ती उपलब्ध गराइएको छ । हालसम्म निकुञ्जबाट जग्गाको रू.३,२४,३३,८६४।०० क्षतिपूर्ती दिईएको छ भने अरु १४९३-१३-२.५ क्षेत्रफल जग्गाको क्षतिपूर्ती दिन बाँकी रहेको छ (अनुसूची १६) ।

३.३.३ सामुदायिक विकास

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये ३०% रकम सामुदायिक विकास कार्यमा लगाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ । २१ वटा उपभोक्ता समिति र १ वटा उपभोक्ता उपसमितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम विद्यालय भवन, समितिको कार्यालय भवन, सामुदायिक भवन, प्रतिकालय, बाटो ग्राभेल, खानेपानी, कलभर्ट, कजवे, सिंचाई, फर्निचर, मन्दिर, शौचालय आदि निर्माण तथा मर्मत सुधारका कार्यहरू भएको छ । यस आ.व.मा सामुदायिक विकास शिर्षक अन्तर्गत विभिन्न कार्यक्रममा

बाटो ग्राभेल-सिसवार उपभोक्ता समिति

सिंचाई कुलो-लामिचौर उपभोक्ता समिति

रू.२,४७,१३,६२०।०० खर्च भएको छ ।

३.३.४ संरक्षण कार्यक्रम

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये ३०% रकम संरक्षण कार्यक्रममा लगाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ । २१

नदी नियन्त्रण कार्य-गोसाईबाबा उपभोक्ता समिति

मचान निर्माण-अयोध्यापुरी उपभोक्ता समिति

वटा उपभोक्ता समिति र १ वटा उपभोक्ता उपसमितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम नदी तटबन्धन, वन व्यवस्थापन, तारवार, वृक्षरोपण, पर्खाल, तालतलैया, घांसेमैदान, चोरी शिकार नियन्त्रण, नर्सरी स्थापना, राहत वितरण, चरण क्षेत्र व्यवस्थापन आदि कामहरू भएको छ । संरक्षण कार्यक्रम शीर्षक अन्तर्गत रू.२,६६,६८,९४०।०० निकास भई विभिन्न कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएको छ ।

३.३.५ आयआर्जन तथा सीप विकास

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये २०% रकम आयआर्जन तथा सीप विकास कार्यमा लगाउन सक्ने प्रावधान

बंगुर पालन-कालाबञ्जर उपभोक्ता समिति

सिलाई कटाई तालिम-दाउन्ने देवी उपभोक्ता समिति

रहेको छ । २१ वटा उपभोक्ता समिति र १ वटा उपभोक्ता उपसमितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम सीप प्रयोग गरी जिविकोपार्जन गर्न आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराउने तथा उपभोक्ता समुहमा बचत गरेको रकमबाट सुलभ व्याजदरमा ऋण लिने दिने व्यवस्था गरिएको छ । आयआर्जन तथा सीप विकास शिर्षक अन्तर्गत रु.१,६३,२४,१०६।०० निकासामा भई विभिन्न कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका छन् ।

३.३.६ संरक्षण शिक्षा

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये १०% रकम संरक्षण शिक्षा कार्यमा लगाउन

सक्ने प्रावधान रहेको छ । २१ वटा उपभोक्ता समिति र १ वटा उपसमितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम विभिन्न प्रकारका चेतनामुलक

पुस्तकालय व्यवस्थापन-रेवा उपभोक्ता समिति

तालिम, गोष्ठी, अध्ययन अवलोकन भ्रमण, स्कुल, सांगितिक, श्रव्यदृश्य, दिवस समारोह आदि कार्यक्रमहरू संचालन गरिएका छन् । संरक्षण शिक्षा शिर्षक अन्तर्गत रु.७६,१४,७१९।०० निकासामा भई विभिन्न कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका छन् ।

३.३.७ मध्यवर्ती क्षेत्रको वन व्यवस्थापन

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा २६,४२१ हेक्टर वन क्षेत्र रहेको छ । जसमा साल वन (Sal forest) १३,०५३ हेक्टर, नदीतटिय वन (Riverine forest) १,६५९ हेक्टर र मिश्रीत वन (Tropical mixed hardwood forest) ११७०९ हेक्टर छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा भएका वन क्षेत्रलाई मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ मा भएको प्रावधान बमोजिम मध्यवर्ती सामुदायिक वन, मध्यवर्ती धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्र वन र निजी वन गरी चार किसिमले व्यवस्थापन गर्न सकिने छ । हाल सबै प्रकारका वन र मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा हुनु अगाडी जिल्ला वन कार्यालय मकवानपुरबाट हस्तान्तरण भएका ३ (तीन) वटा कबुलियती वन मध्यवर्ती क्षेत्रको सिमाना निर्धारण गर्दा मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र पर्ने गएकोले उक्त वनको समेत व्यवस्थापन गरिएको छ ।

३.३.७.१ मध्यवर्ती क्षेत्र वन

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र रहेका तर स्थानिय उपभोक्ताहरूलाई हस्तान्तरण नगरिएको वन क्षेत्र र निजी वन क्षेत्र बाहेकको वन क्षेत्रलाई कार्यालयबाट स्थानीय उपभोक्ताहरू समेतको सहयोगमा

संरक्षण गरिएको छ । यस अन्तरगत बरणडाभार क्षेत्रको दुवै तर्फको आवादीबाट ३०० मिटरसम्मको वन क्षेत्र स्थानीय उपभोक्ताहरूलाई मध्यवर्ती सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिएको छ भने सो भन्दा भित्रको वनलाई मध्यवर्ती क्षेत्र वनको रूपमा संरक्षण गरिएको छ । जसले चुरे र महाभारत पहाड जोड्ने जैविक मार्गको काम गरेको छ । त्यस्तै गरि चितवन जिल्लाको माडीका ४ गा.वि.स. को वन क्षेत्र, पर्साको ठोरी र निर्मलबस्ती गा.वि.स.को वन क्षेत्र, नवलपरासीको अग्यौली, नयाँ वेलाहाना र त्रिवेणी गा.वि.स.को वन क्षेत्रहरू मध्ये आवादी तर्फ केही वन क्षेत्र उपभोक्ताहरूलाई मध्यवर्ती सामुदायिक वनको रूपमा व्यवस्थापन गर्न दिईएको छ भने बाँकी वन क्षेत्र स्थानीय उपभोक्ताहरू समेतको सहयोगमा यसै कार्यालयबाट मध्यवर्ती क्षेत्र वनको रूपमा संरक्षण गरिदै आएको छ ।

३.३.७.२ मध्यवर्ती सामुदायिक वन

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र रहेको वन व्यवस्थापन गर्न स्थानीय उपभोक्ताहरूको परापूर्व कालदेखि भोग चलन गर्दै आएका पायक पर्ने वन क्षेत्रलाई मध्यवर्ती सामुदायिक वनको रूपमा समूह गठन गरेर हस्तान्तरण गर्न सकिने कानूनी प्रावधान बमोजिम वनको संरक्षण, सम्बर्धन र उपयोगको लागि हालसम्म

दियालो मध्यवर्ती सामुदायिक वन, गुञ्जनगर-६ मा वन मापन कार्य गर्ने वन प्राविधिक र उपभोक्ताहरू

राप्ती नियन्त्रण मध्यवर्ती वनका उपभोक्ताहरू समूह भेलामा

९० वटा वन उपभोक्ता समूहहरू गठन गरी वनको व्यवस्थापन गर्दै आएका छन् । आ.व. २०७०/०७१ सम्ममा ७१ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू (विधान) दर्ता भएका छन् भने उक्त समूहहरू मध्ये निकुञ्ज कार्यालय, सम्बन्धित मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति र सम्बन्धित मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह बीच त्रिपक्षीय सम्झौता गरी ५७ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरू हस्तान्तरण गरिएको छ । हस्तान्तरण गरिएको वनहरूको कुल क्षेत्रफल ९१९२.०७ हेक्टर रहेको छ । जसबाट ३५,६०६ घरधुरीका १,९३,३१७ जनसंख्या लाभान्वित भएका छन् [अनुसूची १७(क) र १७(ख)] । यस आ.व.मा निम्न वनहरूको समूह दर्ता, वन हस्तान्तरण तथा कार्ययोजना नवीकरण गरिएको छ तालिका १४ ।

यस आ.व.मा दर्ता र हस्तान्तरण भएका वन (तालिका १४)

क्र. सं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना	जिल्ला	विधान दर्ता मिति	कार्यो जना स्वीकृत मिति	क्षेत्रफल हे.	घरधुरी सख्या	जनसंख्या	आ.व. २०७०/७१ मा भएको कामको विवरण
१	वेतघारी म.सा.वन.	निर्मावस्ती -३	पर्सा	२०७०।६।१७		१९९.००	१९६	१०५६	विधान दर्ता
२	हरियाली महिला	बघौडा -३	चितवन	२०७०।१।२७		२.११	११३	६२३	विधान दर्ता
३	श्री सोमेश्वर	बघौडा -३	चितवन	२०५४।१।०।२३	२०७।०।२।०६	४९९.००	३३४६	१७६९१	विधान परिमार्जन तथा हस्तान्तरण
४	श्री गर्दीचुरे	गर्दी -८	चितवन	२०५६।१।०।१४	२०७।३।१।२	४९९.००	१५६४	८०२६	विधान परिमार्जन तथा हस्तान्तरण
५	सरस्वती	ठोरी -१	पर्सा	२०६९।४।२२	२०७०।०।८।१९	१९७.९०	३३२	१९५४	नयाँ हस्तान्तरण
६	शनिश्चरे	ठोरी -६	पर्सा	२०६९।५।१७	२०७०।१।०।२६	१९५.५०	२०९	११८८	नयाँ हस्तान्तरण
७	राप्ती नियन्त्रण	मेघौली -१	चितवन	२०७०।१।१।२७	२०७।०।२।०८	१७०.६०	३७२	२०४४	नयाँ हस्तान्तरण
८	श्री दिव्य	दिव्यपुरी -३	नवलपरासी	२०५४।१।०।२३	२०५७।२।१।८	१४२.७१	६०२	२६४१	कार्ययोजना नविकरण
९	श्री विरेन्द्रनगर	पटिहानी -२	चितवन	२०५४।१।०।२३	२०५७।२।२।२	३९.६०	२९०	१६५७	कार्ययोजना नविकरण
१०	श्री बाघमारा	बछौली -४	चितवन	२०५९।६।१७	२०५९।१।०।१९	२१५.००	१०१७	५१६३	कार्ययोजना नविकरण
११	श्री कालिका	रजहर -५	चितवन	२०५८।३।२७	२०६०।२।१।२	२५.९०	३१७	१५७७	कार्ययोजना नविकरण
१२	श्री जनकौली	बछौली -७	चितवन	२०६०।२।२९	२०६२।१।१।७	७७.४७	११८४	६५२०	कार्ययोजना नविकरण
१३	श्री मिलीजुली	र.न.पा. -६	चितवन	२०६१।९।१	२०६२।१।१।७	४५.६६	१२२५	६६०६	कार्ययोजना नविकरण
१४	श्री बाटुलीपोखरी	गितानगर -१	चितवन	२०६३।९।६	२०६३।१।०।१८	६७.०३	५८९	२८१४	कार्ययोजना नविकरण
१५	श्री राधाकृष्ण	मेघौली -५	चितवन	२०५८।४।१	२०६४।२।२४	७६.६०	६२४	३५३७	कार्ययोजना नविकरण
१६	श्री कुठौली	पिठौली -७	नवलपरासी	२०५९।२।२७	२०६४।५।५	७४.२२	३७०	१९१५	कार्ययोजना नविकरण
१७	श्री प्रगति	प्रगतिनगर -३	नवलपरासी	२०५४।६।१५	२०६४।१।१।२१	५१.५५	३८६	२०२	कार्ययोजना नविकरण
१८	श्री मातृभूमि	प्रगतिनगर -१	नवलपरासी	२०५४।६।१५	२०६४।१।१।२१	५३.७७	३२९	१५२४	कार्ययोजना नविकरण
१९	श्री कल्याणपुर	कल्याणपुर -५	चितवन	२०६५।४।१५	२०६५।४।१६	४९९.००	१५०३	७६७६	कार्ययोजना नविकरण
	जम्मा					१९३२.५१	९३४९	४७०१८	

३.३.७.३ मध्यवर्ती निजी वन

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्रको आफ्नो हक पुग्ने जग्गाधनीले आफ्नो इच्छा अनुसार मध्यवर्ती निजी वनको संरक्षण, विकास तथा वन पैदावारको उपयोग गर्न सक्ने व्यवस्था अनुसार आफ्नो निजी जग्गामा वृक्षारोपण गरी निजी वन व्यवस्थापन गर्न हालसम्म यस निकुञ्जमा ११-१९-१४ बिगाहा क्षेत्रफल भएको ११ वटा मध्यवर्ती निजी वनहरू निकुञ्ज कार्यालयमा दर्ता गरिएका छन् (अनुसूची १८) ।

जिल्ला चितवन मेघौली गा.वि.स. वडा नं. ९ स्थित आफ्नै निजी वनमा दण्डपाणी काफ्ले

३.३.७.४ कवुलियती वन

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली-२०५२ मा कवुलियती

वनको प्रावधान नभएता पनि मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा हुनु पूर्व जिल्ला वन कार्यालय, मकवानपुरबाट हस्तान्तरण भएका मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भए पछि जिम्मेवारी सरी आएका ३ वटा कवुलियती वनहरू यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्दछन् । कुल क्षेत्रफल १९.६८ हेक्टर रहेको वनबाट २१ घरधुरीका १६० व्यक्तिहरू लाभान्वित भएका छन् (अनुसूची १९) ।

३.३.८ निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन अतिक्रमण

यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको विभिन्न स्थानमा वन अतिक्रमण भएको छ । अतिक्रमित क्षेत्रहरूको अनुगमन तथा नक्सांकन कार्यको लागि स्थानिय मानिसहरू तथा प्राविधिक समेतको सहभागितामा मिति २०७।३।१२ गते देखि ऐ १५ सम्म अतिक्रमण क्षेत्रहरूको स्थलगत अवलोकन तथा नक्सांकन कार्य गरिएको थियो । उक्त अनुगमन तथा नक्सांकनबाट निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको १२११.१९ हेक्टर क्षेत्र अतिक्रमण भएको देखिएको छ । अतिक्रमित क्षेत्रको विस्तृत विवरण अनुसूची २० मा समावेश गरिएको छ भने

अतिक्रमित क्षेत्रको नक्साङ्कन गर्दै टोली

अतिक्रमणको Location map अनुसूची २१ मा समावेश गरिएको छ।

३.३.५ अनुगमन

मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरूको अनुगमन नियमितरूपमा हुने गरेको छ। कार्यक्रमको अनुगमन मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष, प्रमुख संरक्षण अधिकृत, मध्यवर्ती शाखाका कर्मचारीहरू, सव-इन्जिनियर र फिल्डस्तरमा सेक्टर, पोष्ट र उपभोक्ता समितिहरूबाट भएको छ। समितिमा

चितवनको अयोध्यापुरी गा.वि.स वडा नं. ९ बाँदरभुलाको अतिक्रमण

प्राप्त कार्यक्रम तथा बजेटको बारेमा उपभोक्ताहरूलाई जानकारी र सहभागी गराउने कार्य उपभोक्ता समितिले गरेको छ।

त्यसै गरी यस आ.व.मा निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा भए गरेका गतिविधिहरूको अर्थ मन्त्रालय, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालयबाट समय समयमा अनुगमन भएको छ।

पश्चिम सेक्टर, अमलटारी अन्तर्गत दाउन्नेदेवी उपभोक्ता समितिको कल्भर्ट निर्माण कार्यको अनुगमन गर्दै सहायक संरक्षण अधिकृत टिकाराम पौडेल

वगई सेक्टर, माडी अन्तर्गत अयोध्यापुरी उपभोक्ता समितिको नदी तटबन्धन कार्यको अनुगमन गर्दै सहायक संरक्षण अधिकृत टिकाराम पौडेल

कसरा सेक्टर, कसरा अन्तर्गत मेघौली उपभोक्ता समितिले निर्माण गरेको पोखरीको अनुगमन गर्दै सहायक संरक्षण अधिकृत टिकाराम पौडेल

पुर्वी सेक्टर, सौराहा अन्तर्गत मृगकुञ्ज उपभोक्ता समितिले निर्माण गरेको भवनको अनुगमन गर्दै संरक्षण अधिकृत रमेश कुमार थापा

निर्माणाधिन कछुवानी पोष्ट अनुगमन गर्दै वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका उपसचिव श्री शिव सापकोटा

जर्नेली घाँसेमैदान अनुगमन गर्दै मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालयका उपसचिव श्री विष्णुप्रसाद पौडेल

मध्यवर्ती क्षेत्रमा भए गरेका गतिविधिहरूको संयुक्त अनुगमन गर्दै अर्थ मन्त्रालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका पदाधिकारी

३.३.१० पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम

मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका पशुहरूको स्वास्थ्य तथा नश्लमा सुधार ल्याई निकुञ्जका वन्यजन्तुलाई दीर्घकालिन रूपमा सुरक्षा प्रदान गर्ने उद्देश्य अनुरूप चितवनको बछ्यौली, जगतपुर र कल्याणपुर तथा नवलपरासीको कोल्हुवामा

चितवन जगतपुरमा रहेको मध्यवर्ती पशुसेवा केन्द्र गरी ४ वटा पशुसेवा केन्द्रको स्थापना गरिएको छ। यी पशुसेवा केन्द्रहरू पशुसेवा उपभोक्ता समितिमार्फत सञ्चालित छन् र ४ वटै पशुसेवा केन्द्रबाट

पशु स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउँदै आएका छन्। सेवा केन्द्रहरूबाट प्रदान गरेका प्रमुख सेवाहरूमा घरघरमा गई पशुहरूको रोग परीक्षण तथा औषधि प्रदान, गोबर तथा मुत्र परीक्षण, राष्ट्रिय निकुञ्जसंग समन्वय गरी समय समयमा खोप कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ।

३.३.११ युवा जागरण अभियान

वन्यजन्तुको चोरी शिकार विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्न युवाहरूलाई परिचालन गर्नको लागि उपभोक्ता समितिस्तरमा समुदायमा आधारित

नदी गस्तीका क्रममा पक्राउ परेका तियारी जाल

अन्तरक्रिया, कसरा सेक्टर

चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान सञ्चालन गरी निकुञ्जको ४ वटै सेक्टरमा सेक्टरस्तरीय सञ्जाल तयार गरेर सक्रियतापूर्वक जनचेतनामूलक कार्यक्रम, विभिन्न तालिम, गोष्ठी, सडकनाटक, नदी गस्ति जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ। गाउँघरमा हुने गरेका वनजन्य अपराध कार्यमा नलाग्ने प्रेरित गर्ने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा विभिन्न प्रलोभनमा परेका जनसमुदाय लाभान्वित भएका छन्। यस आर्थिक वर्षमा मिति २०७०/११/२८ गते र मिति २०७१/२०/८ गते गरी २ पटक कसरा सेक्टर अन्तर्गत समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियानको समन्वय तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भयो। सोही अन्तरक्रियामा निर्णय भए बमोजिम कसरा सेक्टर अन्तर्गत विभिन्न नाकाहरूबाट विभिन्न

बहानामा निकुञ्ज प्रवेश गर्ने मानिसहरुको विवरण र कसरा सेक्टर अन्तर्गत भएका होटल तथा रेष्टुरेन्टहरुको विवरण संकलन समेत भएको थियो ।

त्यसै गरी मिति २०७१।१२३ गते पश्चिम सेक्टर अमलटारी अन्तर्गत समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान द्वारा समसामयिक विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । त्यस्तै कसरा सेक्टर, कसरा र पश्चिम सेक्टर, अमलटारी अन्तर्गत युवा जागरण अभियानका सदस्यहरुबाट मध्यवर्ती क्षेत्रका विभिन्न ठाँउ र नदी गस्ति सम्पन्न भएको थियो ।

३.३.१२ निजी आवादीको वन पैदावार व्यवस्थापन

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को नियम २३ बमोजिम मध्यवर्ती क्षेत्र भित्रको आफ्नो हकपुग्ने जग्गाधनीले आफ्नो हक पुग्ने जग्गाधनीले आफ्नो इच्छा अनुसार निजी वनको संरक्षण, विकास र उक्त वन पैदावार उपयोग गर्न पाउने व्यवस्था छ । उक्त नियमावलीको २३(४) मा जग्गा धनीले मध्यवर्ती क्षेत्र बाहिर पनि स्वतन्त्र रूपमा काठ दाउरा ओसारपसार र विक्री वितरण गर्न पाउने प्रावधान रहेको छ । सो अनुसार निजी नम्वरी जग्गामा रहेको रुख कटान गर्न निम्न प्रकृया पुरा गर्नु पर्ने हुन्छ ।

(क) जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा (ख) उपभोक्ता समितिको सिफारिस (ग) जग्गाको नक्सा (घ) मालपोतबाट नम्वरी आवादी खुलेको पत्र (ङ) हकदावीको लागि ७ दिने सुचना प्रकाशित गरी सुचना टाँस गरेको मुचुल्का (च) नापी, मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति, गा.वि.स., वन प्राविधिक समेत भएको मुचुल्का (छ) ओसारपसारको लागि वन पैदावारको श्रोत खुलेको विवरण (ज) फिल्डको प्रतिवेदन र मुचुल्काको आधारमा कटान आदेश दिने (झ) सम्बन्धित सेक्टरले काठको मुचुल्का सहित प्रतिवेदन पेश गर्ने (ञ) काटिएको काठको जात, परिमाण अनुसार लाग्ने मुल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धित जग्गा धनीले बैकमा जम्मा गरी भौचर पेश गर्ने (ट) सम्बन्धित सेक्टरको अधिकृतलाई टाँचा लगाउन आदेश दिने र टाँचा लगाएको लगत र मुचुल्का बमोजिम छोडपुर्जा दिने ।

यस आ.व.मा मध्यवर्ती क्षेत्रको विभिन्न स्थानबाट विभिन्न प्रजातीका निजी आवादीबाट कटान गरिएको काठको परिमाण

२८९०४.७८ क्यु.फिट काठ र दाउरा १२१ चट्टा रहेको छ ।

३.३.१३ मध्यवर्ती क्षेत्रमा उद्योग स्थापना

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र विभिन्न प्रकारका घरेलु उद्योग स्थापनाको लागि घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयमा दर्ता हुनु अगाडि उद्योग दर्ता गर्ने अधिकारीले मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली २०५२ को नियम २० बमोजिम राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको सहमति लिनु पर्ने प्रावधान बमोजिम यस आ.व.मा घरेलु उद्योग दर्ताको लागि यस कार्यालयबाट सिफारिस गरिएका विभिन्न ९१ वटा उद्योगहरुको विवरण **अनुसूची २२** मा उल्लेख गरिएको छ ।

३.४ जैविक विविधता संरक्षण सुविधा कोष

सहभागितात्मक संरक्षण कार्यक्रमबाट वि.सं. २०५७ मा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिलाई हस्तान्तरण भएको रु. ५७ लाखको कोष नै जैविक विविधता संरक्षण कोष (Biodiversity Conservation Fund-BCF) हो । उक्त कोषबाट वि. सं. २०६० जेष्ठदेखि मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था मार्फत आय आर्जन, कृषि व्यवसाय, हरित उद्यम, वैकल्पिक उर्जा लगायतका क्षेत्रहरुमा ऋण प्रवाह हुँदै आएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्र सामुदायिक बचत तथा ऋण कार्य निर्देशिका, २०६१ (पहिलो संशोधन, २०६३) को अधिनमा रही जैविक विविधता संरक्षण कोष परिचालन गरिएको छ । सहकारीको विवरण **अनुसूची २३** मा समावेश गरिएको छ ।

यस कोषलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्नका लागि मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत सहकारी उप-समिति गठन गरिएको छ । संस्थाको बचत, शेयर सदस्य संख्या र शेयर रकमको आधारमा पहिलो पटक रु. ३ लाख र ऋण असुलीको आधारमा दोस्रो पटक रु. ५ लाख र तेस्रो पटक रु. ८ लाख सम्म ऋण प्रवाह गरिएको छ । ऋण लगानी गर्दा ६ % व्याजदर र २ वर्षको भुक्तानी अवधि तय गरी ६/६ महिनामा साँवा र व्याज असुल गर्ने सम्झौता गरी सोही बमोजिम गरिएको छ । यसरी गरिएको ऋण लगानीले मध्यवर्ती क्षेत्रमा भएका उपभोक्ताहरुको आयआर्जन र जिविकोपार्जनमा टेवा पुगेको छ । कोषको हालको अवस्था **तालिका १५** मा उल्लेख गरिएको छ ।

जैविक विविधता संरक्षण सुविधा कोष (BCF) को अवस्था (तालिका १५)	
सहकारी संस्था : २३ वटा	शेयर सदस्य १४,७७८ (पुरुष ६,५४७, महिला ८,२३१)
कुल शेयर पूजि : रु १,८१,८५,८८८।००	संस्थाको कुल बचत रु ९,७४,८७,५३१।००
संस्थाहरुको आन्तरिक ऋण परिचालन : रु १५,९१,१७,६२३।००	BCF लगानी भएका संस्था : १५ वटा
संस्थाहरुमा लगानी भएको कुल ऋण रु ५९,०८,२११।००	बैंक मौज्जात : रु ४,५३,९११।००
समूह अन्तर्गत रहेको असुल हुनु पर्ने ऋण रु १,१३,७२८।००	कुल BCF कोष रकम रु : ६४,७५,८५०।००

४. क्षमता अभिवृद्धि/विकास

क्षमता विकास अन्तर्गत निकुञ्ज कर्मचारी, नेपाली सेना, मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानीय समुदाय तथा अन्य सरोकारवाला निकायका विचमा विभिन्न प्रकारका बैठक, तालिम, गोष्ठी, अध्ययन भ्रमण जस्ता कार्यक्रम सम्पन्न भएका छन्। यस आ.व.मा यस कार्यालयका कर्मचारीहरूले भाग लिएका तालिम, गोष्ठी र सेमिनारहरूको विस्तृत विवरण **अनुसूची २४** मा उल्लेख गरिएको छ।

क) बैठक

- हरेक महिनाको ३ गते कार्यालयका कर्मचारीहरूको नियमित बैठक बस्ने गरेको छ। बैठकमा हरेक सेक्टर, प्रवेशद्वार, पोष्ट र हात्तीसारहरूमा परेको समस्या, समाधानका उपाय तथा गरेका सृजनशिल कार्यहरूको बारेमा छलफल र समिक्षा हुने गरेको छ।
- २०७०।४।११ गते मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत आर्थिक उपसमितिका संयोजक श्री कुल प्रसाद भुषालको अध्यक्षतामा बैठक बसी आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को बजेट तथा कार्यक्रम बनाउने सम्बन्धमा छलफल तथा निर्णय भएको थियो।
- २०७०।१०।१६ गते मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत आर्थिक उपसमितिका संयोजक श्री कुल प्रसाद भुषालको अध्यक्षतामा बैठक बसी आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ को स्विकृत बजेट उपभोक्ता समितिको वर्ग (क, ख र ग) अनुसार बाँडफाँड, त्यसको निकास र कार्यान्वयन सम्बन्धमा छलफल तथा निर्णय भएको थियो।
- २०७०।५।११ गते मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री यम बहादुर परियारको अध्यक्षतामा यस कार्यालयको कसरामा बैठक बसी आ.व. २०७०/७१ को बजेट बाँडफाँड र अन्य विषयमा छलफल भयो।
- २०७०।५।२१ गते क्षेत्रीय वन निर्देशनालय, हेटौडाका क्षेत्रीय वन निर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवज्यूको अध्यक्षतामा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजनाद्वारा राष्ट्रिय निकुञ्ज र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रबाट भएको कार्यक्रमहरूको सम्बन्धमा सौराहामा समन्वय बैठक बसी IDA कार्यक्रम अन्तर्गत संचालन हुने तालिमहरू, सर्लाही जिल्लामा जंगली हात्तीले धनजनको क्षति पुऱ्याएको हुँदा सो जंगली हात्तीलाई नियन्त्रण गर्न निकुञ्ज र जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रको संयुक्त प्राविधिक टोलीलाई सम्पर्कमा राख्ने जस्ता विभिन्न विषयमा छलफल तथा निर्णयहरू भएको थियो।
- २०७०।६।२६ गते मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका सदस्य एवम् कसरा सेक्टरका संयोजक श्री विजय कुमार भुजेलको अध्यक्षतामा यस कार्यालयको कसरामा बैठक बसी मिति २०७०।५।११ गतेको बैठकले पारित गरेको बजेटमा केही कार्यक्रम संशोधन गरी पारित गरियो।
- २०७०।१०।१६ गते मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका सदस्य एवम् कसरा सेक्टरका संयोजक श्री विजय कुमार भुजेलको अध्यक्षतामा यस कार्यालयको कसरामा बैठक बसी आर्थिक उप-समितिको मिति २०७०।१०।१६ गतेको निर्णयलाई अनुमोदन गरी मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूको मिति २०७०।९।३० गते म्याद समाप्त भएकोले मिति २०७०।१०।२ गतेबाट पुनः म्याद थप्ने निर्णय गरियो।
- २०७०।११।५ गते मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालयका क्षेत्रीय वन निर्देशक श्री राजदेव प्रसाद यादवको विशेष उपस्थितिमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका सदस्य एवं कसरा सेक्टरका संयोजक श्री विजय कुमार भुजेलको अध्यक्षतामा यस कार्यालयको कसरामा बैठक बसी बजेट कार्यान्वयन, नदीकटान जग्गाको क्षतिपूर्ती, अनुगमन समिति निर्माण, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा व्यवस्थापन र व्यवस्थापन समितिको पुनर्गठन सम्बन्धमा छलफल तथा निर्णय भयो।
- २०७०।११।११ गते मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका सदस्य एवं कसरा सेक्टरका संयोजक श्री विजय कुमार भुजेलको अध्यक्षतामा यस कार्यालयको कसरामा बैठक बसी मिति २०७०।११।५ गतेको निर्णयवमोजिम गठित कार्यविधि निर्माण समितिले तयार पारेको कार्यविधि अनुमोदन गरी २०७०।११।११ गतेको आर्थिक उप-समिति र नदी कटान उप-समितिको निर्णय पारित गरियो।
- २०७०।११।२५ गते चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन सम्बन्धमा देखापरेका समस्या समाधान सम्बन्धमा चितवन, नवलपरासी, मकवानपुर र पर्सा जिल्लाका विभिन्न राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, मध्यवर्ती उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूको उपस्थितिमा एक अन्तरक्रिया बैठक सम्पन्न भयो।

ख) कर्मचारीहरूको अध्ययन भ्रमण

२०७०।१।५ देखि २०७०।१।९ सम्म ५ दिन यस कार्यालय अन्तर्गत

अग्रपंक्तिमा कर्मचारीको अध्ययन भ्रमण

अग्रपंक्तिमा कार्यरत गेमस्काउटहरूको अध्ययन भ्रमण सम्पन्न भयो । ना.सु श्री लवजंग थापाले नेतृत्व गर्नु भएको उक्त टोलीले बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र, बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज र लुम्बिनीको अध्ययन अवलोकन भ्रमण गरेका थिए ।

ग) तालिम

➤ २०७०।१।२९ गते निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको श्री श्रीजंग गण र नयाँ भैरवीदल गुल्मका अधिकृत, पदिक र अन्य दर्जाका लागि निकुञ्ज संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

➤ २०७१।२।२७ गते निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको श्रीजंग गणका अधिकृत, पदिक र अन्य दर्जाका लागि निकुञ्ज संरक्षण तथा चोरी शिकार नियन्त्रणसम्बन्धी अभिमुखीकरण प्रशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

➤ नेपालका संरक्षित क्षेत्रसम्बन्धी कानुनी व्यवस्थाको वारेमा केन्द्रीयस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाईको आयोजना र

डब्लु डब्लु एफ नेपालको आर्थिक सहयोगमा यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने शुक्रनगर, चितवनमा मिति २०७१/११/४ देखि ६ सम्म ३ दिने आधारभूत

आधारभूत कानुनी सचेतना तालिमका सहभागीहरू

कानुनी सचेतना तालिम सम्पन्न भयो । तालिममा वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा अवैध ब्यापार नियन्त्रण, दोषी पक्राउ गर्ने तरिका र अवस्था, आवश्यक कागजात र त्यसको अभ्यास समेत गराइएको थियो । यस निकुञ्जका १५ जना र पर्सा वन्यजन्तु

आरक्ष कार्यालयका ५ जना गरी जम्मा २० जना गेमस्काउटहरूले उक्त तालिम लिएका थिए ।

➤ यस निकुञ्जको आयोजनामा हात्तीसारमा कार्यरत फणित, पछुवा र माहुतहरू गरी जम्मा ४० जना कर्मचारीहरूलाई प्रथम चरणमा मिति २०७०।१।२० देखि २१ सम्म २ दिन आधारभूत पुनर्ताजगी तालिम सम्पन्न भयो । त्यसै

हात्तीसारका कर्मचारीलाई तालिम दिँदै स.सं.अ. रमेश कुमार थापा

गरी दोस्रो पटक थप ४० जना हात्तीसारका कर्मचारीहरूका लागि मिति २०७१।२।८ देखि ९ सम्म २ दिने निकुञ्जको आयोजना र डब्लु डब्लु एफ नेपालको आर्थिक सहयोगमा सोही तालिम सम्पन्न भयो ।

➤ यस निकुञ्जमा SMART Pa-trolling शुरु गर्ने स म व न्ध म । निकुञ्ज, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ

SMART Patrol Training, सौराहा

नेपाली सेनाको श्रीजंग गण र नयाँ भैरवीदल गुल्मका कर्मचारीहरूका लागि मिति २०७१।२।७ गतेका दिन चितवनको सौराहा स्थित राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रको सभाहलमा १ दिने अभिमुखीकरण तालिम सम्पन्न भयो । उक्त तालिममा ३३ जना सहभागी थिए ।

घ) गोष्ठी

➤ **कवुलियती वन व्यवस्थापनसम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी :**

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र लोथर उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष श्री केदार प्रसाद खरेलको अध्यक्षतामा मिति २०७०।१।२३ गतेका दिन सोही उपभोक्ता समिति अन्तर्गत रहेका ३

कवुलियती वन व्यवस्थापनसम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम

वटा कवुलियती वनका सदस्यहरूको उपस्थितिमा कवुलियती वन व्यवस्थापनसम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भयो ।

ड) स्कूल कार्यक्रम

यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र तथा जैविक विविधता र यसको महत्वको बारेमा विद्यालयस्तरका विद्यार्थीहरूलाई जानकारी गराई संरक्षणमा सहभागि गराउने उद्देश्यले यस निकुञ्जले समय समयमा स्कूल कार्यक्रम समेत गर्ने गरेको छ । यस आ.व. को दोस्रो चौमासिक अवधिमा पश्चिम सेक्टर अमलटारी अन्तर्गत पिठौली नि.मा.वि. पिठौली, कसरा सेक्टर अन्तर्गत धनौजी नि.मा.वि. पटिहानी र कोइलाहा नि.मा.वि. मेघौलीमा विद्यालय कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ भने तेस्रो चौमासिक अवधिमा कसरा सेक्टर अन्तर्गत श्री सरस्वती मा.वि. जगतपुर र पश्चिम सेक्टर अमलटारी अन्तर्गत नारायणी नि.मा.वि. प्रगतीनगरमा स्थापना भएका इको क्लवमा आवद्ध विद्यार्थीहरूलाई जैविक विविधताको महत्व र सो सम्बन्धि वृत्तचित्र प्रदर्शन गरियो ।

स्कूल कार्यक्रम, धनौजी नि.मा.वि., पटिहानी

५. वन्यजन्तु संरक्षण चेतना अभिवृद्धि

क) अन्तरराष्ट्रिय बाघ दिवस-२०१३

सन् २०१३ जुलाई २९ (श्रावण १४, २०७०) का दिन चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र र जिल्ला वन कार्यालयको संयुक्त आयोजनामा यस निकुञ्जको पूर्वी सेक्टर सौराहामा विश्व बाघ दिवस-२०१३ एक समारोहका साथ सम्पन्न भयो । उक्त कार्यक्रम मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री यमबहादुर परियारको सभापतित्वमा संचालन भएको थियो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि पूर्व वन सचिव डा.उदयरराज शर्मा, विशिष्ट अतिथि राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका संस्थापक महानिर्देशक श्री विश्वनाथ उप्रेती, उपमहानिर्देशक श्री टिकाराम अधिकारी, जिल्लास्तरीय राजनितिक दलका अध्यक्ष एवं प्रतिनिधिहरू लगायत मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिका अध्यक्षहरू, मध्यवर्ती

गैडा संरक्षण प्रतिष्ठानबाट राहत वितरण गर्दै

सामुदायिक वन समूहका प्रतिनिधिहरू, जिल्ला वन कार्यालय पर्सा, पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति-पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ चितवन, पर्यटन व्यवसायीहरू, प्रमुख जिल्ला अधिकारी चितवन, जिल्ला वन अधिकृत चितवन, जिल्ला प्रहरी प्रमुख भरतपुर, नन्दाबक्स गणका गणपति कसरा व्यारेक, रणदल गुल्म अमलटारी व्यारेक, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, विभिन्न संचार माध्यमका संचारकर्मीहरू साथै अन्य संरक्षणमा सरोकार राख्ने संघसंस्था, व्यक्तिहरू गरी करिब २५० भन्दा बढिको उपस्थिति थियो । कार्यक्रममा प्रमुख संरक्षण अधिकृत श्री कमलजङ्ग कुँवरबाट निकुञ्जको गतिविधिका बारेमा र जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रका प्रमुख डा. चिरञ्जिवी प्रसाद पोखरेलबाट बाघ गणनाको विधि सहित बाघ सम्बन्धि प्रस्तुतीकरण भएको थियो । उक्त दिन चितवन-पर्सा कम्प्लेक्सको बाघ गणना २०१३ को तथ्यांक सार्वजनिक गरिएको थियो । तथ्यांक अनुसार यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा बाघको संख्या १२० रहेको छ । साथै मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति-चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको तर्फबाट संरक्षण कार्यमा राम्रो काम गर्ने कर्मचारी, उपभोक्ता समिति, उपभोक्ता समूह, विभिन्न संघसंस्था, व्यक्तिहरू र जंगली जनावरको आक्रमणबाट घाइते तथा पीडित परिवार गरी ५२ जनालाई प्रमाण-पत्र, उपहार र दोसल्लासहित सम्मान गरिएको थियो । यसै कार्यक्रममा चित्रवहादुर कुँवर स्मृति गैडा संरक्षण प्रतिष्ठानबाट २०७० सालमा बाघको आक्रमणमा परी घाइते भएका ४ जनालाई उपचार खर्च बापत जनही रु. ५ हजारका दरले रकम उपलब्ध गराइएको थियो । यसै अवसरमा कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि लगायत

जिल्लास्थित राजनीतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधीहरूलाई मायाको चिनो स्वरुप काठको गैडा र हात्ती प्रदान गरिएको थियो ।

ख) अन्तरराष्ट्रिय गिद्ध संरक्षण चेतना दिवस-२०१३

सन २००९ बाट सेप्टेम्बर महिनाको पहिलो शनिवारलाई अन्तरराष्ट्रिय गिद्ध संरक्षण चेतना दिवसको रूपमा मनाउन शुरु गरिएको हो । नेपालमा डंगर, लामो ठुडे, सुन, सानो खैरो, हाडफोर, सेतो, राज, खैरो र हिमाली गिद्ध गरी ९ प्रकारका गिद्धहरू पाइन्छन् । गिद्ध संकटमा पर्नुको मुख्य कारणहरू मध्ये घरपालुवा गाई भैसीलाई विरामी भएको अवस्थामा दुखाई कम गर्न प्रयोग गरिने डाइक्लोफेनाक नामको औषधि प्रयोग गरिएका गाई वस्तुको सिनो खांदा गिद्धको मृगौलामा असर परेर मर्नु र यसको वासस्थान

अन्तरराष्ट्रिय गिद्ध संरक्षण चेतना दिवस-२०१३

विनास हुनु हो । यस निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा पाचौं अन्तरराष्ट्रिय गिद्ध संरक्षण चेतना दिवस मिति २०७०।५।२२ (७ सेप्टेम्बर २०१३) मनाईयो ।

निकुञ्जको कसरामा वि.सं. २०६५ (सन् २००८) मा स्थापना गरिएको गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रमा रहेका गिद्धहरूलाई रांगाको मासु खुवाएर अन्तरराष्ट्रिय गिद्ध संरक्षण दिवसको सुभारम्भ गरी गिद्धको महत्व, अवस्था, नेपालमा पाईने गिद्धको प्रजाती आदीको बारेमा एक समारोहका विचमा अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न भयो । त्यसै गरी निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने सौराहा स्थित वर्ड एजुकेशन सोसाइटीले निकुञ्जको पुर्वी सेक्टर अन्तर्गत २४ वटा विद्यालयमा गठन भएका ग्रिन क्लवलाई गिद्धको जानकारीमुलक पोष्टर र प्रचारप्रसार सामाग्रीहरू वितरण गरी सचेतना कार्यक्रम तथा १७ जना वर्डवाचरहरूबाट खगेन्द्रमल्ली देखि सौराहा सम्मको खण्डमा चरा अवलोकनको कार्यक्रम गरिएको थियो । त्यस्तै मध्यवर्ती क्षेत्र नवलपरासीको पिठौलीमा अवस्थित नमुना मध्यवर्ती सामुदायिक वन क्षेत्रभित्र रहेको जटायु रेष्टुरेन्ट

व्यवस्थापन समितिको संयोजकत्वमा निकुञ्जको पश्चिम सेक्टर, रणदल गुल्म, मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरू र स्थानिय उपभोक्ताहरू लगायत ५० जना भन्दा बढिको उपस्थितीमा १ दिने गिद्ध संरक्षणसम्बन्धी अन्तरक्रिया र गिद्धको वृत्त चित्र प्रदर्शन गरिएको थियो ।

ग) विश्व गैडा दिवस-२०१३

मिति २०७०।६।६ (२२ सेप्टेम्बर २०१३) गते यस निकुञ्जको सौराहामा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री यम बहादुर परियारको अध्यक्षता र वन विभागका पूर्व महानिर्देशक श्री गोकुलराज पाण्डेको प्रमुख आतिथ्यमा **Five Rhino Species Forever** भन्ने नाराका साथ चौथो विश्व गैडा दिवस मनाइयो । यस अवसरमा प्रमुख संरक्षण अधिकृत श्री कमलजङ्ग कुँवरले विश्व गैडा दिवस, यसको भूमिका र महत्वको बारेमा संक्षिप्त जानकारी गराउनु भएको थियो । उक्त कार्यक्रममा गैडा संरक्षणमा उल्लेखनिय योगदान पुऱ्याउने निकुञ्ज, हात्तीसार र नेपाली सेनाका गरी ८ जनालाई नगद तथा प्रशंसापत्रबाट सम्मान गरिएको थियो । सोही अवसरमा २०६९

विश्व गैडा दिवसको अवसरमा निकालिएको याली

असोज देखि २०७० असोज सम्म गैडाबाट प्रभावित स्थानिय बासिन्दाका ८ जना बालबालिकाहरूलाई चित्र बहादुर कुँवर स्मृति गैडा संरक्षण प्रतिष्ठान नेपालद्वारा जनही रु. ५ हजार का दरले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइएको थियो ।

घ) विश्व सिमसार दिवस-२०१४

“सिमसार र कृषि: उन्नतिको साभेदार” (Wetlands & Agriculture : Partners For Growth) भन्ने मुल नाराका साथ विश्व सिमसार दिवस २०७० माघ १९ (२ फेब्रुवरी २०१४) निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना गरी मनाउने क्रममा माननीय वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री श्री टेक बहादुर घर्तीज्यूबाट सौराहा नजिक राप्ती नदीमा १० वटा घडियाल गोही प्राकृतिक वासस्थानमा छोडि सिमसार दिवसको शुरुवात गरिएको थियो । सोही अवसरमा निकुञ्जको सौराहा, कसरा, गांजापुर, गिद्धेनी र अमलटारीबाट नदी गस्ति गरिएको थियो । यसै अवसरमा निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने अन्तरराष्ट्रिय महत्वको रामसार

सुचीमा सुचीकृत विसहजारतालमा सरोकारवाला निकायहरु निकुञ्ज, नेपाली सेना, मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानीय समूह/समिति, वासिन्दा, राष्ट्रिय ताल संरक्षण समितिको सहभागितामा विसहजार तालको सरसफाई, अन्तरक्रिया र १ वटा मगर गोही छाडिएको थियो ।

ड) वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१

“वन र वन्यजन्तु प्रकृतिका आधार” भन्ने मुल नाराका साथ १९औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१ निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र तथा आसपासमा देहाय बमोजिमको कार्यक्रम गरी मनाईएको छ । वन्यजन्तु सप्ताहको विस्तृत कार्यक्रम अनुसुची २५ मा समावेश गरिएको छ ।

क) २०७१ साल वैशाख १ गते विहान प्रमुख संरक्षण अधिकृत श्री कमलजङ्ग कुँवर, नेपाली सेना नन्दावक्स गणका सेनानी श्री सुनिल विक्रम शाह र मध्यवर्ती क्षेत्र केरुङ्गा उपभोक्ता समिति तथा कसरा सेक्टरका संयोजक विजय भुजेलबाट क्रमशः राष्ट्रिय, विश्व सम्पदा र चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको भण्डा भण्डोत्तलन गरी वन्यजन्तु सप्ताहको ब्यानर टाँसेर निकुञ्जको मुख्यालय कसराबाट १९औं वन्यजन्तु सप्ताहको शुभारम्भ गरियो ।

ख) मिति २०७१।१।२ गते राप्ती तथा नारायणी नदीमा गोही तथा चरा अनुगमन गरियो ।

ग) मिति २०७१।१।३ गते पुर्व पश्चिम राजमार्गको टिकौली र कावासोती खण्ड लगायत विभिन्न स्थानहरुको सरसफाई, सूचना बोर्ड राख्ने तथा संरक्षण चेतना अभिवृद्धि गर्ने जस्ता पम्प्लेट वितरण गरियो ।

घ) मिति २०७१।१।४ गते सौराहा तथा कसरा क्षेत्रमा विभिन्न विद्यालय र इको क्लबका सदस्यहरूसंग चरा अवलोकन तथा वनस्पति पहिचानको कार्य गरियो ।

ड) मिति २०७१।१।५ गते बीसहजार तालमा बैठक, सरसफाई, अन्तर्क्रिया र वन्यजन्तु संरक्षणको सन्देश सहितको च्याली गरियो ।

च) मिति २०७१।१।६ गते गैँडा संरक्षणमा शुन्य चोरी शिकार वर्ष-२०७० मनाउने क्रममा विभिन्न सरोकारवालाहरुको वीचमा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री मा. श्री महेश आचार्यज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा एक समारोह आयोजना गरी विभिन्न संघ संस्था तथा व्यक्तिहरुलाई सम्मान तथा प्रशंसा पत्र प्रदान गरियो ।

छ) मिति २०७१।१।७ गते वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री मा. श्री महेश आचार्यज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा घडियाल संरक्षण तथा

प्रजन्न केन्द्रमा हुर्काइएका ५ वटा घडियाल गोही (१ भाले र ४ पोथी) लाई निकुञ्जको प्राकृतिक बासस्थान कसरा नजिकबाट राप्ती नदीमा छाडने तथा निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको अवलोकन तथा निरीक्षण भ्रमण गरी १९औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१ को समापन गरियो ।

च) विश्व वातावरण दिवस-२०१४

“हिमाल बचाऔं, वातावरण जोगाऔं (Raise your Voice Not the Sea Level)” भन्ने मुल नाराका साथ चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना गरी विश्व वातावरण दिवस-२०१४ जेष्ठ २२ (जुन ५, २०१४) मनाइएको छ । यस अवसरमा मिति २०७१।२।२२ गते गैँडा, बाघ, हात्ती, भालु, बंदेल लगायतका वन्यजन्तुबाट घाइते र मृत्यु भएका मध्यवर्ती क्षेत्रमा बसोबास

विश्व वातावरण दिवसको अवसरमा वरुण्डाभार जैविक मार्गको पुर्व पश्चिम सडक सरसफाई कार्यक्रम

गर्ने स्थानीय वासिन्दाहरुको नर्सरी देखि कक्षा १२ सम्म अध्ययनरत ५० जना विद्यार्थीलाई प्रती व्यक्ति रु १०,०००।- (दश हजार) का दरले छात्रवृत्ति वितरण गरियो । त्यसै गरी सोही दिन विहान निकुञ्ज कार्यालय, जिल्ला वन कार्यालय, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, पत्रकार, विद्यार्थी, स्वास्थ्यकर्मी, उपभोक्ता समिती, सामुदायिक वन उपभोक्ता, स्वयंसेवी लगायत स्थानिय व्यक्तिहरुको उपस्थितीमा वरुण्डाभार वन क्षेत्रको पुर्व पश्चिम सडक क्षेत्रमा सरसफाई कार्यक्रम र निकुञ्ज कार्यालय तथा निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको श्रीजंग गणको हेडक्वाटर लगायत सम्पूर्ण पोष्टहरुमा सरसफाई कार्यक्रम सम्पन्न भयो । साथै निकुञ्जलाई प्लाष्टिक रहित गराउने उद्देश्यका साथ सप्ताहब्यापी रुपमा निकुञ्जभित्र रहेका बाटोहरु तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका विभिन्न सार्वजनिक स्थल तथा विद्यालयहरुमा निकुञ्ज र श्रीजंग गणको संयुक्त प्रयासमा सरसफाई कार्य

सम्पन्न गरियो ।

छ) अन्तराष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस-२०१४

“पर्वतीय जैविक विविधता (Mountain Biodiversity)”

भन्ने मुल नाराको साथ जैविक विविधता दिवस २२ मे २०१४ मनाउने क्रममा निकुञ्जको घडियाल गोही संरक्षण प्रजनन केन्द्र परिसरमा रहेको कछुवा संरक्षण कार्यक्रम अर्न्तगत पालन पोषण गरी हुर्काइएको कछुवा निकुञ्जमा छोडेर जैविक विविधता दिवस सम्पन्न गरियो । मिति २०७१।२।७ गते निकुञ्जको कसरामा वि.सं. २०५७ सालमा

स्थापना गरिएको कछुवा प्रजनन कार्यक्रममा पालन पोषण गरी हुर्काइएका वि.सं. २०६३ र २०६४ साल व्याचका ५ वटा प्रजातीका कछुवालाई श्री राष्ट्रिय प्रा.वि. घैलाघारी, चितवनका विद्यार्थीहरुको उपस्थितीमा निकुञ्जको तमोरताल नजिक साल वन (GPS Location 0237055, 3049399) मा छाडिएको छ ।

जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धमा बालबालिकाहरुलाई जानकारी गराउँदै स.सं. अ वेद वहादुर खड्का

यस कछुवालाई Elongated Tortoise, Indotestudo, elongate

पहेली ठोटर्री कछुवाको प्राकृतिक वासस्थानलाई मध्यनजर गरी वनाइएको १०x६मी. साईजको Soft-release enclosure मा उपस्थित विद्यार्थीहरुले छाडेका थिए । Soft-release Enclosure वनाएर छोड्नुको मुख्य कारण सानो Enclosure मा मानिसको संसर्गमा हुर्काइएको कछुवालाई एकै चोटी ठूलो र फराकिलो सालवनमा छोड्दा नआतिओस र Acclimatize हुनको लागि यस्तो कार्य गरिएको हो । त्यसरी Enclosure मा कछुवा छोडी सकेपछि केही हप्ता सम्म त्यहीं वस्छ र पछि उ आफैले Enclosure तोडेर फराकिलो प्राकृतिक वासस्थानतर्फ जान्छ । पहेली ठोटर्री कछुवाहरु सामान्यतया शाकाहारी प्रकृतिका हुन्छन् ।

यिनले जंगली फलफूल, घाँसपात खान रुचाउँछन र पाकेको टाटर्रीको फल मज्जाले खाएको हुँदा फललागेको टाटर्रीको रुखलाई घेरावार दिई वनाइएको Enclosure भित्र फल नपाकुञ्जेल सम्मको लागि कछुवाहरुलाई थप आहाराको लागि भिजाएको चना र पाकेकोफर्सीको व्यवस्था समेत मिलाइएको छ ।

सामान्य बोलीचालीमा कछुवा भन्नाले सानो हातमा खेलाउने देखि ठूला सम्मलाई भन्ने गरिन्छ । सामान्यतया वास्तविक कछुवा भनेको ठूलाखाले र सिमसार क्षेत्रमा पाईने हुन्छन । शरिरको वाहिरी भाग नरम (Soft Shell) हुने घस्रेर हिड्ने जनावरलाई कछुवा भन्ने गरिन्छ । नेपालीमा साना खालका कछुवालाई कहीं कतै कछुवा र कहीं ठोटर्री पनि भन्ने गरिन्छ । जमीनमा वस्ने जसको शरीरको वाहिरी वनावट कडा हाड (Hard Shell) ले ढाकेको हुन्छ, जसलाई अंग्रेजीमा Tortoise भनिन्छ भने अरु प्रजाति पानीमा वस्छन जसको शरिरको वाहिरी वनावट पनि कडा हाडले नै (Hard Shell) वनेको, जसलाई अंग्रेजीमा Terrapin भनिन्छ । यी दुवै थरीका कछुवालाई नेपालीमा ठोटर्री भन्ने गरिन्छ ।

छोडिएका कछुवाको नाप तौल विवरण

IDS	Hatching year	Measurement (cm)				Kg.
		Carapace/ Shell - length	Plastron/ Shell - length	Plastron/ Shell - width	Height	
00E	2005/064	19	15	12	7	0.50
00E	2005/064	18.5	14.5	11.5	6	0.50
00E	2006/065	22	16	13	8	0.90
04E	2005/064	18	14	11	7.20	0.55
05E	2005/064	19.2	14.2	12.5	7.0	0.60

कछुवालाई प्राकृतिक वासस्थानमा छोड्दै

उक्त कार्यक्रममा विद्यार्थीहरुलाई कछुवा संरक्षण र यसको महत्वको बारेमा जानकारी गराइएको थियो । साथै विद्यार्थीहरुलाई घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र, गिद्ध प्रजनन केन्द्र लगायत

समस्याग्रस्त बाघ पालन गरिएको क्षेत्रमा समेत अवलोकन गराइएको थियो ।

ज) श्रव्य-दृष्य प्रसारण

निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रका विभिन्न गतिविधिहरू, ऐन, नियम, निर्देशिका, बाघ, गैडा, घडियाल गोही, प्रजनन केन्द्र, पर्यापर्यटन, सामुदायिक विकास, आयआर्जन, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन, चोरी शिकार नियन्त्रण तथा अन्तरराष्ट्रिय जगतमा यस निकुञ्जको महत्व जस्ता विषयवस्तुहरू समेटेर बनाईएको वृत्तचित्र “जैविक विविधताको संरक्षणमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रले खेलेको भूमिका” विषयक वृत्तचित्र निर्माण गरी विभिन्न स्थानीय टेलिभिजनबाट प्रसारण गरिएको थियो । यसको साथै वन्यजन्तुको संरक्षण तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानिय वासिन्दाको लागि सुचनामुलक प्रचार प्रसार सामग्रीहरू चितवन र नवलपरासी स्थित विभिन्न एफ.एम. बाट पनि प्रसारण गरिएको थियो ।

झ) नागरिक बडापत्र/साईनबोर्ड/सुचनाबोर्ड

यस कार्यालयबाट सम्पादन गरिने कामहरू, काम सम्पन्न गर्न लाग्ने समय, कामको प्रक्रिया लगायतका कुराहरू उल्लेख गरी

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको नक्सा तथा बडापत्र सर्वसाधारण सवैलाई सजिलै सेवा सुविधा उपलब्ध हुन सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले नागरिक बडापत्र, आगन्तुकहरूलाई निकुञ्जबारे सुचना तथा पथ प्रदर्शन गर्न सघाउ पुर्याउने हेतुले यस निकुञ्जको कसरा स्थित राप्ति पुल, वनकट्टा पोष्ट, टिकौली, गोन्रडाङ्ग, पिठौली र कावासोतीमा निकुञ्ज सम्बन्धि ऐन नियम तथा ट्राफिक संकेत सहितको होडिङ्गबोर्डहरू राखिएको छ । पर्यटकहरू प्रवेश गर्ने अन्य

नाकाहरूमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र छुट्टयाइएको नक्साहरू, घडियाल गोही संरक्षण प्रजनन केन्द्र कसरामा गोही,

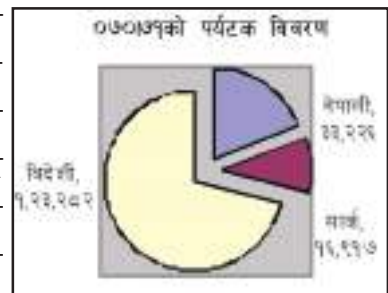

होडिङ्ग बोर्ड, राप्ती पुल कछुवा, सर्प, छेपारो लगायतका घस्रने प्रजातिका सुचना बोर्ड तथा जानकारीमुलक सामग्रीहरू (Displays) राखिएको छ । सौराहा प्रवेशद्वारमा रहेको आगन्तुक केन्द्र (Visitor center) मा नयां सुचनाहरू थप गरिएको छ । यस प्रकारका सामग्रीहरू राख्दा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्र सम्बन्धि जानकारी लिन चाहने संघसंस्था, व्यक्ति तथा आम सेवाग्राही समुदायहरूलाई सहयोग पुगेको छ ।

६. पर्यटन र राजश्व

क) पर्यटन

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालको तेस्रो पर्यटक गन्तव्यको रूपमा स्थापित भएको छ । अपार जैविक विविधताको कारण यस निकुञ्ज स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरूको

आकर्षण बनेको छ । यस निकुञ्जको राजश्व आम्दानीको प्रमुख स्रोतको रूपमा पर्यटन रहेको छ । पर्यटकलाई आकर्षित गर्न वन्यजन्तु विचरण भई रहेको दृश्य अवलोकनको लागि विभिन्न स्थानहरूमा मचान, जीप सफारी, पैदलयात्रा, डुङ्गा विहार, हात्ती सफारी आदि सेवाहरू निरन्तर उपलब्ध छन् । कसरा संग्रहालय, गोही संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्र, हात्ती प्रजनन केन्द्र, थारु सांस्कृतिक आगन्तुक सूचना केन्द्रको स्थापना, होमस्टेको शुरुवात र संचालनले पर्या-पर्यटन व्यवसाय प्रवर्धनमा टेवा पुगेको छ । ब्यवसायिक पर्या पर्यटन सेवा प्रदान गर्नको लागि नेचर गाईड तालिम जस्ता कार्य

संचालन गरिएका छन् । यस निकुञ्जको स्थापनाकाल देखि आ.व. ०७०/७१ सम्ममा २४,६९,९९५ जना पर्यटकहरूले निकुञ्जको

हात्ती सफारी गर्दै पर्यटकहरू

घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र अवलोकन गर्न जाँदै पर्यटकहरू

जंगल वाक गर्दै पर्यटकहरू

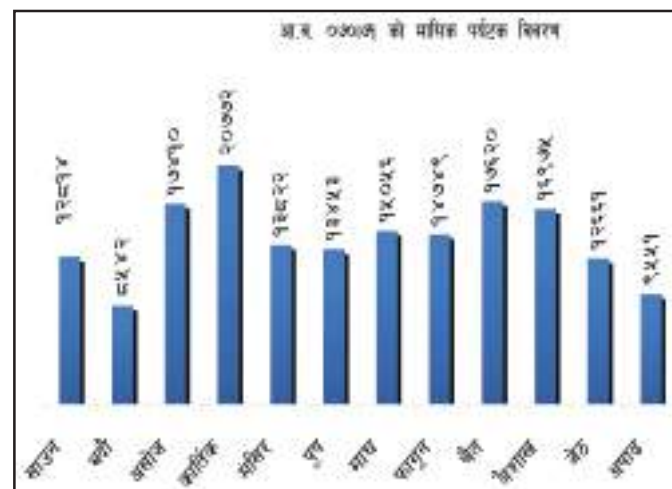
भ्रमण गरेको तथ्यांक **अनुसूची २६** मा उल्लेख गरिएको छ ।

यस निकुञ्जको भ्रमण गर्ने पर्यटकहरूको संख्यामा क्रमिक वृद्धि भई पछिल्ला वर्षहरूमा वार्षिक १ लाख ५० हजार भन्दा

बढी पर्यटकहरूले निकुञ्जको अवलोकन गरेको तथ्यांकबाट देखिन्छ । यस आ.व.मा १,२३,२८२ विदेशी, १६,९१७ सार्क मुलुक र ३३,२२६ नेपाली गरी १,७३,४२५ पर्यटकहरूले निकुञ्जको भ्रमण गरेका छन् **(अनुसूची २७)** । यस निकुञ्जमा

आएका पर्यटकहरू मध्ये ७१% विदेशी, १०% सार्क मुलुकका

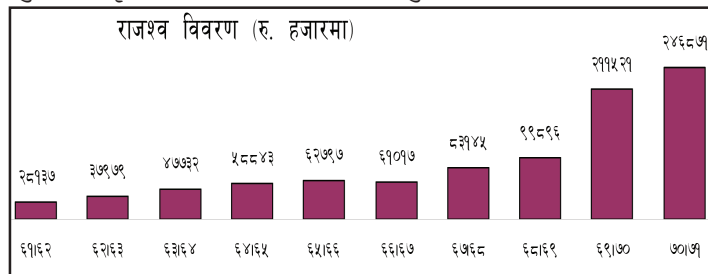
र १९% नेपालीहरू रहेका छन् । गत आ.व.को तुलनामा यस आ.व.मा पर्यटक संख्या १९६७६ (११.३४%) ले बढेको देखिन्छ । निकुञ्जको सुनाचुरी, खगेन्द्रमल्ली, सौराहा, घटगाई, कसरा, वनकट्टा, भिम्ले, कुजौली, लौखानी र अमलटारी गरी १० स्थानबाट पर्यटकहरूलाई निकुञ्ज प्रवेश गर्ने सुविधा दिइएकोमा सुनाचुरी र खगेन्द्रमल्लीमा पर्यटक गतिविधि शून्य रहेको छ भने अन्य प्रवेशद्वारको तुलनामा पर्यटकहरू सबभन्दा बढी १५४२६४ (८८.९५%) सौराहाबाट र सबैभन्दा कम ३२७ (०.१९%) जना वनकट्टाबाट प्रवेश गरेका छन् ।

यस आ.व.मा निकुञ्ज प्रवेश गरेका पर्यटकहरू मध्ये सबैभन्दा बढी (२०७७२ जना) कार्तिक र सबैभन्दा कम (८५४२ जना) भाद्र महिनामा रहेको छ ।

ख) राजश्व

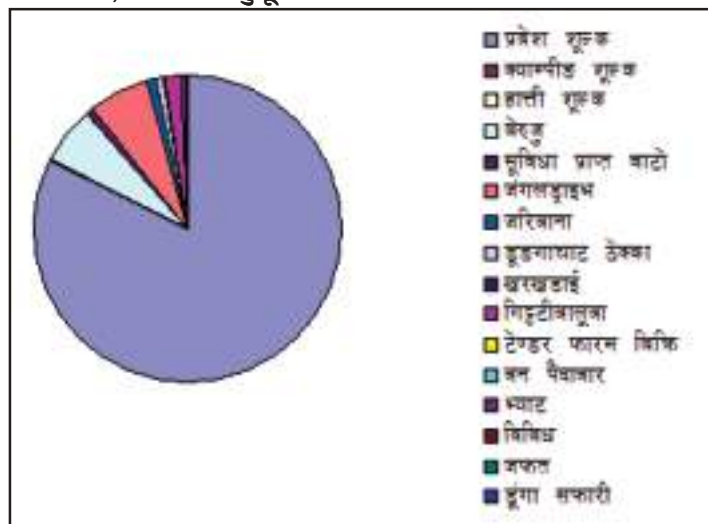
यस निकुञ्जको स्थापनाकाल देखि आ.व. ०७०/७१ सम्ममा कुल राजश्व आम्दानी रु. १,५७,३९,९२,९१८।०० भएको तथ्यांकबाट देखिन्छ **(अनुसूची २६)** । स्थापना कालमा वार्षिक रु. १,७२९। रहेको राजश्व आ.व. ०७०/७१ मा आइपुग्दा मुल्य अभिवृद्धि कर रु. ६००६३१।९४ बाहेक वार्षिक रु. २४,६८,७१,२०१।३६ पुगेको छ । नेपाल सरकारले मिति

२०६१।३।४ गते राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी निकुञ्जले लिने शुल्कमा वृद्धि भएको थियो। यस निकुञ्जको पछिल्लो दश वर्षको

राजश्व निम्नानुसार रहेको छ।

निकुञ्जको राजश्व आम्दानीको मुख्य स्रोत पर्यटक प्रवेश शुल्क रहेको छ। यस आ.व.को कुल राजश्व रु. २४,६८,७९,२०९।३६ मध्ये रु. २०,३७,४८,८३४। (८२.५३%) पर्यटक प्रवेश शुल्कबाट प्राप्त भएको छ (अनुसूची २८)।

७. मुख्य संरक्षण साभेदार संस्थाहरू

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण एवं विकासका लागि राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, डब्लु.डब्लु.एफ. नेपाल र पंक्षी संरक्षण संघ नेपाल (बि.सि.एन.) मुख्य साभेदारका रूपमा रहेका छन्। नेपाल सरकारले डब्लु.डब्लु.एफ. नेपालको आर्थिक सहयोगमा तराई भू-परिधि कार्यक्रम र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषले जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र मार्फत विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेका छन्। त्यस्तै पंक्षी संरक्षण संघ नेपाल र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष मार्फत कसरामा गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको व्यवस्थापन तथा प्राकृतिक वासस्थानमा गिद्धको संरक्षणमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ।

७.१ तराई भू-परिधि र हरियो वन कार्यक्रम

तराई भू-परिधि भन्नाले नेपालको पूर्वमा बागमती नदी देखि पश्चिममा भारतको यमुना नदीसम्मको वृहत भूमिलाई जनाउँछ

। यो करिब ४९,५०० वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। यस क्षेत्रभित्र नेपालको पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष देखि भारतको राजाजी राष्ट्रिय निकुञ्ज सम्म गरी १३ वटा संरक्षित क्षेत्रहरू (नेपालमा ६ वटा र भारतमा ७ वटा) समेटिएका छन्। नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरूमध्ये पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज, कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज र शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्ष पर्दछन्।

विश्वमै अद्वितीय रूपमा रहेको भू-परिधि क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण गरी पारिस्थितिकीय अक्षुण्णता कायम राख्ने र यहाँका बासिन्दाको दिगो जीविकोपार्जनको व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने तराई भू-परिधि कार्यक्रमको परिकल्पना रहेको छ भने तराई तथा चुरे क्षेत्रको जैविक विविधता, वन र भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गरी यहाँको पारिस्थितिकीय, आर्थिक तथा साँस्कृतिक अखण्डता कायम राख्ने यसको लक्ष्य रहेको छ। यसले मुख्यतया प्रजाति तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण, दिगो वन व्यवस्थापन, संस्थागत सक्षमता तथा समन्वय, दिगो जीविकोपार्जन, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण, वैकल्पिक उर्जा, शैक्षिक सचेतना तथा क्षमता विकास जस्ता कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्दछ।

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा डब्लु.डब्लु.एफ.नेपालको आर्थिक सहयोगमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन उपभोक्ता समिति मार्फत तराई भू-परिधि कार्यक्रम र हरियो वन कार्यक्रमले सञ्चालन गरेका कार्यहरूको विवरण अनुसूची १ मा समावेश गरिएको छ।

७.२ राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र

नेपालको प्राकृतिक सम्पदा, जैविक विविधता संरक्षण, अध्ययन अनुसन्धान तथा व्यवस्थापनमा नेपाल सरकारका प्रयासहरूलाई सहयोग गर्ने उद्देश्यका साथ २०३९ सालमा तत्कालिन श्री ५ महेन्द्र प्रकृति संरक्षण कोषका नाममा एक स्वायत्त नाफारहित गैरसरकारी संस्थाको रूपमा ऐनद्वारा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको स्थापना गरिएको थियो। चितवनको सौराहामा रहेको जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र तथा बरण्डाभार लगायतका आसपासका वन क्षेत्रमा जैविक विविधताको अध्ययन अनुसन्धान तथा संरक्षणमा सहयोग गर्ने, जैविक विविधता संरक्षणमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र स्थानीय बासिन्दाहरूको दिगो जीविकोपार्जनमा सहयोग पुऱ्याउने, स्वदेश तथा विदेशका

विश्व विद्यालयमा विभिन्न तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको अध्ययन अनुसन्धान तथा समस्याग्रस्त र अलपत्र परेका वन्यजन्तुको नियन्त्रण, उद्धार एवम् पालनपोषण जस्ता कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने जस्ता कार्यक्रमहरू स्थापनाकाल (सन् १९८९) देखि नै गर्दै आएको छ ।

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रबाट आ.व.०७०।७१ मा गरिएका कार्यक्रमहरूको विस्तृत विवरण **अनुसूची १** मा समावेश गरिएको छ ।

८. बिशिष्ट महानुभावहरूबाट निकुञ्ज भ्रमण

क) मिति २०७०।९।६ गते वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयका सचिव डा. गणेश राज जोशीको उपस्थितिमा वन विभाग, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालय, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, जिल्ला वन कार्यालय चितवन, नेपाली सेनाको नन्दाबक्स गण र रणदल गुल्म, तराई भू-परिधि कार्यक्रम र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रका प्रमुखहरूको उपस्थितिमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको कसरामा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि समन्वय बैठक, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय निरीक्षण, घडियाल संरक्षण प्रजन्न् केन्द्र अवलोकन, राप्ती नदीमा १० वटा घडियाल गोही छोडने कार्य सम्पन्न भयो ।

ख) मिति २०७०।१०।२९ गते वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री माननीय श्री टेक बहादुर घर्तीज्यूबाट विश्व सिमसार दिवसको उपलक्ष्यमा यस निकुञ्जको घडियाल संरक्षण प्रजन्न् केन्द्रमा हुर्काई बढाएका १० वटा घडियाल गोहीलाई राप्ती नदीको सौराहा खण्डमा छोडियो । उक्त अवसरमा माननीय मन्त्रीज्यूबाट निकुञ्ज अवलोकन समेत भएको थियो ।

ग) मिति २०७१।१।६ र ७ गते वन तथा भू-संरक्षण मन्त्री माननीय श्री महेश आचार्यज्यूबाट यस निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको अवलोकन तथा निरीक्षण भ्रमण भयो । यस अवसरमा निकुञ्जमा भण्डारण गरी राखिएका आखेटोपहारहरूको निरीक्षण, घडियाल संरक्षण प्रजन्न् केन्द्रको अवलोकन समेत भएको थियो । माननीय मन्त्रीज्यूबाट १९औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१ को उपलक्ष्यमा घडियाल संरक्षण प्रजन्न् केन्द्रमा हुर्काई बढाएका ५ वटा घडियाल गोही समेत प्राकृतिक बासस्थान राप्ती नदीमा कसरामा छोडिएको थियो ।

घ) मिति २०७१।१।२५ गते राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्र र आसपासको वन क्षेत्रमा गैँडा लगायतका वन्यजन्तुहरूको चोरी शिकार तथा त्यसको अंगको अवैध ब्यापार नियन्त्रण गर्ने

सम्बन्धमा केन्द्रियस्तरको वन्यजन्तुअपराध नियन्त्रण इकाईसँग संयोजक एवं राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका

समन्वय बैठक

महानिर्देशक श्री मेघ बहादुर पाण्डेज्यूको उपस्थितिमा चितवन जिल्ला स्तरीय सरोकारवाला निकायहरूको बीचमा समन्वय बैठक बसी अन्तरक्रिया तथा छलफल निकुञ्जको कसरामा सम्पन्न भयो ।

९. सृजनशिल कार्य

क) निकुञ्जमा सोलार बत्ती जडान

निकुञ्ज संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि निकुञ्ज भित्रका अधिकांश पोष्टहरूमा विद्युतको सुविधा थिएन । टुकी बालेर बस्नु पर्ने र संचारको लागि मोवाईलको ब्याट्री चार्ज गर्न असुविधा रहेको थियो । निकुञ्ज संरक्षणका लागि घना जंगलको बीचमा वसेर अहोरात्र काम गरी रहेका सुरक्षाकर्मी र निकुञ्ज तथा हात्तीसारका कर्मचारीको न्यूनतम आवश्यकता पूर्तिका

निकुञ्जको मुख्यालय कसरामा सोलार जडान

लागि निकुञ्ज स्थापनाको ४० वर्ष पछि सोलार बत्ती जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । जस अन्तर्गत पहिलो चरणमा रू.९,३४,०००।०० खर्चमा ४० वाटको प्यानल र ३५ एम्पयरको ब्याट्री क्षमता भएको २० वटा पोष्टमा सोलार बत्ती जडान

कार्य सम्पन्न भयो । उक्त खर्च मध्ये रु.६,४९,०००।०० मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम र बाँकी रु. २,९३,०००।०० सार्वजनिक निजी

सोलार प्यानल, खगेन्द्रमल्ली रे.पो.

साभेदारी (Public Private Partnership-PPP) अन्तर्गत बाघमारा/चित्रसेन/बाटुली पोखरी/दक्षिणकाली/वनदेवी वरणडाभार/नवज्योती र टिकौली मध्यवर्ती सामुदायिक वनबाट प्राप्त भएको छ ।

त्यसै गरी डब्लु डब्लु एफ नेपालको रु. १२,५८,८००।०० सहयोगमा १४० वाटको प्यानल, १५० एम्पियरको ब्याट्री सहितको २० वटा पोष्टमा सोलार जडान गरीएको छ भने SMART Patrol समेत शुरु गरिएको हुँदा २४सै घण्टा विद्युत सुविधाका लागि तराई भू-परिधि कार्यक्रमको रु ४०,०००।०० सहयोगमा थप ३ वटा पोष्टमा २ वटा २० वाटको प्यानल र ४० एम्पियरको ब्याट्री तथा १ वटा ४० वाटको प्यानल र ४० एम्पियरको ब्याट्री सहितको सोलार जडान कार्य सम्पन्न भएको छ ।

निकुञ्ज कार्यालयमा लोडसेडिङको समयमा दैनिक कार्यालयको काममा बाधा नपुगोस भन्ने उद्देश्यले यसै आ.व.मा IDA Program अन्तर्गत रु.९,३५,०००।०० लागतमा निकुञ्ज हेडक्वाटरमा १९० वाटको १६ पाता प्यानल, १५० एम्पियरको १६ वटा ब्याट्री र १० के.भि.ए. को इन्भर्टर सहितको सोलार जडान कार्य सम्पन्न भएको छ । यस कार्यबाट कार्यालयको दैनिक कार्य, पोष्टमा मोवाइल चार्ज, उज्यालो, SMART Patrol अन्तर्गत क्यामरा तथा जि.पि.एसको ब्याट्री चार्ज गर्ने तथा कार्यालयमा आधिकांश समय इन्टरनेट सेवा संचालनमा सहयोग पुगेको छ । साथै निकुञ्ज भित्र रहेका पोष्टहरुमा सोलार जडानको कार्यले कर्मचारीहरुमा संरक्षण प्रतिको लगाव र भुकावमा थप हौसला प्रदान गरेको छ । आगामी आ.व.मा यस कार्यलाई अझ बढी प्रभावकारी

गराउन सोलारको क्षमता बढाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

ख) गस्ती बाटो निर्माण

यस निकुञ्जको राप्ती र नारायणी नदीमा बढीरहेको मानविय चाप कम गर्न नियमित रुपमा नदी किनारहरुमा गस्ती कार्य बढाउनु पर्ने आवश्यकता महशुस गरी नारायणी र राप्ती नदीको किनारबाट निर्माण गरिएको करिव १३५ कि.मी.

श्रीमती लक्ष्मीवदन मास्के गस्ती बाटो उद्घाटन गर्दै

पूर्व प्रमुख संरक्षण अधिकृत श्री रामप्रित यादव गस्ती बाटो उद्घाटन गर्दै

बन्दा बढि र नदी किनारबाट चुरेतर्फ उत्तर दक्षिण करिव ३५ कि.मी.गस्ती बाटोको उद्घाटन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका पूर्व महानिर्देशक तथा यस निकुञ्जका प्रथम प्रमुख संरक्षण अधिकृत स्व.डा.तिर्थमान मास्केको धर्मपत्नी श्रीमति लक्ष्मीवदन मास्के र पूर्व प्रमुख संरक्षण अधिकृत श्री रामप्रित यादवबाट सम्पन्न भयो ।

ग) निकुञ्जका हात्तीहरुलाई सिक्रीमुक्त (Chain free) गराउने कार्यको शुरुवात

यस निकुञ्जमा रहेका १६ वटा हात्तीसारमध्ये १३ हात्तीसारमा इलाफेन्ट एड इन्टरनेशनल, अमेरिका (Elephant Aid International-EAI, USA) को आर्थिक र प्राविधिक सहयोगमा सोलारबाट सञ्चालित सिक्रीमुक्त खोर निर्माण (Corral Fence- Chain Free) सम्पन्न भएको छ । Chain free को

कसरा हात्तीसारमा निर्मित कोरल फेन्स (सिक्रीमुक्त खोर)

अर्थ नै Pain Free भन्ने हो । यसको मुख्य फाइदा भनेको हात्तीलाई फलामे साइला (Chain) ले बाँधेर राख्नु नपर्ने र हात्ती खुल्ला हुँदा हात्ती स्वतन्त्र हुने र स्वस्थकर हुनेछ । यस प्रकारको कार्यबाट हात्ती र हात्तीसारेको सम्बन्ध सुमधुर बन्ने, हात्ती कोरालभित्र स्वतन्त्र रूपमा हिंडडुल गर्ने, रुखमा अडेस लाग्ने, धुलो शरिरमा छर्कने लगायतका गतिविधि गर्दछ । कोरालभित्र रहँदा जंगली हात्तीले क्षति पुऱ्याउन नसक्ने, रुखको छहारीमा बसी घाम र पानीबाट जोगिन सक्नेछ ।

प्रत्येक हात्तीको लागि छुट्टाछुट्टै र एउटा हात्तीको लागि ०.२१ हेक्टर क्षेत्रफलमा कोरल निर्माण भएको छ । एक कोराल निर्माणको लागि रु.८ लाख ५० हजार खर्च भएको छ भने १३ हात्तीसार् ३० वटा हात्तीको लागि १ करोड १० लाख भन्दा बढि खर्च भएको छ । यस कार्यमा लाग्ने स्थानीय सामग्री (ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा) र कामदारको खर्च यस कार्यालयबाट र बाँकी सम्पूर्ण खर्च EAI बाट व्यहोरिएको छ । यस कार्यालयबाट गरिएको खर्च रु.११ लाख ५० हजार मध्ये रु.८ लाख ५० हजार राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र मार्फत व्यवस्थापन गरिएको हात्ती प्रजनन केन्द्रको बजेटबाट र रु.३ लाख मध्यवर्ती कार्यक्रमको बजेटबाट भएको छ ।

हाल खगेन्द्रमल्ली, अमृते, कछुवानी, वेलसार, कसरा, सुखिभार, मेघौली, बाघमारा, खोरियामुहान, गिद्धेनी, कुजौली, दिव्यपुरी र लामिचौर हात्तीसार्मा कोराल फेन्सको कार्य सम्पन्न भएको छ । यसको साथै उक्त हात्तीसार्हरूमा हात्तीको लेडा (दिशा) कोरालबाट सरसफाई गर्नको लागि सावेल र टूली तथा हात्तीमा काम गर्ने कर्मचारीको लागि पानीमा लगाउने बूट र रेनकोट समेत उपलब्ध गराइएको छ । सावेल, टूली र रेनबूट EAI बाट र रेनकोट गैँडा संरक्षण प्रतिष्ठान नेपालबाट उपलब्ध भएको छ । कोराल फेन्सको निर्माण सामग्री Dibyendu Ghos, Perimeter Control System, West Bengal भारतबाट ल्याइएको थियो ।

१०. विविध

क) सोंस (Dolphin) देखिएको

यस निकुञ्जको नारायणी नदीको बगुवन र त्रिवेणी क्षेत्रको विचमा पर्ने कठौना/भेलौजी क्षेत्र (GPS location; 0791606, 3048045) मा मिति २०७०।१०।९ गते २ वटा सोंस (Ganges River Dolphin,

नारायणी नदीमा सोंस (डल्फिन)

Platanista gangetica) देखिएको छ । देखिएका मध्ये एक ठूलो र अर्को केही सानो रहेको छ । उक्त सोंस गत मंसिर महिना देखि फाल्गुण महिना सम्म सोही क्षेत्रमा नै विचरण गरिरहेका थिए । जल पंक्षीहरूको गणना गर्ने क्रममा २०६६ सालमा उक्त क्षेत्रमा २ वटा सोंस देखिएको थियो ।

ख) वन कुकुर देखिएको

मिति २०७०।१०।१० गते त्रिवेणी नजिक सिमरदार नारायणी किनार (GPS location; 0790713, 3044807) मा १ वटा वन कुकुर देखिएको छ । गत वर्ष यसै समयमा सोही

त्रिवेणी नजिक देखा परेको वन कुकुर

क्षेत्रमा ५ वटा वन कुकुर देखा परेको थियो । अंग्रेजीमा Dhole भनिने उक्त कुकुरको वैज्ञानिक नाम *Cuon alpinus* हो । यसले समुहमा शिकार गर्ने र शिकार मर्नु अघि नै त्यसलाई खान शुरु गर्ने यिनीहरूको स्वभाव हुन्छ ।

ग) सशस्त्र सीमा सुरक्षा बलको तैनाथी

मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत ठोरी गा.वि.स.मा पर्ने यस कार्यालय अन्तर्गतको ठोरी पोष्टको भवनमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय पर्सा अन्तर्गत सशस्त्र प्रहरी बलको अस्थायी सीमा सुरक्षा वेस क्याम्प स्थापना भएको छ । त्यसैगरी चितवन जिल्लाको अयोध्यापुरी गा.वि.स. को बाँदरभुला स्थित प्राथमिक विद्यालयमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय चितवनले सशस्त्र प्रहरी बलको सीमा सुरक्षा कार्यालयबाट सीमा सुरक्षा बल तैनाथ गरेको छ भने मिति २०७१ फाल्गुन महिनाबाट चितवन जिल्लाको माडीमा पर्ने बघौडा गा.वि.स. अन्तर्गत रमाइलो डाँडामा सशस्त्र प्रहरी बल तैनाथ भएको छ ।

घ) विक्रमबाबा पूजा

यस निकुञ्जमा रहेका धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वका क्षेत्रहरू मध्ये विक्रमबाबा पनि एक हो । उक्त स्थान कसरा स्थित घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रबाट करिब १०० मिटर दक्षिणमा अवस्थित रहेको छ । विक्रमबाबा स्थानीय आदिवासी

थारुहरुको देवगुरु हुन् । यी देवता अत्यन्त शक्तिशाली भएको कुरा स्थानीय थारु समुदायका जेष्ठ नागरिकहरुबाट सुन्न पाइन्छ । कहिले बाघको रूप धारण गरेर हिड्ने र कहिले ढुङ्गाको ढुंगामा जमिनमा हिड्ने जस्ता कार्य विक्रमबाबाले गर्ने गरेको भनाई रहेको छ । हाल उक्त स्थानमा मुर्तिको भग्नावशेष मात्र रहेको छ । मन्दिर बनाउन हुँदैन भन्ने भनाईलाई विचार गरी हालसम्म उक्त स्थानमा मन्दिर बनाइएको छैन । आदिवासी थारु जातिको धार्मिक मान्यता अनुसार विवाह नहुनेले विवाहको लागि, वच्चा नहुनेले वच्चाको लागि, रोग लागेकाहरुले रोग निकोहोस र परिवारमा सुखशान्तिहोस् भनी भाकल गरी पूजाआजा गर्ने र उक्त मनोकामना पुरा भएपछि भाकल गरे बमोजिम पूजा गर्न आउने चलन रहेको छ । चितवनका आदिवासी थारु समुदायको धार्मिक आस्थाको रूपमा रहेका विक्रमबाबाको अन्य जातजातिले पनि अनुसरण गरी पूजा गर्न आउने मानिसहरुको संख्या प्रत्येक वर्ष बढ्दै गई आसपासका जिल्लाहरु लगायत नेपालको मेची देखि महाकली सम्मका मानिसहरु यहाँ पूजा गर्न आउने गरेको पाइएकोले यस क्षेत्रको महत्व र महिमा वर्षेनी बढ्दै गएको छ । चैत्र शुक्लपक्षको प्रतिपदादेखि पूर्णिमासम्म १५ दिन विक्रम बाबाको पूजा गर्ने परम्परा अनुसार यस वर्ष २०७० चैत्र १७ देखि २०७१ वैशाख २ गतेसम्म पूजा आरधना भएको थियो । यस स्थानमा बोकाको बली दिने र परेवा उडाउने प्रचलन छ । थोरै मात्रै भक्तजनहरु यहाँ आउंदा शुरुका वर्षहरुमा पूजा पछि निकुञ्ज भित्र नै खाना पकाएर खान दिने चलन थियो । अत्याधिक संख्यामा श्रद्धालु भक्तजनहरु

विक्रमबाबा पूजाका आगन्तुकहरु

आउन थालेपछि राप्ती खोला पारी घैलाघारी मध्यवर्ती सामुदायिक वन क्षेत्रमा खाना पकाएर खाने, सवारी साधनहरु पार्किङ्ग, पूजा सामग्री, खानेपानी, फोहरमैला व्यवस्थापन र राप्ती खोलामा ढुङ्गा तार्ने कामको व्यवस्थापन घैलाघारी मध्यवर्ती सामुदायिक वन

उपभोक्ता समूहले गर्ने गरेको छ । मन्दिरमा भक्तजनहरुलाई सहयोग पुर्याउने कार्य मध्यवर्ती क्षेत्रका केरुङ्गा र पटिहानी उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुबाट गरिएको थियो । पूजा व्यवस्थापनको लागि निकुञ्जका कर्मचारी र सुरक्षा प्रबन्धको लागि निकुञ्जमा तैनाथ नेपाली सेना नन्दाबक्स गणका सुरक्षाकर्मीहरु खटिएका थिए । पूजाको समयमा वर्षेनी निकुञ्ज कार्यालयबाट पूजा आरधना गर्ने प्रचलन छ ।

स्मरणरहोस् विक्रमबाबा राष्ट्रिय निकुञ्जभित्र रहेता पनि पूजा अवधिभर सम्पूर्ण भक्तजनहरुलाई निःशुल्क प्रवेश दिने गरिएकोले निकुञ्ज अवलोकन निःशुल्क गर्न पाइने, विक्रमबाबा नजिकै अति संकटापन्न घडियाल गोही संरक्षण प्रजनन केन्द्र रहेकोले शुल्क तिरेर सो केन्द्रको अवलोकन गर्न पाइने, राप्ती

विक्रमबाबामा पूजा गर्दै भक्तजनहरु

नदीमा ढुङ्गा सयर गर्न पाइने र विक्रमबाबामा बली चढाएको बोका, परेवाको प्रसादलाई घैलाघारी मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा लगेर पकाएर खान पाउने व्यवस्था रहेकोले विक्रमबाबाको पूजा गर्दा निकुञ्ज अवलोकनको अवसर र प्राकृतिक वातावरणमा वनभोज गएको जस्तो अनुभूती समेत हुने गरेको भनाई भक्तजनहरुबाट पाइएकोले विक्रमबाबाको पूजाको साथै उल्लेखित कार्यहरु यसको थप आकर्षणको रूपमा रहेको छ ।

ड) गण तथा गुल्म अदलीबदली

यस निकुञ्जको सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको नन्दाबक्स गण र रणदल गुल्मको बदलामा क्रमशः श्रीजंग गण र नयाँ भैरवीदल गुल्म अदलीबदली भएका छन् । श्रीजंग गणले २०७१/१९४ देखि र नयाँ भैरवीदल गुल्मले २०७१/१२० देखि आ-आफ्नो क्षेत्रको कार्यभार सम्हालेका छन् ।

च) लक्ष्मणगज हात्ती विरामी भएको

यस निकुञ्जको दिव्यपुरी पोष्टमा रहेको ५ वर्ष ७ महिनाको लक्ष्मणगज हात्ती मिति २०७१/३२६ गते चराउन जाँदा करिब दिउसो ३:३० बजेको समयमा अकस्मात बसेको

र सो को खबर पोष्टबाट प्राप्त हुने बित्तिकै २ घण्टाभित्र यस कार्यालयका वरिष्ठ पशु चिकित्सकको टोली सौराहाबाट हात्ती बसेको ठाँउमा पुगी निरन्तर दैनिक औषधि उपचारको कार्य भैरहेको छ ।

विरामी लक्ष्मणगज हात्तीको उपचार गर्दै पशु चिकित्सक टोली

छ) चितुवा उद्धार गरी निकुञ्जमा छोडियो

गोरखा जिल्ला गोरखा नगरपालिका वडा नं. ६ स्थित चन्द्र श्रेष्ठको घरमा मिति २०७१।३।२३ गते विहान भान्छा कोठामा पसेको भाले चितुवालाई जिल्ला वन कार्यालय, गोरखा र नेपाल

गोरखाबाट उद्धार गरिएको चितुवा

प्रहरीको टोलीले सोही कोठामा थुनेर राखी उक्त चितुवाको उद्धारको लागि यस कार्यालय र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रबाट गएको प्राविधिक टोलीले डार्ट गरी बेलुका ५:३० बजेको समयमा उद्धार गरेको १७० से.मी. शिर देखि पुच्छर सम्मको लम्बाई भएको उक्त चितुवालाई मिति २०७१।३।२४ गते विहान ७:०० बजेको समयमा यस निकुञ्जको प्राकृतिक बासस्थान तमोरताल क्षेत्रमा छोडिएको छ ।

ज) मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समूह/समिति पुनर्गठन

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र व य व र थ ा प न समूह/समितिको म्याद २०७०।११।१७ मा समाप्त भएकोले पुनः समूह / समिति

मेघौली उपभोक्ता समिति पुनर्गठन कार्यक्रम

पुनर्गठन कार्य भै रहेको छ । यस आ.व. मा १४ वटा समिति र १ वटा उपसमिति पुनर्गठनको कार्य सम्पन्न भएका छन्

उपभोक्ता समिति पुनर्गठन कार्यक्रममा मतदान गर्दै प्रतिनिधिहरु भने बाँकी ७ वटा पुनर्गठनका क्रममा छन् ।

उपभोक्ता समितिका विजयी उम्मेदवारलाई बधाई तथा प्रमाणपत्र प्रदान गर्दै स.सं.अ.श्री बुद्धिराज पाठक

भ) छात्रवृत्ति वितरण

निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको गाउँबस्ती तथा मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा गैडा, बाघ, हात्ती, भालु, बदेल लगायतका वन्यजन्तुहरुबाट मानवीय, पशुधन, घरगोठ, अन्नवाली लगायतका धनजनको क्षति हुने गरेको छ । मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणका लागि

छात्रवृत्ति वितरण कार्यक्रम

मध्यवर्ती क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुँदै आएको छ । यस आ.व. मा वन्यजन्तुको आक्रमणमा परी मृत्यु तथा घाइते भएका मानिसहरुका ५० जना बालबालिकाहरुलाई विश्व

वातावरण दिवस-२०१४ (२०७१/२/२२) को अवसरमा छात्रवृत्ति वितरण गरियो ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना तर्फको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमबाट जनही रु. १० हजारका दरले १० जनालाई रु. १ लाख छात्रवृत्ति वितरण भएको थियो भने मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम तर्फको स्वीकृत कार्यक्रमबाट जनही रु. १० हजारका दरले ४० जनालाई जम्मा रु. ४ लाख छात्रवृत्ति वितरण गरियो । छात्रवृत्ति पाउने बालबालिकाहरुको विवरण **अनुसूची २९** बमोजिम रहेको छ ।

अ) निकुञ्जलाई जापान सरकारको सहयोग

जापान सरकारको सहयोगमा यस निकुञ्जको प्रयोजनको लागि विभिन्न सामग्रीहरु प्राप्त भएका छन् (तालिका १६) । गर्मी मौसममा आगलागी नियन्त्रणका लागि एक गाडी सहित सामग्रीहरु तथा कार्यालय प्रयोजनको निमित्त निम्न बमोजिमका सामग्रीहरु यस कार्यालयलाई उपलब्ध भएको छ । आगलागीको मौसममा आगो लाग्दा प्राप्त भएका सामग्रीहरुको सहयोगमा आगो निभाउने कार्य गरिएको छ ।

आगो निभाउन पानी भर्ने कर्मचारीहरु

आगो निभाउँदै कर्मचारीहरु

जापान सरकारको सहयोग प्राप्त सामग्री (तालिका १६)

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	Pick-up गाडी	१	था २५१६ NISSAN D/Cap pick-up
२	Swatter	२४	
३	Shovel	२४	
४	Rake	२४	
५	Rake Hoe	२४	
६	Axe Hoe	२४	
७	First Aid	४	
८	Jumpsuit	२०	
९	Gloves	५०	
१०	Helmet	५०	
११	Back pack pump	२४	
१२	Dip Torch	४	
१३	Water pump	२	
१४	Watertank	२	
१५	HP Laptop	२	
१६	Canon Multi-media projectors	१	
१७	Canon digital camera	१	
१८	HP Desktop Computer (with ups, printer HP Deskjet 1000)	२	
१९	Photocopy Machine (High speed A4 size)	१	

हार्दिक स्वागत

अन्य कार्यालयबाट काज/सरुवा भई आएका कर्मचारीहरु					
क्र.सं.	पद	नाम	क्र.सं.	पद	नाम
१	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री विष्णु प्रसाद थपलिया	९	ग्याजेटेड सुब्बा	श्री बुधन चौधरी
२	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री बुद्धिराज पाठक	१०	लेखापाल	श्री धर्म प्रसाद सापकोटा
३	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री रमेश कुमार थापा	११	नायव सुब्बा	श्री रमेश बहादुर कुँवर
४	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री चन्द्र शेखर चौधरी	१२	नायव सुब्बा	श्री रामचन्द्र सापकोटा
५	लेखा अधिकृत	श्री आनन्द प्रसाद शर्मा	१३	नायव सुब्बा	श्री जनक प्रसाद न्यौपाने
६	शाखा अधिकृत	श्री गोपाल प्रसाद दहाल	१४	नायव सुब्बा	श्री रामगुलाम चौधरी
७	शाखा अधिकृत	श्री गिता कुमारी पन्थी	१५	खरिदार	श्री रामचन्द्र श्रेष्ठ
८	शाखा अधिकृत	श्री टंकुराज चिमौरीया			

नव नियुक्त कर्मचारीहरु					
१	खरिदार	श्री सागर खनाल	२	खरिदार	श्री बर्खा लामा

बढुवा नियुक्ति भएका कर्मचारी					
१	रेन्जर	श्री लक्ष्मण राय	२	रेन्जर	श्री सुशिल भा

हार्दिक बिदाई

अन्य कार्यालयमा सरुवा भई गएका कर्मचारीहरु					
१	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री बसिन्द्र राज सुवेदी	६	शाखा अधिकृत	श्री गिता कुमारी पन्थी
२	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री राजु धिमिरे	७	लेखापाल	श्री कृष्णहरि पण्डित
३	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री रुपक महर्जन	८	नायव सुब्बा	श्री राम बहादुर अधिकारी
४	लेखा अधिकृत	श्री हेम प्रसाद सिलवाल	९	नायव सुब्बा	श्री लवजंग थापा
५	शाखा अधिकृत	श्री रामकाजी श्रेष्ठ	१०	नायव सुब्बा	श्री चिज कुमार श्रेष्ठ
स्वेच्छिक / अनिवार्य अवकाश भएका कर्मचारीहरु					
१	सहायक संरक्षण अधिकृत	श्री हरिराम दास	३	सिनियर गेमस्काउट	श्री मेघराज गिरी
२	ग्याजेटेड सुब्बा	श्री अमेरीका प्रसाद चौधरी			

अन्य कार्यालयमा काजमा गएका कर्मचारीहरु					
१	शाखा अधिकृत	श्री गोपाल प्रसाद दहाल	३	गेमस्काउट	श्री केदार बहादुर गुरुङ
२	नायव सुब्बा	श्री निम बहादुर के.सी.	४	गेमस्काउट	श्री भरत के.सी.

नोट: यस कार्यालयका कर्मचारीको दरबन्दी अनुसूची ३० मा समावेश गरिएको छ ।

२०७१ वैशाख ६

१९औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१

बाघलाई चिठी

प्रिय मित्र बाघ जी,

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको अज्ञात स्थल ।

तिमी आफ्ना लालावाला, इष्टमित्र सहित आरामै छौ होला, म पनि स-परिवार आरामै छु, जेनतेन बाँचिएकै छ भन्न परो । हुन त हाम्लाई भन्दा तिम्लाई बाँच्न गाह्रो होला । देखेले त तिम्लाई आरामसंग जंगलमा राज गरेको छ भन्दा हुन । तर यो स्वार्थी दुनियाँमा आफ्नो अस्तित्व रक्षाको लडाई लडेर जिउन कति दुरुह छ भन्ने कुरा तिम्लाई पनि थाहा छ र मैले पनि बुझेकै छु ।

हाम्रो जम्का भेट नभएको अलि धेरै नै भएछ । पोहोरको चैते खडेरीमा हो कि ? खहरेको पाखामा अलिकति स्याउला लिन गएको बेला तिम्री अकस्मात भेटियो । मलाई देख्नसाथ टाढैबाट दारा देखाएर तर्सायौ, घ्वारर गर्दै कता मिलिक्क भयौ कुन्नी ? तिम्री हामीसंग औधी रिसाएका छौ, टाढैबाट घुछौ, दाँत देखाएर खाउँला भैँ गछौ, हाम्रो नजिक पढैनौ, उस्तै परे भन्टन बेर लाउन्नौ । दुई महिना पहिले पनि तिम्री राती ११ बजेतिर हाम्रो गाउँ पस्यौ अरे भन्ने हल्ला चल्यो, गाउँलेहरु शंख बजाए, टीन ठटाए, हाहा हुहु गरे, सिट्टी बजाए । हो रहेछ तिम्री गाउँ पसेको कुरा प्रमाणित भयो, बोटे माईलाको बाच्छो त टाट्नामै ठहरै पारेछौ, कार्तिकमा पनि खोलाखर्क अधिकारीको बाख्रो खोरबाटै तानेको आरोप पनि तिम्री माथि छ, हो की होइन ? कि तिम्री जान, कि भगवान जाने । भोक लागेर आयौ कि रिस पोख्न आएका हो, तिम्री नै जान ।

तिम्रो र हाम्रो दुस्मनी कहिलेदेखि बढ्यो कुन्नी ठ्याक्क भन्न त सकिदैन म । तर हाम्रा बाउ बाजेले तिम्रा किस्सा र कर्तुत सुनाएर हाम्लाई घाम छर्दै घरभित्र छिर्ने बनाएका थिए । हाम्रा लालवाला पनि तिम्रो अनुहार र किस्सा सुनेर संसाँभैँ सास फेर्न डर मान्दै थाड्नामा गुटमुटीन्छन् । भन पोहोर गीतानगरमा तिम्रा खलकले एक जना वृद्धलाई खाटबाटै तानेर जंगल पुर्‍याएपछि त हामी पनि जंगलमा बाखा चराउन जाँदा सातो उड्ने भएका छौ ।

हुन त तिम्री पनि आफ्ना लालावालालाई मान्छेका कर्तुत सुनाउँदा हो । मान्छेले तिम्रीहरु विरुद्ध ज्यादती सम्बन्धमा तिम्रा छरछिमेकीहरूसंग पटक पटक बैठक, छलफल हुँदो हो । मान्छेले तिम्रा पुर्खाको विर्ता हडपेको, तिम्रा भाईभतिजालाई लुकेर मारेको, तिम्रा अंग प्रत्यंगहरुको तस्करी गरेको, तिम्रीहरु खेली खाने, लुक्ने ठाउँ मासेर बस्ती बसाएको, तिम्रा सेल्टरहरुमा आगो लगाएर बालबच्चा डढाएर मारीदिएको, तिम्रो खलकको वंश वृद्धिनै हुन नदिएको, तिम्री ओट लाग्ने रुख काटेर आफ्ना घर बनाएको, पिता पूर्खादेखि खाई खेलेको ठाउँ छाडेर तिम्रीहरुलाई शरणार्थी हुन बाध्य पारेको सम्मका कुराहरु तिम्रीहरु बीच छलफल हुँदा हुन् । मान्छेका यस्ता कर्तुत सुनेर तिम्रा शाखा सन्तानहरु मान्छे विरुद्ध कति आक्रोशित हुँदा हुन् ? धन्न तिम्रा खलकले आफ्नो धर्म छाडेका छैनौ, मान्छेले जस्तै । नत्र भने तिम्रीहरु सवै मिलेर मान्छेको ज्यादती विरुद्ध प्रतिशोध लिन बस्तीमा दिउँसै आयौ र आक्रमण गर्चौ भने के लाग्दो हो हाम्रो । तिम्रा पिता पुर्खाको जिउनी फिर्ता पाउने अधिकार त छ नि तिम्रीहरुलाई । तिम्रो यो भू-खण्डको आदिवासी हो क्यारे, हामीहरु त भर्खर ४०/५० वर्ष भयो । हाम्रा बाउ आमासंग बसाई सरेर यता आएको, तिम्री खेल्ने ठाउँ मासेर लालपूर्जा बनाएको । के गरम हामी पनि ? बालबच्चा पाल्नै परो ।

भो अब जे भयो भयो, इतिहासलाई साक्षी राखेर अब हामी संभौता गरम् । अब हामी पनि तिम्रो बस्तीतिर आक्रमण नगर्ने

वाचा गर्चम् । तिम्रो जिविका विरुद्ध अधर्म गर्ने उपर मान्छेकै कानुन लगाएर तह लगाउने कसम खान्चम् । तिमी यो श्रृष्टीका उत्तम प्राणी हौ, हामी त तुच्छ, तिम्रो महत्व छ यो जगतमा, किन कि तिमी त लोप हुने अवस्थामा पुगी सकेछौ, हाम्रो ज्यादतीले । यत्रो संसारमा तिम्रो जात २/३ हजार जति छ क्यारे जम्मा ! हामी त सात अरब भन्दा धेरै । हाम्रो जीविका चलाउँदा तिम्लाई गर्नु ज्यादती गरेछौं हाम्ले त । पापै लाग्ने भो हाम्ले, कतै स्वर्ग जाने बाटोमा कुरेर बसौला कि भन्ने पीर पो लाग्न थाल्यो बाबै !

तिमी कति राम्रा छौ, प्रकृतिका सुन्दर सन्तान । प्रकृतिले तिम्लाई मात्र किन राम्रो बनाए होला ? तिमी प्राकृतिक रुपमै कति राम्रा, हामी लाज छोपेर पनि कुरूप, तन कुरूप, मन भन कुरूप, कस्ता पापी हामी, घृणित ! आफू बाँचन तिमीलाई माने, थुक्क हामी मान्छेको जात । राम्रो छु भनेर अलि घमण्ड गर्छो र पो हो कि तिम्लाई शत्रुले देखि सहेनन् । हुन पनि तिम्लाई हेर्न डलर खर्च गरेर आउनेहरुसंग लसक्क, गजक्क पछौ । हामी तिम्रा छिमेकीलाई दारा देखाएर तर्साउँछौ, घरको खाटमा सुतेकोलाई जंगलमा पुचाउँछौ । विदेशीसंग मख्व पर्ने, हामीसंग दुश्मनी असुल्ने । यो तरिका अलि नमिले जस्तो लाग्ने तिम्लाई ?

प्रिय मित्र, आजसम्म जे भयो भयो, अब मिलम्, तिम्रो हाम्रो दुश्मनी अब खत्तम् । तिमी तिम्रो ठाममा, हामी तिम्रो ठामतिर एक ईन्ची पनि बढ्दैनम् अब बरु तिम्रा - हाम्रा लालावालासंगै खेल्ने दिनको कल्पना गरम्, प्राचीन ऋषि आश्रम जस्तै । त्यो पाजी बिरालो, कुकुरको बच्चा हाम्रो घरमा हुर्कन हुने, तिम्रो बच्चाको अनुहार पनि त बिरालोसंग मिल्छ नी । कति राम्रा तिम्रा सन्तान, काखमा खेलाउँ जस्ता । हाम्रा बच्चा बरु बाँदरको अनुहारका छन् । बाँदरले आफ्नो घर पनि बसाउँदैन अर्काको पनि भत्काउँछ भन्छन् त्यही भएर हो कि ? हामीले तिम्रो घर उजाड्यौं ।

कृपा गरेर हाम्रो आजसम्मको कर्तुत क्षमा गर मित्र, क्षतिपूर्ती स्वरुप बरु जंगलमा भोक भोकै परेको राती लुसुक्क हाम्रो गाउँतिर छिर, हल्ला नगरी मन परेको चार खुट्टे उछिट्याउ । हाम्ले पनि यसो चारखुट्टे पाल्न धेर थोर स्याउँला, घाँस टिप्न तिम्रातिर पस्न देउ । तिमी आफ्नो वंश वृद्धि गर, तिम्लाई हेर्न आउने विदेशीले तिरेको रकम भाग शान्ति जय नेपाल नगरी तिम्रै वंश वृद्धि र जीविकाका लागि पनि खर्च गर्ने वाचा गर्चम् हामी । तिम्रो वंश वृद्धि हुनु भनेको, तिम्रो वासस्थान र खेलीखाने ठाउँ सुरक्षित हुनु भनेको हामी मान्छे जिउँने आधार रहेछ भन्ने हाम्ले चेतना भएको छ, हाम्रा आगामी पुस्ताको जीविकालाई सहज तुल्याउन तिमी र तिम्रो वासस्थानको रक्षा नभै नहुने रहेछ भन्ने बुझेम् हाम्ले । कृपा गरेर यो व्यहोरा गैँडा, हात्ती, चितुवा, वनबिरालो, मृग, गौरीगाई लगायतका मित्रहरुलाई पनि जानकारी गराईदिनु । त्यसैले आउ हामी मिलेर जिउँ । “बशु धैव कुटुम्कम्” ।

प्रेषक,

तिम्रो अनन्य मित्र

मानव आत्रेय

मध्यवर्ती क्षेत्र, चितवन ।

(२०७१ बैशाख ६ गते चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज सौराहामा आयोजित १९औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१ को अवसरमा आयोजना गरिएको गैँडाको शून्य चोरी शिकार वर्ष-२०७० को समारोहमा प्रस्तुत शब्द संयोजन - बाबुराम पौडेल, उपनिर्देशक, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग)

अनुसूची १
आ.व.२०७०/०७१ को वार्षिक कार्यक्रम तथा प्रगती

राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	आ.व. २०७०/७१										वार्षिक प्रगती			सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/ उपलब्धी
			वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक प्रगती		दोस्रो चौमासिक प्रगती		तेस्रो चौमासिक प्रगती		वार्षिक प्रगती		परिमाण	भार	बजेट	
			परिमाण	भार	परिमाण	भार	परिमाण	भार	परिमाण	भार	परिमाण	भार				
१		२	५	६	१०	११	१६	१७	१८	२४	२५	२६	२७	२८		
अ)	पूँजीगत खर्च शिर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (३२९११५५)															
१)	भौतिक पूर्वाधार निर्माण सुधार															
	पोस्ट भवन निर्माण	वटा	१	१८.८८	०.२०	३.६८	०.४०	७.३५	७००.०००	०.४०	६.४३	१८.३८	१९९६.२१७			
	फर्निचर खरिद	पटक	१	०.४६	५०.०००		१	०.४६	५०.६७४			०.४६	५०.६७४			
	काठेपुल निर्माण	वटा	१	१.९३	२१०.०००	१.९३						१.९३	२०९.८८३			
	डुंगा निर्माण / मोटरबोट खरिद	वटा	१	२.७६	३००.०००		१	२.७६	२९८.५००			२.७६	२९८.५००			
(क)	पूँजीगत खर्च तर्फको जम्मा:															
२३.५३						५.६१			२५६०.०००				२५५४.२७४			
आ)	चालु खर्च शिर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (३२९११५३)															
१	संरक्षण शिक्षा/जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम															
	दिवस समारोह	पटक	५	१.३८	१५०.०००	१	०.२८	१	३०.०००		३	०.८३	८९.१२१			
	जैविक विविधता संरक्षण समन्वय बैठक/अन्तरक्रिया	पटक	१	०.४६	५०.०००		१	०.४६	४९.७२०			०.४६	४९.७२०			
	विश्व सम्पदा सूची/सिमासार सम्बन्धी सचेतना गोष्ठी	पटक	२	०.४६	५०.०००		१	०.२३	३०.०००		१	०.१८	१९.५५०			
	रामसार/युनेस्को/साइटिस रिपोर्ट अद्यावधिक	पटक	३	०.६३	९०.०००	१	०.२८	१	३०.०००		१	०.२८	११.४०५			
	लाइब्रेरी ब्यबस्थापन	स्थान	१	०.६९	७५.०००		१	०.६९	७३.२८६			०.६९	७३.२८६			
२	बासस्थान ब्यबस्थापन															
	घाँसे मैदान ब्यबस्थापन	हेक्टर	७०	६.४३	७००.०००	३५	३.२२	३५	३४९.२५५			७०	६.४३	६९९.२५५		
	डडेढो न्यान्यन	पटक	२	०.४६	५०.०००		१	०.२३	२५.०००		१	०.२३	२४.६७९			
	अतिक्रान्त क्षेत्रको सिमाना अवलोकन तथा निर्धारण	पटक	१	१.८४	२००.०००	०.३	०.६१	०.३	५०.०००		०.३	०.६१	४९.१६५			
३	प्रजाति संरक्षण तथा अनुसन्धान															
	जंगली हल्ला अनुगमन	पटक	१	०.९२	१००.०००		१	०.९२	९९.९४५			१	०.९२	९९.९४५		
	भालु/मगर गोही गणना	पटक	१	२.३०	२५०.०००		१	२.३०	२४९.४८४			१	२.३०	२४९.४८४		
	हिउँदे आगन्तुक चराको सर्वेक्षण	पटक	१	०.९२	१००.०००		१	०.९२	९९.९००			१	०.९२	९९.९००		
	घडियाल संरक्षण	स्थान	१	१८.३८	२०००.०००	०.४०	७.३५	०.३०	४००.०००		०.४०	७.३५	८००.०००			
	कछुवा संरक्षण	स्थान	१	०.९२	१००.०००	०.३३	०.३०	०.३४	४०.०००		०.३३	०.३०	४०.०००			
	गिह्र प्रजनन केन्द्र ब्यबस्थापन	स्थान	१	०.४६	५०.०००		१	०.४६	५०.०००			१	०.४६	५०.०००		
४	चोरी शिकार नियन्त्रण															
	चोरी शिकार नियन्त्रण अप्रेशन गरती/स्तिपन अप्रेशन	पटक	६	०.५५	६०.०००	२	०.१८	२	२०.०००		२	०.१८	२०.०००			
	चोरी शिकार नियन्त्रण इकाई परिचालन	पटक	३	०.८३	९०.०००	१	०.२८	१	३०.०००		१	०.२८	३०.०००			
	स्तिपिंग तथा क्याम्पिंग कार्य संचालन	पटक	३	१.८४	२००.०००	१	०.६१	१	७०.०००		०.६१	१	५९.६४०			
	चोरी शिकार नियन्त्रण समन्वय बैठक / अन्तरक्रिया	पटक	३	०.६९	७५.०००	१	०.२३	१	२५.०००		१	०.२३	२२.७५६			
	चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण परिचालन	पटक	३	१.२४	१३५.०००	१	०.४१	१	४५.०००		१	०.४१	४४.६८६			
	मुढा अनुसन्धान तथा तहकितात	पटक	५	०.४६	५०.०००	१	०.०९	२	२०.०००		२	०.१८	१९.९९०			
	सूचना तथा संचार ब्यबस्थापन	पटक	३	१.३८	१५०.०००	१	०.४६	१	५०.०००		१	०.४६	४९.९२५			

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक प्रगती		दोश्रो चौमासिक प्रगती		तेस्रो चौमासिक प्रगती		वार्षिक प्रगती		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/ उपलब्धी
			परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	
५	मध्यवर्तीसंरक्षण क्षेत्र कार्यक्रम												
	कबुलियती बान समुह ब्यबस्थापन	पटक	१	०.६०			१	०.६०			१	०.६०	६४.५११
	गोमस्काउट/हाटिसार/सोना पुमतीजकी तालिम	पटक	१	१.३८	१५०.०००		१	१.३८	१५०.०००		१	१.३८	१५०.०००
	ब्रामद वन पैदावार ब्यबस्थापन	पटक	३	०.५५	६०.०००		१	०.१८	२०.०००		३	०.५५	६०.०००
८	मानव बन्धननु दन्ड न्यूनीकरण												
	दुहुरा तथा समस्यामुलक बन्धननु ब्यबस्थापन	पटक	३	१.३८	१५०.०००		१	०.४६	५०.०००		३	१.३८	१४९.५४२
	बन्धननुको आपतकालीन उधार	पटक	३	१.३८	१५०.०००		१	०.४६	५०.०००		३	१.३८	१४९.७२२
	बन्धननु उधार समन्वय बैठक	पटक											
	वाण्यजन्तुबाट दुहुरा बनाइएका बालवालिकालाई छात्रवृत्ति	जना	१०	०.९२	१००.०००						१०	०.९२	१००.०००
९	बन्धननु अपराध नियन्त्रण कार्यक्रम												
	बन्धननु अपराध नियन्त्रण ब्युरो संचालन, इकाई बैठक तथा डाटाबेस तयार	पटक	३	०.८३	९०.०००		१	०.२८	२९.८६०		२	०.५५	५९.८६०
१०	सूचना प्रविधि												
	वेबसाइट होस्टिंग/ संचालन/ इन्टरनेट शुल्क भुक्तानी	पटक	१	०.७८	८५.०००		१	०.७८			१	०.७८	८५.०००
११	छपाई तथा प्रकाशन												
	चौमासिक बुलेटिन प्रकाशन	पटक	३	०.६९	७५.०००		१	०.२३	२५.०००		३	०.६९	७४.७६४
	वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन	पटक	१	०.४६	५०.०००						१	०.४६	५०.०००
१३	वित्तिय												
	कार्यक्रम अनुगमन तथा मुल्यांकन	पटक	३	०.८३	९०.०००		१	०.२८	३०.०००		३	०.८३	९०.०००
१४	निर्मित सा.सम्पत्तिको मर्मत संभार (२२३२१)												
	पोष्ट भवन मर्मत सुधार	वटा	५	२०.६८	२२५०.०००		२	८.२७	९००.०००		५	२०.६८	२२४७.११४
	खानेपानी मर्मत	वटा	१	०.२८	३०.०००		१	०.२८			१	०.२८	२९.६३४
	सूचना केन्द्र/सूचनाबाई मर्मत सुधार	वटा	१	२.३०	२५०.०००		१	२.३०	२४९.१७२		१	२.३०	२४९.१७२
ख.	घातु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:												
	घातु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:												
ग.	कार्यक्रमको खर्च को जम्मा (क +ख) :												
घ.	उपभोग खर्च :												
ङ.	कार्य संचालन खर्च:												
	कुल जम्मा (ग+घ+ङ):												
													४८०६०.०००
													१३३७३.५४९
													९९.७२

हत्तीसार आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक प्रगती		दोश्रो चौमासिक प्रगती		तेस्रो चौमासिक प्रगती		वार्षिक प्रगती		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/ उपलब्धी
			परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	
१		२	३	५	६	१०	११	१६	१७	१८	२४	२६	२८
अ)	सूजीगत खर्च शिर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (३२९०१९५)												
१)	भौतिक पूर्वाधार निर्माण सुधार												
	हात्तिको लागि सेड निर्माण	वटा	१	३३.०६	२००			१	३३.०६	२००		१	३३.०६
	शौचालय निर्माण	वटा	१	१२.४०	७५						१	१२.४०	७४.९५२
	फर्निचर खरिद	पटक	१	४.९६	३०	१.००	४.९६				१	४.९६	२८.९२४
	लम्पट/बिगो/पेटार/गण्डा/होडा निर्माण	सेट	५	१६.५३	१००			५	१६.५३	१००		५	१६.५३

(क)	पूँजीगत खर्च तर्फको जम्मा:	वटा	वार्षिक लक्ष्य	प्रथम चौमासिक प्रगती		दोश्रो चौमासिक प्रगती		तेस्रो चौमासिक प्रगती		वार्षिक प्रगती	संयोजकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/ उपलब्धी
				परिमाणु	बजेट	परिमाणु	भार	परिमाणु	भार		
आ)	चालु खर्च शिपिक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (३२९०१९३)										
	१ नि. सार्वजनिक सम्पत्तीको संभार खर्च (२२५२१)										
	हालती सेडघर मर्मत	१	१६.५३	१००		१६.५३	१००	१६.५३	१००	१६.५३	१००
	क्षवन मर्मत	२	१६.५३	१००		१६.५३	१००	१६.५३	१००	१६.५३	१००
	मर्मत संभारको जम्मा		३३.०६	२००		३३.०६	२००	३३.०६	२००	३३.०६	१००
ख.	चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:		३३.०६	२००		३३.०६	२००	३३.०६	२००	३३.०६	१००
ग.	कार्यक्रम खर्च को जम्मा (क +ख) :		१००	६०५		६६.५६	४४९	६६.५६	४४९	६६.५६	४४९
घ.	उपभोग खर्च :			३२२००							
ङ.	कार्य संचालन खर्च:										
	कुल जम्मा (ग+घ+ङ):			३२८०५							

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य	प्रथम चौमासिक प्रगती		दोश्रो चौमासिक प्रगती		तेस्रो चौमासिक प्रगती		वार्षिक प्रगती	संयोजकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/ उपलब्धी
				परिमाणु	बजेट	परिमाणु	भार	परिमाणु	भार		
१	पूँजीगत खर्च शिपिक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (३२९११९५)	२	५	६		१६	१७	१८	२३	२५	२७
अ)	चुरे क्षेत्रमा संरक्षण पोखरी निर्माण/पानी मुहान संरक्षण	वटा	३	१५००		१	२०	१	२०	३	१५०८.२
	चुरे क्षेत्रमा जैविक पथ निर्माण	कि.मी.	२०	१०००		१०	२०	१०	२०	२०	९९९.४
(क)	पूँजीगत खर्च तर्फको जम्मा:		१००	२५००		५०		१००	२०.००	१००.००	२५९७.६

वत्यजस्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजना

क्र.स.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	वार्षिक लक्ष्य	प्रथम चौमासिक प्रगती		दोश्रो चौमासिक प्रगती		तेस्रो चौमासिक प्रगती		वार्षिक प्रगती	संयोजकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/ उपलब्धी
				परिमाणु	बजेट	परिमाणु	भार	परिमाणु	भार		
१	पूँजीगत खर्च शिपिक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (३२९१३७५)	२	५	६		१६	१७	१८	२३	२५	२७
अ)	भौतिक पूर्वाधार निर्माण सुधार	वटा	५	९००.०००		१	२.४०	२	२.४०	५	९६.३३५
	भान्सा घर निर्माण	वटा	१	२००.०००		१	६.०१	४९६.८९८		१	४९६.८९८
	सवारी साधन (साईकल/मोटरसाईकल/टयानटर) खरिद	वटा	१	९००.०००		१	२.४०	२०९.४२१		२	४३४.४२१
	पर्यटक टिकट काउन्टर/विश्राम स्थल निर्माण	वटा	२	४५०.०००		१	१.२०	१००.०००		३	२९९.७३७
	कार्टपुल /क्लबर्ट निर्माण	वटा	३	३००.०००		१	१.२०	१००.०००		३	२९९.९९९
	खानेपानी निर्माण	वटा	३	३००.०००		१	१.२०	१००.०००		३	२९९.९९९
	शौचालय निर्माण	वटा	२	२००.०००		२	२.४०	१९४.०००		२	१९४.०००
	इडुगा निर्माण	वटा	५	२००.०००		२	२.४०	२००.०००		२	१९९.९७९

	कि.मी.	६	१४.४२	१२००.०००		६	१४.४२	११९९.१५९						६	१४.४२	११९९.१५९
सबै मौसममा चल्ने बाटो निर्माण / शाकेलिंग	कि.मी.	१०	६.०९	५००.०००	१०	६.०९								१०	६.०९	४९९.९०९
चुरे क्षेत्र पैदल गस्ती बाटो निर्माण				४३५०.०००	४३.११		३०.३३	२७०२.४७८				४.८०			५२.२४	४३२१.६५९
(क) पूँजीगत खर्च तर्फको जम्मा:																
आ) बासस्थान ब्यबस्थापन																
घाँसे मैदान ब्यबस्थापन/पुनर्स्थापन	हेक्टर	२५	३.६९	३००.०००										२५	३.६९	२९९.७८९
सिमसार क्षेत्र ब्यबस्थापन	वटा	१	३.६९	३००.०००				२९९.७८९						१	३.६९	२९९.७८९
डुङुरा तथा समस्यामुलक बन्त्यजन्तु ब्यबस्थापन	पटक	३	३.६९	३००.०००	१	१.२०	१००.०००	१००.०००				१	१.२०	३	३.६०	३००.०००
२ चोरी शिकार तथा अबैध ब्यापार नियन्त्रण																
क्याम्पिग/स्विविग अपरेसन	पटक	१२	२.८८	२४०.०००	४	०.९६	८०.०००	८०.०००						१२	२.८८	२३९.७४९
चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि फिट्टे गेयर ब्यबस्था	पटक	१	१.८०	१५०.०००	१	१.८०								१	१.८०	१४९.७२५
समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा परिचालन	पटक	९	२.१६	१८०.०००	५	०.९६	१००.०००	१००.०००						९	२.१६	१७७.५५४
चोरी शिकार नियन्त्रण अन्तर्क्रिया	पटक	२	१.२०	१००.०००	१	०.६०	४९.६००	४९.६००						२	१.२०	९९.६००
३ संस्थागत सुदृढिकरण तथा क्षमता विकाश																
सरोकारवालासंग बाघ सम्बन्धि अन्तरक्रिया गोठि	पटक	२	०.६०	५०.०००	१	०.३०	२५.०००	२५.०००						२	०.६०	४८.९५७
अग्रपंक्तिमा काम गर्ने कर्मचारीको लागि संचार सहयोग	पटक	३	१.८०	१५०.०००	१	०.६०	५०.०००	५०.०००						३	१.८०	१४९.९००
४ मानव वन्यजन्तु दलन्दर नियन्त्रण तथा सामुदायिक सहभागिता	कि.मी.															
स्कूल कार्यक्रम/ईको क्लव	पटक	५	१.८०	१५०.०००	३	१.०८	९०.०००	९०.०००						५	१.८०	१४८.४९९
५ गरिब अनुगमनका लागि पुर्वाधार विकास																
वनपथ मर्मत	कि.मी.	४०	६.०९	५००.०००										४०	६.०९	४९९.१४३
प्ला/कलर्केट मर्मत सुधार	वटा	५	३.००	२५०.०००	१	०.६०	१५०.०००	१५०.०००						५	३.००	२५०.०००
पोष्ट भवन मर्मत सुधार	वटा	२	३.६९	३००.०००	१	१.८०	१५०.०००	१५०.०००						२	३.६०	२९८.७३२
सवारी साधन मर्मत सुधार	पटक	३	३.६९	३००.०००	१	१.२०	१००.०००	१००.०००						३	३.६०	३००.०००
सवारी साधनका लागि ईन्धन	पटक	३	३.६९	३००.०००	१	१.२०	१००.०००	१००.०००						३	३.६०	३००.०००
६ संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार																
बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन	पटक	१	१.२०	१००.०००										१	१.२०	९९.७५०
८ विविध																
संरक्षण सम्बन्धि संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार	पटक	३	१.८०	१५०.०००	१	०.६०	४९.९५६	४९.९५६						३	१.२०	९९.१५६
कार्यक्रम अनुगमन तथा मुल्यांकन	पटक	३	१.८०	१५०.०००	१	०.६०	५०.०००	५०.०००						३	१.८०	१५०.०००
चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				३९७७९		१८.९८	१९७.७५	१९७.७५								३९०२.३६३
ग. कार्यक्रम खर्च को कुल जम्मा (क +ख) :				९९.९९		३६.०९	४७.०८	३८८.०२३								८२२३.९१४

अनुसूची १
तराई भू-परिधि कार्यक्रम

S.No.	Activity Name	Budget	Expences	Balance	Remarks
a	b	c	d	e	
1	Fireline maintenance	569296.00	568500.00	796.00	
2	Human Wildlife conflict mitigation	480000.00	424153.00	55847.00	
3	Exposure visit for junior level staffs	150000.00	149660.00	340.00	
4	Coordination meeting	80000.00	79785.00	215.00	
5	Intelligence collection and mobilization (Iformants Salary & information Purchase)	1040000.00	1039960.00	40.00	
6	Mobility and patrolling (Vehicle mantainance, Feul for Vehicle,information gathering & informants mobilization, APU Operation Cost, Communication and First Aid kit)	1290000.00	1282619.00	7381.00	on going program
7	Sweeping and camping operation	245000.00	244816.00	184.00	
8	Food for Tiger	150000.00	150000.00	0.00	
9	Food for captive Gharial	400000.00	400000.00	0.00	
10	Award to deserving post	50000.00	50000.00	0.00	
11	Health checkup and treatment facilities for domestic elephant handlers	200000.00	186200.00	13800.00	
12	Grassland management	225000.00	224936.00	64.00	
13	Restore waterholes	200000.00	199922.00	78.00	
14	Wetland mapping and status survey	100000.00	99929.00	71.00	
15	Dog Squad House Construction	650664.00	650701.00	-37.00	
16	Bridge maintainance	138083.00	137970.00	113.00	
17	Guard post Maintanance	999408.00	998888.00	520.00	
18	Antipoaching Post Maintanance	499531.00	499448.00	83.00	
19	PA Capacity Building for Tiger Monitoring (for Kamrita Tigress)	1042000.00	670802.00	371198.00	on going program
20	SMART Patrolling Orientation	100000.00	99950.00	50.00	
	Total	8608982.00	8158239.00	450743.00	

हरियो वन कार्यक्रम

S.No.	Activity Name	Budget	Expences	Balance	Remarks
a	b	c	d	e	
1	Fireline maintenance	713228.00	712951	277.00	
2	Wetland management	299944	299944	0.00	
3	Grassland management	386580	386580	0.00	
4	Vehicle maintenance	127500	127500	0.00	
	Total	1527252.00	1526975.00	277.00	

अनुसूची १
तराई भू-परिधि कार्यक्रमको सहयोगमा मध्यवर्ती उपभोक्ता समितिहरूमा भएका कार्यक्रम र बजेट

क्र.सं.	समिति	कार्यक्रम	बजेट TAL कार्यक्रम	बजेट TAL हरियो वन कार्यक्रम	जम्मा
१	निर्मलठोरी उपभोक्ता समिति	सम्बन्धितामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू			
		मानव बन्धनजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण	२८०,०००।००		२८०,०००।००
२	खगोन्द्रमल्ली उपभोक्ता समिति	सम्बन्धितामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू			
		वन्यजन्तुको बासस्थान सुधार कार्यक्रम			
		घाँसे मैदान व्यवस्थापन	२०,०००।००		२०,०००।००
		सिमसार व्यवस्थापन	२५०,०००।००		२५०,०००।००
		पुल निर्माण कार्यक्रम (आशिक सहयोग)	१४४,५००।००		१४४,५००।००
३	सामुदायिक विकास केन्द्र नेपाल	सामुदायिक वनको कार्ययोजना निर्माण सहयोग (कण्ठेश्वरी र देवीथान म.सा वन)	३०,०००।००		३०,०००।००
		सम्बन्धितामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू			
		जैविक विविधता संरक्षण र शुन्य चोरी शिकार अवधारणा विचार गोष्ठी (क्षेत्रीय स्तर एक दिने)	३५,८५०।००		३५,८५०।००
		जैविक विविधता संरक्षण र शुन्य चोरी शिकारमा स्थानियको भूमिका विषयक अन्तर्क्रिया(गा.वि.स स्तर)	५९,६००।००		५९,६००।००
		विद्यालय संरक्षण शिक्षा तथा इको क्लव गठन	७७,५००।००		७७,५००।००
		जंगली जनावर र जनता बिच हुने द्वन्द्व निरुपण तथा व्यवस्थापन अन्तर्क्रिया	६३,६००।००		६३,६००।००
		चोरी शिकार विरुद्ध युवा परिचालनका लागि प्रशिक्षण कार्यक्रम	३१,८००।००		३१,८००।००
		सुपरभिजन, अनुगमन र प्रतिबेदन	१७,४००।००		१७,४००।००
		संस्थागत खर्च	१४,२५०।००		१४,२५०।००
		अयोग्यापुरी उपभोक्ता समिति	सम्बन्धितामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू		
४	अयोग्यापुरी उपभोक्ता समिति	परुई म. सामुदायिक वनको विधान निर्माण र दर्ता	१८,०००।००		१८,०००।००
		परुई म. सामुदायिक वनको कार्य योजना हस्तान्तरण	१५,०००।००		१५,०००।००
		खारिकुना खानेपानी कार्यक्रम	४०,०००।००		४०,०००।००
		गोठ सुधार कार्यक्रम	४५,०००।००		४५,०००।००
		पशुपालन आयआर्जन कार्यक्रम	१००,०००।००		१००,०००।००
		वन हेरालु प्रशिक्षण कार्यक्रम (CBAPO)	५८,०००।००		५८,०००।००
		युवा जागरण अभियान पुनर्गठन	७,०००।००		७,०००।००
		सार्वजनिक सुनुवाई	३,०००।००		३,०००।००

५	रेवा उपभोक्ता समिति	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु सामुदायिक वनको कार्ययोजना नविकरण पशु बिमा व्यवस्थापन संरक्षण चेतना अभिवृद्धि SRH बहुउद्देशिय सूचना केन्द्र प्रवर्धन सहयोग सार्वजनिक सुनुवाई गोबर ग्याँस निर्माण कार्यक्रम	४५,०००।०० ३०,०००।०० १५,०००।०० ३००,०००।०० ३,०००।०० ४००,०००।००			४५,०००।०० ३०,०००।०० १५,०००।०० ३००,०००।०० ३,०००।०० ४००,०००।००
६	बधौडा उपभोक्ता समिति	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु अनुकुलन क्षेत्र संरक्षणका लागि तारवार कार्यक्रम गोठ सुधार कार्यक्रम जलवायु परिवर्तन अनुकुलन कृषि अभ्यास, पानीको बहुउद्देश्यीय प्रयोग योजना अनुगमन प्रतिवेदन तयारी सामुदायिक बीउ बैंक जैविक विधिद्वारा भू-क्षय नियन्त्रण म. सामुदायिक वनमा काँडे तार र कच्ची भवन निर्माण गोबर ग्याँस निर्माण कार्यक्रम पत्रिका मार्फत चेतना अभिवृद्धि सार्वजनिक सुनुवाई सिंचाई पोखरी कुलोमा डुड निर्माण बेमौसमी तरकारी खेती कार्यक्रम जलवायु अनुकुलित फलफूल खेती कार्यक्रम पानीको मुहान संरक्षण कार्यक्रम जलवायु परिवर्तन अनुकुलन क्षेत्र संरक्षणका लागि काँडेतार कार्यक्रम	२००,०००।०० २८,०००।०० २४०,०००।०० १२,०००।०० ७५,०००।०० १२५,०००।०० ६०,०००।०० १,३००,०००।०० १५,०००।०० ३,०००।०० १००,०००।०० १५०,०००।०० ५०,०००।०० १२०,०००।०० ४१,५००।००			२००,०००।०० २८,०००।०० २४०,०००।०० १२,०००।०० ७५,०००।०० १२५,०००।०० ६०,०००।०० १,३००,०००।०० १५,०००।०० ३,०००।०० १००,०००।०० १५०,०००।०० ५०,०००।०० १२०,०००।०० ४१,५००।००
७	पाँचपाण्डव उपभोक्ता समिति	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु गोबर ग्याँस निर्माण कार्यक्रम CBAPO कार्यक्रम संरक्षण र समाज रुपान्तरणका लारी आमाहरु कार्यक्रम सार्वजनिक सुनुवाई सहकारी रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठी चर्पी जडित बायो ग्याँस अनुदान	४८०,०००।०० १०,०००।०० १५०,०००।०० ३,०००।०० १००,०००।०० २०,०००।००			४८०,०००।०० १०,०००।०० १५०,०००।०० ३,०००।०० १००,०००।०० २०,०००।००
८	टिकौली जैविक विविधता सूचना केन्द्र	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु				
९	मृगकुञ्ज उपभोक्ता समिति	Tikuli BIC को दिगो व्यवस्थापनका लागि अक्षय कोष सहयोग सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु	५०,०००।००			५०,०००।००

	बछ्यौली (भुवानी) नमुना गोबर र्यास निर्माण कार्यक्रम	८८०,०००।००	८८०,०००।००	८८०,०००।००
	बैकल्पिक आय आर्जन कार्यक्रम	२०,०००।००	२०,०००।००	२०,०००।००
	वरणडाभार क्षेत्रमा अनियन्त्रित वन डहेलो नियन्त्रण	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००
	कार्यक्रम अनुगमन तथा प्रतिवेदन	१०,०००।००	१०,०००।००	१०,०००।००
	अनियन्त्रित वन डहेलो नियन्त्रण अक्षय कोष स्थापना	६००,०००।००	६००,०००।००	६००,०००।००
	सहकारी संस्थाको कार्यालय व्यवस्थापन सहयोग	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००
	वन्यजन्तु बासस्थान व्यवस्थापन	६३०,९५०।००	६३०,९५०।००	६३०,९५०।००
	बैकल्पिक उर्जा (गोबरर्यास प्लान्ट निर्माण)	५०५,०००।००	५०५,०००।००	५०५,०००।००
	नर्सरी व्यवस्थापन	१२४,७००।००	१२४,७००।००	१२४,७००।००
	म.सामुदायिक वनका कार्योजना पुनर्निर्माण	३०,०००।००	३०,०००।००	३०,०००।००
	पुस्तक प्रकाशन सहयोग (चरासम्बन्धी)	११३,०००।००	११३,०००।००	११३,०००।००
	कार्यालय व्यवस्थापन	४५,९००।००	४५,९००।००	४५,९००।००
	संरक्षणसम्बन्धी रेडियो कार्यक्रम	३९,०००।००	३९,०००।००	३९,०००।००
	इको क्लव गठन, पुनर्गठन तथा परिचालन	१८,७५०।००	१८,७५०।००	१८,७५०।००
	सिमसार व्यवस्थापन	१०३,५००।००	१०३,५००।००	१०३,५००।००
	जलवायु अनुकुलन व्यवस्थापन कार्योजना निर्माण	३०,०००।००	३०,०००।००	३०,०००।००
	CAPA कार्यन्वयनमा सहयोग	५४०,०००।००	५४०,०००।००	५४०,०००।००
	CFUG/BZUC लाई जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम	७,५००।००	७,५००।००	७,५००।००
१०	सम्कौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू			
	समुदायमा आधारित चोरी शिकार प्रतिरोध कार्यक्रम (CBAPU)	१०,०००।००	१०,०००।००	१०,०००।००
	आय आर्जन अभिवृद्धिका लागि सीप विकास तालिम	८५,०००।००	८५,०००।००	८५,०००।००
	नदीमा आश्रित समुदायलाई स्थानीय स्तरमा उपलब्धता भएको सीप र ज्ञानको आधारमा सामुदायिक हितका लागि उद्यम संचालन	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००
	दिगो गाउँ कार्यक्रम	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००
	बाघखोर नमुना गोबर र्यास निर्माण कार्यक्रम	९६०,०००।००	९६०,०००।००	९६०,०००।००
	मिलान कोष मार्फत जीविकोपार्जन कार्यक्रम	२००,०००।००	२००,०००।००	२००,०००।००
	लक्षित वोट समुदायका महिलाहरूलाई SRH र जैविक विविधता सम्बन्धि नेतृत्व विकास तालिम (३ दिन)	५०,५००।००	५०,५००।००	५०,५००।००
	संरक्षण र जीविकोपार्जनका लागि सहकारी क्षमता अभिवृद्धि (दिगो गाउँमा आर्थिक उन्नीतीका लागि)	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००
	गुन्द्रहीढकाहा म.सा. वनको हैसियत विप्रीएको क्षेत्रमा वृक्षारोपण र संरक्षण गरि पुनर्भण्डारण वढावा र वासस्थान व्यवस्थापन	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००
	सार्वजनिक सुनुवाई	३,०००।००	३,०००।००	३,०००।००
	आधारभूत अंग्रेजी भाषा शिक्षण कार्यक्रम	१००,०००।००	१००,०००।००	१००,०००।००

	संरक्षण अनौपचारिक शिक्षा कक्षा सञ्चालन	१७६,२५०।००	१७६,२५०।००	१७६,२५०।००
	वन डेढेलो नियन्त्रण कार्यक्रम	४८,५००।००	४८,५००।००	४८,५००।००
	समुदायमा आधारित चोरी शिकार प्रतिरोध युवा जागरण अभियान पुनर्गठन	४०,०००।००	४०,०००।००	४०,०००।००
	शुद्ध पिउनेपानी कार्यक्रम	८००,०००।००	८००,०००।००	८००,०००।००
११	धार सौस्कृतिक संग्रहालय तथा अनुसन्धान केन्द्र	५०,०००।००	५०,०००।००	५०,०००।००
१२	SENSE Nepal, Chitwan			
	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु			
	वनपथ निर्माण तथा मर्मत	५७,५००।००	५७,५००।००	५७,५००।००
	मिडिया परिचालन	३७,५००।००	३७,५००।००	३७,५००।००
	कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	५७,५००।००	५७,५००।००	५७,५००।००
	वन प्रतिनिधि र सदस्यहरुलाई जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम	७५,०००।००	७५,०००।००	७५,०००।००
	इको पार्क निर्माण	४१,५००।००	४१,५००।००	४१,५००।००
	इको क्लव परिचालन	२३,०००।००	२३,०००।००	२३,०००।००
	मर्यादित काम स्वच्छ वातावरण कार्यक्रम			
	क) श्रमिकहरुले संचालन गरेको सामुहिक बंगुर पालन (क्षमता अभिवृद्धि)	८२,०००।००	८२,०००।००	८२,०००।००
	ख) श्रमिक सहकारी स्थापना	२३१,७००।००	२३१,७००।००	२३१,७००।००
	संरक्षण शिक्षा अन्तरगत स्थानिय पर्यक्रम निर्माण कार्यक्रम	२४९,७००।००	२४९,७००।००	२४९,७००।००
	संरक्षण शिक्षा तथा नमुना इको क्लव कार्यक्रम	२०३,०००।००	२०३,०००।००	२०३,०००।००
	कार्यक्रम अनुगमन, निरीक्षण तथा आर्थिक प्राविधिक प्रतिबेदन	२५,०००।००	२५,०००।००	२५,०००।००
१३	मेघौली उपभोक्ता समिति			
	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु			
	म. सामुदायिक वनको कार्य योजना निर्माण सहयोग (सदावहार र राप्ती नियन्त्रण म.सा.वन)	३०,०००।००	३०,०००।००	३०,०००।००
	मध्यवर्ति सामुदायिक वनमा वन्यजन्तु वासस्थान व्यवस्थापन कार्यक्रम	५६,०००।००	५६,०००।००	५६,०००।००
	इको क्लव कार्यक्रम (जानकी उच्च मा.वि)	३६,५००।००	३६,५००।००	३६,५००।००
	पर्या पर्यटन प्रवर्धनका लागि होमस्टे व्यवस्थापन कार्यक्रम (मेघौली ५, मेघौली गाऊ)	१४०,०००।००	१४०,०००।००	१४०,०००।००
	पर्या पर्यटन विस्तारका लागि वनाईएको धार सौस्कृतिक संग्रहालय संचालन सहयोग	६४,०००।००	६४,०००।००	६४,०००।००
	समुदायमा आधारित चोरी शिकार प्रतिरोध कार्यक्रम (CBAPU)	२५,०००।००	२५,०००।००	२५,०००।००
	जीविकोपार्जन कार्यक्रम (मेघौली गाऊ)	२००,०००।००	२००,०००।००	२००,०००।००
	जीविकोपार्जन वढावाका लागि सीप विकास कार्यक्रम	९०,०००।००	९०,०००।००	९०,०००।००
	विद्युतीय तारवार कार्यक्रम	५०,०००।००	५०,०००।००	५०,०००।००
	लक्षित वर्गको सामाजिक आर्थिक अवस्था स्तरीकरण	३०,०००।००	३०,०००।००	३०,०००।००

	संरक्षण चेतना अभिवृद्धिका लागि होडिङ बोर्ड निर्माण		२४,०००।००		२४,०००।००
	पर्या पर्यटन प्रवर्धनका लागि पर्यटन व्यवसायी, सा.वन र समितिबीच अन्तर्क्रिया		२५,०००।००		२५,०००।००
	बाघ गैडा लगायत दुर्लभ वन्यजन्तु संरक्षणका लागि वन हेरालु परिचालन		६९,०००।००		६९,०००।००
	सेधौली पर्या पर्यटन विस्तारका लागि ट्रोसर निर्माण		१५,०००।००		१५,०००।००
	सार्वजनिक सुनुवाई		३,०००।००		३,०००।००
	कार्यक्रम अनुगमन, प्रतिवेदन र लेखा व्यवस्थापन		१०,०००।००		१०,०००।००
१४	पटिहानी उपभोक्ता समिति				
	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू				
	घडियल अनुगमन कार्य	६१,६००।००			६१,६००।००
	CBAPU गठन, सशक्तीकरण तथा परिचालन	४४,०००।००			४४,०००।००
	आगलागी नियन्त्रण सचेतकरण	२४,०००।००			२४,०००।००
	वन डढेलो नियन्त्रण गस्ती कार्यक्रम	१२,०००।००			१२,०००।००
	वन डढेलो नियन्त्रण सचेतीकरण कार्यक्रम	६,२००।००			६,२००।००
१५	जटायू रेष्टुरेन्ट व्यवस्थापन समिति				
	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू				
	अरिन रेखा निर्माण	१०२,२००।००			१०२,२००।००
	CBAPU पुनर्गठन	३,०००।००			३,०००।००
	CBAPU सशक्तीकरण तथा परिचालन	४३,५००।००			४३,५००।००
	गिद्ध संरक्षण सहयोग	४२,०००।००			४२,०००।००
	इकोक्लब गठन	९,४००।००			९,४००।००
	इकोक्लब तालिम तथा परिचालन	२६,०००।००			२६,०००।००
	वन्यजन्तुको बासस्थान व्यवस्थापन कार्यक्रम	२६७,५५०।००			२६७,५५०।००
	सिससार क्षेत्र व्यवस्थापन	२५४,०००।००			२५४,०००।००
	पिच्छिडिएका तथा वनमा आधारित समुदायलाई सीपमूलक तालिम	१७१,०००।००			१७१,०००।००
	पिच्छिडिएका तथा वनमा आधारित समुदायलाई आय आर्जन अभिवृद्धि सहयोग कार्यक्रम	६५,०००।००			६५,०००।००
	सामुदायिक वनको कार्ययोजना संशोधन कार्यक्रम	१७,२००।००			१७,२००।००
	नागरिक बैज्ञानिकलाई जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सचेतीकरण कार्यक्रम	६,१५०।००			६,१५०।००
१६	नन्दभाउजु उपभोक्ता समिति				
	सम्झौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरू				
	CBAPU सशक्तीकरण तथा परिचालन	४२,५००।००			४२,५००।००
	CFUG/BZUC लाई जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम	६,२००।००			६,२००।००
	आय आर्जन अभिवृद्धिका लागि सीप विकास तालिम	१७२,३००।००			१७२,३००।००
	लैंगिक तथा समावेशीकरण तालिम	२३,१००।००			२३,१००।००

१७	केरझा उपभोक्ता समिति	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना निर्माण		३३,९००।००	३३,९००।००
		सम्भौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु			
		रिभर रेन्जरद्वारा घडियाल अनुगमन कार्यक्रम		६१,८००।००	६१,८००।००
		CBAPU गठन		२,४००।००	२,४००।००
		CBAPU तथा वन हेरालुलाई तालिम		२६,४५०।००	२६,४५०।००
		CBAPU सशक्तिकरण तथा परिचालन		४३,५००।००	४३,५००।००
		इकोक्लब गठन		८,४००।००	८,४००।००
		इकोक्लब तालिम तथा परिचालन		२६,२००।००	२६,२००।००
		वन्यजन्तुको बासस्थान व्यवस्थापन कार्यक्रम		५९,१५०।००	५९,१५०।००
		सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन		२५२,०००।००	२५२,०००।००
		मानव वन्यजन्तु द्वन्दमा परेका महिलाहरुलाई जिविकोपार्जन कार्यक्रममा सहयोग		१०५,०००।००	१०५,०००।००
		समुदायमा आधारित चोरी शिकार प्रतिरोध कार्यक्रमका २० जना सदस्यलाई सिप विकास तालिम		१७,१००।००	१७,१००।००
		सहकारी मार्फत जिवनस्तर सुधार कार्यक्रम		१००,०००।००	१००,०००।००
		सामुदायिक वनको कार्ययोजना संसोधन कार्यक्रम		३४,०००।००	३४,०००।००
१८	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति	सम्भौतामा उल्लेखित कार्यक्रमहरु			
		BZMC को संस्थागत क्षमता विकास कार्यक्रम		७५,०००।००	७५,०००।००
		नागरिक बैज्ञानिकलाईको लागि कार्यालय सामग्री सहयोग		३४५,५४१।००	३४५,५४१।००
			जम्मा	४,९५८,०४१।००	४,९५८,०४१।००
				१२,०२०,१५०।००	१२,०२०,१५०।००

अनुसूची १
राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, सौराहा

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	इकाई	परिमाण	कार्यक्रम संचालन भएको स्थान	संघ,संस्था,कार्यालय र उपभोक्ता समुह/समितिको नाम	आन्तरिक रु.	वाह्य रु.	कैफियत
१	प्रकृतिक स्रोत संरक्षण र अध्ययन अनुसन्धान कार्यक्रम							
१.१	नर्सरी व्यवस्थापन तथा विरुवा उत्पादन	वटा	१	नर्सरी बछौली, चितवन	कुमरोज म.सा.व.र पशु सेवा सहकारी उ.स.शक्तिखोर	६४५१६	१६५००	१२ प्रजातिका १२७९८ विरुवा उत्पादन तथा वितरण
१.२	बाघ तथा आहारा प्रजाति गणना २०१३	पटक	१	चि.रा.नि.र पर्सा व.ज.आ.	जैविक विविधता सं.केन्द्र	०	४०२७४६२	
१.३	आइ.डी.वेस गैडा अनुगमन कार्यक्रम	पटक	१	चि.रा.नि.	जैविक विविधता सं.केन्द्र		१५८२६२	
१.४	मानव हात्ती बीचका इन्द्र र क्षतिको प्रकार	वटा	१	भापा देखि कन्चनपुर	जैविक विविधता सं.केन्द्र, बर्दिया र शुक्लाफाटा सं.का.		९३१४३०	
१.५	घरपालुवा सिक्री मुक्त कार्यक्रम	हात्ती	६	बछौली, चितवन	जैविक विविधता सं.केन्द्र		४९५०२८	
१.६	आन्वैलोजिकल तालिम कार्यक्रम	विद्यार्थी	२१	सौराहा	विभिन्न विश्वविद्यालय		१३११६८	
१.७	असहाय वन्यजन्तु उद्धार कार्यक्रम	नियमित	३	चितवन, नवलपरासी, पर्सा	जैविक विविधता सं.केन्द्र			
१.८	हात्ती टि.बी. स्वास्थ्य उपचार कार्यक्रम	हात्ती		चितवन	चि.रा.नि.,निजी पालिएका हात्ती सौराहा, जै.वि.सं.केन्द्र		९५१३०२	
१.९	विद्यार्थी अध्ययन अनुसन्धान सहयोग कार्यक्रम	जना	२	चितवन	विभिन्न विश्वविद्यालय	८०००		
१.१०	सामुदायिक वन कार्ययोजना तर्जुमा सहयोग कार्यक्रम	सा.व.	१	कठार	कुचकुचे म.सा.वन		१५०००	
१.११	हात्ती प्रजनन केन्द्र सहयोग कार्यक्रम	वटा	१	खोरसोर	चि.रा.नि.		३६१९३३२	
१.१२	ग्रीफित विश्वविद्यालय विद्यार्थी अनुसन्धान	विद्यार्थी	३२	सौराहा	जैविक विविधता सं.केन्द्र		१४३९८१	
१.१३	University of Minnesota Nepal Semester	विद्यार्थी	७	सौराहा	जैविक विविधता सं.केन्द्र		१३६७७८०	
१.१४	घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र सहयोग कार्यक्रम	वटा	१	कसरा	चि.रा.नि.		२५३७१४१	
१.१५	गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्र व्यवस्थापन कार्यक्रम	केन्द्र	१	कसरा	जैविक विविधता सं.केन्द्र		१३३२२०	
१.१६	भौतिक पूर्वाधार मर्मत सुधार	वटा	१	पर्सा व.ज.आ.	नेपाली सेना, पर्सा		५०६२४	
२	मानव तथा वन्यजन्तु बीच इन्द्र न्यूनीकरण सहयोग कार्यक्रम							
२.१	वन्यजन्तु राहत सहयोग कार्यक्रम	जना	३	चि.रा.नि. म.क्षे.	म.क्षे.तथा वाहिरका स्थानीय		३६४००	
२.२	सौर्य विद्युतीय तारवार निर्माण र मर्मत	मी.	३१६२०	पिप्ले,बछौली,संगलपुर, पदमपुर गा.वि.स.र रत्ननगर न.पा.	लोथर, मृगकुञ्ज,ज्ञानेश्वर, पन्चकन्या,चतुर्मुखी सा.व.उ.स.		१०६६७९२	
२.३	जंगली हात्ती नियन्त्रण सहयोग	पटक	१	चि.रा.नि.र पर्सा व.ज.आ.	चि.रा.नि.र जै.वि.सं.के.		२१८४८३	

३	संरक्षण शिक्षा तथा प्रचार प्रसार, क्षमता अभिवृद्धि											
३.१	विशेष दिवस समारोह											
३.१.१	जैविक विविधता दिवस २०७०	वटा	१	सौराहा				सिनर्जी एफ.एम.			७०००	
३.१.२	नवौं हात्तीदोड प्रतियोगिता सहयोग कार्यक्रम	वटा	१	सौराहा				क्षेत्रीय होटल संघ			२५०००	
३.२	प्रिन फोर्स इकोक्लव सहयोग कार्यक्रम	वटा	५५	सौराहा				वातावरण संरक्षण शिक्षक मञ्च			५५०००	
३.३	इको शिक्षा मञ्च संस्थागत विकास सहयोग	वटा	१	सौराहा				वातावरण संरक्षण शिक्षक मञ्च			२४०००	
३.४	सारसी प्रकाशन कार्यक्रम	पटक	१	सौराहा				जैविक विविधता सं.केन्द्र			१४४६४	
३.५	प्रिनपार्क निर्माण कार्यक्रम	विद्यालय	१	चित्रसारी				मा.वि.चित्रसारी			३००००	
३.६	प्रकृति पथ प्रदर्शक तालिम कार्यक्रम	जना	१६	चितवन, नवलरासी				चि.रा.नि., थार रिपोर्ट, रा.प्र.सं.कोष संयुक्त				
३.७	सूचनापाटी जडान कार्यक्रम	स्थान	१४	बरण्डाभार				जैविक विविधता सं.केन्द्र			८४१००	
३.८	अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम	जना	७	सौराहा				जैविक विविधता सं.केन्द्र			१०४७७५	
३.९	बन्धुजन्तु आडिटोपहार प्रदर्शनी तथा सूचना केन्द्र व्यवस्थापन	वटा	१	बछौली				जैविक विविधता सं.केन्द्र			५६१६८५	
३.१०	समुदाय स्तरीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजना	वटा	१	पदमपुर				थाइखोला सा.व.उ.सं.			२९४८३	
४	सांभुदायिक विकास तथा जीविकोपार्जन कार्यक्रम											
४.१	वेकल्पिक उर्जा विकास	प्लान्ट	६५२	चितवन, बारा, मकवानपुर				मृगकुञ्ज बुढीराप्ती उ.स., पदमपुर पशुसेवा, हाडीखोला, अम्बेश्वर, चुरियामाई उ.स.			६५२००००	
४.२	नेपालको पहिलो गोबरथास नमुना गा.वि.स.कार्यक्रम	वटा	१	कुमरोज				बुढीराप्ती उ.स., पदमपुर पशुसेवा र पन्चरत्न स्वास्थ्य केन्द्र			१५००००	
४.३	कार्यालय व्यवस्थापन सहयोग कार्यक्रम	वटा	२	पदमपुर							५०००	
जम्मा											१०२५५४०	२२६२३३१८
कुल जम्मा											२३६४८८६१००	

अनुसूची २
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका घोल र तालहरूको विवरण

SN	Name of wetland	Nearest post	GPS E	GPS N	Total area (ha.)	Perimeter	Wetland condition
1	Bishazari Tal	Bishazari	247084	3057398	15.18	5251.19	Fair
2	BetGhari Tal	Devnagar	248795	3060595	0.7746	505.1742	Good
3	Tikauli Tal	Barandabhar	251226	3058789	5.7208	3230.876	Good
4	Kamal Tal	Sukibhar	229141	3048438	4.12	2979.93	Fair
5	Batuli Pokhari	Belsar	243099	3054037	19.991	5268.366	Excellent
6	Bob Tal	Khosor	248476	3054426	4.0935	3220.277	Excellent
7	Century Ghol	Lamichaur	219367	3056609	3.4708	4005.822	Good
8	Chandi Tal	Devnagar	243727	3054595	2.7601	1154.958	Good
9	Chepang Tal	Brandabhar	251313	3059096	1.9842	735.8698	Fair
10	Kalimati Tal	Devnagar	248091	3060106	1.8196	1138.117	Good
11	Kamero Ghol	Lamichaur	215943	3054368	3.5154	2921.231	Good
12	King fiher -1	Devnagar	245350	3057440	5.5441	3970.086	Good
14	Kumal Tal	Brandabhar	250474	3057362	7.6637	2317.937	Good
16	Mayur Tal	Devanagar	248856	3061685	0.4543	621.3208	Good
17	Ratomate Tal	Devanagar	247441	3058807	4.3119	2296.803	Good
18	Neure Tal	Devanagar	247029	3058551	1.8183	1903.097	Good
19	Mushar Tal	Sauraha	251297	3054061	0.3046	354.1145	Good
20	Rapti Lok Tal	Janakpur	260828	3050996	3.2816	1731.096	Good
22	Sitamain Ghol	Belsar	241562	3052512	4.12	2879.93	Fair
23	Budhi Rapti Ghol	Bhimle	224655	3049947	14.406	3954.193	Excellent
25	Devi Tal	Khoriyamuhan	217057	3049389	7.5571	1611.1	Poor
26	Dumaria Ghol	Dumariya	243568	3051046	0.9705	720.8552	Good
29	CJL Ghol	Khagendra Malli	266443	3050358	0.4921	0.492107	Poor
30	Itcharni	Sauraha	255059	3049988	0.0122	55.05155	Poor
32	Kabre tal	Bagmara	219815	3050461	0.5383	521.9544	Good
34	Laguna Tal	Jarnali	241754	3050530	0.1937	213.4331	Poor
35	Lami Tal	Ghatgain	239236	3050813	2.9477	1861.913	Fair
36	Lamotal	Bagmara	219367	3050423	0.8696	1335.95	fair
39	Martchauli Ghol	Sauraha	252068	3050068	0.5274	781.4281	Poor
40	Mardi Ghol	Banderjhula	222297	3057325	2.9992	2927.572	Poor
41	Munda Tal	Bagmara	220381	3050689	1.681	982.5312	Excellent
42	Nanda Bhauju Tal	Bhimle	223878	3050910	0.6051	502.7039	Poor
43	Nandan Tal	Bhimpur	250392	3048812	0.6856	809.6573	Good
44	Niure Ghol	Kasara	234352	3049881	2.2875	822.8332	Poor
45	PatanaTal	Bhimpur	252823	3049417	8.7954	1559.371	Fair
47	Shera Tal	Dhurba	231816	3050560	5.7437	4366.456	Poor
50	Suksuke Ghol	Sukibhar	226383	3049138	3.1946	4780.602	Good
51	Tamor Tal	Kasara	236210	3047984	14.125	2687.832	Good
52	Temple Ghol	Temple tiger	211406	3049306	49.384	9341.237	Excellent
53	Thapaliya tal	Kasara	234407	3049103	0.5375	313.0641	Fair
54	Thotari Tal	Sukhibhar	228442	3048104	0.6904	383.2723	fair
55	Kharkatta Ghol	Surung Khola	225526	3047964	1.5849	1259.184	Fair
56	Rapti Ghol	Kasara	233491	3051399	4.6443	3808.138	Fair
57	Singe Tal	SailiMailie Khola	213944	3049250	5.3814	1190.744	Poor
58	Khageri lake complex	Barandabhar			7.33	4268	Fair

अनुसूची ३
Gharial Hatching Status 2014

S.N.	Lay Date	Location	Clutch size	Hatch Date	Incubation Period (d)	Hatchling no.	Hatchlings(% of eggs)	Incidentally death during hatching	Late (full-term) Death	Infertile Eggs	Others
Rapti River Sandbank											
1	28-Mar	Dudhaura	28	27-Jun	92	15	53.57	0	2	8	3
2	29-Mar	Dudhaura	22	27-Jun	84	4	18.18	2	4	7	5
3	30-Mar	Dudhaura	36	22-Jun	91	32	88.89	1	2	1	0
4	30-Mar	Dudhaura	32	25-Jun	88	30	93.75	2	0	0	0
5	31-Mar	Hatidundi	33	18-Jun	80	18	54.55	3	5	7	0
		Sub -total	151			99	65.56	8	13	23	8
Narayani River Sandbank											
6	6-Apr	Lendaghat	22	11-Jun	67	11	50	0	4	7	0
7	8-Apr	Khoriya muhan	6	15-Jun	70	4	66.67	0	1	1	0
8	29-Mar	Velauji	49	11-Jun	75	16	32.65	0	2	31	0
9	30-Mar	Velauji	50	13-Jun	76	10	20	0	1	39	0
10	2-Apr	Siswar	47	15-Jun	75	1	2.13	0	0	46	0
		Sub total	174			42	24.13	0	8	124	0
Captive, GCBC											
11	30-Mar	GCBC	37	20-Jun	83	5	13.51	1	0	31	0
		Total	362			146	40.33	9	21	178	8

Note: A. 78 eggs from two wild nests of Narayani river were found absent of opaque band of which some were also soft-shell eggs during wild eggs collection time and 124 eggs from three captive nests of Gharial Conservation Breeding Center were not hatched. When nests were excavating after 95 lay date found only white fluid inside the eggs and bad smell. These data were not included in the above table.

अनुसूची ४
हात्तीको विवरण

क्र.सं.	हात्तीको नाम	लिंग	उमेर (वर्ष)	प्राप्त मिति	स्रोत	माइक्रोचिप नं.	ल्याउँदाको उमेर	हाल रहेको स्थान	वच्चा हात्तीको माउ
१	विनायक प्रसाद	भाले	५७	२०४२	भारतबाट	006647B543	२९	सौराहा हात्तीसार	
२	भोला प्रसाद	भाले	४५	२०३४	रोतहटबाट खरिद गरेर ल्याएको	00065962BE	९	"	
३	दिपेन्द्र प्रसाद	भाले	४५	२०२८	भारतबाट खरिद	000658F6A8	३	"	
४	उमाकली	पोथी	६२	२०४२	भारतबाट	000652A7C2	३३	"	
५	मोतिप्रसाद (ख)	भाले	३६	२०४२	सर्लाहीबाट खरिद	000647BOBO	७	"	
६	लम्बोदर प्रसाद	भाले	६१	२०४२	भारतबाट	0006595A9F	३२	"	
७	बहादुर गज	भाले	२१	२०४९/१२/१२	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको	00064F09BF		"	रामप्यारी
८	ऐश्वर्यमाला	पोथी	३६	२०४३	थाइल्याण्ड सरकारबाट उपहार	00065960CB	८	"	
९	रामगज	भाले	२५	२०४६/६/६	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको	000652C869		"	भृकुटीकली
१०	चितवनकली	पोथी	२५	२०४६/६/३	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको	0006592C44		हात्ती प्रजनन केन्द्र, खोरसोर	रामप्यारी
११	पुजाकली	पोथी	३३	२०३८	कोशीटप्पु व.ज.आ.बाट	000652B865		"	रुपकली
१२	देविकली	पोथी	५४	२०४२	भारतबाट	6596115	२५	"	
१३	गणेशकली	पोथी	२६	२०४५	आषाढ कोशीटप्पु व.ज.आ.बाट	0006595FFA		"	रुपकली
१४	कर्णालीकली	पोथी	१६	२०५४/४/२	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको	00065962EO		"	सिताम्बाकली
१५	नारायणीकली	पोथी	१४	२०५७/१/७	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको	6529829		"	शशिकली
१६	कोमलकली	पोथी	४७	२०२८	भारतबाट खरिद	0006590C83		"	
१७	सिमसारकली	पोथी	५	२०६६/१/१	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	लक्ष्मीकली
१८	अमलटारीगज	भाले	६	२०६४/१/१९	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	कोशीकली
१९	माडीगज	भाले	३	२०६६/६/२८	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	नारायणीकली
२०	सौराहागज	भाले	२	२०६६/१/२९	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	कर्णालीकली
२१	कसरगज	भाले	२	२०६९/१/१	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	गणेशकली
२२	टेकगज	भाले	१	२०७०/२/५	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	पुजाकली
२३	सोमेश्वरगज	भाले	१	२०६९/१/१२	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	देविकली
२४	नामाकरण नभएको	पोथी	१	२०७०/३/५	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्मिएको			"	चितवनकली
२५	सानो चञ्चलकली	पोथी	५४	२०३९	सर्लाहीबाट खरिद	000652BD25	२२	खगेन्द्रमल्ली	

२६	गण्डकीकली	पोथी	१७	२०५४।५।३०	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	प्रेरणाकली
२७	लोकतन्त्रकली	पोथी	८	२०६३।८।१०	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					अमृते पोष्ट	लक्ष्मीकली
२८	पारसगज	भाले	१३	२०५८।३।२२	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	प्रेरणाकली
२९	विक्रमप्रसाद	भाले	१२	२०५८।१।२।२५	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					बेलसर पोष्ट	शमशेरकली
३०	रूपकली	पोथी	४७	३०३४	सर्लाहीबाट खरिद	०००६५२८०७	१०			”	
३१	हिमानीकली	पोथी	१३	२०५८।३।४	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					मेघौली पोष्ट	पूजाकली
३२	शेरप्रसाद	भाले	१०	२०६१।६।११	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	शशिकली
३३	कृष्णप्रसाद	भाले	१०	२०६१।५।२१	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	देविकली
३४	धिरेन्द्रकली	पोथी	६१	२०२५	जंगलबाट समातेको	०००६५२८०८	१५			टाइगरटप्स	
३५	शमशेरकली	पोथी	६१	२०२०	बाराको जंगलबाट समातेको	०००६५२८१०	१०			”	
३६	सुन्दरमाला	पोथी	६९	२०३६	सर्लाहीबाट खरिद	०००६५८१०३	३४			कञ्चुवानी	
३७	चुरेगज	भाले	६	२०६५।२।७	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	गणेशकली
३८	लक्ष्मीकली	पोथी	३९	२०४१	सर्लाहीबाट खरिद	०००६५९५०	९			कसरा	
३९	हिमालगज	भाले	६	२०६४।१।११	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	प्रेरणाकली
४०	प्रेरणाकली	पोथी	२७	२०४४	कोशीटप्पुबाट	०००६५२८१२				”	त्रिभुवनकली
४१	कोशीकली	पोथी	२६	२०४५	कोशीटप्पुबाट	०००६५८१०३				”	धिरेन्द्रकली
४२	तमोरकली	पोथी	११	२०६०।७।११	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	कोमलकली
४३	रामप्यारी	पोथी	४६	२०३४	सर्लाहीबाट खरिद	०००६५९०५	९			कुजौली	
४४	मोतिप्रसाद (क)	भाले	४४	२०३४	पर्साबाट खरिद	०००६५२९६				”	
४५	सोनाकली	पोथी	६५	२०४६	सर्लाहीबाट खरिद	०००६५८१०३	४०			गिद्धेनी	
४६	शशीकली	पोथी	५१	२०४२	भारतबाट खरिद	०००६४७८०९	२२			”	
४७	शंकरप्रसाद	भाले	३७	२०४०	रौतहटबाट खरिद	०००६५२८३	७			लामाचौर	
४८	सानो रामगज	भाले	६	२०६५।७।११	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको	०००६५२८६				दिव्यपुरी	
४९	लक्ष्मणगज	भाले	६	२०६५।७।११	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	देविकलीको जुम्लयाहा
कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालयमा दरबन्दी भई यस निकुञ्जमा काजमा कार्यरत हात्तीहरु											
५०	पृथ्वीकली	पोथी	२			०००६५९५०				बाघमारा	
५१	कुशप्रसाद	भाले	१०	२०६१।६।१४	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					खोरियामुहान	शमशेरकली
५२	पार्वतीकली	पोथी				०००६५८१०३				”	
५३	तिर्थमानकली	पोथी	८	२०६३।२।४	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					सुखिभार पोष्ट	कोमलकली
५४	धमधमीकली	पोथी	८	२०६२।१।२।२५	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	पूजाकली
५५	सरस्वतीकली	पोथी	९	२०६१।१।२८	हात्ती प्रजनन केन्द्रमा जन्माएको					”	प्रेरणाकली

अनुसूची ५(क)
भेटेरिनरी शाखाबाट भए गरेका मुख्य मुख्य कार्यहरु

वन्धनको उद्धार र उपचार

क्र.सं.	मिति	वन्धनको प्रजाती	भेड	स्थान	वन्धनको समयमा पर्सोको कारण	गरिएको कार्य	कीर्तियत
१	२०७०/०४/१४	जरायो	भाले	भरतपुर-९, गोन्द्राड, चितवन	मानव बस्तीमा पसी कुकुरले घाइते बनाएको	डाट गरी नियन्त्रणमा लिएर टिकौली जंगलमा लगेर छोडिएको	
२	२०७०/०४/२०	गैँडाको बच्चा	भाले	कुमरोज, चितवन	बाघको आक्रमणमा परी घाइते भएको	समातेर आवश्यक औषधि उपचार गरि छोडिएको	
३	२०७०/०७/१९ देखि २९ सम्म	बाघ	भाले	देवेन्द्रपुर माडी, चितवन	मानव बस्तीमा पसी घरपालुवा जनावर मार्ने गरेको	उद्धारको प्रयास गरीएको	
४	२०७०/०८/१३	बाघ	भाले	अयोध्यापुरी-७, गणेशकुञ्ज, माडी, चितवन	मानव बस्तीमा पसी घरपालुवा जनावर मार्ने गरेको	डाट गरी कसरा ल्याई राखिएकोमा भोली पल्ट निकुञ्ज भित्र छोडिएको	
५	२०७०/०८/१८	बाघ	भाले	गर्दी-२, सितलपुर माडी, चितवन	मानव बस्तीमा पसी घरपालुवा जनावर मार्ने गरेको	डाट गरी कसरा ल्याई खोरमा राखिएको	
६	२०७०/०८/३०	जंगली हात्ती	भाले	रौतहट सपही गाँऊ	मानव बस्तीमा पसी घनजनको शक्ती गरेको	डाट गरी घपाउने प्रयास गरेको	
७	२०७०/०९/१७	बाघ	भाले	अयोध्यापुरी-७, गणेशकुञ्ज, माडी	मानव बस्तीमा पसी घरपालुवा जनावर मार्ने गरेको	डाट गरी कसरा ल्याई खोरमा राखिएको	
८	२०७०/०९/२४	जंगली हात्ती	भाले	कसरा हात्तीसार, चितवन	मानव बस्ती तथा हात्तीसारमा आई शक्ती गरेको	डाट गीरएको	
९	२०७०/०९/२६	जंगली हात्ती (रोनाल्डो)	भाले	हात्ती प्रजनन केन्द्र, खोरसोर, चितवन	मानव बस्तीमा आई शक्ती गर्ने गरेको	डाट गरी रेडियो कलर लगाई अनुगमन गरिएको	
१०	२०७०/०९/१३ देखि १९ सम्म	बाघ	भाले	कसरा, चितवन	विरामी परी उपचार गरेको	आवश्यकता अनुसार उपचार गरेको	

११	२०७०/११/१४	गैडाको बच्चा	भाले	सालवास पोष्ट, चितवन	बाघको आक्रमण बाट सख्त घाइते	NTNC/BCC मा ल्याई लगातार उपचार पछि स्वस्थ भएको	
१२	२०७०/१२/२८	बाघ	भाले	कसरा, चितवन	विरामी परी उपचार गरेको	डार्ट सिरिलबाट औषधि दिई उपचार गरिएको	
१३	२०७०/१२/२८	चितुवा	भाले	पर्सा व.ज.आ. बाट प्राप्त भै सौराहामा राखिएको	अश्वस्त भै मानव वस्तीमा पसेको हुंदा समाएर ल्याएको	उपचारको क्रममा मृत्यु भएको	
१४	२०७०/११/९	गैडा	भाले	हर्ना माडी, मकवानपुर	घाइते अवस्थामा मानव वस्तीमा फेला परेको	डार्ट गरी चि.रा.नि. सौराहामा ल्याई उपचार पछि छोडिएको	हाल सम्म पनि बेला बेलामा उपचार गर्ने गरेको
१५	२०७१/११/६	बदेलको बच्चा	भाले	सौराहा, चितवन	इनारमा खसेर घाइते भएको	इनारबाट निकालेर उपचार गरी जंगलमा लगी छोडिएको	
१६	२०७१/२/१९	रतुवा मृग	पोथि	वीरेन्द्रनगर-८, चितवन	कुकुरले घाइते बनाएको	सौराहा ल्याई उपचार गरी जंगलमा लगी छोडिएको	
१७	२०७१/२/२२	चितुवा	पोथि	सुन्दरबजार-३, लम्जुङ्ग	असक्त भै मानव वस्तीमा पसेको	डार्ट गरी ल्याई उपचार पछि वनवाटीका शंकरनगर रुपन्देही पठाएको	
१८	२०७१/३/२	बाघ	भाले	कसरा, चितवन	चितवन माडीबाट ल्याई खोरमा राखिएकोमा हाल स्वस्थ भएकोले जंगलमा छोडिएको	डार्ट गरी निकुञ्जको टेम्पलटाईगर क्षेत्रमा छोडिएको	
१९	२०७१/३/३	चित्तल	पोथि	सौराहा डुङ्गाघाट, चितवन	कुकुरले घाइते बनाएको	औषधि उपचार पश्चात निकुञ्जमा छोडिएको	
२०	२०७१/३/४	चित्तलको बच्चा	भाले	मकवानपुरबाट प्राप्त	असक्त टुहुरो बच्चा	सौराहामा राखी औषधि उपचार र पालन पोषण	
२१	२०७१/३/२३	चितुवा	भाले	गोरखा नगरपालिका-७, गोरखा	आहारको खोजिमा मानव वस्तीमा पसेको	डार्ट गरी ल्याई उपचार पछि तमोरताल नजिक छोडिएको	

अनुसूची ५(ख)

घरपालुवा हात्ती तथा बन्धजन्तुको शव परीक्षण

क्र.सं.	मिति	मृत बन्धजन्तु प्रजाती	मिठ	स्थान
१	२०७०।४।१५	गैडा	पोथि	नारायणी नदी किनार, लौगाई, नवलपरासी
२	२०७०।५।७	मगर गोही	पोथि	भण्डारा माछ पोखरी, चितवन
३	२०७०।५।३१	गैडा	बाहा नभएको	पदमपुर बनगाई क्षेत्र, चितवन
४	२०७०।११।३	जंगली हात्ती	भाले	गदी-१, अमिलिया, माडी
५	२०७०।११।९	घडियाल गोही	भाले	घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र
६	२०७१।११।१५	गैडा	पोथि	रिउखोला, भिम्ले पोष्ट नजिक
७	२०७०।११।२९	गैडा	भाले	सुखिभार पोष्ट देखि उत्तर पूर्व
८	२०७०।१२।१	गौर	भाले	डुमरिया पोष्ट नजिक
९	२०७०।१२।१६	लाजं इन्डियन सिभेट	भाले	सौराहा, चितवन
१०	२०७१।१।७	चितुवा	भाले	पसां व.ज.आ.वाट प्राप्त भै (सौराहामा शव परीक्षण भएको)
११	२०७१।१।१३	बाघ	भाले	टेम्पल टाईगर नजिक नारायणी नदी किनार
१२	२०७१।१।२०	गैडा	भाले	दोभान मध्यवर्ती सामुदायिक वन, धुवाघाट, जगतपुर, चितवन
१३	२०७१।१।२५	गैडाको बच्चा	भाले	लौगाई, अमलटारी, नवलपरासी
१४	२०७१।१।२६	बदेल	पोथि	कठार-५, सोनपुर, चितवन
१५	२०७१।२।६	भालु	पोथि	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
१६	२०७१।२।२८	मगर गोही	भाले	जनकौली हर्नरी पुल देखि तल, चितवन
१७	२०७१।३।२	भालु	भाले	पदमपुर पिपरिया, क्षेत्र, चितवन
१८	२०७१।३।३	चित्तल	भाले	गैडालज गेट दुई खोला नजिक

अनुसूची ६
Mid winter waterbird count

Nepali Name	Common Name	Scientific Name	Counting Location						Total
			A	B	C	D	E	F	
डुबुल्कीचरा	Grebe								
सिजुरे डुबुल्कीचरा	Great Crested Grebe	<i>Podiceps cristatus</i>	0	0	0	0	0	17	17
	ST		0	0	0	0	0	17	17
सुईरोटुँडे, जलेवा	Darter and cormorant								
सुईरोटुँडे	Darter	<i>Anhinga melanogaster</i>	5	7	9	3	4	4	32
सानो जलेवा	Little Cormorant		4	6	2	0	0	7	19
जलेवा	Great Cormorant	<i>Phalacrocorax carbo</i>	15	67	11	129	154	567	943
	ST		24	80	22	132	158	578	994
बकुल्लाहरु	Egrets and herons		0	0	0	0	0	0	0
सानो सेतोबकुल्ला	Little Egret	<i>Egretta garzetta</i>	11	5	22	3	5	14	60
ठूलो सेतोबकुल्ला	Great Egret	<i>Casmerodius albus</i>	6	2	12	7	3	11	41
मभौला सेतोबकुल्ला	Intermediate Egret	<i>Mesophoyx intermedia</i>	1	5	9	3	4	7	29
बस्तु बकुल्ला	Cattle Egret	<i>Bubulcus ibis</i>	0	5	13	0	0	0	18
आसकोटे बकुल्ला	Indian Pond Heron	<i>Ardeola grayii</i>	15	7	15	5	7	7	56
छोटा खुट्टे बकुल्ला	Little Heron	<i>Butorides striatus</i>	4	3	3	3	4	6	23
बाँके बकुल्ला	Black-crowned Night Heron	<i>Nycticorax nycticorax</i>	0	0	0	0	5	157	162
रातो जूनबकुल्ला	Cinnamon Bittern	<i>Ixobrychus eurhythmus</i>	1	0	0	0	0	1	2
फुस्रो बकुल्ला	Grey Heron	<i>Ardea cinera</i>	3	3	0	4	2	1	13
ध्वानी बकुल्ला	Purple Heron	<i>Ardea purpurea</i>	1	2	1	1	0	3	8
	ST		42	32	75	26	30	207	412
साँवरी	Ibis		0	0	0	0	0	0	0
कराँ सवारी	Black Ibis	<i>Pseudibis papillosa</i>	55	7	25	12	11	21	131
	ST		55	7	25	12	11	21	131
गरुडहरु	Storks		0	0	0	0	0	0	0
धुँगीफोर गरुड	Asian Openbill	<i>Anastomus oscitans</i>	6	8	13	0	2	13	42
लोभीपापी गरुड	Woolly-necked Stork	<i>Ciconia episcopus</i>	1	3	7	3	5	12	31
कालो गरुड	Black Stork	<i>Ciconia nigra</i>	10	6	3	27	21	10	77
भुँडीफोर गरुड	Lesser Adjutant	<i>Leptoptilos javanicus</i>	6	13	8	4	2	3	36
	ST		23	30	31	34	30	38	186
सारसहरु	Crane		0	0	0	0	0	0	0
लक्ष्मण सारस	Common Crane	<i>Grus grus</i>	0	0	0	0	0	105	105
	ST		0	0	0	0	0	105	105
हाँसहरु	Geese and ducks		0	0	0	0	0	0	0
सिलसिले हाँस	Lesser Whistling-duck	<i>Dendrocygna javanica</i>	0	137	27	0	0	19	183
चखेवा	Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	1385	1012	1099	1269	1653	1081	7499
खडखडे हाँस	Gadwall	<i>Anas strepera</i>	87	0	44	15	19	197	362
बतक हाँस	Bar-headed Goose	<i>Anser indicus</i>	0	0	5	9	365	1	380
हरियो टाउँके हाँस	Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>	90	0	13	7	17	49	176
विजुला गैरी	Common Teal	<i>Anas crecca</i>	2	0	0	59	221	0	282
सुईरो पुच्छे हाँस	Northern Pintail	<i>Anas acuta</i>	12	0	9	0	0	0	21
मणितुण्डक	Common Merganser	<i>Mergus merganser</i>	45	5	42	17	44	51	204
कैलो टाउँके हाँस	Common Pochard	<i>Aythya ferina</i>	0	1	13	0	0	0	14
सुनजुरे हाँस	Red-crested Pochard	<i>Rhodonessa rufina</i>	1	0	0	0	0	9	10

काललीजुरे हाँस	Tufted Duck	<i>Aythya fuligula</i>	4	0	0	0	0	0	4
सिन्दुरे हाँस	Eurasian Wigeon	<i>Anas penelope</i>	0	0	0	0	0	11	11
	ST		1626	1018	1225	1376	2319	1399	8963
जलकुखुरा	Waterhen and moorhen		0	0	0	0	0	0	0
सिमकुखुरा	White-breasted Waterhen	<i>Amaurornis phoenicurus</i>	1	5	0	0	0	2	8
बगाले सिमकुखुरा	Common Moorhen	<i>Gallinula chloropus</i>	17	58	67	9	0	35	186
कुर्मा	Purple Swamphen	<i>Porphyrio porphyrio</i>	0	2	0	0	0	0	2
धवाँसे सिमकुखुरा	Brown Crake	<i>Amaurornis akool</i>	1	2	3	0	0	2	8
मरुल	Common Coot	<i>Fulica atra</i>	7	6	0	0	0	7	20
चाहाहरु	Snipe		0	0	0	0	0	0	0
गोभण्डीर चाहा	Jack Snipe	<i>Lymnocyrtus minimus</i>	1	3	1	0	0	2	7
	ST		27	76	71	9	0	48	231
फिलचरी	Jacana		0	0	0	0	0	0	0
लामा औले फिलचरी	Bronze-winged Jacana	<i>Metopidius indicus</i>	13	33	23	13	0	21	103
	ST		13	18	0	13	0	21	65
बगरबट्टाई	Thicknee		0	0	0	0	0	0	0
बगरबट्टाई	Eurasian Thicknee	<i>Burhinus oedicephalus</i>	0	13	0	0	0	0	13
	ST		0	13	0	0	0	0	13
आँसी ठुँडे	Shorebirds and waders		0	0	0	0	0	0	0
राता खुट्टे टिमटिमा	Common Redshank	<i>Tringa totanus</i>	65	3	4	3	2	5	82
टिहुली	Common Greenshank	<i>Tringa nebularia</i>	78	5	23	17	3	50	176
रुख सुइसुडिया	Green Sandpiper	<i>Tringa ochropus</i>	9	5	5	8	6	7	40
चञ्चले सुइसुडिया	Common Sandpiper	<i>Actitis hypoleucos</i>	23	4	7	7	5	9	55
जलरङ्ग	Timmnick's Stint	<i>Callidris temminckii</i>	1119	19	23	67	17	39	1284
लघुराज पुत्रिका	Little Ringed Plover	<i>Charadrius dubius</i>	67	13	7	19	7	17	130
पानी गौथली	Small Pratincole	<i>Glareola lactea</i>	0	0	0	1142	521	751	2414
गंगा चिल, हुट्टियाऊ	Gull								
राजा गंगा चिल	Pallas's Gull	<i>Larus ichthyaetus</i>	0	0	0	0	0	1	1
खोल हुट्टियाऊ	River Lapwing	<i>Vanellus duvaucelii</i>	6	8	2	7	5	10	38
हुट्टियाऊ	Red -wattled Lapwing	<i>Vanellus indicus</i>	10	9	12	3	2	5	41
	ST		1377	66	83	1273	568	894	4261
	Grand-total		3187	1340	1532	2875	3116	3328	15378
	Wetland dependent raptors								
मलाहा चिल	Osprey	<i>Pandion haliaetus</i>	3	1	1	2	2	1	10
माछाकुल	Grey-headed Fish Eagle	<i>Ichthyophaga ichthyaetus</i>	2	2	1	1	0	2	8
	Total		5	3	2	3	2	3	18

Note: A= Sunachuri-Sauraha segment
 B= Sauraha-Kasara segment
 C= Kasara-Rapti dobhan segment
 D= Sikhrauli ghat- Amaltari (Northern) segment
 E= Sikhrauli ghat-Amaltari (southern) segment
 F= Amaltari-Tribeni segment

अनुसूची ७
पोष्टहरूको विवरण

क्र.सं.	पोष्टको नाम	सेना	निकुञ्ज	संयुक्त	हात्ती	रहेको स्थान	कैफियत
१	प्रतापपुर पोष्ट	√				पर्सा व.ज.आ.	
२	सुनाचुरी रे.पो.		√			निकुञ्ज	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
३	लिंगलिंगे पोष्ट			√		निकुञ्ज	
४	खगेन्द्रमल्ली पोष्ट	√				निकुञ्ज	
५	खगेन्द्रमल्ली रे.पो.		√		√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
६	चप्परचुली पोष्ट	√				निकुञ्ज	
७	अमृते पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
८	जनकपुर पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
९	भिमपुर पोष्ट	√				निकुञ्ज	
१०	इचर्नी पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
११	सौराहा सेक्टर			√	√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
१२	खोरसोर				√	मध्यवर्ती	हात्ती प्रजनन केन्द्र
१३	दुधौरा पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
१४	कछुवानी पोष्ट			√	√		
१५	डुमरिया पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
१६	जर्नेली पोष्ट	√				निकुञ्ज	
१७	बरण्डाभार पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
१८	बीसहजारी पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
१९	देवनगर पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
२०	वेलसर पोष्ट		√		√	मध्यवर्ती	
२१	घटगाइ रे.पो.			√		निकुञ्ज	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
२२	कसरा हेडक्वाटर			√	√	निकुञ्ज	निकुञ्ज कार्यालय, प्रवेशद्वार
२३	धुवा पोष्ट			√		निकुञ्ज	
२४	बनकट्टा पोष्ट			√		निकुञ्ज	
२५	सुखिभार पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
२६	भिम्ले पोष्ट	√				निकुञ्ज	
२७	टाइगर टप्स पोष्ट				√	निकुञ्ज	
२८	बाघमारा पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
२९	खोरियामुहान पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
३०	टेम्पलटाइगर पोष्ट	√				निकुञ्ज	
३१	मेघौली रे.पो.		√		√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
३२	स्यालवास पोष्ट			√		मध्यवर्ती	
३३	सिसवार पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
३४	गाजापुर पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
३५	धोवा पोष्ट			√		निकुञ्ज	
३६	बोटेसिमरा पोष्ट			√		निकुञ्ज	

३७	बगाइ सेक्टर			√		निकुञ्ज	
३८	अमुवा पोष्ट	√				निकुञ्ज	
३९	दिपानगर(ठोरी) पोष्ट		√			निकुञ्ज	
४०	इच्छानगर पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
४१	गिद्धेनी पोष्ट		√		√	मध्यवर्ती	
४२	कुजौली पोष्ट		√		√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
४३	दिव्यपुरी पोष्ट (क)		√		√	मध्यवर्ती	
४४	दिव्यपुरी पोष्ट (ख)	√				निकुञ्ज	
४५	लौखानी रे.पो.		√			मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
४६	बाँदरभुला पोष्ट	√				निकुञ्ज	
४७	लामीचौर पोष्ट			√	√	मध्यवर्ती	
४८	अमलटारी सेक्टर			√		मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
४९	सेरी पोष्ट			√		निकुञ्ज	
५०	तमासपुर पोष्ट			√		मध्यवर्ती	
५१	बगवन पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
५२	गजग्राह, त्रिवेणी पोष्ट			√		निकुञ्ज	
५३	साईली मांडली खोला	√				निकुञ्ज	स्थायी क्याम्पिङ्ग
५४	सुरुङ्गखोला	√				निकुञ्ज	स्थायी क्याम्पिङ्ग
५५	ज्ञानेश्वर सा.व.	√				वन क्षेत्र	स्थायी क्याम्पिङ्ग

अनुसूची ट

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा हालसम्म तैनाथ भएका गण/गुल्मको नामावली विवरण

क्र.सं.	गणको नाम	आगमन मिति	प्रस्थान मिति
१	श्री शेर गण	२०३८।५।२४	२०३९।९।०५
२	श्री फष्टराइफल गण	२०३९।९।०४	२०४१।७।२७
३	श्री नयां गोरख गण	२०४१।७।२७	२०४३।८।२७
४	श्री पुरानो गोरख गण	२०४३।८।२७	२०४५।६।२५
५	श्री शम्शेरदल गण	२०४५।७।१९	२०४७।७।२४
६	श्री गोरखनाथ गण	२०४७।७।२५	२०४९।९।२२
७	श्री श्रीनाथ गण	२०४९।९।२९	२०५२।९।३९
८	श्री शेर गण	२०५२।९।१०	२०५४।९।१०
९	श्री सवुज गण	२०५४।९।१९	२०५६।९।१५
१०	श्री दि फेमस महिन्द्रदल गण	२०५६।९।२०	२०५७।९।२८
११	श्री देवीदत्त गण	२०५८।९।१४	२०६०।९।२
१२	श्री पुरानो गोरख गण	२०६०।९।२	२०६५।९।०९
१३	श्री गोरख बहादुर गण	२०६५।९।०९	२०६७।९।२६
१४	श्री नन्दाबक्स गण	२०६७।९।३०	२०७१।९।१४
१५	श्री श्रीजंग गण	२०७१।९।१४	हालसम्म
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको पश्चिम सेक्टरको सुरक्षार्थ तैनाथ गुल्महरू			
१	श्री संग्राम सार्दुल गुल्म	२०६५।२।२५	२०६७।९।२६
२	श्री रणदल गुल्म	२०६७।९।२६	२०७१।९।२०
३	श्री नयां भैरवीदल गुल्म	२०७१।९।२०	हालसम्म

नोट: २०६५ जेष्ठ भन्दा पहिले एउटै गणको जिम्मेवारीमा रहेको ।

६	गैडा सारी खाग विक्री व्यवसाय	गैडा सारी (वर्ष २०)	बघौडा-३, चितवन	०६दा।७३	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा १९(१) र २७	४५।०६७	०६७।३७	०७०।६२२	१४ वर्ष	रु १,००,०००।-		
		तिलकराम चौधरी (वर्ष ६२)	अर्यौली ८, नवलपरासी	०६दा।७३					१४ वर्ष	रु १,००,०००।-		
		कुसुम कुमारी श्रेष्ठ (वर्ष ४४)	अर्यौली १, नवलपरासी	०६दा।७३					५ वर्ष			
		श्रीधरकांत वस्त्राकोटी (वर्ष ३०)	वृत्तडटार २, नवलपरासी	०६दा।७३					८ वर्ष	रु ५००,०००।-		
		सुष्मा खनाल (वर्ष २२)	पकला-९, पृष्ठान	०६दा।६२९								✓
		कमानसिंह महतो (वर्ष ३३)	बघौडा-६, चितवन	०६दा।७३								✓
		पिताम्बर महतो (वर्ष ४३)	अर्यौली १, नवलपरासी	०६दा।७३								✓
		दशरथ भोस्तान (वर्ष ८४)	हाडीखोला - ९, मकवानपुर	०६७।३२५								
		राम बहादुर घलान (वर्ष ५०)	हाडीखोला - ८, मकवानपुर	०६७।३२५								✓
		श्रीम बहादुर प्रजा(वर्ष ४५)	हाडीखोला - ७, मकवानपुर	०६७।३२५								✓
		कृष्ण बहादुर सावर्की (वर्ष ४०)	गर्दी-९, चितवन	०६दा।२११								
		ध्रुव चापगाई (वर्ष १७)	गर्दी-९, चितवन	०६९।४।३२								
		सागर थापासगर (वर्ष ४१)	पदमपुर-१ स्तम्बी घर भई कठार-८, चितवन	०६९।२।२								
		कुमार चेपाङ (वर्ष २३)	पदमपुर-१, चितवन	०६९।४।३२								
		नन्दरी दराई भन्ने लखर दरे (वर्ष ४५)	कठार-७, चितवन	०६९।४।३२								
		सोमला दराई (वर्ष ३७)	कठार-८, चितवन	०६९।४।३२								
		शिता दराई (वर्ष ३२)	कठार-८, चितवन	०६९।४।३२								
		निशा प्रजा (वर्ष ४२)	मानहरी - ३, मकवानपुर	०६९।४।३२								
		अमृत प्रजा (वर्ष ३०)	पदमपुर-१, चितवन	०६९।४।३२								
		बन्धु प्रजा (वर्ष २६)	पदमपुर-१, चितवन	०६९।४।३२								
		मिलन प्रजा (वर्ष २३)	पदमपुर-१, चितवन	०६९।४।३२								
		विक्रम प्रजा (वर्ष २३)	पदमपुर-१, चितवन	०६९।४।३२								
		खाराज खराल भन्ने खग बहादुर खत्री (वर्ष ३३)	मुकुन्दपुर-६, नवलपरासी	०६२।१।२६								
		नारायण सापकोटा (वर्ष ४२)	मुकुन्दपुर-६, नवलपरासी	०६२।२।६								
		काइला भन्ने आइतराम प्रजा (वर्ष ३८)	पिप्ले-७, चितवन	०६दा।२।३०								
		जेठा भन्ने आइतराम प्रजा (वर्ष ५५)	पिप्ले-८, चितवन	०६७।३।६								
		छाया दत्त भण्डारी (वर्ष ४६)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४								
		निरज चौहोरा श्रेणी (वर्ष १४)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४								
		दिलु भन्ने विलमति वि.क. (वर्ष ३०)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४								
		दया गिरे (वर्ष ३०)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४								
७	राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्रबाट काठ चोरी निकासी	राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्रबाट काठ चोरी निकासी	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा ५(क) र म.शे.व्य.नि.२०५२ को नियम १(७(ड))	५।०।६८	०६९।१।३	०७०।६।६	०७०।६।६	१ बर्ष ७ महिना २ दिन		रु १०,०००।-		हाजिर हुन आएको
८	राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्रबाट काठ चोरी निकासी	राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्रबाट काठ चोरी निकासी	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा ५(क) र २६(६)	५।०।६८	०६९।१।३	०७०।६।६	०७०।६।६			रु १०,०००।-		घरौटी नमुष्काएकोले शुनामा
९	अनुमति विनाको काठ चोरी निकासी गरेको	अनुमति विनाको काठ चोरी निकासी गरेको	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा ५(ड)	५।०।६८	०६९।१।३	०७०।६।६	०७०।६।६			रु १०,०००।-		हाजिर हुन आएको
१०	राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र जग्गा अतिक्रमण गरेको	राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र जग्गा अतिक्रमण गरेको	म.शे.व्य.नि.०५२ को नियम १७ क	५।०।६८	०६२।२।१९	०७०।६।६	०७०।६।६			रु १०,०००।-		हाजिर हुन आएको
११	गैडा सारी खाग विक्री व्यवसाय	काइला भन्ने आइतराम प्रजा (वर्ष ३८)	पिप्ले-७, चितवन	०६दा।२।३०						रु ५०,०००।-		
१२	सालको काठ काटि चोरी निकासी गरेको	जेठा भन्ने आइतराम प्रजा (वर्ष ५५)	पिप्ले-८, चितवन	०६७।३।६						रु १,००,००।-		
		छाया दत्त भण्डारी (वर्ष ४६)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४						रु १०,०००।-		
		निरज चौहोरा श्रेणी (वर्ष १४)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४						रु ५,०००।-		
		दिलु भन्ने विलमति वि.क. (वर्ष ३०)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४						रु १०,०००।-		
		दया गिरे (वर्ष ३०)	शुक्रनगर-३, चितवन	०६दा।१।४						रु १०,०००।-		

१३	विना इजाजत मध्यवर्ती क्षेत्रमा सालको रूख काट्नेको	होमरुका भुजेल (बर्ष ४५) माया नेपाली (बर्ष ३०) शिव थापा मगर (बर्ष ६४)	जगतपुर-९, चितवन जगतपुर-९, चितवन जगतपुर-९, चितवन	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	म.क्षेत्र.नि. २०५२ को नियम १७ (क) र रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा २६ (६)	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।-					
१४	मध्यवर्ती सामुदायिक वनबाट अर्बुद काट्न चोरी निकाली गरेको	लिलाम्बर मल्ल ठकुरी (बर्ष ५१) धन बहादुर कुमाल (बर्ष ४०) चेत बहादुर स्याङ्गाली (बर्ष ४६) लाल बहादुर नगरकोटि (बर्ष ३६) कमला चौधरी (बर्ष ३५) चन्द्र बहादुर तामाङ्ग (बर्ष ३५) मोहन बहादुर तामाङ्ग (बर्ष ३०) टिकादत्त छतकुली (बर्ष ४९) डलक बहादुर कालाखेती (बर्ष ७३) कृष्ण ओफ्का (बर्ष ३२)	नयाँबिहारी-५, नवलपरासी नयाँबिहारी-५, नवलपरासी नयाँबिहारी-५, नवलपरासी नयाँबिहारी-५, नवलपरासी नयाँबिहारी-५, नवलपरासी पिप्ले-७, चितवन पिप्ले-४, चितवन पिप्ले-४, चितवन पिप्ले-४, चितवन पिप्ले-४, चितवन	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	म.क्षेत्र.नि. २०५२ को नियम १७ (क) र रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क) र २६ (६)	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।- रु ५,०००।-						
१५	अनुमती बिना सालको काठ विरान गरेको	पृथ्वीराम दर्लामी (बर्ष ७७) बले भन्ने बल बहादुर परियात्र (बर्ष ४७) तिलकराम विक (बर्ष ७०) गम्बरसिंह सोमै (बर्ष ४३) यम बहादुर सोमै (बर्ष २६) ज्ञान बहादुर विक. (बर्ष ४२) फन्स्राम शर्मा महतो (बर्ष २६) अनिल शर्मा (बर्ष २०) चरमालाल गोले (बर्ष ५४) धुव कुमार श्रेष्ठ (बर्ष ३६) कुल बहादुर श्रेष्ठ (बर्ष ५०)	दुस्कीवास-६, नवलपरासी दुस्कीवास-६, नवलपरासी दुस्कीवास-७, नवलपरासी दुस्कीवास-७, नवलपरासी दुस्कीवास-७, नवलपरासी दुस्कीवास-७, नवलपरासी अर्यौली-४, नवलपरासी अर्यौली-४, नवलपरासी गाँकुले-७ काभ्रेपलाञ्चोक हटिया-१, मकवानपुर निर्मलवस्ती-३, पर्सा	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा २६ (६) र म.क्षेत्र.नि. २०५२ को नियम १७ (क)	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।-						
१६	सिसौका गोलिया चोरी निकाली गरेको	तेम्बाखिडि तामाङ्ग(बर्ष २६) बाबु तामाङ्ग(बर्ष ५०) दार्ज भन्ने दार्जे तामाङ्ग(बर्ष ४६) खुमराज थापा गिरी (बर्ष ४३)	बुद्धिम-१, रसुवा स्याफु-३, रसुवा स्याफु-३, रसुवा निर्बेणिसुस्ता-७, नवलपरासी	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा १९(१) र २६(१)	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु १०,०००।-						
१७	गैडाको बाग विक्री व्यवसाय गरेको	विमल सुस्ता-७, नवलपरासी	विमल सुस्ता-७, नवलपरासी	०६नमम४	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा १९(१) र २६(१)	०६नमम४	रु ५,०००।-						
२०	गैडा मारी खाग विक्री व्यवसाय गरेको	खिम बहादुर के.सी.(बर्ष ४७) रातो भन्ने किरी लामा (बर्ष ७०) खुमराज थापा गिरी (बर्ष ४३)	लुङ-९, प्यूठान निर्बेणिसुस्ता-७, नवलपरासी का.म.न.पा.-६, काठमाण्डौ	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा १९(१) र २६(१)	०६नमम४ ०६नमम४ ०६नमम४	रु १०,०००।- रु १०,०००।- रु ५,०००।-						

२१	गौडा मारी बाग विक्री व्यवसाय गरेको	खिम बहादुर के.सी. (वर्ष ४७)	लुङ-६, प्युठान	०६६११२९	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क), १९(१) र २६(१)	७३१०६६	०६६११११	०७०१२१२७	१२ वर्ष	रु. १,००,०००/-	
		तानिङ निमा लामा (वर्ष ६८)	तिब्बत घर भई हाल का. म. न. पा.-६, काठमाण्डौ	०६६११२९					१३ वर्ष	रु. १,००,०००/-	
		खुमराज थापा गिरी (वर्ष ४३)	विश्वेनीसुस्ता-७, नवलपरासी	०६६११२९					१० वर्ष	रु. ८०,०००/-	
२२	विद्युतीय तारवारको पोल चोरी निकाली	कुमार भन्ने सुकमान तामाङ्ग (वर्ष ४०)	पिप्ले-६, चितवन	०६६११२९	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५ (ड) र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७ (क)	७५१०६९	०६६१११६	०७०१२१३०	१० वर्ष १० महिना		
२३	सालको रुखकाटी टिक्का निकाली गरेको	राम बहादुर वि.क. (वर्ष २४)	गर्दी-९, चितवन	०६६११२९						रु. १०,०००/-	
		कुल बहादुर वि.क. (वर्ष ४१)	गर्दी-९, चितवन	०६६११२९						रु. १०,०००/-	
		प्रदिप बहादुर वि.क. (वर्ष ३४)	गर्दी-९, चितवन	०६६११२९						रु. १०,०००/-	
		स्याना परियार (वर्ष ४२)	गर्दी-९, चितवन	०६६११२९						रु. १०,०००/-	
		लानन माफ्नी (वर्ष ६०)	बघौडा-२, चितवन	०६६११२९						रु. १०,०००/-	
		सुरेन्द्र माफ्नी (वर्ष २३)	बघौडा-२, चितवन	०६६११२९						रु. १०,०००/-	
२४	अवैध दाउरा चोरी निकाली गरेको	शमसेर चर्मकार (वर्ष ४२)	रत्ननगर न.पा.-९, चितवन	०६६१११९	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा २६ (६) र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७ (क)	४६१०६६	०६६१११२३	०७११११६		रु. २,०००/-	पुष्पको क्रममा मृत्यू
		वीर बहादुर भन्ने वीरमान श्रेष्ठ (वर्ष ४५)	जगतपुर-१, चितवन	०६६११२०							
२७	अवैध रूपमा जरायो मारी मासु खाएको	रामबहादुर दर्जी भन्ने राम बहादुर नेपाली (वर्ष ५५)	ठोरी-५, पर्सा	०७०१५६	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क), र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७ (ड)	८६१०७०	०७०१५१४	०७११११०		रु. १०,०००/-	
		बच्चु के.नि. (वर्ष ५८)	ठोरी-४, पर्सा	०७०१५६						रु. ८,०००/-	
		रवे नेपाली (वर्ष २७)	ठोरी-३, पर्सा	०७०१५४						रु. १०,०००/-	हाजिर हुन आएको
२६	मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र सालको काठ काटी चिरान गरी निकाली गरेका	गोरे कुमाल (वर्ष ४३)	नयाँबिहानी-३, नवलपरासी	०६९११५५	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क), र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७ (ड)	८९१०६८	०६९११५४	०७१११२२		रु. १०,०००/-	√
		होमलाल गिरी (वर्ष ६०)	नयाँबिहानी-२, नवलपरासी	०६९११५५							
२७	बाघ मारेर सोको (आखेटोपहार) हड्डी विक्री व्यवसाय	सिताराम पिङ्ग (वर्ष ४८)	काँगाडा -४ मकवानपुर घर भई हाल ऐ. मनहरी - २	०६९११५२	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क), ११, १९(१), २६(६) र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७(ड)	७४१०६९	०६९१५५४	०७११३३३	५ वर्ष		
२८	गौडा मारी बाग चोरी विक्री व्यवसाय	मुक्ति प्रसाद गुराँ (वर्ष ३२)	कावासोती-९, नवलपरासी	०६६११४४	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क), १९(१) र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७(ड)	३९१०६६	०६६११२८	०७११३१०	१५ वर्ष		
		हिरालाल मर्दीया (वर्ष २२)	कावासोती-९, नवलपरासी	०६६११४४					१४ वर्ष	रु. ५०,०००/-	
२४	गौडा मारी बाग विक्री व्यवसाय	हठना महतो चौधरी (वर्ष ४५)	पदमपुर-६, चितवन	०६६११२६	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(क) र १९(१)	४९१०६६	०६६११२२२	०७०१३१०	१४ वर्ष	रु. ९०,०००/-	
		चन्द्र बहादुर थापा (वर्ष ४०)	पदमपुर-६, चितवन	०६६११२६					१४ वर्ष ६ महिना	रु. ८०,०००/-	
		गोपी चौधरी भन्ने गोपी महतो (वर्ष ४०)	पदमपुर-६, चितवन	०६६११२६					१४ वर्ष	रु. १,००,०००/-	
		गोरी चौधरी भन्ने गोरीराम चौधरी (वर्ष ५४)	पदमपुर-९, चितवन	०६९१११६					१५ वर्ष	रु. ५०,०००/-	

30	सालको रूख ढाली मिड बनाएको	सुकई भन्ने राजेन्द्र चौधरी (वर्ष ४४)	पदपुर-६, चितवन	०६२१२१४	०६६१११०	म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७(क)	४८०६६	०६६१२०३	०७०३११	२ वर्ष	रु. ५,०००-	√	अन्य मुद्दामा पक्राउ
31	सल्लाको रूख काटी चोरी निकाली गरेको	सुरेश तमाङ्ग (वर्ष ३०)	ठोरी-७, पर्सा	०६७१२४	०६७६०३	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५ (ड)	५३०६७	०६७१०७	०७०३११	२ वर्ष	रु. ५,०००-		
32	सालको विद्युतीय तारवारको काठे पोख चोरी निकाली गरेको	विन्दास मोक्तान (वर्ष २८)	जगतपुर-७, चितवन	०६७१०३		रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(ड), र म.शे.व्य.नि. २०५२ को नियम १७(ख)	४८०६७	०६७६१९	०७०३११	२ वर्ष	रु. ५,०००-		
33	गैडा मारी खाग विक्री व्यवसाय गरेको	शेर बहादुर खाती (वर्ष ४२)	बसमाडी-३, मकवानपुर	०६७१२१	०६७१२१	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा ५(क), १०, १९(१) र २६(१)	६४०६८	०६८११५	०७०३१७	१४ वर्ष	रु ५०,०००-		
		राकेश भन्ने रामशरण वि.क. (वर्ष ४२)	बसमाडी-३, मकवानपुर	०६७१२१	०६७१२१					१५ वर्ष	रु १,००,०००-		
		ओमनाथ निरौला (वर्ष ४०)	वागवाना-९, पर्सा	०६८११						१४ वर्ष	रु ५०,०००-		
		छिरी पाखान लामा (वर्ष ४२)	सिमिकोट-८ हुम्ला घर भई हाल जोरपाटी-४, काठमाडौं	०६७१२१	०६७१२१					१४ वर्ष	रु १,००,०००-		
34	गैडा मारी खाग विक्री व्यवसाय गरेको	शेर बहादुर खाती (वर्ष ४२)	बसमाडी-३, मकवानपुर	०६७१२१	०६७१२१	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा ५(क), १०, १९(१), र २६ (१)	६६०६८	०६८११५	०७०३१७	१२ वर्ष	रु १,००,०००-		
		राकेश भन्ने रामशरण वि.क. (वर्ष ४२)	बसमाडी-३, मकवानपुर	०६७१२१	०६७१२१					१४ वर्ष	रु १,००,०००-		
		ओमनाथ निरौला (वर्ष ४०)	वागवाना-९, पर्सा	०६८११	०६८११					१२ वर्ष	रु ५०,०००-		
		नेमा लामा वईवा तामाङ्ग (वर्ष ४६)	गोकुले-८, काभ्रेपलाञ्चोक घर भई हाल पोखरा पृथ्वीचोकमा फेन्सी पसल गरी बस्ने	०६८११	०६८११					१४ वर्ष	रु ५०,०००-		अन्य मुद्दामा पक्राउ
35	गैडा मारी खाग विक्री व्यवसाय गरेको	शेर बहादुर खाती (वर्ष ४२)	बसमाडी-३, मकवानपुर	०६७१२१	०६७१२१	रा.नि. तथा व.ज.सं.ऐन २०२९को दफा ५(क), १०, १९(१), र २६ (१)	६७०६८	०६८११५	०७०३१७	१५ वर्ष	रु १,००,०००-		
		राकेश भन्ने रामशरण वि.क. (वर्ष ४२)	बसमाडी-३, मकवानपुर	०६७१२१	०६७१२१					१४ वर्ष ६ महिना	रु १,००,०००-		
		ओमनाथ निरौला (वर्ष ४०)	वागवाना-९, पर्सा	०६८११	०६८११					१५ वर्ष	रु १,००,०००-		
		नेमा लामा वईवा तामाङ्ग (वर्ष ४६)	गोकुले-८, काभ्रेपलाञ्चोक घर भई हाल पोखरा पृथ्वीचोकमा फेन्सी पसल गरी बस्ने	०६८११	०६८११					१५ वर्ष	रु १,००,०००-		अन्य मुद्दामा पक्राउ
36	अवैध रूपमा सालको चिरानी काठ बरिद भएको	सुर्य पौडेल (वर्ष ४२)	भ.न.पा. १०, चितवन	०७०३१६	०७०३१६	रा.नि. तथा व.ज.सं. ऐन २०२९ को दफा ५(ड), र म.शे.व्य.नि. २०५२ को	१०४०६९	०७०३१९	०७०३२३		रु १०,०००-		
		हेमराज सुवेदी (वर्ष ३३)	कावासोती-५, नवलपरासी	०७०३१८	०७०३१८						रु ५,०००-		

अनुसूची १०
निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा गरिएको अध्ययन अनुसन्धान र डकुमेन्ट्री छायांकनसम्बन्धी विवरण

१. अध्ययन अनुसन्धान

S.N.	Research Topics	Permission Date	Research Time		Name of Researcher	Type of Research	Level	Organization	Remarks
			From	To					
1	Research on Vulture and others endangered bird species	1/24/2071	7th May 2014	26th May 2014	Barsa Baral	Professional		Hamilton College 6666 Fresh pond Road Ridgewood ,NY 11385 USA	
2	Conservation genetic research of the Greater One Horned Rhinoceros in Nepal	2/22/2071	1st June 2014	30th March 2016	Bear Research & Conservation Nepal NIES (Japan)	Professional		National Institute For Environmental Studies (NIES), Japan	
3	Species Composition, richness and changes in carbon stock of Shorea Robusta Forest in CNP Nepal	3/26/2071	10th July 2014	25th July 2014	Dhiraj kshetri Kunwar	Academic	Masters	TU, Central Department of Botany	
4	Species Composition, richness and Rivirine forest ecosystem in CNP, Nepal	3/26/2071	10th July 2014	25th July 2014	Manita Adhikari	Academic	Masters	TU, Central Department of Botany	
5	The cost of living with elephant in around CNP: A Case Study from Ayodhyapuri & Jagatpur VDCs Chitwan districts	2/26/2071	2/28/2071	3/27/2071	Saroj Lamichane	Academic	B.Sc.	Kathmandu Forestry College, KTM	
6	Understanding population of Ganges rivir dolphins (Platanista gangetica) in Nepal & initiating local effort to conserve remaining population	12/12/2070	25th March 2014	1st July 2014	Shambhu Paudel	Professional		" "	
7	Population Status & Habitat Utilization of Spotted deer in Chitrasen Bufferzone Community forest, Chitwan	12/30/2070	1/1/2071	8/30/2071	Sima Rimal	Academic	Masters	TU, Central Department of Botany	
8	The conservation & management practice of Gharial in CNP, Nepal	2/5/2071	19th May 2014	15th June 2014	Sneha Rai	Academic	B.Sc.	Kathmandu University ,Dhulikhel	
9	Human- Wildlife Conflict - Status & trendof Conflict	2/5/2071	19th May 2014	15th June 2014	Saurav Lohala	Academic	B.Sc.	" "	
10	Field Research and Report Writing	1/24/2071			Birendra Multiple Collage	Academic	B.Sc.	Birendra Multiple College, Chitwan	
11	An Assessment of crop depredation by wild animals in Bufferzone area of Chitwan National Park, Nepal	1/21/2071	1/21/2071	6/2/2071	Govinda Dhakal	Academic			

12	Asurveillance Study of H7N9 in migratory (Wild)birds in Nepal	11/26/2070	1st March 2014	30th April 2014	Centre for Molticular Dynamics Nepal	Professional		Centre for Molticular Dynamics Nepal
13	Prey Selection by bengal tiger (Panthera tigris tigris, Linnaeus 1758) in CNP	11/25/2070	9th March 2014	30th June 2014	Shibis Bhandari	Academic	Masters	TU, Central Department of Biology, KTM
14	Bufferzone Community perception, Attitude & belief towards newly established protected area : A case study from Banke NP	9/16/2070	31st Dec 2013	30th Dec 2014	Kanchan Thapa	Professional		Lalitpur-3, Sanepa
15	Eutrophication Modelling : A case study of Beeshazari Lake	12/27/2070	1st Sep. 2012	1st Aug. 2013	Rija Manandhar	Academic	Masters	TU, Department of Environment Science, KTM
16	Study and Update Ramsar Info Sheet for beeshazari site	10/3/2070	1st Dec. 2013	30th Jan 2014	Kamal Rai	Professional		Society for Wetland Biodiverisity Conservation Nepal
17	Impact evaluation of vulture conservation effort in low lands of Nepal	10/3/2070	21st Jan. 2014	30th March 2014	Surya Man Shrestha	Academic	Masters	Khwopa College, Bhaktapur
18	Wild winter bird count program	10/2/2070	10/3/2070	10/5/2070	Gauri Malakar	Professional		GM OPS/Kasara Jungle resort Jagatpur/Pattihani
19	Tiger monitoring by camera trapping	8/21/2070	1st Dec. 2013	30th July 2014	Nepal Tiger Trust ,Chitwan	Professional		Nepal Tiger Trust ,Chitwan
20	Program for planned Biodiversity and Ecosystem research	8/17/2070	2nd Dec. 2013	11th Dec. 2013	Griffith University Australia	Professional		Griffith University Australia
21	Developing a Booklet on innovation, best practices & lesson in tiger conservation in Nepal	8/10/2070	25th Nov. 2013	30th Jan. 2014	Anil Adhikari	Professional		Shavapati ,Teka Group Nepal Kathmandu
22	Status, distribution & peoples perception towards snake in the bufferzone area of Chitwan National Park	7/24/2070	1st sSep. 2014	30th Dec. 2014	Deepa K. C.	Academic	B.Sc.	Kathmandu Forestry College, KTM
23	Does Ecosystem in Protected area benefit the poor	8/7/2070	1st Sep. 2013	30th Dec. 2014	Maria Ere Yargean	Academic	Ph. D.	University of SHERBROOKE
24	Genetic Study of Asian Elephant (Elephant Maximus) herds in Eastern Himalayan Region	7/10/2070	1st Sep. 2011	30th Dec. 2014	Dinesh Neupane	Academic	Ph. D.	Arkanas State University, USA

25	Surveillance of Elephant Endothelotropic herpes Virus (EEHV) in the captive elephant of Chitwan National Park	4/30/2070	1st Sep. 2013	30th May 2014	Arjun Pandit	Academic	M. V.Sc.	Agriculture Campus, Rampur, Chitwan
26	Nutrition Ecology of Wild and Domestic Asian Elephant in Nepal	6/13/2070	2070.06.01	12/30/2070	Raj Kumar Koirala	Academic	Ph. D.	Massey University NEW Zealand
27	Detecting Wildlife hazard and rate of forest cover change Using An Active- fire Based Burned Area Mapping Algorithm by the MODIS Sensor and Land sat Image	6/17/2070	1st Aug 2013	30th Feb 2014	Khim Bhadur K. C.	Academic	B.Sc.	Institute of Forestry, Pokhara
28	Analysis of Habitat Edge Effect on abiotic factor & Vegetation	6/16/2070	6/16/2070	2070/6/31	Nirmal Dahal	Academic	Masters	Golden Gate International College, department of Environmental Science
29	Habitat preference by Gharial (Gavialish gangeticus) and its conservation measures in Narayani River in Chitwan National Park	6/9/2070	6/6/7070	11/30/2070	Shiv Raj Thanet	Academic	Masters	Institute of Forestry, Pokhara
30	Evaluating effectiveness & challenges of Zoos & exsitu sites in conservation of wild fauna: A study from central development region, Nepal	2070.6.09	1st Sep. 2013	30th Oct. 2013	Bipin Subedi	Academic	B.Sc.	Kathmandu Forestry College, KTM
31	Study of invasive alien Species in sal forest under different management regime in inner terai : A Case Study from Chitwan Nepal	6/6/2070	1st Sep. 2013	30th Feb. 2014	Birat Panta	Academic	Masters	College of Applied Science, KTM
32	Gharial conservation initiative : through research & community interface in the narayani basin of Chitwan National Park, Nepal	6/2/2070	1st Sept 2013	30th June 2014	Dol Raj Thanet	Professional		Tribal society for biodiversity conservation, Rajahar VDC- 1, Nawalparasi
33	Assesment of potential of non timber forest product for economic development of local people in Baghmara Bufferzone Community forest, Chitwan Nepal	5/25/2070	1st Sep. 2013	30th Nov. 2013	Udisa Danekhule	Academic	Masters	Golden Gate International College, Department of Environmental Science

34	Status of Human Tiger (Panthera tigris tigris) conflict : A Case of Chitwan National Park	5/26/2070	1st Sep. 2013	30th Oct. 2013	Samridhi Kharel	Academic	B.Sc.	Kathmandu Forestry College, KTM
35	Effect of Micania Micrantha on Native Flora and its control Mesure : A Case study from Chitwan National Park	5/26/2070	Sep. -2013	Dec. 2013	Upendra Aryal	Academic	B.Sc.	Institute of Forestry, Hetauda
36	Assesment of Invasive allien plant species impact in carbon sequestration & forest growth in Terai region of Nepal : A Case Study from Bufferzone Community Forest of Chitwan District, Nepal	5/20/2070	5/21/2070	6/20/2070	Smriti Shrestha	Academic	Masters	Institute of Forestry, Pokhara
37	An Assessment of Human - Tiger Conflict in Chitwan National Park : A case Study from Meghauli & Ayodhyapuri VDC of Bufferzone area in Chitwan	5/20/2070	Sep. -2013	Dec. 2013	Ramkrishna Bhattarai	Academic	B.Sc.	Institute of Forestry, Hetauda
38	Impact of Climate Change on Wetland Resources in Beeshajari lake Area in Chitwan district, Nepal.	5/7/2070	8/1/2013	Dec. 2013	Laxmi Moktan	Academic	B.Sc.	Institute of Forestry, Hetauda
39	Special Distribution of an invasive & toxic Shrub, Lantana across the Bufferzone of Chitwan National Park	3/17/2070	6/1/2013	30th May 2014	Ganga Prasad Yadava	Academic	BVSC and AH	Agriculture Campus, Rampur, Chitwan
40	Comparative assessment of above ground tree Carbon Stock in core and Bufferzone forest of Chitwan National Park, Nepal	5/3/2070	8/1/2013	Dec. 2013	Chandra Shekhar badu	Academic	B.Sc.	Institute of Forestry, Hetauda
41	Coupled nature Human Feedback between Human Community dynamics & Socio - ecological Vulnerability in Biodiversity Hotspote	5/3/2070	Aug. 2013	Dec. 2015	Dr. Dharmaraj Dongol, Dr.Sharon U Hall, Mrs Jennifer Learned	Professional		Institute of Social & Environment Research Nepal
42	Species composition, richness and biomass of grassland ecosystem in Chitwan National Park, Nepal	26/3/2071	10th July 2014	25th July 2014	Kaushila Adhikari	Academic	Masters	TU, Central Department of Botany, KTM

43	Human- Wildlife Conflict : Assesment of Livelhoods and adaptive strategies for wildlife vulnerability in Bufferzone communities of Chitwan National Park	29 02 2070	Jun. - 2013	16th Jun 2014	Thakur Silwal	Academic	Ph. D.	Masaryak University, Faculty of education, department of geography, Cheez Republic
44	Population and Phylogenetics of the Elephants of the Terai Plain	18 04 2070	Aug. 2013	Jun 2014	Sanjaya N. Khanal	Professional		Kathmandu University
45	Conserving the Critically endangered Bengal Florican -a flagship species	9 1 2071	28th April 2014	1st May 2014	Satellite Tagging	Professional		Bird Conservation Nepal

2. Film/Documentry Production

S.N.	Name of Documentry/ Film	Permission Date	Permission Period		Name of Documentry/Film Producer	Remarks
			From	To		
1	Documentary on Beast	2/5/2071	2/13/2071	2/13/2071	Tess Joseph	
2	Documentary on White Tiger	12/16/2070	12/16/2070	12/17/2070	Mahasakti Multi Meidia Pvt. Ltd.	
3	A day in the life: WWF's Sabita Malla	10/30/2070	11/8/2070	11/16/2070	L-ogan East	
4	Beautiful Country & Proud Hearted People Nepal	5/26/2070	10th sept. 2013	21th Sept 2013	TV Box Inc c/o CRS Nepal	
5	Big Crazy Family Adventure	15/3/2071	15/3/2071	17/3/2071	USA Generate (Mr. We Denning	

अनुसूची ११
वन्धजन्तुको मृत्युसम्बन्धी विवरण

क) जैडा

क्र.सं.	मिति	स्थान	जि.पि.एस.लोकेशन	मृत्युको कारण	बिड्डा/उमेर	कैफियत
१	२०७०/४/१५	जि.नवलपरासी, पिठौली गा.वि.स., लौगाई बाट १ कि.मी. भित्र निकुञ्ज क्षेत्रको नारायणी नदी किनार	०५१८८८६६, ३०५७९०३	प्राकृतिक	पोथी/अन्दाजी ३५ वर्ष	पेटमा बच्चा, खाग, खुर सुत
२	२०७०/५/१४	मेघौली उपभोक्ता समिति अन्तर्गत बदाहा मध्यवर्ती सामुदायिक वन		एक आपसमा जुधेर	भाले/अन्दाजी २५ वर्ष	खाग, खुर सुत
३	२०७०/६/१	पदमपुरको बनगाई क्षेत्र	२७३२.१४०, ८४३०.२१७	प्राकृतिक	थाहा नभएको	खाग, खुर सुत
४	२०७०/७/२०	बाघमारा, चितवन		प्राकृतिक	भाले/अ. २६ वर्ष	खाग, खुर सुत
५	२०७०/७/२४	सेराताल नजिक		भाले पोथी जुद्धा भाले बच्चाको मृत्यु	भाले बच्चा/अ. ३ महिना	
६	२०७०/९/१८	सेरी पोष्ट नजिक, नारायणी नदी किनार		बाघको आक्रमणबाट	भाले बच्चा/१.५ वर्ष	
७	२०७०/९/१९	सेरी पोष्ट नजिक, कालीवन क्षेत्र	५००००१, ३०४८०१०	भाले गैडाको आक्रमणमा परी अत्यधिक रक्तश्रावका कारण	पोथी/वयस्क	खाग, खुर सुत
८	२०७०/१०/१०	टेम्पलटाईगर घाट	०५०३९०९, ३०४७६०६	कालगति	पोथी/अन्दाजी ४५ वर्ष	खाग, खुर सुत
९	२०७०/११/१६	रिऊ र सूँख खोला दोभान	०५२२४६२०, ३०४८६३४	कालगति	पोथी/अन्दाजी ४० वर्ष	खाग, खुर सुत
१०	२०७०/११/२४	दोभान मध्यवर्ती सामुदायिक वन, चितवन	०२३२००३, ३०५१५९९	चोरी शिकारबाट	भाले/अन्दाजी २५ वर्ष	खाग चोरी शिकारिले लगेको खुर सुत
११	२०७०/११/२४	नवलपरासीको लौगाई क्षेत्र		बाघको आक्रमणबाट	भाले/अन्दाजी १.५ वर्ष	

ख) बाघ

१	२०७०/११/२२	निकुञ्जभित्रको टेम्पलटाईगर क्षेत्र	०२१०९९३, ३०४९९०४	आपसमा जुधेर	भाले/अन्दाजी ६ वर्ष	पोष्ट माटम पीछे कसरामा खाइलखनी गाडिएको
---	------------	------------------------------------	------------------	-------------	---------------------	--

ग) हाती

१	२०७०/११/३०	गर्दी १, अमिलिया, चितवन		डाट गर्दा ओरालोमा लड्नुपछि प्रशवासमा समस्या आएकोले	भाले/अन्दाजी ४० वर्ष	
---	------------	-------------------------	--	--	----------------------	--

घ) गौरगाई

१	२०७०/१२/३	डुमरिया पोष्ट नजिक	०५४११८५, ३०४८५९९	प्राकृतिक	भाले/अन्दाजी ३५ वर्ष	
---	-----------	--------------------	------------------	-----------	----------------------	--

अनुसूची १३
मध्यवर्ती क्षेत्रको बजेट

क्र.सं.	आ.व.	आ.व.अनुसार रा.नि.मा उठेको राजश्वको म.क्षे.मा ५० प्रतिशतले प्राप्त हुने रकम	आ.व.अनुसार ५० प्रतिशत रकमले हुने म.क्षे.को बजेट		कैफियत
			कार्यक्रमहरूमा भएको निकास (खर्च बजेट)	कार्यक्रमहरूमा खर्च हुन बाकी बजेट	
१	२०५२।०५३	२८०८३२।७५			
२	२०५३।०५४	२४१४५३३।०८	२८०८३२।७५		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
३	२०५४।०५५	२४०७५०९६।३५	२४१४५३३।०८		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
४	२०५५।०५६	२७२७।८८।७९	२४०७५०९६।३५		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
५	२०५६।०५७	२८९७।७८।९८	२७२७।८८।७९		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
६	२०५७।०५८	३७।५१४०।६९	२८९७।७८।९८		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
७	२०५८।०५९	२०९४३७०।०३	३७।५१४०।६९		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
८	२०५९।०६	१५१७७६०।२५	२०९४३७०।०३		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
९	२०६०।०६१	१९८९२००।००	१५१७७६०।२५		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
१०	२०६१।०६२	१३४७७०।७७	१९८९२००।००		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
११	२०६२।०६३	१७६०९४३।००	१३४७७०।७७		आर्थिक समितिको निर्णयको आधारमा
१२	२०६३।०६४	२०४४३२।७८	१७६०९४३।००		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
१३	२०६४।०६५	२९१५७७८।६०	२०४४३२।७८		स्वीकृत टिप्पणी फाईलको आधारमा
१४	२०६५।०६६	३०९२७।०६।६६	०।००	२९१५७७८।६०	बजेट स्विकृतका लागि फाईल पेश
१५	२०६६।०६७	२९५०८००।००	४९६८७२।१००	२५९५८३८५।६६	४९६८७२।१। प्रसासनिक खर्च भईसकेको
१६	२०६७।०६८	४०७४७८६३।९२	१६१६६००।००	१३३४२००।००	१६१६६००।०। मात्र निकास भएको
१७	२०६८।०६९	४८८०६२४।२०	२३१८८००।००	१७५५९८६३।९२	२३१८८००।०। मात्र निकास भएको
१८	२०६९।०७०	१००००००।००	३५१३२००।००	१३६७४२४।२०	
१९	२०७०।०७१		१००००००।००		
	जम्मा	५२८५८६१५।१३	४२८८९३८८।७५	९९६९२२७।३८	

नोट: विभिन्न आर्थिक वर्षमा निकुञ्ज कार्यालयले आम्दानी गरेको राजश्वको ५० प्रतिशत सम्म मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गर्न पाउने प्रावधान बमोजिम कार्यक्रमहरू बनाई मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी स्वीकृतको लागि पठाएकोमा १ वर्षको पुरै र अन्य वर्षहरूको प्राप्त गर्नु पर्ने भन्दा कम रकम स्वीकृत भई आएको ।

अनुसूची १४
वल्जन्तुबाट भएको मानवीय क्षति

क्र.सं.	घटना मिति	नाम, थर	लिंग	ठेगाना	उमेर (वर्ष)	स्थान र विवरण	अवस्था	व्ययजन्तु
१	२०७०।४।५	सोमल बोटे	पुरुष	गर्दी-४, चितवन	६५	रिउ नदीमा माछा मार्न जाँदा	मृत्यु	गैँडा
२	२०७०।५।२७	भरत पाण्डे	पुरुष	होटल रोयलपार्क सौराहाका नेचर गाईड		सौराहाबाट विदेशी पर्यटकलाई जंगल वाकमा लगेर जाँदा दिउँसो करिब ३:०० बजेको समयमा गैँडाले आक्रमण गरेको	मृत्यु	गैँडा
३	२०७०।८।७	बलराम मोक्तान	पुरुष	मनहरी-२, मकवानपुर	२०	गोठमा सुतिरहेको अवस्थामा हात्तिले गोठ भत्काउकाले भाग्न खोज्दा आक्रमण भएको	घाइते	हात्ती
४	२०७०।९।७	राम बहादुर गुरुङ्ग	पुरुष	गितानगर-१, चितवन	३१	मध्यवर्ती क्षेत्रको बरणडाभार क्षेत्रमा दाउरा खोज्न जाँदा जंगली हात्तिले आक्रमण गरेको	मृत्यु	हात्ती
५	२०७०।१०।२	टिकाराम परियार	पुरुष	दिव्यनगर-३, चितवन	६४	मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा क्षेत्रमा माछा मार्न जाँदा बाघको आक्रमणमा परी मृत्यु	मृत्यु	बाघ
६	२०७०।१०।२०	एक बहादुर तामाङ्ग	पुरुष	गुञ्जनगर-३, चितवन	४५	घाँस काट्न जाँदा भालुको आक्रमणमा परी घाइते	घाइते	भालु
७	२०७०।१०।२२	शेर बहादुर वि.क.	पुरुष	गर्दी-१, चितवन	४३	घरमा सुतिरहेको अवस्थामा हात्तीको आक्रमणबाट मृत्यु	मृत्यु	हात्ती
८	२०७०।११।१९	विर बहादुर नेपाली	पुरुष	त्रिवेणी सुस्ता-६, नवलपरासी	६५	निकुञ्ज प्रवेश गरेको अवस्थामा बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	मृत्यु	बाघ
९	२०७०।११।१९	उद्धर बहादुर मगर	पुरुष	" "	६४	" "	" "	" "
१०	२०७०।१२।१६	हरि प्रसाद चापागाईं	पुरुष	कल्याणपुर-४, चितवन	३८	बदेलले घाइते बनाएको	घाइते	बदेल
११	२०७०।१२।१६	तिलक बहादुर कटार	पुरुष	" "	५०	" "	" "	" "
१२	२०७०।१२।२३	नारायण प्रसाद थारु	पुरुष	बधौडा-३, चितवन	५६	निउरो टिप्न जाँदा गैँडाको आक्रमणमा परी मृत्यु	मृत्यु	गैँडा
१३	२०७१।१।२९	थम माया नेपाली	महिला	प्रगतीनगर-१, नवलपरासी	५१	राष्ट्रिय निकुञ्जको सिर्के टापुमा निउरो टिप्न जाँदा गैँडाले हानेर घाइते बनाएको	घाइते	गैँडा
१४	२०७१।२।८	राजेन्द्र घर्ती	पुरुष	मेघौली-९, चितवन	२७	मकै बारीबाट बदेल निस्केर आक्रमण गरेको	घाइते	बदेल
१५	२०७१।२।३१	राम बहादुर कुमाल	पुरुष	मेघौली-१, चितवन	६९	सामुदायिक वनमा गैँडाले आक्रमण गरेर घाइते बनाएको	घाइते	गैँडा
१६	२०७१।३।३०	क्षेत्रमुनी सिरिस मगर	महिला	त्रिवेणी सुस्ता-८, नवलपरासी	४७	बाघको आक्रमणमा परी मृत्यु	मृत्यु	बाघ

अनुसूची-१५ (क)

वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६५

नेपाल सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

१ वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९

प्रस्तावना :

जङ्गली वन्यजन्तु हात्ती, गैंडा, बाघ, भालु, चितुवा, हिउँ चितुवा, जंगली बँदेल र अर्ना) ले संरक्षित क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, सामुदायिक वन लगायत अन्य वन क्षेत्र तथा अन्य गाउँ/वस्ती मा प्रवेश गरी स्थानीय जनताको जीउ धनको क्षति पुऱ्याउने गरेको तर राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ र त्यस अन्तर्गत बनेका नियममावलीहरु तथा अन्य प्रचलित नेपाल कानूनमा समेत वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत दिने व्यवस्था नभएको कारण यस्तो क्षति हुँदा स्थानीय जनता र संरक्षण निकाय तथा स्थानीय तथा स्थानीय प्रशासनबीच तनाव र द्वन्द्व सृजना हुँदै आएको छ ।

वन क्षत्रेबाट वन्यजन्तु बाहिर आई क्षति पुऱ्याउनेगरेको कारण स्थानीय जनताबाट पटक-पटक वन्यजन्तुले पुऱ्याएको क्षतिको राहत माग भईआएको सन्दर्भमा स्थानीयस्तरका सरोकारवाला संघ-संस्था, नागरिक समाजसँग छलफल र अन्तरक्रिया गरी प्राप्त राय सुझावका आधारमा वन्यजन्तुबाट हुने जीउ धनको क्षति वापत तपसिलका मापदण्डको आधारमा पीडित नेपाली नागरिकलाई राहत उपलब्ध गराई वन्यजन्तु र स्थानीय बासिन्दाबीचको अन्तर सम्बन्ध घनिष्ठ राख्ने उद्देश्यले आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ११४ बमोजिम वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयले यो निर्देशिका बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

१. यो निर्देशिकाको नाम “वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९” रहेको छ ।
२. यो निर्देशिका नेपाल सरकारको मन्त्रीपरिषद्बाट शासकीय तथा आर्थिक सुधारको तात्कालीन कार्ययोजना २०६९ स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : यस निर्देशिकाको प्रयोजनको लागि

- क. “वन्यजन्तुबाट हुने क्षति” भन्नाले हात्ती, गैंडा, बाघ, चितुवा, हिउँ चितुवा, अर्ना, जंगली बँदेल र भालुबाट हुने मानवीय क्षति, पशुधनको क्षति, भण्डारण गरेको अन्नको क्षति, घर/गोठको क्षति, र खाद्यान्न (उखसमेत) को क्षति समेतलाई जनाउँछ ।
- ख. “गम्भीर घाइते” भन्नाले वन्यजन्तुको आक्रमणबाट शरीर अङ्गभङ्ग हुने गरी घाइते भएको अवस्थालाई जनाउँछ ।
- ग. “सामान्य घाइते” भन्नाले शरीर अङ्गभङ्ग हुने वाहेक उपचार गर्नु पर्ने अन्य अवस्थाको घाइतेलाई जनाउँछ ।

३. वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको किसिम र राहत प्राप्त गर्ने आधारहरु :

- (क) **मानवीय क्षति** : संरक्षित क्षेत्र र राष्ट्रिय वनक्षेत्र बाहेक अन्यत्र उल्लिखित वन्यजन्तुको आक्रमणमा परी मानिसको मृत्यु भएमा, गम्भीर घाइते भएमा वा उपचार गर्नु पर्ने गरी घाइते भएको अवस्थामा यस निर्देशिका बमोजिम राहत रकम उपलब्ध गराइनेछ । त्यसैगरी संरक्षित क्षेत्र र राष्ट्रिय वन क्षेत्रमा सरकारी काममा खटिएका कर्मचारी र वन संरक्षणको कामको लागि अनुमति लिई काममा खटिएका कामदारलाई उल्लिखित वन्यजन्तुले क्षति पुऱ्याएमा समेत यस निर्देशिका बमोजिम राहत उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (ख) **पशुधनको क्षति** : संरक्षित क्षेत्र र राष्ट्रिय वनक्षेत्र बाहेक अन्यत्र उल्लिखित वन्यजन्तुको आक्रमणमा परी वस्तुभाउको मृत्यु भएमा यस निर्देशिका बमोजिम राहत रकम उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (ग) **भण्डारण गरेको अन्नको क्षति** : उल्लिखित वन्यजन्तुले घरगोठभित्र भण्डारण गरेको अन्नको क्षति गरेमा मात्र क्षतिको मूल्याङ्कनको आधारमा राहत उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (घ) **घर/गोठको क्षति** : उल्लेखित वन्यजन्तुले प्रयोगमा रहेको घर/गोठको क्षति गरेमा क्षतिको मूल्याङ्कनको आधारमा राहत रकम उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (ङ) **खाद्यान्न बालीको क्षति** : उल्लेखित वन्यजन्तुले खाद्यान्न (उखु समेत) बाली नोक्सान गरेमा मूल्याङ्कनका आधारमा राहत रकम उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
- (च) **हिमाली क्षेत्र सम्बन्धी विशेष व्यवस्था** : हिमाली संरक्षित क्षेत्रहरुभित्र भएका बस्तीहरुमा उल्लिखित वन्यजन्तुले क्षति पुऱ्याएमा समेत यस निर्देशिका बमोजिम राहत रकम उपलब्ध गराइनेछ ।
- (छ) **राहत वितरणका क्षेत्रहरु** : राहत वितरणका क्षेत्रहरु तालिका नं. १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

^१नोट: “शासकीय तथा आर्थिक सुधारको तात्कालीन कार्ययोजना, २०६९” नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) बाट २०६९/६/१८ मा स्वीकृत भएको

तालिका नं. १ राहत वितरणका क्षेत्रहरु:

वन्यजन्तु	मानवीय क्षति			पशुधनको क्षति	भण्डारण गरेको अन्नको क्षति	घर/गोठको क्षति	खाद्यन्न बालीको क्षति
	सामान्य घाइते	सख्त घाइते	मृत्यु				
हात्ती	पाउने	पाउने	पाउने	पाउने	पाउने	पाउने*	पाउने*
गैडा	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने	पाउने
बाघ	पाउने	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने
भालु	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने
चितुवा	पाउने	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने
हिउँचितुवा	पाउने	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने
जंगली बदेले	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने
अर्ना	पाउने	पाउने	पाउने	नपाउने	नपाउने	नपाउने	पाउने

*भण्डारण गरेको अन्नको क्षति, घर/गोठको क्षति र खाद्यन्न (उखु समेत) को क्षतिको राहतको हकमा पीडितको जग्गाधनी दर्ता प्रमाण-पुर्जा भएको हकमा मात्र राहत उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

४. राहत रकम प्राप्त गर्नका लागि पेश गर्नुपर्ने प्रमाणहरु: राहत रकम प्राप्त गर्नका लागि पेश गर्नुपर्ने प्रमाणहरु तालिका नं.२ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. २. राहत रकम प्राप्त गर्नका लागि पेश गर्नु पर्ने प्रमाणहरु

प्रमाण र प्रकृति	मानवीय क्षति			पशुधनको क्षति	भण्डारण गरेको अन्नको क्षति	घर/गोठको क्षति	खाद्यन्न बालीको क्षति
	सामान्य घाइते	सख्त घाइते	मृत्यु				
पीडित/हकवालाको निवेदन	√	√	√	√	√	√	√
संभव भएसम्म मृतकको/पीडितको फोटो	√	√	√	√	√	√	√
मृत्यु दर्ता प्रमाणपत्र			√				
घटनास्थलको सर्जमीन मुचुल्का	√	√	√	√	√	√	√
स्वास्थ्य संस्थाको सिफारिस (पोष्टमार्टम रिपोर्ट)	√	√	√				
प्रहरी प्रतिवेदन			√				
सम्बन्धित मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति वा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद् वा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको सिफारिस	√	√	√	√	√	√	√
सम्बन्धित गाउँ विकास समिति/नगरपालिकाको सिफारिस	√	√	√	√	√	√	√
नाता प्रमाणित कागजात			√				
स्वास्थ्य संस्थाको सिफारिस र औषधि बिल	√	√					
पशु सेवा/कृषि सेवा सम्बन्धी प्राविधिकको मूल्यांकन				√	√		√
जग्गा धनी प्रमाण पुर्जा						√	√

५. राहत रकमको हद :

क. मानवीय क्षतिको लागि :

- (अ) सामान्य घाइतेको लागि घाइतेको प्रकृति हेरी प्रेषित कागजात र सिफारिसका आधारमा बढीमा रु. १०,०००/- (दश हजार) सम्म।
- (आ) सख्त घाइतेको लागि घाइतेको प्रकृति हेरी प्रेषित कागजात र सिफारिसका आधारमा बढीमा रु. ५०,०००/- (पचास हजार) सम्म।
- (इ) मृतको आश्रित परिवार/हकवालाको लागि रु. ३,००,०००/- (तीन लाख)।

ख. पशुधनको क्षतिको लागि : मृत्यु भएको पशुको लागि वस्तुभाउको प्रकार हेरी प्रेषित कागजात र सिफारिसका आधारमा बढीमा रु. १०,०००/- (दश हजार) सम्म।

ग. घर/गोठ क्षतिको लागि : सम्बन्धित उपभोक्ता समिति तथा कार्यालयका प्रतिनिधि समेतबाट प्राप्त क्षतिसम्बन्धी प्रतिवेदन र सिफारिसका आधारमा निम्न अनुसारको राहत रकम उपलब्ध गराइनेछ :

- (अ) घर/गोठ क्षतिको प्रकृति हेरी प्रेषित कागजात र सिफारिसका आधारमा बढीमा रु. १०,०००/- (दश हजार) सम्म ,
 (आ) भकारीमा भण्डारण गरिएको अन्नको मुल्याङ्कन गरी प्रेषित कागजात र सिफारिसका आधारमा बढीमा रु.१०,०००/- (दश हजार) सम्म ।

घ. खाद्यान्न बालीको क्षतिको लागि : सम्बन्धित उपभोक्ता समिति, गाउँ विकास समिति / नगरपालिका तथा कार्यालयका प्रतिनिधि समेतबाट प्राप्त क्षतिसम्बन्धी प्रतिवेदन र सिफारिसका आधारमा खाद्यान्न बालीको क्षतिको क्षेत्रफल र प्रकृति हेरी बढीमा रु. १०,०००/- (दश हजार) सम्म राहत रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

तर एक मौसममा लगाएको बालीको हकमा उक पटक र वर्षमा दुई पटकमा नबढ्ने गरी राहत रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

६. संस्थागत संरचना :

क. यस निर्देशिका बमोजिमको राहत क्षेत्रीय वन निर्देशनालयहरु मार्फत उपलब्ध गराइनेछ । वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयले वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको बजेट विनियोजनको व्यवस्था मिलाउनेछ ।

ख. जिल्ला स्तरमा राहत उपलब्ध गराउनका लागि निम्न बमोजिमको एक राहत वितरण सिफारिस समिति रहेकोछ :

- (अ) संरक्षित क्षेत्रको हकमा सम्बन्धित संरक्षित क्षेत्रका कार्यालय प्रमुख र वन क्षेत्रको हकमा जिल्ला वन अधिकृत - संयोजक
 (आ) सम्बन्धित मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष - सदस्य
 (इ) सम्बन्धित सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष -सदस्य
 (ई) सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको कार्यकारी अधिकृत/गाउँ विकास समिति सचिव वा/प्रतिनिधि -सदस्य
 (उ) उपलब्ध भएमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालय वा पशु विकास कार्यालयका प्रतिनिधि (क्षतिको किसिम अनुसार)-सदस्य

समितिले आवश्यकता अनुसार अनय विज्ञ प्रतिनिधिलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

७. राहत माग तथा राहत वितरण गर्दाको कार्यविधि :

क. राहत सहयोग माग गर्ने व्यक्तिले घटना घटेको मितिले ३५ दिनभित्र सम्बन्धित संरक्षित क्षेत्र वा जिल्ला वन कार्यालय समक्ष माथि तालिका नं. २ मा तोकिएका कागजातहरु संलग्न गरी निवेदन दिनु पर्नेछ ।

ख. यसरी प्राप्त हुन आएका निवेदनहरु माथि राहत वितरण सिफारिस समितिले निर्णय गरी उपलब्ध गराउनु पर्ने राहतको रकम सम्बन्धित संयोजकको कार्यालयमार्फत क्षेत्रीय वन निर्देशनालयमा माग गर्नु पर्नेछ ।

ग. सम्बन्धित क्षेत्रीय वन निर्देशनालयबाट राहत रकम उपलब्ध भएपछि संरक्षित क्षेत्रको हकमा सम्बन्धित संरक्षित क्षेत्रको कार्यालय र जिल्ला वन कार्यालयको हकमा जिल्ला वन कार्यालय मार्फत पिडित/हकवालालाई राहत रकम भुक्तानीको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

घ. राहत वितरण गर्दा मानवीय क्षति भएमा मृतकको हकमा नजिकको हकवाला, गम्भिर तथा सामान्य घाइतेको हकमा निज स्वयं वा निजको मञ्जुरीनामाको आधारमा र अन्य क्षतिको हकमा सम्बन्धित हकवालालाई राहत उपलब्ध गराइनेछ । मानवीय क्षति र गम्भिर घाइतेको हकमा कुल राहत रकमा नबढ्ने गरी सम्बन्धित कार्यालयको बजेटबाट बढीमा क्रमशः ५०,०००/- (पचास हजार) सम्म र रु. १०,०००/- (दश हजार) सम्म राहत रकमबाट सोधभर्ना हुने गरी अग्रिम भुक्तानी दिन सकिनेछ ।

८. विविध : यस निर्देशिकामा नसमेटिएका वन्यजन्तुले पुऱ्याएको क्षतिको सम्बन्धमा सम्बन्धित मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद् र सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले आफ्नै स्रोतमा यस निर्देशिकाको परिधिभित्र रही राहत रकम उपलब्ध गराउन सक्नेछन ।

९. बचाउ : यस निर्देशिका स्वीकृत हुनुभन्दा अगाडि उपलब्ध गराइएका राहत रकमहरु यसै निर्देशिका बमोजिम वितरण भएको मानिनेछ ।

अनुसूची १५(ख)
मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको मिति २०७०/६/१७ देखि २०७१/३/२२ सम्म वितरण भएको राहत वितरण

क्र.सं.	निवेदकको नाम	ठेगाना	उपभोक्ता समिति	घटना मिति	घटना विवरण	साग गरेको रकम	२०६९ को निर्देशिका अनुसार प्राप्त गर्न सकेको रकम					कैफियत	
							मानवीय क्षति	पशुधन क्षति	घर गोठ क्षति	भण्डारण गरेको अन्न क्षति	बालिनाली र फलफुल क्षति		जम्मा
१	प्रेस बहादुर परियार	पिपौली ४, नवलपरासी	लामिचौर	२०७०/१५/१५	बाघले खरी मारेको	५०००।०		५०००।०				५०००।०	
२	नारायण बहादुर रनाभाट	कल्याणपुर ४, चितवन	रेवा	२०७०/६/२	चिन्तले वृगर मारेको	१७०००।०		१००००।०				१००००।०	
३	रीता गर्जामगर	अयोध्यापुरी ६, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/६/१३	गैडाले वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
४	ज्ञान बहादुर राई	अयोध्यापुरी ५, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०६/२१	गैडाले वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
५	शेर बहादुर थापासगर	अयोध्यापुरी ५, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०६/२१	गैडाले वाली क्षति	६०००।०					६०००।०	६०००।०	
६	दुर्गा बहादुर सुनार	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/२	हात्तीबाट वाली क्षति	१५०००।०					१००००।०	१००००।०	
७	कृष्ण व. वि.क.	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/५	हात्तीबाट वाली क्षति	१५०००।०					१००००।०	१००००।०	
८	बोधराज तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/५	हात्तीबाट वाली क्षति	१२०००।०					१००००।०	१००००।०	
९	शोभ प्रसाद दवाडी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/६	हात्तीबाट वाली क्षति	१२०००।०					१००००।०	१००००।०	
१०	श्रीषि बहादुर सुनार	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/४	हात्तीबाट वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
११	पदम बहादुर आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/३	हात्तीबाट वाली क्षति	१००००।०					१००००।०	१००००।०	
१२	नविन तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/३	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
१३	राज कुमारी वि.क.	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/१	हात्तीबाट धान वाली क्षति	३००००।०					१००००।०	१००००।०	
१४	देव प्रसाद अधिकारी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/२	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१६०००।०					१००००।०	१००००।०	
१५	सरस्वती अधिकारी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/२	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१००००।०					१००००।०	१००००।०	
१६	बलराम अधिकारी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/३	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२५०००।०					१००००।०	१००००।०	
१७	खेम नारायण शर्मा	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/३	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
१८	राम बहादुर आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/१	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१००००।०					१००००।०	१००००।०	
१९	गोपाल प्रसाद दुवाडी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/२	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१००००।०					१००००।०	१००००।०	
२०	तारापती आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/२	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
२१	द्रोणचार्थ दुवाडी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/१	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१२०००।०					१००००।०	१००००।०	
२२	तारानाथ दुवाडी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/२	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१५०००।०					१००००।०	१००००।०	
२३	शोभ राज तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०६/२९	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१२०००।०					१००००।०	१००००।०	
२४	रत्नमाया तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/९	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१५०००।०					१००००।०	१००००।०	
२५	गोमादेवी बराल	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/१	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१२०००।०					१००००।०	१००००।०	
२६	रत्नमाया आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/३	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	
२७	पदम व. आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/३	हात्तीबाट धान वाली क्षति	६०००।०					४०००।०	४०००।०	
२८	चन्द्रकला सुवेदी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०७/१	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१५०००।०					१००००।०	१००००।०	
२९	कमलपति पौडेल	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०/०६/२८	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२००००।०					१००००।०	१००००।०	

६८	नेमराज पुन	अयोध्यापुरी ४, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।४	हात्तीबाट धान वाली क्षति	२१०००।०				१००००।०	१००००।०
६९	पूर्ण बहादुर थापा	अयोध्यापुरी ६, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।६।३०	गैडाबाट धान वाली क्षति	२००००।०				९०००।०	९०००।०
७०	पम्फा श्रेष्ठ	अयोध्यापुरी ४, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।६।३१	हात्तीबाट धान वाली क्षति	१५०००।०				१००००।०	१००००।०
७१	मोतीलाल वराल	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२१	हात्तीबाट घरगोठ क्षति	१००००।०			९०००।०		९०००।०
७२	सुकराम वराल	अयोध्यापुरी २, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२५	बाघले गोरु २ मारको	५००००।०		२००००।०			२००००।०
७३	मिन बहादुर पराजुली	अयोध्यापुरी २, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२६	बाघले गोरु मारको	२५०००।०		१००००।०			१००००।०
७४	खममाया भुजेल	अयोध्यापुरी २, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२७	बाघले भैँसीको पाडी मारको	१५०००।०		१००००।०			१००००।०
७५	चन्द्र व. भुजेल	अयोध्यापुरी २, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२८	बाघले भैँसी मारको	५५०००।०		१००००।०			१००००।०
७६	राजु सिंखडा	र.न.पा.७, चितवन	मृगकुञ्ज	२०७०।०।६।३१	बदलेको आक्रमणबाट घाइते	१५३०४।०					१५३०४।०
७७	तुडी गुरुङ	र.न.पा.७, चितवन	मृगकुञ्ज	२०७०।०।६।३१	बदलेको आक्रमणबाट घाइते	५१००।०					५१००।०
७८	हर्क बहादुर बोटे	जगतपुर १, चितवन	केरगां	२०७०।०।६।३२	चित्तुवाले बाखा खाएको	३६५०।०			३६५०।०		३६५०।०
७९	महेशा बोटे	जगतपुर १, चितवन	केरगां	२०७०।०।६।३२	गैडा बाट गम्भीर घाइते	५१७९१।९					५१७९१।९
८०	जिबलाल मुवेदी	मेघौली १, चितवन	मेघौली	२०७०।०।६।३६	गैडाबाट गम्भीर घाइते	१२४४६२।०					५००००।०
८१	जितेन्द्र बोटे	गर्दी ४, चितवन	पाचपाण्डव	२०७०।०।२।२	भालु बाट गम्भीर घाइते	५००००।०					५००००।०
८२	सिता सापकोटा	गर्दी ८, चितवन	पाचपाण्डव	२०७०।०।७।३३	भालुको आक्रमणबाट मानव	५९४२४।०					५००००।०
८३	चिरञ्जीवी वि.क.	गर्दी २, चितवन	पाचपाण्डव	२०७०।०।७।३३	भालुको आक्रमणबाट मानव	३०३१।०					३०३१।०
८४	धनश्याम अधिकारी	गर्दी २, चितवन	पाचपाण्डव	२०७०।०।७।३३	भालुको आक्रमणबाट मानव	१४०२२।०					१४०२२।०
८५	जबनारायण लामिछाने	गर्दी ९, चितवन	पाचपाण्डव	२०७०।०।६।२४	भालुको आक्रमणबाट मानव	२६९२४।०					२६९२४।०
८६	पशुपति आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।६।२५	हात्तिले धान खाएको	१००००।०					५०००।०
८७	कृष्ण कुमारी आचार्य	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।६।२५	हात्तिले धान खाएको	१००००।०					५०००।०
८८	मिन बहादुर थापा	अयोध्यापुरी २, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।६।२४	हात्तिले घरगोठ भत्काएको	१५०००।०		१००००।०			१००००।०
८९	चन्द्रकली तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२९	हात्तिले धान खाएको	५०००।०					५०००।०
९०	त्रिलोचन तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।७।२९	हात्तिले धान खाएको	१२०००।०					९०००।०
९१	हरिलाल अधिकारी	अयोध्यापुरी १, चितवन	अयोध्यापुरी	२०७०।०।६।२९	बाघले गाइ खाएको	४००००।०		१००००।०			१००००।०
९२	वलराम मोक्तान	कालिकाटार ८, चितवन	लोथर	२०७०।०।६।२९	हात्तिको आक्रमणबाट गम्भीर	१६६५९।१०					५००००।०
९३	सुकमाया तामाङ	गुन्जनगर ७, चितवन	कालाबन्धर	२०७०।०।०।२०	बाघको आक्रमण बाट मृत्यु	३०००००।०					३०००००।०
९४	रामथारी परियार	दिव्यनगर ३, चितवन	कालाबन्धर	२०७०।०।०।२२	बाघको आक्रमण बाट मृत्यु	३०००००।०					३०००००।०
९५	धनसरी परियार	गर्दी १, चितवन	पाचपाण्डव	२०७०।०।०।२२	हात्तिको आक्रमण बाट मृत्यु	३०००००।०					३०००००।०
९६	सपना गुरुङ	सितानगर १, चितवन	बरण्डामार	२०७०।०।१।७	हात्तिको आक्रमण बाट मृत्यु	३०००००।०					३०००००।०
९७	ध्रुव बहादुर कार्की	रणदल गुल्म, नवलपरासी	लामिचौर	२०७०।०।७।२३	भालुको आक्रमणबाट सल्ला घाइते	५०७५।०					५००००।०
९८	बिरेन्द्र पनेर	ठोरी ५, पर्सा	निर्मलठोरी	२०७०।०।०।२७	हात्तिको आक्रमण बाट घाइते	१२६२६।०					१२६२६।०
९९	भोलानाथ धिमिरे	निर्मलठोरी २, पर्सा	निर्मलठोरी	२०७०।०।०।२६	बाघको आक्रमण बाट घाइते	१५०००।०					१५०००।०
१००	राजु दराई	जगतपुर २, चितवन	केरगां	२०७०।०।१।९	गैडाले हानी सल्ला घाइते भएको	६४६६६।०					५००००।०
१०१	राम सहतो	बघौडा २, चितवन	बघौडा	२०७०।०।१।५	भालुको आक्रमणमा परी घाइते	३१७००।०					३११००।०
१०२	दुर्गा देवि बस्याल	बघौडा ६, चितवन	बघौडा	२०७०।०।१।११	भालुको आक्रमणमा परी घाइते	१६६६६।०					१६६६६।०
१०३	उमा अमात्य	तमसरीया ७, नवलपरासी	लामिचौर	२०७०।०।१।१२	बदलेको आक्रमणमा परी घाइते	१६५६५।०					१६५६५।०
१०४	हरी प्रसाद चापागाईं	कल्याणपुर ५, चितवन	रेवा	२०७०।०।२।१६	बदलेको आक्रमणमा परी घाइते	२००००।०					२००००।०
	जम्मा					३२१३६७४।९		१७२५६५९।०	५१६५००।०	६५९०००।०	२४६५७०९।०

अनुसूची १६
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको सिमानामा रहेको नदीले कटान गरेको जग्गाको क्षतिपूर्ती वितरणसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	गा. वि. स.	उपभोक्ता समिति	०६७/०६८ को सभे अनुसार क्षेत्रफल			०६९/०७० सम्म क्षतिपूर्ती दिएकाे जग्गाको क्षेत्रफल			०६९/०७० मा क्षतिपूर्ती दिएकाे जग्गाको क्षेत्रफल			हाल सम्म क्षतिपूर्ती दिएकाे जग्गाको क्षेत्रफल			क्षतिपूर्ती दिन बाँकी जग्गाको क्षेत्रफल			कैफियत
			बिगाहा	कट्टा	धुर	बिगाहा	कट्टा	धुर	बिगाहा	कट्टा	धुर	बिगाहा	कट्टा	धुर	बिगाहा	कट्टा	धुर	
१	कठार	खरोङ्गमल्ली	३३	११	१३००	०१०	४०	१००	०१०	४०	१००	०१०	४०	१००	३३०	३०	२०	
२	बखौली	सृगकुञ्ज	७७	१५	११२५	११०	८०	१८५	०१०	०१०	११०	०१०	११०	११०	६६०	६०	१३८	
३	पटिहानी	पटिहानी	७	१	८५०	१०	४०	४०	१०	१५०	१०	१५०	१०	१५०	५०	५०	९५	
४	जातपुर र बुक्रमगर	केरणा	२७३	१३	१३५०	१३०	१२०	२५	१०	१७०	१०	१७०	१५०	१५०	२५८०	४०	१०	
५	मेडौली	मेडौली	३०३	७	१९२५	२२०	१६०	५५	१०	१३०	१०	१३०	१०	१३०	२५८०	१८०	५८	
६	सिसवार (हाल दिव्यमगर)	कालाबन्जर	३०३	८	१५००	७०	१०	८	१०	१५०	१०	१५०	१५०	१५०	२९४०	१२०	११५	
७	गाई	पाचपाडव	७४	६	३५०	०१०	१३०	०१०	०१०	२५	०१०	२५	१०	७३०	१०	१०		
८	बखौडा	बखौडा	३२	०	१५००	१०	१२०	११५	१०	५०	१०	५०	१०	३००	३०	३५		
९	वेडौया	सिखौली	०	३	१०००	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	३०	१००		
१०	सा.सिसवार (हाल रवहर)	सिसवार	४६	११	१९५०	०१०	३०	१७३	२०	५०	२०	५०	५०	४६०	३०	१३		
११	अचौली	अमलटारी	७२	१६	१६००	५०	५०	१४०	१०	६०	१०	६०	५०	६७०	२०	६०		
१२	सा.कोल्हवा (हाल कोल्हवा नारायणी)	नन्दभाउबू	२६९	१३	१६२५	३०	५०	२५	१०	१३०	१०	१३०	१३०	२६४०	१४०	१४८		
१३	प्रदौली	गोसाइबाबा	७०	१९	१२५०	४०	४०	१३०	१०	६०	१०	६०	६०	६६०	६०	१९५		
१४	वेल्हानी, वेणीपुर	दाउलेदेवी	१८	१७	५२५	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	०१०	१८०	१७०	५३		
	जम्मा		१५७७	१४०	१७८५०	६७०	९७०	९७८	४१०	१००१०	४१०	१००१०	१४०१०	१४९८०	९७०	१०३८		
	जम्मा विगाहा		१५८४	८	१८५०	७२	१	१७८०	६५०	१००	४१०	१००	४१०	१५०३	२	३८०		

अनुसूची १७ (क)

हस्तान्तरणम भएको मध्यवर्ती समुदायिक वनको विवरण

क्र.सं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना	विद्यान दर्ता मिति	कार्ययोजना स्वीकृत मिति	पछिल्लो मधिकरण मिति	क्षेत्रफल(हे.)	घरघुरी संख्या	पुरुष	महिला	जनसंख्या
१	शान्ती	पिप्ले १, २, ३, ७ र ८, चितवन	२०२३/०२/२९	२०२३/०२/२९	२०२६/०१/०४	३८.८३	२०४	४९८	३२४	१०२२
२	राप्ती एकता	भण्डारा ३, ४, ५, ६, ७, चितवन	२०२३/०२/२९	२०२३/०२/२०	२०२६/०२/२०	१७४.८	६७६	११९६	१८६३	२०६९
३	कुपकुपे	कठार ६, ७, ८ र ९, चितवन	२०२३/०२/२९	२०२३/०२/२०		११८	६९८	१६०८	१५४४	३१५२
४	ब्रम्हस्थानी	पिप्ले ५, चितवन	२०२३/०२/२९	२०२३/०२/२०	२०२६/०१/०१	९९.६	३८४	१०७७	१०१८	२०९५
५	नारायणी	अमरापुरी ९, नवलपरासी	२०२३/०१/०२/२९	२०२३/०१/२९		२०.२४	९३	२४०	२४०	४९०
६	सत्यहरियाली	अमरापुरी ८, नवलपरासी	२०२३/०१/०२/२९	२०२३/०१/२९		७.२५	९३	३०६	२९४	६००
७	भू-संरक्षण	रजहर ४, नवलपरासी	२०२३/०१/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/०२/२९	२०.३	१५६	३००	४९२	९९२
८	दिब्य	दिब्यपुरी ३, नवलपरासी	२०२३/०१/०२/२९	२०२३/०२/२९	२०२७/०१/२९	१४२.७१	६०२	१३२८	१३१३	२६४१
९	विरेन्द्रनगर	पटिहाली २, चितवन	२०२३/०१/०२/२९	२०२३/०२/२९	२०२७/०१/२९	३९.६	२९०	८४१	८१६	१६५७
१०	सिसवार	रजहर ३, नवलपरासी	२०२३/०१/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/०२/२९	३४.८७	१६२	४८४	३०४	९८८
११	देवीबान	कठार १ र ४, चितवन	२०२३/०१/२९	२०२३/०१/२९		१४०	२६४	७७०	७९८	१५६८
१२	वनदेवी	म.न.पा. ८ र ९, चितवन	२०२३/०२/२९	२०२३/०१/०१/२९	२०२६/०१/२९	१३७.१८	२३६३	६१३६	४९१०	१२०४६
१३	बाघमारा	बछौली १ र ४, चितवन	२०२३/०६/२९	२०२३/०१/०१/२९	२०२७/०१/०२/२९	२१५	१०१७	२५५७	२६०६	५१६३
१४	पित्रसेन	र.न.पा. ४ र ५, चितवन	२०२३/०६/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/२९	४८३	८११	२३३५	२२१८	४५५३
१५	कालिका	रजहर ९, २ र ३, न.प.	२०२३/०६/२९	२०२६/०१/२९		२५.९	३१७	७८०	७९७	१५७७
१६	कुमरोज	कुमरोज १-९, चितवन	२०२३/०६/२९	२०२३/०२/२९	२०२६/०१/२९	४९८	१६८२	४७४९	४६४१	९३९०
१७	दक्षिणकाली	गितानगर ४, चितवन	२०२३/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/२९	१०२	४२३	१२२०	११३२	२३५२
१८	नवज्योति	गितानगर ६ र ९, चितवन	२०२३/०६/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/२९	४४.७	३०२	९५२	८३९	१७९१
१९	जनशक्ति	पिप्ले ५, चितवन	२०२३/०१/०१/२९	२०२३/०१/०१/२९	२०२६/०१/०१/२९	५१.४६	२९१	८४४	८१२	१६५७
२०	धैलाघारी	जगतपुर १ र २, चितवन	२०२३/०१/०२/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/२९	१३६.४	९४६	२४९३	२४५७	४९५०
२१	टिकौली	र.न.पा. ७, चितवन	२०२३/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/२९	४६.६	४५३	१३८१	१५८४	२९६५
२२	जनकौली	बछौली ७, चितवन	२०२३/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२७/०१/२९	७७.४७	११८४	३३६०	३१६०	६५२०
२३	मिलीजुली	र.न.पा. -६, चितवन	२०२३/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२७/०१/२९	४५.६६	१२२४	३४३१	३१७५	६६०६
२४	बेनशहर	पटिहाली १ र ३-९, चितवन	२०२३/०१/२९	२०२३/०१/२९	२०२६/०१/२९	६९७.३१	१९६०	५४९५	५२८६	१०७८१

२५	बाटुलीपोखरी	पटि. ७ र गिता.१,२,३, चितवन	२०६३।९।६	२०६३।१०।१८	२०७०।०८।१९	६७.०३	५८९	१४१९	१३९५	२८१४
२६	राधाकृष्ण	मेघौली ५, चितवन	२०५८।४।१	२०६४।२।२४	२०७०।१०।२९	७६.६	६२४	१७७९	१७५८	३५३७
२७	कुढौली	पिठौली ७, नवलपरासी	२०५९।२।२७	२०६४।५।५	२०७०।१२।२६	७४.२२	३७०	९६४	९५१	१९१५
२८	प्रगति	प्रगतिनगर ३, "	२०५४।६।१५	२०६४।११।२१	२०७।१।२३	५१.५५	३८६	१०२५	९७७	२००२
२९	नारायणी	प्रगतिनगर २, "	२०५४।६।१५	२०६४।११।२१		६१.८१	२१५	५९०	५५५	११४५
३०	मातृभूमि	प्रगतिनगर १, "	२०५४।६।१५	२०६४।११।२१	२०७०।११।२७	५३.७७	३२९	७६५	७५९	१५२४
३१	बम्हदेवी लामीडार	मनहरी २, मकवानपुर	२०६३।१२।२१	२०६४।१२।३		२७६.४१	३३६	९८९	९७१	१९६०
३२	कल्याणपुर	कल्याणपुर ५, चितवन	२०६५।४।१५	२०६५।४।१६	२०७०।११।२७	४९९	१५०३	३९२३	३७५३	७६७६
३३	हरिनगर	कल्याणपुर ६, चितवन	२०६५।४।१५	२०६५।४।१६		७.६९	६३	१९३	१९८	३९१
३४	गोपालनगर	कल्याणपुर ८, चितवन	२०६५।४।१५	२०६५।४।१६		३५.७८	८६	२९०	२४२	५३२
३५	नमुना	पिठौली २,३,५,६ र कावासोती, १ न.प.	२०६३।४।२५	२०६५।६।२		४१४.२४	६८१	१८७५	१८५८	३७३३
३६	कण्ठेश्वरी	कठार २,३ र ५	२०६४।४।१७	२०६५।७।२७		११५	६२७	१७९४	१७७३	३५६७
३७	कृष्णसार	कावासोती १,२,३, ४,७,८ र ९, नवलपरासी	२०६२।१२।११	२०६५।११।५		४६७.७८	७४३	२१५७	१९७७	४१३४
३८	कुमारवर्ती आदर्श	पिठौली ८, नवलपरासी	२०५४।३।२२	२०६५।१२।२८		८३	१९०	५२१	५३५	१०५६
३९	पानबारी	नयाँ बेलाहानी १ र २, नवलपरासी	२०६३।४।११	२०६६।२।२५		७२९.२५	६०६	१८२३	१८४२	३६६५
४०	राजरत्न	पिठौली १,२,६ र ९ नवलपरासी	२०५९।२।२८	२०६६।१०।१८		१३३.२५	४३०	१२९२	११८४	२४७६
४१	शान्तीकुञ्ज	पिठौली २ र ६, नवलपरासी	२०५९।२।२१	२०६६।१०।१८		२८.६२	४२१	११५१	१०८७	२२३८
४२	टुंडीखेल	दुम्कीबास ८ नवलपरासी	२०६३।४।११	२०६६।११।६		१२१.५	१२४	४१६	४१७	८३३
४३	हरियाली राप्ती	मेघौली ९, चितवन	२०५९।१२।३०	२०६६।१२।३०		८४.६६	२९१	८२७	७७५	१६०२
४४	श्री मदनबाबा	दुम्कीबास ७, नवलपरासी	२०६३।४।११	२०६७।२।५		१९४.८५	१२४	४८५	३७२	८५७
४५	त्रिवेणी	त्रिवेणी १,२,३,७ र ८, नवलपरासी	२०५९।११।१४	२०६७।२।३		१९८	६४७	१९३८	१८६९	३८०७
४६	बेलहङ्गा हरियाली	जगतपुर २, चितवन	२०६७।११।१	२०६८।२।१७		७५.५७	११९	३३७	३३९	६७६
४७	मालिका	मेघौली ८, चितवन	२०६७।७।५	२०६८।२।१७		१७.६१	४६७	१३७०	१३६१	२७३१
४८	तिनचुली	दुम्कीबास ६ नवलपरासी	२०६३।४।११	२०६८।१०।११		१८७.५	२३८	६६८	६३५	१३०३
४९	जयहरी जनचेतना	पिप्ले २, चितवन	२०५८।१०।१९	२०६८।१२।१९		४५.५	१३३	३७८	३८८	७६६
५०	गुन्द्रही ढकाहा	अग्यौली ७ देखि ७ कुमावर्ती ५ देखि ९, कोल्हुवा ८ र ९, नवलपरासी	२०५६।१०।१४	२०६९।५।१०		४६८.९	१९९२	६२३७	५९१२	१२१४९
५१	दियालो	गुञ्जनगर ८, चितवन	२०६९।५।२९	२०६९।५।३१		९२	६६८	१७७७	१६५२	३४२९

५२	पर्यटकिय भुताहा	नारायणी ३, न.प.	२०६९।१।१५	२०६९।१।१५		१२.५२	८९	२५०	२३१	४८१
५३	सरस्वती	ठोरी १ र ४ पर्सा	२०६९।४।२२	२०७०।०।१९		१९७.९	३३२	९९९	९५५	१९५४
५४	शानिश्चरे	ठोरी १ र ६, पर्सा	२०६९।५।१७	२०७०।१।०२६		१९५.५	२०९	६२०	५६८	११८८
५५	सोमेश्वर	बघौडा ३, चितवन	२०५४।१।०२३	२०७।०।२।०६		४९९	३३४६	८९५३	८७३८	१७६९१
५६	राप्ती नियन्त्रण	मेघौली १, चितवन	२०७०।१।१२७	२०७।०।२।०८		१७०.६	३७२	१०२१	१०२३	२०४४
५७	गर्दीचुरे	गर्दी ८ चितवन	२०५६।१।०।१४	२०७।३।१२		४९९	१५६४	४०६५	३९६१	८०२६
विधान दर्ता भई हस्तान्तरण हुन बाँकी मध्यवर्ती सामुदायिक वनको विवरण										
१	बर्दाहा	मेघौली ३,४,६ र ७, चितवन	२०५४।१।०।२३							
२	पिप्रहर महिला	रजहर ३, नवलपरासी	२०५५।३।३।२२							
३	सहेरी	नारायणी ३, नवलपरासी	२०५५।३।३।२२							
४	ओडार	निर्मलबस्ती १ र ४, पर्सा	२०६४।१।०।४							
५	शान्ति	पिठौली ४, नवलपरासी	२०५८।१।०।१८							
६	टम्टाअनार	अयोध्यापुरी ७ र ८, चितवन	२०५९।२।२।८							
७	बैकुण्ठे	अयोध्यापुरी १ र ६, चितवन	२०६०।१।७							
८	सदाबहार	मेघौली ५ र ९, चितवन	२०६२।१।१।७							
९	ठूलोपोखरा	नया बेलहानी ३ र ५, नवलपरासी	२०६३।४।१।१							
१०	रामबुद्ध	निर्मलबस्ती १ र २,	२०६४।८।१।३							
११	वनशक्ति	ठोरी ५ देखि ९, पर्सा	२०६९।५।१।७							
१२	बेतघारी म.सा.वन.	निर्मलबस्ती ३ र ४, पर्सा	२०७०।६।१।७							
१३	हरियाली महिला	बघौडा ३, चितवन	२०७०।१।२।२७							
जम्मा						९१९२.४७	३५६०६	९८२८३	९५०३४	१९३३१७

क्रमा	सेक्टर	११	२२	३२	४२	५२	६२	७२	८२	९२	१०२	११२	१२२	१३२	१४२	१५२	१६२	१७२	१८२	१९२	२०२	
१	बनादेबि बगरडाभार	भरतपुर	१	भ.न.पा. ८ र ९ चितवन	२०५८/०१५	२०६८/०२१९	१५५५८	२४९१५६	४९९०	२३३३	४९९०	२३३३	४९९०	२३३३	४९९०	२३३३	४९९०	२३३३	४९९०	२३३३	४९९०	२३३३
२	नवज्योति		२	गितामार ६ र ९ चितवन	२०६१/११	२०६१/०१६	४४१७०	२४४४४७	३६८	३०२	४४४	३०२	४४४	३०२	४४४	३०२	४४४	३०२	४४४	३०२	४४४	
३	दक्षिणकाली	गितामार	३	गितामार ४ चितवन	२०६१/११	२०६१/०१६	१०३१००	३०५१६६	१५४	४४३	११२२	४४३	११२२	४४३	११२२	४४३	११२२	४४३	११२२	४४३	११२२	
४	बादुसोपोखरी		४	पटिहानी ७ र गितामार १, २, ३, चितवन	२०६३/१६	२०६३/०१६	६५०३	३३४१९९	५१२	५८९	१४९९	५८९	१४९९	५८९	१४९९	५८९	१४९९	५८९	१४९९	५८९	१४९९	
५	केसहर	पटिहानी	५	पटिहानी १ र ३-९, चि	२०६२/११	२०६२/११	१९७३१	३६८३१३	१०५	१९६०	४४३५	१९६०	४४३५	१९६०	४४३५	१९६०	४४३५	१९६०	४४३५	१९६०	४४३५	
६	किरिन्दनार		६	पटिहानी २ चितवन	२०५४/०१३	२०५४/०१३	३९६०	०१०	०	२१०	८१६	२१०	८१६	२१०	८१६	२१०	८१६	२१०	८१६	२१०	८१६	
७	घैताघारी	जगतपुर	७	जगतपुर १ र २ चितवन	२०६१/०१३	२०६१/०१३	१५६१४०	२४९१५३	५०१	९४६	२४५३	९४६	२४५३	९४६	२४५३	९४६	२४५३	९४६	२४५३	९४६	२४५३	
८	केलहड्डा, सा.कन		८	जगतपुर ३, चितवन	२०६५/११	२०६५/११	५५५७	०१०	०	११९	३३७	११९	३३७	११९	३३७	११९	३३७	११९	३३७	११९	३३७	
९	राधाकृष्ण		९	मेघौली ५ चितवन	२०६४/०१५	२०६४/०१५	५६६०	३३८१२	१३४	६२४	१७५	६२४	१७५	६२४	१७५	६२४	१७५	६२४	१७५	६२४	१७५	
१०	हरियाली राप्ती	मेघौली	१०	मेघौली १ चितवन	२०६१/०१३	२०६१/०१३	८५६६	११५५	११९१	२११	७५	२११	७५	२११	७५	२११	७५	२११	७५	२११	७५	
११	मालीका		११	मेघौली ५ चितवन	२०६५/१५	२०६५/१५	१५६१	१०५६६	०	४६७	१३५	४६७	१३५	४६७	१३५	४६७	१३५	४६७	१३५	४६७	१३५	
१२	राप्ती नियन्त्रण		१२	मेघौली १, चितवन	२०६०/१०	२०६०/१०	१७०६०	५५५३३	२२०३	३७२	१०२१	३७२	१०२१	३७२	१०२१	३७२	१०२१	३७२	१०२१	३७२	१०२१	
१३	कालाबन्जार	गुञ्जना	१३	गुञ्जानार ८, चितवन	२०६१/१२	२०६१/१२	९२१००	३२०४७	५४४७	६६८	१७७७	६६८	१७७७	६६८	१७७७	६६८	१७७७	६६८	१७७७	६६८	१७७७	
१४	बगाईमाडी सेक्टर		१४				१२८१२६	५४६३१९	१९२४५	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	
१५	पाँचपाण्डव	गर्ती	१५	गर्ती १-४ र ६-९, बघौडा ४, चितवन	२०६१/०१४	२०६१/०१४	४९९१००	२१८१०३	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५	४०६५
१६	बघौडा उप	बघौडा	१६	बघौडा १-९, कल्याणपुर १, गर्ती २, ३ र ५, चितवन	२०५४/०१३	२०५४/०१३	४९९१००	१८४०००	४३४६	३३४६	८५३३	३३४६	८५३३	३३४६	८५३३	३३४६	८५३३	३३४६	८५३३	३३४६	८५३३	३३४६
१७	रेवा	कल्याणपुर	१७	कल्याणपुर २ देखि ९, चितवन	२०६५/१५	२०६५/१५	४९९१००	१८४०००	४९४१००	५५०३	३९३३	५५०३	३९३३	५५०३	३९३३	५५०३	३९३३	५५०३	३९३३	५५०३	३९३३	५५०३
१८			१८	कल्याणपुर ६, चितवन	२०६५/१५	२०६५/१५	५६९	०१०	०१०	६३	१९३	६३	१९३	६३	१९३	६३	१९३	६३	१९३	६३	१९३	
१९			१९	कल्याणपुर ८, चितवन	२०६५/१५	२०६५/१५	३५५८	१४५५६	२५८२३	८४२	२४२	८४२	२४२	८४२	२४२	८४२	२४२	८४२	२४२	८४२	२४२	
२०	निर्मल-ठोरी	ठोरी	२०	ठोरी १, पर्सा	२०६१/१२	२०६१/१२	१९७९०	१०५१८	१४०११०	३३२	९९९	३३२	९९९	३३२	९९९	३३२	९९९	३३२	९९९	३३२	९९९	
			२०	ठोरी १, पर्सा	२०६१/११	२०६१/११	१९५५०	६२९५६	१६९१००	२०९	५६८	२०९	५६८	२०९	५६८	२०९	५६८	२०९	५६८	२०९	५६८	
४		५	१०				१९३३६६	७५५४४	७८२४१	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	
४	सौराहा	७	१५				२४४५३१	१०९९१५४	४४०८५	१००८५	२७५८	१००८५	२७५८	१००८५	२७५८	१००८५	२७५८	१००८५	२७५८	१००८५	२७५८	
७	अमलटारी	११	२२				३६८४६	१२४५११	५४३३३१५	९४५	२६०९०	९४५	२६०९०	९४५	२६०९०	९४५	२६०९०	९४५	२६०९०	९४५	२६०९०	
५	कसरा	६	१३				१२८१२६	५४६३१९	१९२४५	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	९४१४	२४६६७	
४	बगाई माडी	४	७				१९३३६६	७५५४४	७८२४१	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	५०३	१९०३	
२०	कुल जम्मा	२८	५७				८९४४०३	३६६६१०७	१९४३८१५	३६०५८	९८३०८	३६०५८	९८३०८	३६०५८	९८३०८	३६०५८	९८३०८	३६०५८	९८३०८	३६०५८	९८३०८	

अनुसूची १८
निजी वनको विवरण

क्र.सं.	दर्ता मिति	दर्ता गर्ने व्यक्तिको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल	वृक्षारोपण गरिएको वर्ष	प्रजाति विरुवा संख्या	कैफियत
१	३/१९/२०५७	श्री लक्ष्मण कुमार श्रेष्ठ	जगतपुर ४, चितवन	१-०-०	२०५१	सिसौ १३०० बकाइनो १२५	
२	७/१/२०५७	डण्डपाणी काफ्ले	मेघौली, ९ चितवन	१-०८-१०	२०५०	सिसौ, बाँस, डालेघाँस, अश्वगन्ध, कुरिलो, गुजरगानो, ५७००० जडिबुटी समेत	
३	९/२१/२०५७	शंकर चौधरी	बछौली ५, चितवन	०-०८-१४	२०४६	सिसौ, सिमल, टिक १८०६	
४	९/२१/२०५७	रामजी चौधरी	बछौली ५, चितवन	०-०८-१४	२०४०	सिसौ, सिमल, टिक १८०८	
५	९/२१/२०५७	निलकुमार चौधरी	बछौली ५, चितवन	०-०८-१४	२०४०	सिसौ, सिमल, टिक १८०५	
६	९/२१/२०५७	शंकर, रामजी, निलकुमार चौधरी	बछौली ५, चितवन	१-०३-०७	२०४०	आँप, अस्ना, सल्लो, सिसौ, सिमल, टिक ५९५	
७	१/४/२०५९	मन्दिरा देवी धनु श्रेष्ठ (वन्त)	का.म.न.पा.१६, काठमाण्डौ	१-१२-०८	२०४८	खयर ३२३	वन भण्डारा ६ मा
८	१/४/२०५९	गोमादेवी सेडाई	भण्डारा ९, चितवन	०-०५-१८	२०५०	खयर २३०	
९	२/१/२०५८	लक्ष्मी गुरुङ्ग	रजहर ४, नवलपरासी	०-१०-००	२०५०	सिसौ ५००	
१०	११/१७/२०६१	भीम बहादुर क्षेत्री	ठोरी १, पर्सा	१-०५-१३	२०४८, २०५६	सिसौ ९२५ (२०४८ सालको) सिमल १२४	
			कुल जम्मा	८-११-१८			

अनुसूची १८
कठुलियती वनको विवरण

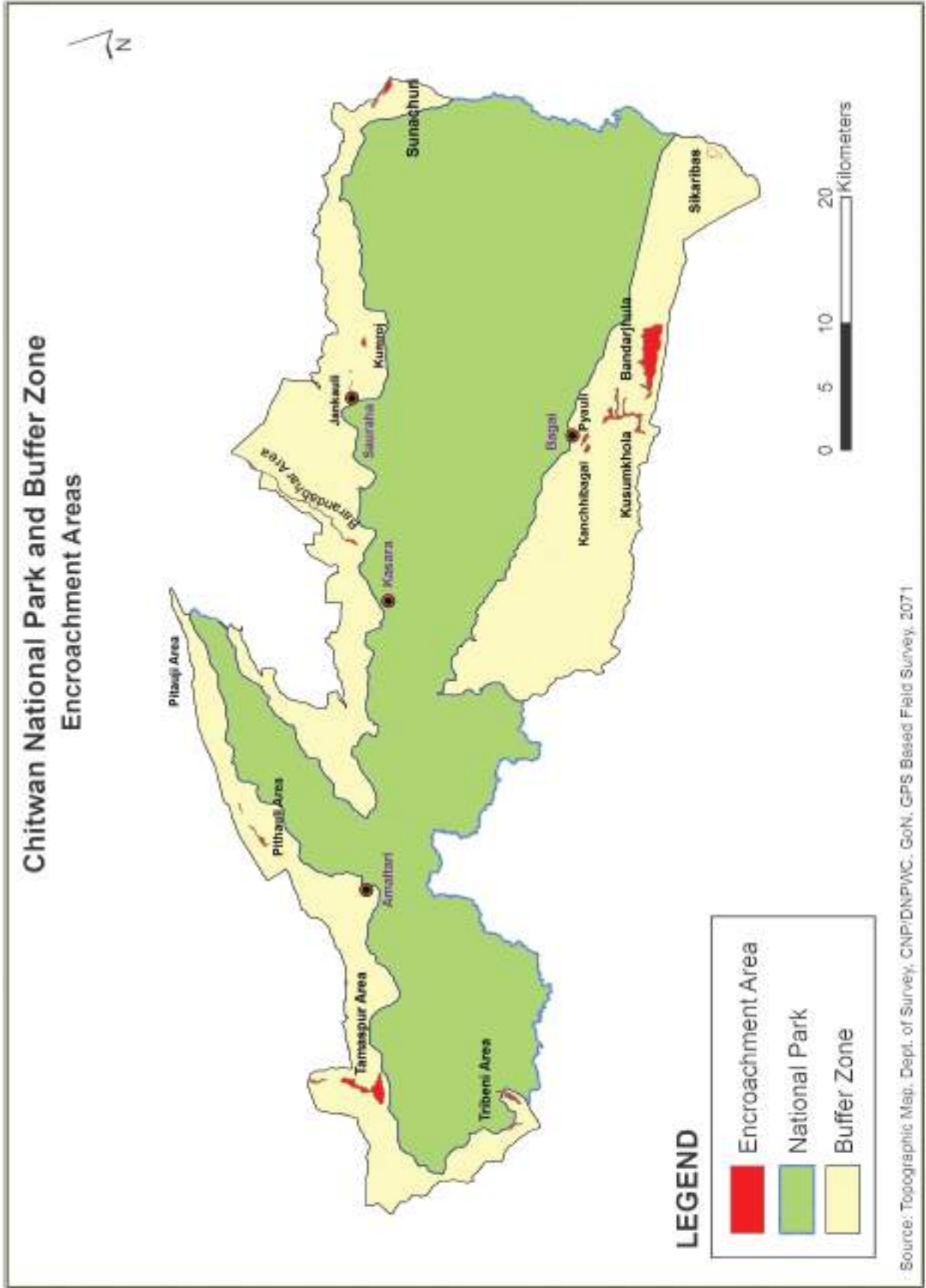
क्र.सं.	कठुलियती वनको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल	मिति		अवधि वर्ष	नवीकरण		कार्य समिति			घरधुरी संख्या			जनसंख्या	
				हस्तान्तरण	म्याद सकिने		परिलो	दोश्रो गर्नु पर्ने	पुरुष	महिला	जम्मा	घरधुरी संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	
१	घट्टे बगर क	मनहरि २, मकवानपुर	७.२	२/४/२०४६	३/३०/२०९४	४०	२०४९/०६०	२०६४/०६६	४	२	७	७	१९	२४	४४	
२	घट्टे बगर ख	मनहरि २, मकवानपुर	६.४	२/४/२०४६	३/३१/२०९४	४०	२०४९/०६०	२०६४/०६६	६	१	७	७	३१	२३	५४	
३	घट्टे बगर ग	मनहरि २, मकवानपुर	६.०८	२/६/२०४६	४/१/२०९४	४०	२०४९/०६०	२०६४/०६६	१	४	६	७	३१	३१	६२	
	जम्मा		१९.६८						१२	८	२०	२१	८१	७९	१६०	

अनुसूची २०
अतिक्रमण क्षेत्रको सारांश तालिका

क्र.सं.	जिल्ला	गा.वि.स.को नाम	अतिक्रमण भएको क्षेत्र	क्षेत्रफल	अनुमानित घरधुरी संख्या	अनुमानित वर्ष	प्रकृति	कैफियत
१	नवलपरासी	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	गजग्राह क्षेत्र	१०.१		२०३४/३५	धार्मिक क्षेत्रको नाममा	पक्की मन्दिर, विद्यालय, आश्रम निर्माण
२	नवलपरासी	त्रिवेणी सुस्ता गा.वि.स.	वडा नं. २, ३, ६ सानो केडलानी, स्वाया टाडी, साहुमारा, शिवनगरगढी	४८.५	६०	२०३४/३५	स्थानीय मानिसहरूले	पक्की भवन, खेति गरिएको
३	नवलपरासी	नयाँ बेलाहानी गा.वि.स.	वडा नं. १, २ र ५, तमासपुर	२४२	७००	२०३६	सामुहिक रूपमा बाहिरबाट आई बसोबास गरेका	पक्की भवन, विद्यालय, खानेपानी तथा खेतिवाली लगाइएको
४	नवलपरासी	पिठौली गा.वि.स.	वडा नं. ४, ७ र ९,	२७	७०	२०४५	स्थानीय मानिसहरूले	पक्की भवन, खेतिवाली लगाइएको
५	नवलपरासी	मुकुन्दपुर गा.वि.स.	वडा नं. ६	८.०६	४५	२०४०	सामुहिक रूपमा बाहिरबाट आई बसोबास गरेका	जलका घर तथा गोठहरू निर्माण तथा खेती गरिएको
६	चितवन	अयोध्यपुरी गा.वि.स.	वडा नं. ९, बाँदर भुल्ला	५३९	५५०	२०४७	सामुहिक रूपमा बाहिरबाट आई बसोबास गरेका	पक्की भवन, विद्यालय, सरकारी निकायले समेत सहयोग गरेको, थप अतिक्रमण हुन नदिएको
७	चितवन	अयोध्यपुरी गा.वि.स.	वडा नं. ९, कुसुम खोला	१५५	१३५	२०४०	स्थानीय मानिसहरूले	घर तथा गोठहरू निर्माण तथा खेति गरिएको, थप अतिक्रमण पनि भई रहेको
८	चितवन	अयोध्यपुरी गा.वि.स.	वडा नं. ९, कान्छी बगाई	१७.१		२०३३	स्थानीय मानिसहरूले	घर तथा गोठहरू निर्माण तथा खेती गरिएको, थप अतिक्रमण पनि भई रहेको
९	चितवन	अयोध्यपुरी गा.वि.स.	वडा नं. ९, प्याउली	२१.५		२०३३	स्थानीय मानिसहरूले	घर तथा गोठहरू निर्माण तथा खेती गरिएको, थप अतिक्रमण पनि भई रहेको

१०	चितवन	पटिहानी, गीतानगर गा.वि.स र भरतपुर न.पा.	बरुडाभार वन क्षेत्रको पश्चिम तर्फ	६०.७	२२०	२०४०	भरतपुर र गीतानगरमा स्थानीयले पटिहानीमा सामुहिक रुपमा बाहिरवाट आई	पक्की घर गोठ निर्माण तथा खेति गरिएको
११	चितवन	कुमरोज गा.वि.स.	कुमरोज म. सा. वन क्षेत्र	१७.८	२००	२०४७	सामुहिक रुपमा बाहिरवाट आई बसोवास गरेका	पक्की घर गोठ निर्माण तथा खेति गरिएको
१२	चितवन	बछौली गा.वि.स	जनकौली म.सा.वन क्षेत्र	१.४८	३०	२०३५/३६	स्थानीय मानिसहरुले	पक्की घर गोठ निर्माण
१३	मकवानपुर	मनहरी गा.वि.स.	सुनाचुरी क्षेत्र	६०.९	४५०	२०४९	सामुहिक रुपमा बाहिरवाट आई बसोवास गरेका	घर तथा गोठहरु निर्माण तथा खेति गरिएको, थप अतिक्रमण पनि भई रहेको
१४	पर्सा	निर्मलबस्ती गा.वि.स.	सिकारीबास गाउ	२.७		२०४५	स्थानीय मानिसहरुले	खेति गरिएको

अनुसूची २१
अतिक्रमण क्षेत्र नक्सामा

अनुसूची २२
आ.व. २०७०/०७१ मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा दर्ता भएका उद्योगहरूको विवरण

क्र.सं.	उद्योग दर्ता माग गर्नेको नाम	ठेगाना	दर्ता माग भएको उद्योगको विवरण	उद्योग स्थापना हुने			सिफारिस गरिएको मिति
				गा.वि.स.	वडा नं.	कित्ता नम्बर	
१	तुलसी नाथ सुबेदी	मेघौली ८, चितवन	क्रिकेट उद्योग	मेघौली, चितवन	८	४००.६.१७	२०७०।४।१८
२	निरज थापा	ललितपुर उ.म.न. १५	टाइगर रिभर्सन सेट रेस्टोरेट	बछ्यौली, चितवन	२	६२००.३.०	२०७०।४।१२
३	प्रेमानाथ अधिकारी	ठोरी ८, पर्सा	गौतम बुद्ध हर्बल	ठोरी, पर्सा	८	५१४	२०७०।४।३०
४	भिष्म अधिकारी	अयोध्यापुरी ९, चितवन	सेभ इन्जिनियरिङ. कन्स्ट्रक्सन	अयोध्यापुरी, चितवन	९	३५५	२०७०।४।२
५	जल्लुराम चौधरी	बछ्यौली ६, चितवन	होटल पार्क इन्	बछ्यौली, चितवन	३	३३९०.४.५.५	२०७०।४।६
६	धनराज चौधरी	कठार १, चितवन	माछापालन उद्योग	कठार, चितवन	१	२११, २८८, ६३८, १८७	२०७०।४।१०
७	शारदाबाबु घिमिरे	पार्वतीपुर ७, चितवन	घिमिरे पशुपालन फर्म	बघौडा, चितवन	१	५५६०.१.०	२०७०।४।१६
८	विशाल शाह	कल्याणपुर ४, चितवन	गोपाल ग्रिल सटर	कल्याणपुर, चितवन	४	१६८०.०.१६	२०७०।४।७
९	गिरिराज पौडेल	रत्ननगर न.पा.७, चितवन	निर्माण सिमेन्ट सामग्री	रत्ननगर न.पा., चितवन	७	१६२९०.१.०	२०७०।४।२७
१०	उमादेवी शर्मा	जगतपुर १, चितवन	प्रगति राइस मिल	जगतपुर, चितवन	२	१७३०.३.३	२०७०।४।१८
११	भूपेन्द्र भण्डारी	मेघौली ७, चितवन	नवदुर्गा राइस मिल	मेघौली, चितवन	७	३८९०.०.१.३	२०७०।४।१८
१२	देवकी शर्मा कोइराला	गितानगर ४, चितवन	बाखा पालन उद्योग	गितानगर, चितवन	४	१६, ८९१, ६९०	२०७०।६।२
१३	भोवीकृष्ण चापागाई	मेघौली ४, चितवन	त्रिलता गाई फार्म	मेघौली, चितवन	४	४८२५८	२०७०।६।४
१४	भिष्म प्रसाद सापकोटा	बछ्यौली ६, चितवन	सापकोटा पशुपालन फर्म	बछ्यौली, चितवन	६	४९७, ९४, ९८, ९५	२०७०।६।२०
१५	सत्यनारायण चौधरी	बछ्यौली ६, चितवन	गौरव एकीकृत फर्म	बछ्यौली, चितवन	६	२६८०.४.०	२०७०।६।२०
१६	गुरुदत्त अधिकारी	पटिहानी ८, चितवन	गंगानगर माछापखरी	पटिहानी, चितवन	८	१७८, ९७२	२०७०।७।७
१७	उमा कुमार लामा	शिवनगर ३, चितवन	लामा रेस्टुरेन्ट थकालीभान्सा	बछ्यौली, चितवन	२	८८५०.१.१५	२०७०।७।११
१८	दावा मोक्तान	काठमाडौं म.न.पा.२, काठमाडौं	पोल्ट्री फर्म	मेघौली, चितवन	४	५०१.८.७	२०७०।७।१५
१९	पुर्णोत्तम लामिछाने	बछ्यौली ६, चितवन	राप्ती रेस्टुरेन्ट	बछ्यौली, चितवन	२	९०००.३.०	२०७०।७।५
२०	भुपेन्द्र प्रसाद अधिकारी	बछ्यौली २, चितवन	रिभर साइड ब्याम्बो रिपोर्ट	बछ्यौली, चितवन	२	१५१.०.११	२०७०।७।२५
२१	दरिद्राम सुबेदी	मुकुन्दपुर ६, न.प.	सुबेदी नमूना पशु विकासफर्म	मुकुन्दपुर, न.प.	६	२, २९१, ४०२	२०७०।९।२१
२२	सत्यनारायण तण्डुकार	काठमाडौं म.न.पा.१८, काठमाडौं	हाउस कटेज	पिल्लै, चितवन	६	३९०, ३९१, ३०३	२०७०।९।११
२३	सुनिता गुम्बा	दामन ५, मकवानपुर	चाइनिज फास्टफुस्ट रेस्टुरेन्ट	बछ्यौली, चितवन	२	१०९४०.१.१५	२०७०।८।२३
२४	गुरुनारायण रौनियार	बघौडा ३, चितवन	गुरुनारायण मिष्ठान अण्डार	बछ्यौली, चितवन	३	७४१, ७३९, ७४५, ७२९	२०७०।८।२३
२५	भिष्म बहादुर रोका	लावन १, डोल्पा	दुधउत्पादन समिक्षा लाइभ	पटिहानी, चितवन	३	५३२०.१.४.०१	२०७०।८।१६
२६	प्रेम बहादुर तामाङ.	बछ्यौली १, चितवन	चितवन ड्राइक्लिनक समिस	बछ्यौली, चितवन	१	९२०.१०.०	२०७०।८।२३
२७	देवनारायण चौधरी	बछ्यौली ७, चितवन	डुंगाघाट रेस्टुरेन्ट एण्ड कटेज	बछ्यौली, चितवन	७	३२५०.४.०	२०७०।८।२३
२८	प्रविण पोख्रेल	भरतपुर न.पा.८, चितवन	डि.यू. बाखा फर्म	भरतपुर, चितवन	८	९२००.७.०	२०७०।८।१६
२९	रामकृष्ण पुरी	शुक्रनगर ३, चितवन	आयुष्का दाना उद्योग	शुक्रनगर, चितवन	३	६६१०.१.२.५	२०७०।८।११
३०	चन्द्रप्रकाश शर्मा	दुम्कीबास ६, न.प.	श्रीकृष्ण विकास फार्म	दुम्कीबास, न.प.	६	५९९१.२.१९	२०७०।८।११

३१	कृष्णहरी पाठक	भण्डारा ६, चितवन	अभियान गार्ड फर्म	भण्डारा, चितवन	६	४३९०.२.०	२०७०/०८/२७
३२	केशर बहादुर वाले	खैरहनी ५, चितवन	कैलाशपति पोल्ट्रे एण्ड फर्म	कठार, चितवन	८	६७५, ६७७	२०७०/११/४
३३	जगन्नाथ महतो	मेघौली ६, चितवन	महतो रिड ब्लक उद्योग	मेघौली, चितवन	६	३०.१.७	२०७०/१०/६
३४	लिल बहादुर महतो	पर्सौनी ६, न.प.	जानकी राइस मिल	पर्सौनी, न.प.	७	१५१०.२.०	२०७०/१०/६
३५	कल्पना भण्डारी	कल्याणपुर ४, चितवन	शुभारम्भ पशु पालन फर्म	कल्याणपुर, चितवन	४	२१८०.१.०	२०७०/१०/६
३६	जोखा प्रसाद चौधरी	कठार ५, चितवन	सप्तलक्ष्मी गाइपालन उद्योग	कठार, चितवन	५	५३६, ५२९	२०७०/१०/६
३७	रामलाल गुरुङ	कठार ८, चितवन	मनकामना माछा पोखरी	कठार, चितवन	८	५०७०.८.०	२०७०/१०/१३
३८	कृष्ण प्रसाद सापकोटा	बछ्यौली ६, चितवन	कृष्ण खाद्य उद्योग	बछ्यौली, चितवन	६	७३२०.१.०	२०७०/१०/२०
३९	नल प्रसाद भुषाल	कुमरोज २, चितवन	भुषाल पोल्ट्रे फर्म	कुमरोज, चितवन	२	९७१.१०.०	२०७०/१०/२२
४०	निर्मला भुषाल	कुमरोज २, चितवन	भुषाल माछा उद्योग	कुमरोज, चितवन	२	९५०.१२.०	२०७०/१०/२२
४१	नथुराम चौधरी	भण्डारा ३, चितवन	स्वतन्त्र सांगाली मगानी सरफ	भण्डारा, चितवन	३	५६५०.३.१५	२०७०/१०/२२
४२	धर्मोन्न कुमार महतो	कोल्हुवा ७, न.पा.	न्यू कोल्हुवा रेस्टुरेण्ट	कोल्हुवा, न.पा.	७	५	२०७०/१०/२६
४३	बेचन महतो	गर्दी ३, चितवन	रमिला ब्लक उद्योग	गर्दी, चितवन	३	१००७०.६.०	२०७०/१०/२६
४४	शम्भु नारायण चौधरी	नारायणी ५, न.प.	शम्भु राइस मिल	नारायणी, न.प.	५	४०५	२०७०/११/२
४५	दुक बहादुर थापा	दुबुङ ७, गोर्खा	पि.एल.ए.एप्रिकल्चर प्रा.ली.	पिडौली, न.प.	८	१४७, ७१, १४८	२०७०/११/२२
४६	रामलाल गुरुङ	शुक्रनगर ७, चितवन	पूर्ण गाइ पालन उद्योग	जगतपुर, चितवन	८	७४०.११.५	२०७०/११/६
४७	दिनानाथ पौडेल	प्रगतिनगर १, न.प.	पौडेल पोल्ट्री फर्म	प्रगतिनगर, न.प.	२	१२०, १२२	२०७०/११/२२
४८	ध्याङसेर गिरी	बछ्यौली २, चितवन	जालोपेनो रेस्टुरेण्ट एण्ड बार	बछ्यौली, चितवन	२	५६६०.१.०	२०७०/११/२७
४९	सोवित सिलवाल	बछ्यौली ३, चितवन	जैविक मल उद्योग	बछ्यौली, चितवन	३	२३००.११.०१	२०७०/११/२७
५०	गोकर्णराज पाण्डे	कठार ८, चितवन	सुसान्त खाद्य उद्योग	कठार, चितवन	८	२७०, ४२०, ४५९	२०७०/११/२८
५१	रेमलाल पौडेल	रजहर ५, न.प.	पौडेल पशु फर्म	रजहर, न.प.	४	४५६०.६.०	२०७०/११/२८
५२	मधु सुदन धिताल	ककनी ९, नुवाकोट	नमाम एकृकित कृषि फर्म	मुकुन्दपुर, न.प.	४	१६६, १६७, ९८३, ९८४	२०७०/१२/४
५३	दिल बहादुर श्रेष्ठ	प्रगतिनगर ३, न.प.	आभाष कृषि फर्म	पिडौली, न.प.	८	९९, १००	२०७०/१२/६
५४	हेमराज ब. मल्ल	काठमाण्डौ ३५	पन्चकन्या माछा फर्म	कुमरोज, चितवन	३	११७, १२१, ११४, ११६	२०७०/१२/९
५५	श्रीराम सापकोट	पटिहानी ७, चितवन	एस.वि. पोल्ट्री फर्म	पटिहानी, चितवन	७	२०७१.०.०	२०७०/१२/१४
५६	अमृता दाहाल	भ.न.पा.१२, चितवन	जनकपुर बाखा फर्म	कुमरोज, चितवन	७	७८०, ७७९	२०७०/१२/१०
५७	श्रीराम सापकोट	बघौडा २, चितवन	माडी माछा फर्म	बघौडा, चितवन	२	२५००.९.०	२०७०/१२/१८
५८	रामकृष्ण पाण्डे	मेघौली ७, चितवन	पाण्डे गाइ फार्म	मेघौली, चितवन	७	१८६०.२.१३	२०७०/१२/२३
५९	चन्द्रा अधिकारी	बछ्यौली २, चितवन	मुनलाइट गेष्ट हाउस	बछ्यौली, चितवन	२	९२४०.०.१०	२०७०/१०/१०
६०	राजु तमाङ	कठार ९, चितवन	ईनुशा ब्याग यन्त्रो	कठार, चितवन	९	३१८०.१.१०	२०७०/१०/१५
६१	हरिहर दवाडी	गितानगर ९, चितवन	सहज डेरु	गितानगर, चितवन	९	९५३, ९५४	२०७०/११/८
६२	विक्रम चौधरी	बछ्यौली ७, चितवन	चौधरी खाद्य उद्योग	बछ्यौली, चितवन	७	३५८०.०.१७	२०७०/११/८
६३	कुल बहादुर गुरुङ	पटिहानी ७, चितवन	कालिका म्फोला उत्पादन फर्म	पटिहानी, चितवन	७	९५३०.७.०	२०७०/१२/२४
६४	मान बहादुर बोटे	अन्यौली ४, न.प.	बोटे कटेज रेस्टुरेण्ट	अन्यौली, न.प.	४	१६०.६.१७	२०७०/१२/२७

६५	रत्नमणी न्यौपाने	गितानगर ४, चितवन	न्यौपाने नमूना गाई फर्म	गितानगर, चितवन	४	१०५२० ० ९ ०	२०७१/११२
६६	रामनाथ तिवारी	गितानगर ४, चितवन	तिवारी पोल्ट्री फर्म	गितानगर, चितवन	४	१०, २०१, ०१७	२०७१/१२
६७	भानुभक्त पोखेल	दिव्यपुरी १, न.प.	मोर्डन बेकरी	दिव्यपुरी, न.प.	३	२४५ ० १ ०	२०७१/१४
६८	शान्ता अधिकारी	पटिहानी २, चितवन	शान्ती पोल्ट्री फर्म	पटिहानी, चितवन	२	५२२ ० ५ १५	२०७१/१२२
६९	ओमराज महतो	रत्ननगर न.पा.५, चितवन	शाह ह्योम स्टे	रत्ननगर न.पा., चितवन	५	१८३ ० १२ ५	२०७१/१२२
७०	कृष्ण प्रसाद तिवारी	गैडाकोट ५, न.प.	कृष कृषि फर्म	पिठौली, न.प.	९	८६०, ८५९, १६६	२०७१/१२३
७१	बुद्धिराज चौधरी	कठार ६, चितवन	रविण्डरविन माछा फर्म	कठार, चितवन	६	१४२, १४३	२०७१/१२३
७२	राम ब. थापा	जगतपुर ९, चितवन	शिला भैरव गाइ फर्म	जगतपुर, चितवन	९	६५ ० १० ०	२०७१/१२६
७३	हरिकृष्ण ढकाल	भरतपुर न.पा.९, चितवन	पारदर्सी माछा फर्म	कठार, चितवन	८	५५० १ ० ०	२०७१/१२७
७४	दधिराम परियार	पिठौली ८, न.प.	पिठौली मत्स्य विकास केन्द्र	पिठौली, न.प.	८	२६ १ १ १०	२०७१/१२९
७५	प्रेम कुमार चौधरी	कठार ६, चितवन	सखम गाई फर्म	कठार, चितवन	६	२५७ ० ६ ५	२०७१/१३०
७६	नवल किशोर चौधरी	कठार ६, चितवन	देवकला बगूर फर्म	कठार, चितवन	६	६५ १ १ ९	२०७१/१३०
७७	अमर बहादुर महतो	कोल्हूवा ८, न.प.	सन्धिप माछा फर्म	कोल्हूवा, न.प.	८	४१६, ४१८, ९७८	२०७१/१२२
७८	शंकर सिटौला	गितानगर ४, चितवन	नारायणी मत्स्य विकास केन्द्र	गितानगर, चितवन	७	७५१, ६८९, ७००	२०७१/१२५
७९	तिलक बहादुर गोदार	जगतपुर ३, चितवन	रामजाने बाखासंसार फर्म	जगतपुर, चितवन	३	४१४ ० ६ ७	२०७१/१२६
८०	नर बहादुर साकी	गुञ्जानगर ८, चितवन	कूटानी पिसानी	गुञ्जानगर, चितवन	८	११८ ० १ ०	२०७१/१२७
८१	दर्शनराज धिमिरे	कोल्हूवा १, न.प.	राधेश्याम कृषि फर्म	कोल्हूवा, न.प.	१	१२, १०१, ३०९	२०७१/१२८
८२	राजू प्रसाद सापकोटा	कठार ३, चितवन	दीर्घ पशु विकास फर्म	कठार, चितवन	३	१२४ ० ३ १७	२०७१/१२८
८३	विजय प्रसाद पराजुली	कठार ३, चितवन	विजय पशु विकास फर्म	कठार, चितवन	३	८४, ४३, २३१	२०७१/१२८
८४	किरणराज भण्डारी	रत्ननगर न.पा.६, चितवन	भण्डारी राइस मिल	रत्ननगर न.पा., चितवन	६	६०२ ० १ ५	२०७१/१३३
८५	राजु राई	पिप्ले १, चितवन	डि.एण्ड एग्रीकल्चर प्रा.लि.	पिप्ले, चितवन	४	३१० लगायत ९वटा	२०७१/१३६
८६	राधिका चापागाई	प्रगतिनगर १, नवलपरासी	नवलपुर माछा फर्म	प्रगतिनगर, न.प.	१	२६, २७	२०७१/१३९
८७	सुरज गुरूड	कावासोती ५, नवलपरासी	साला भेना कृषि फर्म	नारायणी, न.प.	८	१, १४९, २४९	२०७१/१११
८८	गुरुर प्रसाद चौधरी	भण्डारा ७, चितवन	गुरुर राइस मिल	भण्डारा, चितवन	७	१०७ ० ० ११	२०७१/११३
८९	रामनारायण चौधरी	बघौडा २, चितवन	रामनारायण माछा फर्म	बघौडा, चितवन	२	४९ ० १३ ८	२०७१/११८
९०	कृष्ण प्रसाद पौडेल	गैडाकोट ५, न.प.	पञ्चरत्न बहुउद्देश्य कृषि फर्म	पिठौली, न.प.	२	२२१ ४ ० ४	२०७१/१२२

अवसुची २४
तालिम, गोष्ठी र भ्रमणको विवरण

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम, थर	तालीम/ गोष्ठी / भ्रमण	अवधि	स्थान	आयोजक
१	रे.श्री छत्र बहादुर खड्का, रे.श्री ऋषिराम डकाल, रे.श्री अविनाश थापा मगर, रे.श्री बसन्त देवकोटा, गो.श्री भिमराज श्रेष्ठ	जिविकोपार्जन सुधार योजना संबन्धी तालिम	२०७०।१७-२० गतेसम्म ४ दिन	मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालय, हेटौडा	वन विभाग
२	गोमस्काउट श्री लोकराज न्यौपाने र गोमस्काउट श्री तेजन लामिछाने	Tiger Prey base and monitoring	२०७०।१२।१३ देखि २०७०।१२।१९	सौराहा	जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र
३	गोमस्काउट श्री सुकराम दराई	भ्रमण	६ दिन	पुर्वाञ्चल, दार्जीलिङ, सिक्किम	बदाहा मध्यवर्ती सामुदायिक वन
४	स.सं.अ. श्री रुपक महर्जन	UAV सम्बन्धि तालिम	२०७०।१५ देखि २०७०।१६	सौराहा, चितवन	WWF Nepal
५	ना.सु. श्री लवजंग थापा	अध्ययन अवलोकन भ्रमण	२०७०।१५-९	बाके/बर्दिया रा.नि.र कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
६	गो.श्री बामदेव तिवारी	" "	" "	" "	" "
७	गो.श्री बल बहादुर राई	" "	" "	" "	" "
८	गो.श्री शिव बहादुर साकी	" "	" "	" "	" "
९	गो.श्री हुममाया गुरुङ	" "	" "	" "	" "
१०	गो.श्री प्रेमराज अधिकारी	" "	" "	" "	" "
११	गो.श्री पदमराज महतो	" "	" "	" "	" "
१२	गो.श्री कृष्ण बहादुर परियार	" "	" "	" "	" "
१३	गो.श्री बल बहादुर खड्का	" "	" "	" "	" "
१४	गो.श्री डिल्ली प्रसाद शिमरे	" "	" "	" "	" "
१५	गो.श्री लोकराज न्यौपाने	" "	" "	" "	" "
१६	गो.श्री सुमित्रा कुमारी महतो	" "	" "	" "	" "
१७	गो.श्री स्तितेश कुमार ठाकुर	" "	" "	" "	" "
१८	प्र.स.अ. श्री कमलजङ्ग कुँवर	पुर्व योजना तर्जुमा गोष्ठी	२०७०।९।१०-१३	काठमाडौं	रा.नि. तथा व.ज.सं. विभाग
१९	स.सं.अ. श्री विष्णु प्रसाद थापलिया	" "	" "	" "	" "

२०	रेन्जर श्री ऋषिराम ढकाल	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण तालिम	२०७०।१।२९-२०७०।१।०४	सौराहा, चितवन	रा.नि. तथा व.ज.सं. विभाग र NTNC
२१	रेन्जर श्री लक्ष्मण कुमार महतो	"	"	"	"
२२	प्र.स.अ. श्री कमलजङ्ग कुँवर	क्षेत्रीय योजना तर्जुमा गोष्ठी	२०७०।१।०।१७-१९ गतेसम्म ३ दिन	सौराहा, चितवन	मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालय, हेटौडा
२३	स.सं.अ. श्री विष्णु प्रसाद थपलिया	"	"	"	"
२४	गेमस्काउट श्री कल बहादुर तामाङ्ग	आधारभूत कानुनी सचेतना तालिम	२०७०।१।१४-१६ गतेसम्म ३ दिन	शुक्रनगर, चितवन	केन्द्रीयस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई
२५	गेमस्काउट श्री राज बहादुर ढुङ्गाना	"	"	"	"
२६	गेमस्काउट श्री हरि प्रसाद पराजुली	"	"	"	"
२७	गेमस्काउट श्री चिज कुमार श्रेष्ठ	"	"	"	"
२८	हातीसारका फणित, पछुवा र माहुतहरु जम्मा ४० जना	आधारभूत पुर्नताजगी तालिम	२०७०।१।२।२०-२१	सौराहा	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
२९	प्र.स.अ. श्री कमल जङ्ग कुँवर	वार्डेन सेमिनार	२०७०।१।२।१७-१९	गौरी शंकर संरक्षण क्षेत्र, तातोपानी	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
३०	प्र.स.अ. श्री कमलजङ्ग कुँवर	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण गोष्ठी	२०७०।१।२।२१-२२	काठमाडौं	"
३१	रेन्जर श्री अविनाश थापासगर	लैंगिक समानता सम्बन्धि तालिम	२०७१।१।६-९	भरतपुर, चितवन	तराई भु-परिधि कार्यक्रम
३२	गेमस्काउट श्री चिज कुमार श्रेष्ठ	अध्ययन अवलोकन भ्रमण	२०७१।१।२३-२७	इलाम, दार्जिलिङ्ग	वनदेवी मध्यवर्ती सामुदायिक वन
३३	रेन्जर श्री छत्र बहादुर खड्का	वन्यजन्तु अपराध अनुसन्धान तालिम	२०७१।१।३०-२।२३	सौराहा, चितवन	केन्द्रीयस्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाई
३४	रेन्जर श्री शुशिल भ्ना	"	"	"	"
३५	खरिदार श्री गोपाल पोखेल	"	"	"	"
३६	रेन्जर श्री वीरेन्द्र कुमार रोका	SMART Patrol Orientation Training	२०७१।२।७	"	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
३७	रेन्जर श्री कृन्तारायण चौधरी	"	"	"	"
३८	रेन्जर श्री ऋषि राम ढकाल	"	"	"	"
३९	रेन्जर श्री अविनाश थापा मगर	"	"	"	"

४०	श्रीजंग गण र नयाँ भैरवीदल गुल्मबाट २२ जना	"	"	"	"	"	"
४१	ना.सु श्री रमेश बहादुर कुँवर	वन्यजन्तुको आखेटोपहार व्यवस्थापन तालिम	२०७१।२।७-१३	सौराहा, चितवन	IDA-NTNC-BCC		
४२	रेन्जर श्री शुशिल भा	संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन कानुनी दक्षता तालिम	२०७१।२।७-१४	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	रा.नि. तथा व.ज.सं. विभाग		
४३	ना.सु श्री रामचन्द्र सापकोटा	"	"	"	"	"	"
४४	स.सं.अ. श्री वेद बहादुर खड्का	संरक्षण क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि विषयक TOT	२०७१।२।१८-२६	नेपाल प्रशासकिय प्रशिक्षण प्रतिष्ठान, जावलाखेल, ललितपुर	IDF-NTNC		
४५	हात्तीसारका फणित, पछुवा र माहुतहरु जम्मा ४० जना	हात्तीसार सम्बन्धि आधारभुत पुर्नताजगी तालिम	२०७१।२।८-९	"	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय WWF नेपाल		

अनुसूची २५
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र तथा चितवन र नवलपरासीको वन क्षेत्रमा १५औं वन्यजन्तु सप्ताह-२०७१ (२०७१ बैशाख १-७) को अवसरमा सञ्चालन गरिएको कार्यक्रमहरू "वन र वन्यजन्तु प्रकृतिका आधार : भावी सल्लतीलाई उपहार"

मिति	कार्यक्रम	स्थान	समय	जिम्मेवार	सहभागिता	कै.
२०७१/११	नयाँ वर्ष २०७१ को शुभकामना आदान प्रदान, नेपालको राष्ट्रिय भण्डा, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको भण्डा, विश्व सम्पदाको भण्डोत्तोलन,	निकुञ्जको मुख्यालय कसरा र पूर्वी सेक्टर सौराहामा भण्डोत्तोलन र अन्तरक्रिया पूर्वी सेक्टर सौराहा र त्रिवेणी उपभोक्ता समिति	विहान ७.०० बजे विहान ८.३० बजे विहान ११.०० बजे	भण्डोत्तोलन : कसरा- स.सं.अ. टिकारामपौडेल सौराहा-स.सं.अ. रमेश कुमार थापा व्यानारिङ्ग : का.स. विष्णु ढकाल (म.क्षे.व्य.स.) अन्तरक्रिया : सौराहा-स.सं.अ. रमेश कुमार थापा त्रिवेणी- त्रिवेणी उपभोक्ता समिति	निकुञ्ज, नेपाली सेना, नेपाल जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.स., मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, पत्रकार, पर्यटन व्यवसायी, संरक्षणका सहयात्री संघसंस्था, युवाजागरण, महिला समूह	
२०७१/१२	नदी गस्ति, मगर गोही र डल्फिन गणना, घडियाल गोही संरक्षण सम्बन्धि पर्चा प्रकाशन र वितरण	सुनाचुरी-खगोन्द्रमल्ली, खगोन्द्रमल्ली-सौराहा, सौराहा-घटगाई, घटगाई-मेघौली, मेघौली-गोलाघाट, गोलाघाट-अमलटारी, गिडेनी-लौखानी, लौखानी-अमलटारी, अमलटारी-तमासपुर, तमासपुर-त्रिवेणी र गांजापुर-गोलाघाट	विहान ८.०० बजे	गो.सुनिल भट्टराई, स.सं.अ. चन्द्रशेखर चौधरी, स.सं.अ. रमेश कु.थापा, रे.छत्रबहादुर खड्का, स.सं.अ. बुद्धिराज पाठक, सि.गे.शुशिल फा, रे.ऋषिराम ढकाल, सि.गे.रामजुलुम यादव, सि.गे.सूर्य रेग्मी, रे.अविनाश थापा, स.सं.अ. अमिर महजन, रे.कुननारायण चौधरी र सि.गे.दिनेश चौधरी	निकुञ्ज, नेपाली सेना, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.स., मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, पर्यटन व्यवसायी, संरक्षणका सहयात्री संघसंस्था, युवाजागरण,	
२०७१/१३	सरसफाई, सूचनाबोर्ड राख्ने, पम्पेटिङ्ग	सरसफाई : निकुञ्जको सौराहा-कसरा र कसरा-धुवाहुँदै वनकट्टा विक्रमबाबा क्षेत्र गोन्द्राङ्ग-टिकौली खण्ड लोकाहा खोला-कावासोती खण्ड सूचनाबोर्ड : टिकौली/गोन्द्राङ्ग/लोकाहाखोला/कावासोती/कसरा/वनकट्टा पम्पेटिङ्ग : बघौडा उपभोक्ता उपसमिति	विहान ८.०० बजे	निकुञ्ज सरसफाई : सौराहा-कसरा खण्ड रे.छत्र बहादुर खड्का र निकुञ्ज जिप सफारी सौराहा कसरा-धुवा-वनकट्टा खण्ड स.सं.अ. बुद्धि राज पाठक र कसरा सेक्टर पर्यटन व्यवसायी विक्रमबाबा क्षेत्र : स.सं.अ.वेद र उपभोक्ता समिति सरसफाई र सूचनाबोर्ड राख्ने : गोन्द्राङ्ग-टिकौली खण्ड स.सं.अ. रमेश कुमार थापा, स.व.अ.भरत पनुहर, रे.ऋषिराम ढकाल, सशस्त्रवन रक्षक टिकौली लोकाहा खोला-कावासोती खण्ड स.सं.अ.अमिर महजन, स.व.अ.शिवराज सेढाई र रे.अविनाश थापामगर सूचनाबोर्ड राख्ने : कसरा स.सं.अ.टिका राम पौडेल वनकट्टा स.सं.अ. बुद्धि राज पाठक र रे.लक्ष्मण महतो पम्पेटिङ्ग : बघौडा उपभोक्ता उपसमिति	जिल्ला प्रशासन, जिल्ला वन कार्यालय, जि.वि.स., निकुञ्ज, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी, नगरपालिका, उद्योग वाणिज्य संघ, जैविकविविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.स., सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, पत्रकार, पर्यटन व्यवसायी, संरक्षणका सहयात्री संघ संस्था, युवा जागरण, महिला समूह	

२०७१/११४	चरा अवलोकन, वनस्पती पहिचान (Dendrology) र स्कुल कार्यक्रम	निकुञ्जको सोपाना, पदमपुर, कसरा क्षेत्र र बरणडाभार सरक्षित वन, कावासोती वन क्षेत्र	विहान ७.०० बजे	चरा अवलोकन र वनस्पति पहिचान : सौराह र पदमपुर क्षेत्र : रे. छत्र बहादुर खड्का, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र कसरा क्षेत्र : स.सं.अ.वेद बरणडाभार क्षेत्र : जि.व.का.चितवनका स.व.अ.भरत पनुहर र बर्ड एजुकेशन सोसाइटी कावासोतीवन क्षेत्र : सेक्टर वन कार्यालय कावासोतीका स.व.अ. शिवराज सेढाई, स.सं.अ.अमिर महंजन स्कुलकार्यक्रम : स.सं.अ.वेद बहादुर खड्का र रे.लक्ष्मण महती	जिल्ला वन कार्यालय, निकुञ्ज, नेपाली सेना, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.सं., सा.व.उ.म., सा.व., मध्यवर्ती सा.व.उ.स., पत्रकार, पर्यटन व्यवसायी, संरक्षणका सहयात्री संघसंस्था, युवाजागरण, महिला समूह
२०७१/११५	बीसहजार ताल सरसफाई र बैठक अन्तरक्रिया, -याली	बीसहजार ताल सरसफाई बीसहजार तालको स्वीकृत site management plan मा भएको प्राग्धान अनुसार व्यवस्थापन सम्बन्धि बैठक रेवा र बाउन्ने देवी उपभोक्ता समिति	विहान ७.३० बजे देखि सरसफाई, विहान ९.०० बजे बैठक विहान ८.०० बजे -याली र अन्तरक्रिया	बीसहजार ताल सरसफाई र बैठक : स.सं.अ.टिकाराम पौडेल अन्तरक्रिया : रेवा उपभोक्ता समिति -याली : बाउन्ने देवी उपभोक्ता समिति	जिल्ला प्रशासन, जिल्ला वन कार्यालय, जि.वि.स., निकुञ्ज, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी, नगरपालिका, उद्योग वाणिज्य संघ, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.सं., सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, पत्रकार, पर्यटनव्यवसायी, संरक्षणका सहयात्री संघसंस्था, युवाजागरण, महिला समूह
२०७१/११६	घडियाल गोही छाड्ने, वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धि -याली, सडकनाटक, अन्तरक्रिया	राप्ती नदी कसरा र गोसाइवाबा र बरणडाभार उपभोक्ता समिति	विहान ९.०० बजे	गोही छाड्ने : स.सं.अ.वेद बहादुर खड्का अन्यकार्यक्रम सम्बन्धित उपभोक्तासमिति	जिल्ला प्रशासन, जिल्ला वन कार्यालय, जि.वि.स., निकुञ्ज, नेपाली सेना, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, मध्यवर्ती क्षेत्र व्य.समिति, मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, पत्रकार, पर्यटनव्यवसायी,

अनुसूची २६

स्थापना कालदेखि हालसम्मको पर्यटक र राजश्व विवरण

	आ.व.	पर्यटक	आ.व.	राजश्व
१	०२९/३०	०	०२९/३०	१७२९
२	०३०/३१	०	०३०/३१	६१५५४
३	०३१/३२	८३६	०३१/३२	१४०२९८
४	०३२/३३	२२०६	०३२/३३	२०१४२१
५	०३३/३४	५०२१	०३३/३४	२३९६८२
६	०३४/३५	५५४७	०३४/३५	४०६१६९
७	०३५/३६	८३२५	०३५/३६	७३३४४०
८	०३६/३७	६२९०	०३६/३७	८१६००२
९	०३७/३८	१२५०३	०३७/३८	७५४२०१
१०	०३८/३९	११२१८	०३८/३९	११४५४३०
११	०३९/४०	११६०२	०३९/४०	११६७२५०
१२	०४०/४१	११७७४	०४०/४१	१५२०७७७
१३	०४१/४२	१४६०६	०४१/४२	१७७०८४७
१४	०४२/४३	१४१५६	०४२/४३	२१७५४२०
१५	०४३/४४	२५४४०	०४३/४४	२४५६७९५
१६	०४४/४५	३८५६५	०४४/४५	३३७०१३९
१७	०४५/४६	४४८८७	०४५/४६	४७५९५६५
१८	०४६/४७	४५६०२	०४६/४७	१३४४९९१०
१९	०४७/४८	४३७५०	०४७/४८	२०१०५०००
२०	०४८/४९	५५३३५	०४८/४९	२७५५७१४४
२१	०४९/५०	५५४४२	०४९/५०	३९६८०४९९
२२	०५०/५१	५८९९४	०५०/५१	३६०७१२९८
२३	०५१/५२	६४७४९	०५१/५२	४१५२७३६७
२४	०५२/५३	८३८९८	०५२/५३	४६८७८३४६
२५	०५३/५४	९६०६२	०५३/५४	४८२९०६६२
२६	०५४/५५	१०४०४६	०५४/५५	४८१५०१९२
२७	०५५/५६	१०५८८४	०५५/५६	५४५४३७७७
२८	०५६/०५७	११७५१२	०५६/५७	५१५३७८६४
२९	०५७/०५८	१०६२५४	०५७/५८	७४३०२८०१
३०	०५८/५९	५८३१७	०५८/५९	४१८८७४१६
३१	०५९/६०	४८९२१	०५९/६०	३०८३११९९
३२	०६०/६१	५७८७६	०६०/६१	४००६०७७०
३३	०६१/६२	४२,६५४	०६१/६२	२८०३३०१२
३४	०६२/६३	५४३९५	०६२/६३	३७९७९५३६
३५	०६३/६४	८११७१	०६३/६४	४७७३२०९३
३६	०६४/६५	१०५८४४	०६४/६५	५८८४३१००
३७	०६५/६६	११४३८४	०६५/६६	६२७५७५७६
३८	०६६/६७	११५१८१	०६६/६७	६१०१७६८१
३९	०६७/६८	१४६६६२	०६७/६८	८३१४५९३६
४०	०६८/६९	१७०११२	०६८/६९	९९८९६१४८
४१	०६९/७०	१५३७४९	०६९/७०	२११५२१६७१
४२	०७०/७१	१७३४२५	०७०/७१	२४६८७१२०१
	जम्मा	२४७३१९५		१५७३९९२९१८

अनुसूची २७
पर्यटक विवरण

आ.व. २०७०/०७१ (२०७० श्रावणदेखि २०७१ आषाढ मसाल्सम्म)

क्र.सं.	महिना	सुनासुरी		खगेन्द्रमल्ली		सौराहा		घटागाई		कसरा		बनकट्टा		भिम्ले		लौखानी		अमलटारी		कुवाली		जम्मा		
		सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	
१	श्रावण	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	भाद्र	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	आश्विन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	कार्तिक	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	मंसिर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	पौष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	माघ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	फाल्गुन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९	चैत्र	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	बैशाख	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११	जेठ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	आषाढ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

लिख अनुसारको विवरण

क्र.सं.	महिना	भू.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.		हृ.क.	
		सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.	सा.क.	रु.क.
१	श्रावण	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	भाद्र	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	आश्विन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	कार्तिक	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	मंसिर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	पौष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	माघ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	फाल्गुन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९	चैत्र	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	बैशाख	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११	जेठ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	आषाढ	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

जम्मा १७३४२५

जम्मा १७३४२५

अनुसूची २८
राजश्व विवरण (२०७० श्रावण देखि ०७१ आषाढ मसाल्तसम्म)

क्र.सं.	विवरण	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र	वैशाख	जेठ	आषाढ	जम्मा
१	प्रवेश दस्तुर	०	१६६६१०००	१०७९६६२०	२१९००६५०	२५१७५४०१००	१६५२९५४०१०	१२५६१७०१०	१५६३३७६००१०	१६४५४९४०१०	१९७५६६००१०	१९९९९२००१०	२५६७४०४०१०	२०३७४६६६०१०
२	हाती भाडा	०	७५७०	१५००१०	१०५२५०१०	३३७०१०	४५५००१०	३५००१०	३२७०१०	४६०००१०	५४७५०१०	२७२५०१०	२९०००१०	४५५०००१०
३	सुविधा प्राप्त बाटो	०१००	१५६३५०१००	१७६०६०१००	२१३४००१००	२२७३२०१००	२२३५६०१०	२३६४००१०	२१४२००१०	२२३२००१०	२५९६६०१०	२७५६६०१०	४०४७६०१०	२६०९७६०१०
४	दण्ड सजाय	०१००	४०००१००		१,०६४,०००१००	२३७६०००१००	१५६४०००१०	१७६४०००१०	१५२००००१०	४३६०००१०	२७६५०००१०	२४६४०००१०	१६०६०००१०	१५६२१५००१०
५	दण्ड सजाय	१९९९६०१००	२६००१००	२,०००१००	६६६,०००१००	१०६४५३०१००	७९९००१०	३६१००१०	६५२५०१०	१६५००१०	११६५४०१०	१९६६००१०	१४५९००१०	१४७६१२५०१०
६	घाट ठेक्का/टोपडर	०१००	०१००			७५०००१००	९३३००११०	१५००००१०	१३९०००१०	०१०	७५११०१०	३३०००१०	४९०००१०	२३९२१११००
७	खरखडाई	०१००	०१००				०१०	१६५६००१०	१०५६००१०	०१०		२६६७०१०		२९७६७०१००
८	गिद्धी बालुवा	२४६६०१००	५६५००१००	७,२००१००		२१९६६०१००	७६३९३०१०	५६०६०१०	२६६६६०१०	६२१४३०१०	६३९९४०१०	१०५०३०१०	६४०४५०१०	४५६६०३७०१०
९	टोपडर फारम	०१००	०१००				४७०००१०	०१०		०१०	२७००१०		१६७००१०	६६४००१०
१०	वन पैदावार	६५९२१३६	३७६००१००				०१०	०१०		०१०				१०९०२६३६
११	डुङ्गा सफारी	०१००					०१०	०१०		०१०				६००००१००
१२	लिलाम	०१००	०१००			०१०	०१०	०१०		०१०			०१०	०१०
१३	विविध	०१००	१६,०००१००			२१०००१००	१४३००१०	६७००१०	३७४०१०	१०००१०	४२६७०	१७५२०	२९३६०१०	२९६६९१००
१४	बेल्जु					१४६५००६२१६								१४६५००६२१६
१५	जफत (१४३१२)					४७७००१००				३००००१०	१५०००१०	५०००१०		९७७००१००
१६	म्याट	१४३७५७६	७६१३००	९३६१००	२३९६५००१००	२६४९००	१०२३५१२	६६४३०	३९७३००	७४९२९१४०	१०६४६६००	१३५४६०	६१४६७५६	६०६३११६४
	जम्मा	१४४६५५५६	१७३६७५३००	११०५२४४६००	२३९६५००१००	४३१६५०९४१६	२०३४४६६३०२०	१५०२९००११००	१६२६४४९३००	१९९०४३३७४०	२४६३९७७००	२४४७९१७५००	२९०५४२९७५६	२४७४७६६३३३०
	म्याट बाहेक जम्मा	१३०५७५३६	१७३७५५००१००	११०५१५१०१००	२३९६५००१००	४३१५६६००१६	२०२४२३४९१००	१५०२२१५६००	१६२२४७६०१००	१९६२९३९६००	२४५३३७७००	२४३४३७७००	२६९७२६१००	२४६६७६०१३६

अनुसूची २८
अर्थिक वर्ष २०७०/०७१ मा वितरण भएको छात्रवृत्तिको विवरण

राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजनासहित वितरण गरेको छात्रवृत्ति

क्र.सं. विद्यार्थीको नाम, बर	ठेगाना	अध्ययन कक्षा	व्ययजतुको आक्रमणमा पर्नेको नाम	व्ययजतुको आक्रमणमा पर्नेको अवस्था	आक्रमण गर्ने व्ययजतु	सिफारिस गर्ने उपभोक्ता समितिको नाम	अध्ययन गर्ने विद्यालयको नाम	वृत्तिलिएको रकम	कै.
१ स्वीकृति उदास	कुमरोज २, चितवन	८	टेक बहादुर उदास	मृत्यु	बाघ	बुढीराणी उ.स.	श्री बुद्धज्योती बोधिष्ठ स्कुल रत्ननगर	१००००।०	
२ सन्तोष ओका	पटिहानी ८, चितवन	४	विष्णु ओका	घाईते	गैडा	पटिहानी उ.स.	श्री ब्राह्मदार डा.मा.वि.पटिहानी	१००००।०	
३ रञ्जु दराई	जगतपुर २, चितवन	२	काली बं दराई	सहत घाईते	गैडा	केशव उ.स.	श्री कदम नि.मा.वि. जगतपुर	१००००।०	
४ राजेश कुमाल	मेघौली ३, चितवन	१०	बुद्धिराम कुमाल	मृत्यु	बाघ	मेघौली उ.स.	श्री सरस्वती उच्च मा.वि. मेघौली	१००००।०	
५ अर्जुन परियार	गर्दी १, चितवन	९	शेर बहादुर परियार	मृत्यु	हात्ती	पौचपाण्डव उ.स.	श्री समेश्वर उच्च मा.वि.गर्दी	१००००।०	
६ संवक अधिकारी	कन्याणपुर २, चितवन	६	चन्द्रकला अधिकारी	सहत घाईते	भालु	रेवा उ.स.	श्री जनकन्याण मा.वि.कन्याणपुर	१००००।०	
७ सुमिता महतो	कावासोती १, नक्षपरासी	S.T.C.	हेमानन्द महतो	मृत्यु	गैडा	लाभिचौर उ.स.	श्री जनता मा.वि. कावासोती	१००००।०	
८ विर बहादुर महतो	कोलुवा ८, चितवन	८	रण बहादुर महतो	मृत्यु	बाघ	नन्दभाउजु उ.स.	श्री जनता मा.वि. कोलुवा	१००००।०	
९ प्रविण चौधरी	प्रसौनी ६, चितवन	नर्सरी	बलीराम चौधरी	घाईते	बदल	गोसाइवावा उ.स.	श्री शान्ति किरण इंटरमिडियेट स्कुल प्रसौनी	१००००।०	
१० सन्तोष महतो	नारायणी २, चितवन	९	सन्तोष महतो	घाईते	गैडा	गोसाइवावा उ.स.	श्री जनता उच्चा मा.वि. नारायणी	१००००।०	
जम्मा								१०००००।०	

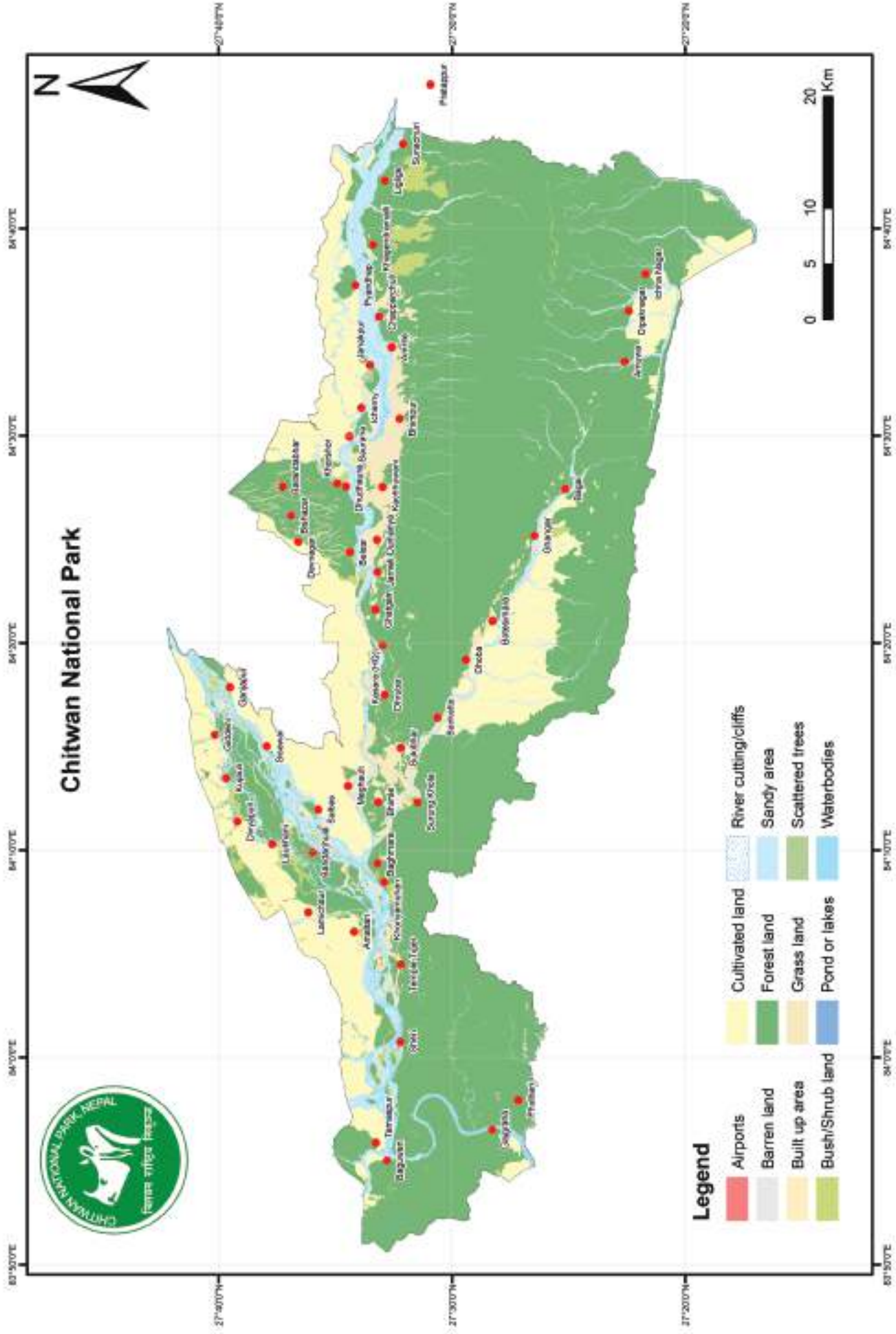
मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यकमसहित वितरण गरेको छात्रवृत्ति

क्र.सं. विद्यार्थीको नाम, ठेगाना बर	ठेगाना	अध्ययन कक्षा	व्ययजतुको आक्रमणमा पर्नेको नाम	व्ययजतुको आक्रमणमा पर्नेको अवस्था	आक्रमण गर्ने व्ययजतु	सिफारिस गर्ने उपभोक्ता समितिको नाम	अध्ययन गर्ने विद्यालयको नाम	वृत्तिलिएको रकम	कै.
१ स्मृती उदास	कुमरोज २, चितवन	८	टेक बहादुर उदास	मृत्यु	बाघ	बुढीराणी उ.स.	श्री बुद्धज्योती बोधिष्ठ स्कुल रत्ननगर	१००००।०	
२ विमला प्रजा	र.न.पा.७, चितवन	५	हरी बं प्रजा	घाईते	बाघ	मुगकुञ्ज उ.स.	श्री कपरफोरी मा.वि. रत्ननगर	१००००।०	
३ विबल गुरुठ	र.न.पा.७, चितवन	६	बुद्धलेन गुरुठ	घाईते	बदल	मुगकुञ्ज उ.स.	श्री कपरफोरी मा.वि. रत्ननगर	१००००।०	
४ लक्ष्मी चौधरी	बछौली १, चितवन	१०	सोभन महतो	मृत्यु	गैडा	मुगकुञ्ज उ.स.	श्री मालपुर मा.वि. बछौली	१००००।०	
५ रवी जाले	गितानगर १, चितवन	९	भिम बहादुर जाले सगर	मृत्यु	बाघ	वरचडाभार उ.स.	श्री हिमालय एण्डपाणी उ.मा.वि. गितानगर	१००००।०	
६ सुजन नेपाली	गितानगर ४, चितवन	६	हनुमन्ते नेपाली	मृत्यु	बाघ	वरचडाभार उ.स.	श्री देवज्योती नि.मा.वि.गितानगर	१००००।०	

७	अनिशा गुरुङ	गितानगर ६, चितवन	३	लाल वहादुर गुरुङ	मृत्यु	बाघ	वरणडाभार उ.स.	श्री शहीद स्मृति. मा. वि. पारसनगर	१००००१०
८	अमन प्याकुरेल	गितानगर १, चितवन	५	मुना ढकाल (प्याकुरेल)	घाइते	गैडा	वरणडाभार उ.स.	श्री हिमालय ढण्डपणी उ. मा. वि. गितानगर	१००००१०
९	बुद्धि वहादुर वि. क.	पटिहानी ८, चितवन	३	गौमाया वि. क.	मृत्यु	बदेल	पटिहानी उ.स.	श्री मा. वि. गंगानगर	१००००१०
१०	सन्देश ओझा	पटिहानी ८, चितवन	७	विष्णु ओझा	घाइते	गैडा	पटिहानी उ.स.	श्री ब्राइस्टर आ. मा. वि. पटिहानी	१००००१०
११	दर्शन ओझा	पटिहानी ८, चितवन	६	ऋषिराम ओझा	घाइते	गैडा	पटिहानी उ.स.	श्री ब्राइस्टर आ. मा. वि. पटिहानी	१००००१०
१२	सञ्जु दराई	जगतपुर २, चितवन	५	काली व. दराई	घाइते	गैडा	केरुण उ.स.	श्री कदम नि. मा. वि. जगतपुर	१००००१०
१३	सञ्जु वि. क.	जगतपुर १, चितवन	१२	धना वि. क.	मृत्यु	गैडा	केरुण उ.स.	श्री लक्ष्मी उच्च मा. वि. जगतपुर	१००००१०
१४	प्रभा चापागाई	शुक्रनगर ७, चितवन	११	खगेश्वर चापागाई	मृत्यु	गैडा	केरुण उ.स.	श्री प्रभात उच्च मा. वि. शुक्रनगर	१००००१०
१५	चन्द्र वहादुर कुमाल	मैघौली ३, चितवन	१०	बुद्धिराम कुमाल	मृत्यु	बाघ	मैघौली उ.स.	श्री सरस्वती उच्च मा. वि. मैघौली	१००००१०
१६	मिलन मगर	गुञ्जानगर ८, चितवन	१०	पदम व. थापा	मृत्यु	बाघ	कालावञ्जर उ.स.	श्री शारदा उच्च मा. वि. शारदानगर	१००००१०
१७	विपिन तामाङ	गुञ्जानगर ७, चितवन	११	एक वहादुर तामाङ	मृत्यु	बाघ	कालावञ्जर उ.स.	श्री गुञ्जानगर उच्च मा. वि. गुञ्जानगर	१००००१०
१८	सोनाम गुरुङ	गुञ्जानगर ८, चितवन	नर्सरी	बेल वहादुर गुरुङ	मृत्यु	बाघ	कालावञ्जर उ.स.	श्री जनप्रिय पब्लिब स्कूल गुञ्जानगर	१००००१०
१९	स्नेह परियार	दिव्यनगर ३, चितवन	२	टिकाराम परियार	मृत्यु	बाघ	कालावञ्जर उ.स.	श्री नि. मा. वि. कोईलाहा, दिव्यनगर	१००००१०
२०	अनु बोटे	गर्दी ४, चितवन	१०	चन्दे बोटे	मृत्यु	गैडा	पाचपाण्डव उ.स.	श्री समेश्वर उच्च मा. वि. गर्दी	१००००१०
२१	अमर परियार	गर्दी १, चितवन	६	शेर वहादुर परियार	मृत्यु	हात्ती	पाचपाण्डव उ.स.	श्री नि. मा. वि. भैरवपुर गर्दी	१००००१०
२२	संगिता शाह	बघौडा ५, चितवन	८	गोपाल शाह	मृत्यु	भालु	बघौडा उ.स.	श्री हरीनगर नि. मा. वि. कल्याणपुर	१००००१०
२३	मनिस सुनार	बघौडा ९, चितवन	१	शम्भु महतो	घाइते	बाघ	बघौडा उ.स.	श्री कालिक रा. प्रा. वि. बघौडा	१००००१०
२४	चन्द्रिका महतो	बघौडा ६, चितवन	६		मृत्यु	गैडा	बघौडा उ.स.	श्री माडी मा. वि. बघौडा	१००००१०
२५	सनिता परियार	बघौडा ९, चितवन	६		मृत्यु	बाघ	बघौडा उ.स.	श्री नि. मा. वि. रमाईलोडाडा, बघौडा	१००००१०
२६	विन्दु ढकाल	बघौडा ६, चितवन	८	पवित्रा ढकाल	घाइते	भालु	बघौडा उ.स.	श्री माडी मा. वि. बघौडा	१००००१०
२७	सूर्य नेपाली	कल्याणपुर ८, चितवन	४	गणेश नेपाली	घाइते	भालु	रेवा उ.स.	श्री कीतनपुस रा. प्रा. वि. कल्याणपुर	१००००१०
२८	दिक्षा तिवारी	कल्याणपुर ९, चितवन	६	बाटुली तिवारी	मृत्यु	गैडा	रेवा उ.स.	श्री जनकल्याण मा. वि. कल्याणपुर	१००००१०
२९	कल्याण अधिकारी	कल्याणपुर ५, चितवन	१०	चन्द्रकला अधिकारी	घाइते	भालु	रेवा उ.स.	श्री जनकल्याण मा. वि. कल्याणपुर	१००००१०
३०	विक्रम तिमिल्सिना	अयोध्यापुरी १, चितवन	१०	सिता तिमिल्सिना	मृत्यु	बाघ	अयोध्यापुरी उ.स.	श्री जनजिवन उ. मा. वि. अयोध्यापुरी	१००००१०
३१	स्मृती काफ्ले	अयोध्यापुरी २, चितवन	१०	तुलसी काफ्ले	मृत्यु	बाघ	अयोध्यापुरी उ.स.	श्री जनजिवन उ. मा. वि. अयोध्यापुरी	१००००१०
३२	मुक्ती परियार	अयोध्यापुरी ६, चितवन	१०	साकी परियार	मृत्यु	बाघ	अयोध्यापुरी उ.स.	श्री जनजिवन उ. मा. वि. अयोध्यापुरी	१००००१०
३३	सन्दीप रिमाल	अयोध्यापुरी ६, चितवन	६	लालु प्रसाद रिमाल	मृत्यु	बाघ	अयोध्यापुरी उ.स.	श्री जनजिवन उ. मा. वि. अयोध्यापुरी	१००००१०
३४	मिना वि. क.	निर्मलवस्ती १, पर्सा	२	इन्द्र वहादुर वि. क.	मृत्यु	हात्ती	निर्मलठोरी उ.स.	श्री ओडार उ. मा. वि. निर्मलवस्ती	१००००१०
३५	उत्सव घिमिरे	निर्मलवस्ती २, पर्सा	२	बोला नाथ घिमिरे	घाइते	बाघ	निर्मलठोरी उ.स.	श्री बुद्धशान्ति एकेडमी निर्मलवस्ती	१००००१०
३६	रामु बस्थाल	अर्घौली ४, नवलपरासी	७	धर्मबन्ध बस्थाल	घाइते	गैडा	अमलटारी उ.स.	श्री चण्डेश्वरी मा. वि. अर्घौली	१००००१०
३७	मोतीराम मुसहर	अर्घौली ५, नवलपरासी	६	दिल कुमारी मुसहर	मृत्यु	गैडा	अमलटारी उ.स.	श्री चण्डेश्वरी मा. वि. अर्घौली	१००००१०
३८	जोन महतो	कोल्हुवा ८, नवलपरासी	१०	रण वहादुर महतो	मृत्यु	बाघ	नन्दाभाजु उ.स.	श्री जनता मा. वि. कोल्हुवा	१००००१०
३९	वर्षा चौधरी	प्रसौनी ६, चितवन	३	वलीराम चौधरी	घाइते	बदेल	गोसाइबाबा उ.स.	श्री शान्ती किरण आ. मा. वि. प्रसौनी	१००००१०
४०	सुरज दराई	कठार ९, चितवन	६	कमल दराई	मृत्यु	बाघ	खगोन्द्रमल्ली उ.स.	श्री कठार मा. वि. कठार	१००००१०
	जम्मा								४०००००१०

अनुसूची ३०
दरवन्दी विवरण

क्र. सं.	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	स्वीकृत दरवन्दी	कार्यरत		काज	असाधारण विदा	अध्ययन विदा	रिक्त	कैफियत
						स्थायी	करार					
कार्यालयतर्फ												
१	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	रा.प.द्वि.प्रा.	वन	ने.पा.बा.ला.	१	१						
२	वरिष्ठ पशु चिकित्सक	रा.प.द्वि.प्रा.	कृषि	भेटेरीनरी	१	१						
३	सहायक संरक्षण अधिकृत	रा.प.तृ.प्रा.	वन	ने.पा.बा.ला.	८	७					१	
४	पशु चिकित्सक	रा.प.तृ.प्रा.	कृषि	भेटेरीनरी	१	१						
५	शाखा अधिकृत	रा.प.तृ.	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	२		१				
६	लेखा अधिकृत	रा.प.तृ.	प्रशासन	लेखा	१	१						
७	रेन्जर	रा.प.अनं.प्र.प्रा.	वन	ने.पा.बा.ला.	१३	९				१	४	
८	सबइन्जिनियर	" "	इन्जीनियरिङ्ग	सिभिल	१	१						
९	ना.सु.(प्र.+ न्याय)	रा.प.अनं.प्र.प्रा.	प्रशासन	प्रशासन	५	५						
१०	लेखापाल	" "	प्रशासन	लेखा	१	१						
११	खरिदार	रा.प.अनं.द्वि.प्रा.	प्रशासन	प्रशासन	५	४					१	
१२	सि.गेमस्काउट	रा.प.अनं.च.प्रा.	वन	ने.पा.बा.ला.	१५	५					१०	
१३	पुजारी	रा.प.अ.च.प्रा.	प्रशासन	प्रशासन	१	०					१	
१४	गेमस्काउट	श्रेणी विहित	वन	ने.पा.बा.ला.	७७	६८		२			९	
१५	पियन	" "	प्रशासन	प्रशासन	२	०	२				०	
१६	सवारी चालक	" "	प्रशासन	प्रशासन	२	०	२					
१७	माफ्ती	" "	प्रशासन	प्रशासन	२	१	१					
जम्मा					१३८	१०७	५	३	०	१	२६	
हात्तीसारतर्फ												
१	ग्याजेटेड सुब्बा	रा.प.तृ.प्रा.	वन	हात्तीसार	२	१					१	
२	ना.सु.	रा.प.अ.प्र.प्रा.	वन	हात्तीसार	१	१						
३	दरोगा	रा.प.अ.द्वि.प्रा.	वन	हात्तीसार	२	२						
४	राउत	रा.प.अ.तृ.प्रा.	वन	हात्तीसार	३						३	
५	फणित	रा.प.अ.तृ.प्रा.	वन	हात्तीसार	३९	११	२२	१			६	
६	पछुवा	रा.प.अ.तृ.प्रा.	वन	हात्तीसार	४०	०	३४				६	
७	सुचिकार	रा.प.अ.च.प्रा.	वन	हात्तीसार	१	०					१	
८	कालीगढ	रा.प.अ.च.प्रा.	वन	हात्तीसार	१	०					१	
९	माहुत	श्रेणीविहित	वन	हात्तीसार	४०	३९	०				१	
१०	धामी	श्रेणीविहित	वन	हात्तीसार	१						१	
जम्मा					१३०	५४	५६	१	०	०	२०	
कार्यालयतर्फ दरवन्दी					१३८	१०७	५	३	०	१	२६	
हात्तीसारतर्फ दरवन्दी					१३०	५४	५६	१	०	०	२०	
जम्मा कुल दरवन्दी					२६८	१६१	६१	४	०	१	४६	

Chitwan National Park

- Airports
- Barren land
- Built up area
- Bush/Shrub land
- Cultivated land
- Forest land
- Grass land
- Pond or lakes
- River cutting/cliffs
- Sandy area
- Scattered trees
- Waterbodies

नेपाल सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
कसरा, चितवन
फोन नं. ०५६-४११०२४, ४११०२५
फ्याक्स नं. ०५६-४११०२४
Email: info@chitwannationalpark.gov.np
Website: www.chitwannationalpark.gov.np

1984

2003

2005

2015